

GORIŠKA KNJIŽNICA
Studij
oddelek
Nova Gorica

1962.

KOLENDAR 1962

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

KOLEDAR

Goriške Mohorjeve Družbe

ZA LETO

1962

Z dovoljenjem cerkvenega oblastva

8414 / 1962

N 35.520 / 1965

Natisnila tiskarna Budin v Gorici

Navadno leto 1962

ima 365 dni in se začne s ponedeljkom in konča s ponedeljkom.

Začetek letnih časov

Začetek pomladi dne 21. marca ob 3. uri in 30 minut;

Sonce stopi v znamenje ovna (pomladansko enakonočje).

Začetek poletja dne 21. junija ob 22. uri in 25 minut;

Sonce stopi v znamenje raka.

Začetek jeseni dne 23. septembra ob 13. uri in 35 minut;

Sonce stopi v znamenje tehtnice (jesensko enakonočje).

Začetek zime dne 22. decembra ob 9. uri in 15 minut;

Sonce stopi v znamenje kozoroga.

Sončni in lunini mrki

V letu 1962 bo pet mrkov: dva sončna in trije lunini.

Prvi popolni sončni mrk bo 5. februarja. Pričetek bo s sončnim vzrodom in bo viden na Bornejskem otoku, Gvineji, Tihem oceanu ter bo končal z zahodom sonca in bo viden po Kaliforniji.

Drugi sončni mrk bo 31. julija. Viden bo v Venezueli, Albanskem oceanu, Afriškem obrežju ter konča z zahodom in bo viden na otoku Madagaskarju. V Italiji bo viden nekaj minut na Sardiniji, Siciliji in v Calabriji.

Delni lunini mrki bodo 19. februarja, 17. julija in 15. avgusta ter ne bodo vidni pri nas.

Pomladne (postne) kvatre: 14., 16. in 17. marca.

Poletne (binkoštno) kvatre: 13., 15. in 16. junija.

Jesenske kvatre: 19., 21. in 22. septembra.

Zimske (adventne) kvatre: 19., 21. in 22. decembra.

DNEVI

JANUAR

31
DNI

1	Ponedeljek	Novo leto - Božična osmina	
2	Torek	Ime Jezusovo; Štefanija, dev.	
3	Sreda	Genovefa, dev.; Peter, muč.	
4	Četrtek	Angela Folinjska, žena; Anter, papež, muč.	
5	Petek	Telesfor, papež, muč.; Emilijana, dev.	
6	Sobota	Razglašenje Gospodovo - Sveti Trije kralji	●
7	Nedelja	1. po razglašenju; Sv. Družina - Jezus, Marija, Jožef	
8	Ponedeljek	Severin, opat; Julijan, Lucijan, Teofil, mučenci	
9	Torek	Julijan in Bazilisa, muč.; Peter, škof	
10	Sreda	Viljem, škof; Gregor X., papež	
11	Četrtek	Higin, papež, muč.; Pavlin Oglejski, škof	
12	Petek	Tatjana, muč.; Alfred, opat	
13	Sobota	Spomin Jezusovega krsta; Veronika, dev.	☞
14	Nedelja	2. po razglašenju; Hilarij, cerkv. uč.; Feliks, muč.	
15	Ponedeljek	Pavel, puščavnik; Maver, opat	
16	Torek	Marcel I., papež, muč.; Oton, muč.	
17	Sreda	Anton (Zvonko), puščavnik; Marijan, diakon, muč.	
18	Četrtek	Priska, dev., muč. - Stol sv. Petra v Rimu	
19	Petek	Marij, Marta in tov., muč.; Knud, kralj, muč.	
20	Sobota	Fabijan, papež, muč.; Sebastijan, muč.	☉
21	Nedelja	3. po razglašenju; Neža, dev., muč.	
22	Ponedeljek	Vincencij in Anastazij, mučenca	
23	Torek	Rajmund (Rajko) Penjafort, spoz.; Zaroča D. M.	
24	Sreda	Timotej, škof, muč.; Felicijan, škof, muč.	
25	Četrtek	Spreobrnjenje svetega Pavla; Ananija, muč.	
26	Petek	Polikarp, škof, muč.; Pavla, žena	
27	Sobota	Janez Krizostom, škof, cerkv. uč.; Julijan, škof	
28	Nedelja	4. po razglašenju; Peter Nolasko, spoz.	☾
29	Ponedeljek	Francišek (Branko) Saleški, škof, cerkv. uč.	
30	Torek	Martina, dev., muč.; Hiacinta, dev.	
31	Sreda	Janez Bosco, spoz.; Marcela, žena; Ludovika, žena	

Mlaj 6. januarja ob 13. uri in 36 minut

Prvi krajec 13. januarja ob 6. uri in 2 minuti

Ščip 20. januarja ob 19. uri in 17 minut

Zadnji krajec 29. januarja ob 0 in 37 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

7. Dvajsetletni Jezus v templju
(Lk 2, 42-52)
14. Prvi čudež v Kani Galilejski
(Jan 2, 1-11)
21. Jezus ozdravi stotnikovega
služabnika (Mt 8, 1-13)
28. Jezus pomiri vihar na morju
(Mt 8, 23-27)

Rajko Slapernik - Rojstna hiša I. Cankarja »Na klancu«

Zapiski

1	Četrtek	Ignacij Antijohijski, škof, muč.; Pionij, muč.;
2	Petek	Darovanje Gospodovo - Svečnica
3	Sobota	Blaž, škof, muč.; Oskar, škof
4	Nedelja	5. po razgl.; Andrej Corsini, škof; Janez de Britto
5	Ponedeljek	Agata (Doroslava), dev., muč.; Japonski mučenci ☉
6	Torek	Tit, škof
7	Sreda	Romuald, opat; Rihard, spoz.
8	Četrtek	Janez iz Mathe, spoz.; Juvencij, škof; Pavel in Lucij
9	Petek	Ciril Aleksandrijski, škof, cerk. uč.; Apolonija, muč.
10	Sobota	Sholastika, dev.; Viljem, spoz.
11	Nedelja	6. po razglašenju; Lurška Mati božja; Adolf, škof ☽
12	Ponedeljek	7 sv. ustanoviteljev servitov; Evlalija, muč.
13	Torek	Katarina de Ricci, dev.; Kristina, dev.
14	Sreda	Valentin (Zdravko), muč.; Antonin, opat
15	Četrtek	Favstin in Jovita, muč.; Jordan, spoz.; Sigfrid, škof
16	Petek	Julijana, dev.; Onezim, škof, muč.
17	Sobota	Silvin, škof; Frančišek Clet, muč.
18	Nedelja	1. predpostna (septuagezima); Simeon, škof, muč.
19	Ponedeljek	Konrad, spoz.; Julijan, muč. ☽
20	Torek	Silvan, muč.; Leon, škof; Elevterij, škof; Suzana
21	Sreda	Maksimilijan, škof; Irena (Miroslava), dev.
22	Četrtek	Stol sv. Petra v Antijohiji; Marjeta Kortonska, spok.
23	Petek	Peter Damiani, škof, cerkv. uč.; Romana, spok.
24	Sobota	Matija, apostol; Montan, Lucij in tov., mučenci
25	Nedelja	2. predpostna (seksagezima); Valburga, dev.
26	Ponedeljek	Andrej, škof; Aleksander, škof
27	Torek	Gabrijel Žal. M. B., spoz.; Onorina, muč.; ☽
28	Sreda	Roman, opat

Mlaj 5. februarja ob 1. uri in 10 minut

Prvi krajec 11. februarja ob 16. uri in 43 minut

Sčip 19. februarja ob 14. uri in 18 minut

Zadnji krajec 27. februarja ob 16. uri in 50 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 4. Prilika o dobrem semenu in
ljudski (Mt 13, 24-30)
- 11. Prilika o gorčičnem zrnu
(Mt 13, 31-35)
- 18. O delavcih v vinogradu
(Mt 20, 1-16)
- 25. Prilika o sejalcu in semenu
(Lk 8, 4-15)

Lojze Spacal - Ribičeva hiša

Zapiski

Plačaj do 18. prvi obrok davkov.
Rok za prijavo dohodkov IGE.

1	Četrtek	Albin, škof; Antonina, muč; Feliks
2	Petek	Neža Praška, dev.; Simplicij, papež
3	Sobota	Marin, muč.; Kunigunda, žena
4	Nedelja	3. perdp. (kvinkvag.); Kazimir, spoz.; Lucij I., pap.
5	Ponedeljek	Janez Jožef od Križa, spoz.; Hadrijan, muč.
6	Torek	Pust - Perpetua in Felicita, muč.; Fridolin, spoz. ●
7	Sreda	Pepelnica - Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
8	Četrtek	Janez od Boga, spoz.; Beata (Blažena), muč.
9	Petek	Frančiška Rimska, žena; Gregor
10	Sobota	40 mučencev; Makarij, škof; Emil, škof
11	Nedelja	1. postna; Sofronij, škof; M. Terezija Redi, red.
12	Ponedeljek	Gregor I. - Veliki, papež, cerkv. uč.; Maksimilijan
13	Torek	Kristina, muč.; Teodora (Božidara), muč. ♀
14	Sreda	Kvatre; Matilda, žena; Karel, spoz.
15	Četrtek	Klemen M. Dvorak, spoz.; Ludovika Luiza Marillac
16	Petek	Kvatre; Hilarij, škof, in Tacijan, diak., oglejska m.
17	Sobota	Kvatre; Patricij (Patrik), škof; Jedrt (Jera), dev.
18	Nedelja	2. postna; Ciril Jeruzalemski, cerkv. uč.
19	Ponedeljek	Sv. Jožef, ženin Device Marije, zavetnik Cerkve
20	Torek	Klavdija, muč.; Ambrož Sansedoni, spoz. ☺
21	Sreda	Benedikt, opat; Nikolaj von Flüe, spoz.
22	Četrtek	Lea, žena; Katarina, žena
23	Petek	Viktorijan, muč.; Jožef Oriol, spoz.
24	Sobota	Gabrijel, nadangel; Marko in Timotej, muč.
25	Nedelja	3. postna; Oznanjenje Device Marije
26	Ponedeljek	Montan in Maksima, muč.; Emanuel, muč.
27	Torek	Janez Damaščan, cerkv. uč.; Lidija, muč.
28	Sreda	Janez Kapistran, spoz.; Sikst III., papež
29	Četrtek	Bertold, spoz.; Ciril, muč. ☾
30	Petek	Janez Klimak, spoz.; Kvirin, muč.
31	Sobota	Modest Krški, škof; Balbina, dev.

Mlaj 6. marca ob 11. uri in 31 minut

Prvi krajec 13. marca ob 5. uri in 39 minut

Sčip 21. marca ob 8. uri in 56 minut

Zadnji krajec 29. marca ob 5. uri in 11 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 4. Jezus ozdravi slepca
(Lk 18, 31-43)
- 11. Jezus trikrat skušan
(Mt 4, 1-11)
- 18. Jezus se na gori spremeni
(Mt 17, 1-9)
- 25. Jezus izžene hudiča
(Lk 11, 14-28)

Fran Mihelič - Mrtvi Kurent

Zapiski

1	Nedelja	4. postna; Venancij, škof, muč.; Hugo, škof
2	Ponedeljek	Francišek Pavelski, spoz.; Leopold, spoz.; Teodozija
3	Torek	Rihard, škof; Agape in Kionija, muč.
4	Sreda	Izidor Seviljski, škof, cerkv. uč.; Benedikt, spoz. ☉
5	Četrtek	Vincencij Ferreri, spoz.; Irena, muč.; Julijana, red.
6	Petek	Viljem, opat; Marcelin, muč.
7	Sobota	Herman Jožef, spoz.; Saturnin, škof
8	Nedelja	1. trpljenja (tiha); Albert, škof; Valter, opat
9	Ponedeljek	Marija Kleofova, žena; Tomaž, muč.; Hugo, škof
10	Torek	Apolonij in tov., muč.; Mihael de Santis, spoz.
11	Sreda	Leon I. - Veliki, pap., c. uč.; Gemma Galgani, dev. ☽
12	Četrtek	Lazar, tržaški muč.; Zeno, škof; Viktor, muč.
13	Petek	Hermenegild, muč.; (Žalostna Mati božja); Ida, dev.
14	Sobota	Justin, muč.; Tiburcij in tov., muč.; Valerijan, muč.
15	Nedelja	2. trpljenja (cvetna ali oljčna); Peter Gonzales, spoz.
16	Ponedeljek	Evencij in Julijan, muč.; Benedikt Jožef Labre, sp.
17	Torek	Anicet, papež, muč.; Robert, opat; Rudolf, muč.
18	Sreda	Apolonij, muč.; Elevation, škof, muč.; Antija, muč.
19	Četrtek	Veliki četrtek; Ema, žena
20	Petek	Veliki petek; Neža, redovnica ☽
21	Sobota	Velika sobota; Anzelm, škof, cerkv. uč.
22	Nedelja	Velika noč - Vstajenje Gospodovo
23	Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek; Vojteh (Adalbert), muč.
24	Torek	Fidelis Sigmarinški, muč.; Jurij, muč.
25	Sreda	Prošnji dan; Marko, evangelist
26	Četrtek	Klet in Marcelin, papeža, muč.; Peter, škof, muč.
27	Petek	Peter Kanizij, cerkv. uč.; Cita, dev. ☾
28	Sobota	Pavel od Križa, spoz.; M. Ludovik Grignon, spoz.
29	Nedelja	1. povelikon. (bela); Peter, muč.; Jožef Cottolengo
30	Ponedeljek	Katarina Sienska, dev.; Marijan in Jakob, mučenca

Mlaj 4. aprila ob 20. uri in 45 minut

Prvi krajec 11. aprila ob 20. uri in 51 minut

Ščip 20. aprila ob 1. uri in 34 minut

Zadnji krajec 27. aprila ob 14. uri in 0 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. Jezus nasiti pet tisoč mož
(Jan 6, 1-15)
8. Judje hočejo Jezusa kamnati
(Jan 8, 46-59)
15. Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem
(Mt 21, 1-9)
22. Jezus vstane od mrtvih
(Mr 16, 1-7)
29. Jezus se prikaže apostolom
(Jan 20, 19-31)

Ivan Vavpotič - Na koru

Zapiski

1	Torek	Sv. Jožef, ženin D. Marije, delavec; Praznik dela
2	Sreda	Atanazij, škof, c. uč.; Saturnin, Boris, Celestin, muč.
3	Četrtek	Aleksander (Saša), papež; Evencij in tov., muč.
4	Petek	Monika, žena; Florijan (Cvetko), muč. ●
5	Sobota	Pij V., papež; Silvan, muč.; Angel, muč.
6	Nedelja	2. povelikonočna; Dominik Savio, spoz.; Judita
7	Ponedeljek	Stanislav, škof, muč.; Domicijan, škof; Gizela
8	Torek	Peter, škof; Viktor, muč.
9	Sreda	Gregor Nacianški, škof, cerkv. uč.; Herma, spoz.
10	Četrtek	Antonin, škof; Gordijan in Epimah, muč.; Izidor
11	Petek	Filip (Zdenko) in Jakob, apostola ☩
12	Sobota	Nerej, Ahilej, Domitila, mučenci; German, škof
13	Nedelja	3. povelik. ; Robert Bellarmino, škof, c. uč.; Servacij
14	Ponedeljek	Bonifacij, muč.; Marija Mazzarello, red.; Justa
15	Torek	Janez de la Salle, spoz.; Zofija (Sonja), muč.
16	Sreda	Ubald, škof; Janez Nepomuk, muč.
17	Četrtek	Pashal Bajlonski, spoz.; Bruno, škof
18	Petek	Venancij, muč.; Aleksandra in Klavdija, muč.
19	Sobota	Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.; Ivo ☩
20	Nedelja	4. povelikonočna; Bernardin Sienski, spozn.
21	Ponedeljek	Andrej Bobola, muč.; Viktor (Zmago), muč.
22	Torek	Rita, red.; Joahima, red.; Julija, dev.; Renata
23	Sreda	Janez de Rossi, spoz.; Deziderij (Željko), škof, muč.
24	Četrtek	Marija, Pomočnica kristjanov; Socerb, tržaški muč.
25	Petek	Gregor VII., papež; Urban I., papež, muč.
26	Sobota	Filip Neri, spoz.; Elevation, papež, muč. €
27	Nedelja	5. povelikonočna; Beda, c. uč.; Janez I., papež, muč.
28	Ponedeljek	Prošnji dan; Avguštin, škof; Emilij, muč.
29	Torek	Prošnji dan; Marija Magdalena de Pazzis, dev.
30	Sreda	Prošnji dan - vilja vnebohoda; Feliks I., pap., muč.
31	Četrtek	Vnebohod; Marija Kraljica; Petronila, dev.; Angela

Mlaj 4. maja ob 5. uri in 25 minut

Prvi krajec 11. maja ob 13. uri in 45 minut

Ščip 19. maja ob 15. uri in 32 minut

Zadnji krajec 26. maja ob 20. uri in 6 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 6. Jezus, dobri pastir
(Jan 10, 11-16)
- 13. Jezus napove svoj odhod
(Jan 16, 16-22)
- 20. Jezus obljubi Svetega Duha
(Jan 16, 5-14)
- 27. Jezus uči o moči molitve
(Jan 16, 23-30)

Stane Kregar - Romarji

Zapiski

Vloži prošnjo za znižanje davka, ako moreš opravičiti zahtevo po znižanju

1	Petek	Angela Merici, red.; Pamfil, muč.
2	Sobota	Marcelin in Peter, muč.; Erazem, škof, muč. ●
3	Nedelja	6. povelikonočna; Klotilda, žena; Pavla, dev.
4	Ponedeljek	Frančišek Caracciolo, spoz.; Kvirin, škof, muč.
5	Torek	Bonifacij, škof, muč.; Valerija, muč.; Ferdinand
6	Sreda	Norbert, škof; Bogomil, škof
7	Četrtek	Anton M. Gianelli, škof; Robert, opat; Ana Garzia
8	Petek	Medard, škof; Viljem, škof; Viktorin, spoz.
9	Sobota	Binkoštna vilja; Primož in Felicijan, muč.
10	Nedelja	Binkošti - Prihod Sv. Duha; Marjeta (Margerita) ♀
11	Ponedeljek	Barnaba, apostol; Feliks (Srečko), muč.
12	Torek	Janez Fakundski, spoz.; Bazilides in tov., muč.
13	Sreda	Kvatre; Anton Padovanski, c. uč.; Lucijan, muč.
14	Četrtek	Bazilij Veliki, škof, cerkv. uč.; Elizej, prerok
15	Petek	Kvatre; Modest in Krescencija, muč.; Bernard, sp.
16	Sobota	Kvatre; Gvido, spoz.; Frančišek Regis, spoz.
17	Nedelja	1. pobinkoštna - Sveta Trojica; Gregor Barbarigo, šk.
18	Ponedeljek	Efrem Sirski. c. uč.; Marko in Marcelijan, muč. ☉
19	Torek	Julijana Falconieri, dev.; Gervazij in Protazij, muč.
20	Sreda	Silverij I., papež, muč.; Florentina (Cvetka), dev.
21	Četrtek	Sv. Rešnje Telo; Alojzij (Slavko) Gonzaga, spoz.
22	Petek	Pavlin Nolanski, škof; Ahacij, muč.
23	Sobota	Vilja sv. Janeza; Jožef Cafasso, spoz.
24	Nedelja	2. pobinkoštna; Rojstvo Janeza Krstnika
25	Ponedeljek	Viljem, opat; Doroteja, red.; Lucija, muč.; Henrik ☼
26	Torek	Janez in Pavel, muč.; Vigili, škof in muč.
27	Sreda	Ladislav, kralj, spoz.; Hema (Ema) Krška, žena
28	Četrtek	Vilja sv. Petra in Pavla; Vincencija Gerosa, red.
29	Petek	Srce Jezusovo; Peter in Pavel, apostola
30	Sobota	Spomin sv. Pavla; Emilijana, mučenka

Mlaj 2. junija ob 14. uri in 27 minut

Prvi krajec 10. junija ob 7. uri in 22 minut

Ščip 18. junija ob 3. uri in 3 minute

Zadnji krajec 25. junija ob 0 in 43 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 3. O pričevanju Svetega Duha
(Jan 15, 26-16, 4)
- 10. O Svetem Duhu in o ljubezni
(Jan 14, 23-31)
- 17. Meni je dana vsa oblast
(Mt 28, 18-20)
- 24. Prilika o veliki večerji
(Lk 14, 16-24)

Veno Pilon - Krajina

Zapiski

Do 18. plačaj tretji obrok davkov
Rok za odjavo naročnine na radio in televizijo.

1	Nedelja	3. pobinkoštna; Predragocena Kri N. G. J. K.
2	Ponedeljek	Obiskanje Device Marije; Proces in Martinijan, m. ●
3	Torek	Irenej, škof, muč.; Bernardin Realino, spoz.
4	Sreda	Urh (Urh), škof; Berta, žena; Prokop, opat
5	Četrtek	Ciril in Metod, slovanska apostola; Klavdij, muč.
6	Petek	Marija Goretti, dev., muč.; Bogomila, žena;
7	Sobota	Vilibald, škof; Benedikt XI., papež
8	Nedelja	4. pobinkoštna; Elizabeta (Lilijana), žena; Evgen
9	Ponedeljek	Veronika Giuliani, red.; Brikcij, škof
10	Torek	7 bratov mučencev; Rufina in Sekunda, muč. ☽
11	Sreda	Pij I., papež, muč.; Olga Kijevska, kneginja
12	Četrtek	Mohor, šk, in Fortunat, diak, muč.; Nabor in Feliks
13	Petek	Evgen, škof; Joel in Ezdra, preroka
14	Sobota	Bonaventura, škof, c. uč.; Frančišek Solano, spoz.
15	Nedelja	5. pobinkoštna; Henrik, kralj; Vladimir, knez
16	Ponedeljek	Karmelska Mati božja; Stefan Harding, opat
17	Torek	Aleš (Aleksij), spoz.; Letancij in tov., muč. ☽
18	Sreda	Kamil Lelijski, spoz.; Simforoza in sinovi, muč.
19	Četrtek	Vincencij Pavelski, spoz.; Justa, muč.; Avrea (Zlata)
20	Petek	Hieronim Emiliani, spoz.; Marjeta (Margerita), m.
21	Sobota	Lavrencij Brindiški, c. uč.; Danijel (Danilo), prerok
22	Nedelja	6. pobink.; Marija Magdalena (Majda, Magda), spok.
23	Ponedeljek	Apolinarij, škof, muč.; Liberij, škof
24	Torek	Kristina, dev., muč.; Boris in Gleb, muč. €
25	Sreda	Jakob (Rado), apostol; Krištof, muč.; Pavel, muč.
26	Četrtek	Ana, mati Device Marije; Hiacint, muč.
27	Petek	Pantaleon, muč.; Rudolf Acquaviva, muč.
28	Sobota	Nazarij, Celzij, Viktor I., Inocencij I.; Ada, red.
29	Nedelja	7. pobink.; Marta, dev.; Feliks, Beatrika in tov., m.
30	Ponedeljek	Abdon in Senen, muč.; Angelina, kneginja
31	Torek	Ignacij Lojolski, spoz.; Helena Švedska; Fabij, ●

Mlaj 2. julija ob 0 in 53 minut

Prvi krajec 10. julija ob 0 in 40 minut

Šcip 17. julija ob 12. uri in 41 minut

Zadnji krajec 24. julija ob 5. uri in 19 minut

Mlaj 31. julija ob 13. uri in 24 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 1. Prilika o izgubljeni ovci in denarju (Lk 15, 1-10)
- 8. Cudežni ribji lov (Lk 5, 1-11)
- 15. Jezus obsoja farizeje (Mt 5, 20-24)
- 22. Jezus nasiti štiri tisoč mož (Mr 8, 1-9)
- 29. O lažnivih prerokih (Mt 7, 15-21)

Lojze Spacal - Ribičeva hiša

Zapiski

12	Kraljeva
13	Prilika o izgubljeni ovci in denarju
14	Lojze Spacal
15	Lojze Spacal
16	Lojze Spacal
17	Lojze Spacal
18	Lojze Spacal
19	Kraljeva
20	Prilika o izgubljeni ovci in denarju
21	Lojze Spacal
22	Lojze Spacal
23	Lojze Spacal
24	Lojze Spacal
25	Lojze Spacal
26	Kraljeva
27	Prilika o izgubljeni ovci in denarju
28	Lojze Spacal
29	Lojze Spacal
30	Lojze Spacal
31	Lojze Spacal

1	Sreda	Makabejski bratje, muč.; Vera, mučenka
2	Četrtek	Alfonz Liguori, škof, cerkv. uč.; Štefan I., papež, m.
3	Petek	Lidija, žena; Nikodem, spoz.
4	Sobota	Dominik, spoz.; Perpetua, žena
5	Nedelja	8. pobinkoštna; Marija Snežna; Osvald, muč.
6	Ponedeljek	Spremenjenje Gospodovo; Sikst II., papež
7	Torek	Kajetan, spoz.; Donat, škof, muč.
8	Sreda	Janez M. Vianney, spoz.; Cirijak in tov., muč. 3
9	Četrtek	Vilja sv. Lavrencija; Roman, muč.
10	Petek	Lavrencij, muč.; Pavla, muč.
11	Sobota	Tiburcij in Suzana, muč.; Aleksander, škof
12	Nedelja	9. pobinkoštna; Klara (Jasna), dev.
13	Ponedeljek	Hipolit in Kasijan, muč.; Helena, muč.
14	Torek	Vilja vnebovzetja; Evzebij, spoz.
15	Sreda	Vnebovzetje Device Marije; Tarcizij, muč. 3
16	Četrtek	Joahim, oče Device Marije, spoz.; Rok, spoz.
17	Petek	Hijacint, spoz.; Klara, red.
18	Sobota	Agapit (Ljubo), muč.; Helena (Alenka), žena
19	Nedelja	10. pobinkoštna; Janez Eudes, spoz.; Marijan, pušč.
20	Ponedeljek	Bernard, opat, cerkv. uč.; Lucij, muč.
21	Torek	Ivana Fr. Šantalska, žena; Fidelis, muč.
22	Sreda	Brezmadežno Srce Marijino; Timotej in tov., muč. 6
23	Četrtek	Filip Benizzi, spoz.; Klavdij in tov., muč.
24	Petek	Jernej, apostol; Emilija de Vialar, red.
25	Sobota	Ludvik IX., kralj, spoz.; Genezij, muč.
26	Nedelja	11. pobinkoštna; Cefirin, papež, muč.
27	Ponedeljek	Jožef Kalasancij, spoz.; Cezarij, škof
28	Torek	Avguštin, škof, cerkv. uč.; Herma, muč.
29	Sreda	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, muč.
30	Četrtek	Roza iz Lime, dev.; Feliks in Adavkt, muč. ●
31	Petek	Rajmund (Rajko) Nonat, spoz.; Pavlin, škof

Prvi krajec 8. avgusta ob 16. uri in 55 minut

Ščip 15. avgusta ob 21. uri in 10 minut

Zadnji krajec 22. avgusta ob 11. uri in 27 minut

Mlaj 30. avgusta ob 4. uri in 9 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 5. O krivičnem oskrbniku
(Lk 16, 1-9)
- 12. Jezus joka nad Jeruzalemom
(Lk 19, 41-47)
- 19. Prilika o farizeju in cestni-
narju
(Lk 18, 9-14)
- 26. Jezus ozdravi gluhtonemega
(Mr 7, 31-37)

Maksim Gaspari - Slovenske narodne noše

Zapiski

DNEVI

SEPTEMBER

30
DNI

1	Sobota	Egidij (Tilen, Tilh), opat; 12 bratov mučencev
2	Nedelja	12. pobinkoštna; Štefan, kralj, spoz.
3	Ponedeljek	Pij X., pap.; Evfemija, Doroteja, Tekla, Erazma, m.
4	Torek	Rozalija, dev.; Roza, red.; Ida, žena
5	Sreda	Lavrencij Giustiniani, škof; Viktorin, škof, muč.
6	Četrtek	Petronij, škof; Favst in tov., muč.
7	Petek	Regina, muč.; Marija Pallotta, red.; Marko Križ. ☞
8	Sobota	Rojstvo Device Marije; Hadrijan, muč.
9	Nedelja	13. pobinkoštna; Gorgonij, muč.; Peter Klaver, spoz.
10	Ponedeljek	Nikolaj Tolentinski, spoz.; Kandida
11	Torek	Prot in Hijacint, muč.; Emilijan, škof
12	Sreda	Ime Marijino; Gvido, spoz.
13	Četrtek	Notburga, dev.; Amat, opat
14	Petek	Povišanje svetega križa ☺
15	Sobota	Žalostna Mati božja; Nikomed, muč.
16	Nedelja	14. pobink.; Kornelij, papež, in Ciprijan, škof, muč.
17	Ponedeljek	Rane sv. Frančiška; Lambert, škof
18	Torek	Jožef Kupertinski, spoz.; Metod, škof
19	Sreda	Kvatre; Januarij in tov., muč.; Emilija de Rodat
20	Četrtek	Evstahij in tov., muč.; Mihael in Teodor, muč. ☹
21	Petek	Kvatre; Matej, apostol in evangelist
22	Sobota	Kvatre; Tomaž Vil., spoz.; Mavricij in tov., muč.
23	Nedelja	15. pobinkoštna; Lin, papež, muč.; Tekla, dev., muč.
24	Ponedeljek	Marija Devica, Rešiteljica jetnikov
25	Torek	Sergij Radoneški, spoz.; Pacifik, spoz.; Avrelija, dev.
26	Sreda	Ciprijan in Justina, muč.; Kanadski mučenci
27	Četrtek	Kozma in Damijan, muč.; Adolf in Janez, muč.
28	Petek	Venceslav, muč.; Lioba, dev. ●
29	Sobota	Mihael, nadangel; Evtihij in tov., muč.
30	Nedelja	16. pobinkoštna; Hieronim, cerkv. učitelj

Prvi krajec 7. septembra ob 7. uri in 45 minut

Ščip 14. septembra ob 5. uri in 12 minut

Zadnji krajec 20. septembra ob 20. uri in 36 minut

Mlaj 28. septembra ob 20. uri in 40 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 2. Prilika o usmiljenem Samarijanu (Lk 10, 23-37)
- 9. Jezus ozdravi deset gobavih (Lk 17, 11-19)
- 16. Jezus uči o božji previdnosti (Mr 6, 24-33)
- 23. Jezus obudi mladeniča iz Naima (Lk 7, 11-16)
- 30. Jezus ozdravi vodeničnega (Lk 14, 1-11)

Janez Šubic - Samariljan

Zapiski

14. Nedelja	16. Jezus uči o božji previdnosti (Mr 6, 24-33)
15. Ponedeljek	23. Jezus obudi mladeniča iz Naima (Lk 7, 11-16)
16. Torki	30. Jezus ozdravi vodeničnega (Lk 14, 1-11)
17. Sreda	
18. Četrtek	
19. Petek	
20. Sobota	
21. Nedelja	
22. Ponedeljek	
23. Torki	
24. Sreda	
25. Četrtek	
26. Petek	
27. Sobota	
28. Nedelja	
29. Ponedeljek	
30. Torki	
31. Sreda	

DNEVI

OKTOBER

31
DNI

1	Ponedeljek	Remigij, škof; Verena, dev.
2	Torek	Angeli varuhi; Teofil, spoz.
3	Sreda	Terezija Deteta Jezusa, red.; Marija J. Rossello, red.
4	Četrtek	Francišek Asiški, spoz.; Edvin, spoz.
5	Petek	Placid in tov., muč.; Marcelin, škof
6	Sobota	Bruno, spoz.; Renato, škof
7	Nedelja	17. pobinkoštna; Rožnovenska Mati božja
8	Ponedeljek	Brigita, žena; Sergij, Bah, Marcel in Apulej, muč.
9	Torek	Janez Leonardi, spoz.; Dionizij. Rustik, Eleverij, m.
10	Sreda	Francišek Borgia, spoz.; Danijel (Danilo), muč.
11	Četrtek	Materinstvo Device Marije; Emilijan (Milan), spoz.
12	Petek	Maksimilijan Celjski, škof, muč.; Serafin, spoz.
13	Sobota	Edvard, kralj, spoz.; Koloman, muč.
14	Nedelja	18. pobinkoštna; Kalist I., papež, muč.
15	Ponedeljek	Terezija Avilska, red.; Avrelija, dev.; Tekla, muč.
16	Torek	Hedvika (Jadviga), žena; Gerard Maiella, spoz.
17	Sreda	Marjeta M. Alacoque, red.; Viktor, Aleks., Marij., m.
18	Četrtek	Luka, evangelist; Julijan Sabas, pušč.
19	Petek	Peter Alkantarski, spoz.; Fridesvida (Frida)
20	Sobota	Janez Kentski, spoz.; Vendelin, opat
21	Nedelja	19. pobink. - misijonska nedelja; Uršula in tov., m.
22	Ponedeljek	Bertila Boscardin, red.; Ignacij, škof
23	Torek	Anton Marija Claret, škof; Roman, škof
24	Sreda	Rafael, nadangel; Feliks (Srečko), muč.
25	Četrtek	Krizant in Darija, muč.; Krispin, muč.
26	Petek	Evarist, papež, muč.; Marijan, muč.
27	Sobota	Frumencij, škof; Vincencij in Sabina, muč.
28	Nedelja	20. pobink.; Kristus Kralj; Simon in Juda, ap.
29	Ponedeljek	Narcis, škof; Ferucij, muč.; Ermelinda, dev.
30	Torek	Alfonz Rodriguez, spoz.; Marcel, muč.
31	Sreda	Volfgang (Volbenk), škof; Kvintin, muč.

Prvi krajec 6. oktobra ob 20. uri in 55 minut

Sčip 13. oktobra ob 13. uri in 33 minut

Zadnji krajec 20. oktobra ob 9. uri in 48 minut

Mlaj 28. oktobra ob 14. uri in 5 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 7. O največji zapovedi (Mt 22, 34-46)
- 14. Jezus ozdravi mrtvoudnega (Mt 9, 1-8)
- 21. Prilika o kraljevi svatbi (Mt 22, 1-14)
- 28. Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika (Jan 4, 46-53)

Zoran Mušič - Jabolka

Zapiski

Zoran Mušič - Jabolka	
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30

Do 18. plačaj 5. obrok davkov.

DNEVI

NOVEMBER

30
DNI

1	Četrtek	Vsi sveti
2	Petek	Verne duše
3	Sobota	Just, tržaški mučenec; Silvija, žena
4	Nedelja	21. pobinkoštna; Karel (Drago) Boromejski, škof
5	Ponedeljek	Feliks in Evzebij, muč.; Zaharija, prerok; Elizab. ♀
6	Torek	Leonard (Lenart), opat; Sever, muč.
7	Sreda	Engelbert, škof; Vilibrord, škof
8	Četrtek	Štirje kronani mučenci; Bogomir, škof
9	Petek	Posvetitev Lateranske bazilike; Teodor (Božidar)
10	Sobota	Andrej Avelinski, spoz.; Trifon, Respicij, Nimfa, m.
11	Nedelja	22. pobinkoštna; Martin (Davorin), škof ☉
12	Ponedeljek	Martin, papež, muč.; Emilijan (Emil), spoz.
13	Torek	Didak (Diego), spoz.; Stanislav Kostka, spoz.
14	Sreda	Jozafat Kunčevič, škof, muč.; Lavrencij, škof
15	Četrtek	Albert Veliki, škof, cerkv. uč.; Leopold, spoz.
16	Petek	Gertruda (Jedert), dev.; Otmar, opat
17	Sobota	Gregor Čudodelni, škof; Evfemija in Tekla, trž. m.
18	Nedelja	23. pobink.; Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla
19	Ponedeljek	Elizabeta (Lilijana), žena; Poncijan, papež, muč. ☾
20	Torek	Feliks Valois, spoz.; Edmund, spoz.
21	Sreda	Darovanje Device Marije; Kolumban, opat
22	Četrtek	Cecilija, muč.; Maver, škof
23	Petek	Klemen (Milivoj) I., papež, muč.; Felicita, muč.
24	Sobota	Janez od Križa, cerkv. uč.; Krizogon, muč.
25	Nedelja	24. pobinkoštna; Katarina, muč.
26	Ponedeljek	Silvester, opat; Peter, škof, muč.; Janez Berchmans
27	Torek	Valerijan, škof oglejski; Virgilij, škof ●
28	Sreda	Katarina Labouré, red.; Ruf in tov., muč.; Gregor
29	Četrtek	Saturnin, muč.; Blaž in Demetrij, muč.
30	Petek	Andrej, apostol; Justina, dev., muč.

Prvi krajec 5. novembra ob 8. uri in 15 minut

Sčip 11. novembra ob 10. uri in 28 minut

Zadnji krajec 19. novembra ob 3. uri in 10 minut

Mlaj 27. novembra ob 7. uri in 30 minut

1	Sobota	Natalija (Božena), žena; Eligij, škof
2	Nedelja	1. adventna - izseljenska nedelja; Bibijana, dev.
3	Ponedeljek	Francišek Ksaverij, spoz.; Kasijan, muč.
4	Torek	Peter Krizolog, škof, cerkv. uč.; Barbara, muč. ☞
5	Sreda	Saba (Savo), opat; Krispina, muč.
6	Četrtek	Nikolaj (Miklavž), škof; Apolinarij, trž. muč.
7	Petek	Ambrozij (Ambrož), škof, cerkv. uč.; Agaton, muč.
8	Sobota	Brezmadežno spočetje Device Marije
9	Nedelja	2. adventna; Peter Fourier, spoz.; Valerija, muč.
10	Ponedeljek	Loretska Mati božja; Melkijad, papež, muč.
11	Torek	Damaz I., papež; Sabin, škof ☺
12	Sreda	Spiridijon (Dušan), škof; Amalija, muč.
13	Četrtek	Lucija, muč.; Otilija, red.
14	Petek	Just, muč.; Pompej, škof
15	Sobota	Marija K. di Rosa, red.; Kristina (Nina), dev.
16	Nedelja	3. adventna; Evzebij, škof, muč.; Adela, žena
17	Ponedeljek	Lazar, škof; Olimpija, žena
18	Torek	Gracijan (Gacijan), škof; Vunibald, spoz. ☺
19	Sreda	Kvatre; Favsta, žena; Tea, žena; Urban V., papež
20	Četrtek	Evgenij in Makarij, muč.; Dominik, spoz.
21	Petek	Kvatre; Tomaž, apostol; Severin, škof
22	Sobota	Kvatre; Demetrij (Mitja), muč.; Franciška Cabrini
23	Nedelja	4. adventna; Viktorija (Zmagoslava), muč.
24	Ponedeljek	Božična vilja - sveti večer
25	Torek	Božič - rojstvo N. G. J. K.; Anastazija, muč.
26	Sreda	Štefan, muč.; Marin, muč.
27	Četrtek	Janez, evangelist in apostol; Fabiola, žena ●
28	Petek	Nedolžni otroci; Kastor in tov., muč.
29	Sobota	Tomaž Becket, škof, muč.; Gašpar del Bufalo, spoz.
30	Nedelja	Nedelja v božični osmini; Evgen, škof; Rajnerij, šk.
31	Ponedeljek	Silvester, papež; Kolumba, muč.; Pavlina in tov., m.

Prvi krajec 4. decembra ob 17. uri in 48 minut

Ščip 11. decembra ob 10. uri in 28 minut

Zadnji krajec 18. decembra ob 23. uri in 43 minut

Mlaj 26. decembra ob 23. uri in 59 minut

NEDELJSKI EVANGELIJI:

2. O poslednji sodbi
(Lk 21, 25-33)
9. Janez Krstnik pošlje učence
k Jezusu
(Mt 11, 2-10)
16. Janez Krstnik pričuje o Kri-
stusu
(Jan 1, 19-28)
23. Janez Krstnik pripravlja Je-
zusu pot
(Lk 3, 1-6)
30. Simeon in Ana oznanjata Go-
spoda
(Lk 2, 33-40)

Olaf Globočnik - Pastirji

Zapiski

»Češčenje Matere božje, kakor ga goji sv. Cerkev že dolga stoletja, je izraz resnično krščanske duše.« Tako je dejal sv. oče, ko je dne 9. julija 1961 govoril udeležencem VII. narodnega kongresa v Lisieuxu v Franciji

Od „Rerum Novarum“ do „Mater et Magistra“

Še pred letom 1890 sem trgal hlače v ljudski šoli v kraju, kjer je bila tudi tovarna-predilnica in barvalnica. Tam so se vsak dan godile takele reči. Zjutraj ob 6. uri je bil s tovarniško sireno dan znak za nastop k delu, in zvečer ob 6^h za konec delovnega truda. Okoli poldne smo videvali ženske, ki so nosile tovarniškimi delavcem kosilo kar v tovarno. Učitelj je nam otrokom večkrat rekel: »Glejte, otroci, kako se vaši starši žrtvujejo za vas! Polnih 12 ur traja njih dnina.« Gledali smo njihovo utrjeno hojo in njihove od bombaža umazane obleke. Zdelani so stopali proti domu na večerjo in k počitku; naslednji dan je bilo ob šestih že spet treba stati pri stroju.

Takrat ni bilo tako, kot je danes, ko je vse delo urejeno na osem ur dnevno; ni bilo še urejenih delavskih plač, ni bilo še zavarovanja za nezgode, ni bilo še pokojnin za starost in onemoglost, ni bilo še določil glede letnega dopusta, ni bilo še delavskih udruženj, ki bi imela pravico reči besedo v prilog delavskega stanu. Bil je takrat na eni strani le gospodar podjetja, na drugi pa le delavec, ki mu je bil izročen na milost in nemilost, ki je gospodarju pomenil manj kot stroj v tovarni. Za stroj je poskrbel gospodar, da ga je dal popraviti; za delavca ni pa skrbel nihče. Ta je živel, zbolel in umiral brez vsake podpore. Zanj je morala zadostovati tista borna plača, ki jo je dobival vsakih 14 dni od tovarne, dokler je bil zdrav in dela zmožen. Tako je bilo v dneh moje mladosti.

Delavci so tudi takrat zabavljali, se skrivaj pogovarjali, kako bi si pomagali, a javno se postaviti po robu so se drznili le redki; te so pa delodajalci smatrali za nevarne in prevratne elemente in jih odpuščali iz službe, kar je bila še najmilejša kazen. Saj je takrat veljalo načelo, da se v gospodarske in pridobitne posle ne sme vtikati

nihče, niti država. Za to skrbijo le producenti-kapitalisti sami, ki se ravnaajo po trgovskih razmerah in seveda dajejo, da kar največ zaslužijo, da delavce kar mogoče manj plačajo in ves dobiček sami pospravijo.

Kako vse drugače je danes! Delavec dela osem ur na dan; težnja je, da se tudi to skrajša; ima bolniško, starostno in invalidno zavarovanje; ima kolektivne pogodbe z gospodarjem, ki mu zagotavljajo zadostno plačo zanj in za družino; ima delavska udruženja, ki branijo delavske pravice itd. Mlajši rod se vsega tega ne zaveda in misli, da je bilo vedno tako.

Oh, ne! Vse te pridobitve niso padle v naročje delavcev brez hudih bojev. Sicer so pogumni možje že sredi preteklega stoletja začeli dvigati glas proti izkoriščanju delavstva (Marx, Engels in drugi); žal so ponujali zelo neprimerne zdravila (upor, prevrat, socializacija vsega zasebnega imetja); bili so tedaj le še posamezniki, katerih vpliv ni bil dovolj močan.

Priti je morala beseda Cerkve; o tej ni mogel nihče reči, da ima hujskaške ali prevratne namene. Pred 70 leti je to besedo napisal v obširni okrožnici »Rerum Novarum« (O novih rečeh) papež Leon XIII. Hotel je svetu povedati, kaj je v smislu Kristusovega nauka pravično in kaj je krivično.

Postavil je *podlago*, na kateri sloni ves krščanski socialni nauk, podlago, veljavno za vse čase in vse razmere. Tam je v glavnem pribil:

a) Vsak delavec nosi v sebi *dostojanstvo človeka*, ustvarjenega po podobi božji.

b) Kdor ga vzame v delo, mu mora dati zadostno plačilo, da lahko preživlja sebe in družino.

c) Delavci imajo pravico, da se združujejo v strokovne organizacije, preko katerih se pogajajo z gospodarjem.

S premišljevanjem je prišel do luči.

č) Države so dolžne braniti šibkejše sloje pred mogočnimi in bogatimi.

Ko je uradna Cerkev razglasila Jezusov nauk o socialni pravičnosti dne 15. maja 1891 z okrožnico »Rerum Novarum«, je bil led prebit. Delodajalci so ga začeli upoštevati, države so se zbudile iz svojega socialnega spanja, delavci so dobili pogum in so se začeli združevati brez strahu, da jih bo kdo zapiral kot hujskače in prevratneže.

*

Pij XI. je ob 40-letnici prve socialne okrožnice izpopolnil njene nauke. Njegova okrožnica nosi ime »Quadragesimo anno« (Štirideseto leto). V njej je papež najprej pregledal bogate sadove prve poslanice. Pohvalno omenja, da so se pod vplivom prve okrožnice države iz liberalnih, zgolj politično-upravnih bitij razvile v države s socialnimi nalogami. Razvile pa so se tudi delavske in delodajalske organizacije.

Nato našteje nekatere zadeve, ki še čakajo razjasnitve. Med drugimi so:

1) Lastninska pravica je naravna pravica, vendar mora upoštevati tudi blaginjo celokupnosti.

2) Država ima pravico, določiti dolžnosti, ki jih ima zasebna lastnina do družbe.

3) Obsodi zahtevo kapitala, da je ves dobiček podjetja sad kapitala in da gre kapitalu. Prav tako obsodi marksistični nauk, da je ves dobiček sad dela. Krščanska pravičnost terja delitev dobička med oba. Tudi proletarci imajo pravico do družinske imovine.

4) Za določitev pravične plače delavcem priporoča socialno pogodbo med udruženjem delavcev in udruženjem delodajalcev.

5) Brezobzirni razredni boj med stonovi in revolucija, kakor uči *komunizem*, je za človeško dostojanstvo nevreden način rešitve socialnega vprašanja. Milejša struja, ki je obdržala ime *socializem* in v programu nima revolucije, ki pa zahteva popolno odpravo zasebne lastnine, tudi ne odgovarja Kristusovemu nauku.

*

Za Pijem XI. je prišel na papeški prestol Pij XII. Vladal je od 2. marca 1939 do oktobra 1958. V jeseni 1939 je izbruhnila druga svetovna vojna, ki se je ob koncu prelevila v revolucijo brez front do maja 1945.

V teh letih vojne je bilo nemogoče učiti svet po enciklikah. Zato se je novi papež posluževal svoje radijsko-oddajne postaje ali pa splošnih avdienc. Pri teh je v nagovorih obnavljal in dopolnjeval krščanski socialni nauk svojih prednikov. Tudi navodila, ki jih je dal raznim »Socialnim tednom« v svetu, vsebujejo dragocene prispevke za socialni nauk Cerkve.

Začel je v binškoštnem nagovoru 1941, posvečenem zlatemu jubileju Leonove okrožnice »Rerum Novarum«. V njem je zlasti poudaril, da »naravni red, ki prihaja od Boga, zahteva zasebno lastnino.« V poznejših nagovorih *graja* kot naravnemu pravu nasprotujočo tako vlado, v kateri si kapitalizem prisvaja neomejeno pravico do lastnine in pretirano kopičenje gospodarskih dobrin s tem, da se odteguje

socialnim dolžnostim, ki jim je podvržena vsaka lastnina.

Prav posebno in pogosto vztraja pri stanovanjski lastnini, o kateri pravi, da je »življenjski prostor za družino«, kjer naj bo zagotovljena družinskemu očetu vsa potrebna svoboda, da nemoteno izvršuje svoje dolžnosti, dane mu od Stvarnika, da poskrbi za duševno, telesno in versko vzgojo svoje družine. Zato je splošna socializacija vsega imetja protivna Kristusovemu nauku in je krivičen tudi socializem, ki ima tako socializacijo v svojem programu. Ravno tako je treba zagotoviti in pospeševati tudi malo in srednjo lastnino kmetov, rokodelcev in obrtnikov in pomagati vsem delavcem, da pridejo do lastnega doma in majhnega zemljišča.

*

Za Pijem XII. je bil v letu 1958 izvoljen za papeža Janez XXIII. On je oče velikih cerkvenih reform v liturgiji, cerkveni upravi, zakonodaji; pripravljala tudi II. vatikanski cerkveni zbor vseh škofov sveta in srčno vabi vse kristjane v edinstvo Cerkve. Toda pri vsem tem obilnem delu je v tretjem letu svojega vladanja začutil potrebo, izdati ob 70-letnici prve socialne enciklike nova navodila za krščansko socialno udejstvovanje med ljudmi. Dne 15. maja 1961 je izdal encikliko »Mater et Magistra« (Mati in Učiteljica). V uvodu pove tudi vzrok za to. Prav v zadnjih desetletjih so se v človeški družbi izvršile globoke spremembe, ki hudo posegajo na polje krščanske pravičnosti v domačem, državnem pa tudi v svetovnem merilu.

Papeževa poslanica obravnava vse te nove medsebojne odnose med ljudmi.

Koliko je v svetu novega po letu 1941? Papež našteva izčrpno vse važnejše novosti; za naš članek jih pozemamo vsaj nekaj.

Na *tehnično-gospodarskem področju*: iznajdba in poraba atomske jedrske sile, ki je svoj prvi pozdrav poslala na Japonsko in je povzročila grozovito razdejanje; pozneje so jo začeli po-

rabljati tudi za miroljubne namene; na *kemičnem polju* se je pojavila proizvodnja sintetičnih predmetov v veliki množini;

na *industrijskem področju* avtomatični stroji nadomestujejo že velik del delavcev;

na *prometnem področju* so daljave zaradi vedno hitrejših prevoznih sredstev na suhem, na morju in v zraku tako rekoč izginile; človek že obleta zemljo v brezračnih višinah;

na *področju radijskega valovanja* nam radio in televizija prinašata obvestila o svetovnih dogodkih na dom;

na *socialnem področju* je zaznamovati velikanski razvoj socialnih zavarovanj, ki je v nekaterih razvitih deželah dosegel že popolno socialno preskrbo vseh slojev; dalje so tu: vedno bolj zavedajoče se sindikalne organizacije, višja izobrazba delavstva, večje blagostanje ljudstva, vedno lažje preseljevanje delovne sile. — A pojavila se je tudi velika razlika med dohodki delavnih slojev v različnih panogah industrijskega in zlasti kmečkega stanu, med razvitimi in nerazvitimi pokraj-

Daj nam danes naš vsakdanji kruh...

nami v isti državi in še bolj, če jih primerjamo v svetovnem merilu po raznih predelih zemeljske oble;

na *političnem polju*: Pri državni upravi sodelujejo ljudje z zelo različnimi socialnimi in političnimi programi; opazati je vedno bolj globoko poseganje javnih oblasti na gospodarsko in socialno področje; v svetovnem obsegu pa pokret za odpravo kolonialnega sistema in nastanek mnogih novih, žal večkrat kulturno zelo zaostalih držav; vse to je imelo velik upliv na gospodarski položaj v svetu. Nastane vprašanje, kaj je v tem pravično in kaj ni? Kdo bo razvozljal ta zamotani klobčič?

Ker je Kristus Odrešenik dal Cerkev ljudem za Mater, ki naj skrbi z ljubeznijo za svoje otroke, in tudi za Učiteljico, ki je opremljena z nebeško modrostjo, je Kristusov vidni namestnik na zemlji ob 70-letnici »Rerum Novarum« sestavil in spisal tretjo socialno poslanico.

Kdor bi hotel v neobsežnem koledarskem spisu podati četudi kratko vsebino te dolge enciklike, bi se lotil nemogoče stvari, kakor če bi hotel v majhno posodico preliti velik sod tekočine. Za pravo umevanje tam zbranih naukov in moralnih načel bo potrebna dolga doba študija in razlaganja, kakor je bilo treba za njeno sestavo dolgih posvetovanj prvovrstnih socialnih učejakov, ki so posamezno in nazadnje še v zboru s papežem pretehtali vsako besedo, preden so jo zapisali.

Okrožnica je bila objavljena v večjih svetovnih jezikih že pred meseci, v drugih bo treba časa za prestavo; za Slovence bi jo morda priobčile naše »Knjižice« v več zaporednih zvezkih. Italijanski prevod se dobi v prodajalnah sester sv. Pavla po raznih mestih in tudi v Gorici za ceno 150 lir.

Za naš koledar bo zadostovalo, če poleg dosedanjih izvajanj povemo, da se v nji sv. oče ravna prav po zdravniški praksi. Najprej ugotovi bolezen ali rano, nato pa nakaže zdravilo, ki ga najde v Kristusovem nauku iz svetega evangelija o krščanski pravičnosti. Pri zaslugi božje besede v evangelijih

Kri Kristusova napoji me!

in v vsem sv. pismu pa je Cerkev nezmotljiva, ker jo vodi Sv. Duh.

Bralcem našega Koledarja, ki so po večini vsaj izšli iz kmečke družine, priporočamo, naj prečitajo v drugem in tretjem delu enciklike, kako se Cerkev zavzema za kmetijstvo. Kmet je v zadnjih desetletjih z delom hudo obložen, a le skromno plačan. Zato mnogo mlajših delavnih moči uhaja z dežele v industrijo. To je nevarna rana, ki mora kmečki stan uničiti. In zdravilo?

Kakor Leon v prvi encikliki opozarja delavce, da imajo pravico in dolžnost, da tudi sami sodelujejo pri ozdravitvi svojega položaja (pogled države), tako tudi nova enciklika naroča, da morajo kmetje sami začeti delo za dvig kmečkega stanu. Zavedajo naj se važnosti in dostojanstva svojega stanu, ki proizvajajo živila za vse človeštvo; naj ne pozabijo, da imajo delo v božji naravi daleč od zatohlih delavnic; da so gospodarji na svoji lastnini in v svoji hiši. Seveda morajo poleg te zavesti skrbeti za primerno izobrazbo svojega naraščajca. Pa to bi bilo še premalo. V slogi je moč. Zato naj osnujejo stro-

kovno združništvo in posamezne za druge naj se povežejo v zveze v pokrajinskem in državnem obsegu. Tako bodo prišli do pravičnega upoštevanja tudi v okviru države.

V poslanici so pa posejana še mnoga druga priporočila za odpravo kmečkih težav. Nikar pa si ne domišljajmo, da je enciklika čarobna palica, ki na mah ozdravi vse socialne razlike med stano-
novi. Pomislimo, da je od Leonove poslanice bilo potrebnih 70 let za postopno izboljšanje socialnega položaja in mednarodnega upoštevanja delavskega stanu.

Moč božjega klica

Star, a še vedno veljaven in svež je izrek, da so pota božje Previdnosti čudovita, čeprav za ljudi večkrat nerazumljiva. Božjih načrtov že zaradi tega ne moremo doumeti, ker se raztegajo na dobe, ki so daljše kot eno človeško življenje. Bog vse lahko obrne v dobro in v svojo čast. Njegova milost je neskončna in prične delovati tudi pri ljudeh, ki so po vsem videzu zanj najmanj pripravna tla. Kogar si izbere, ta ji ne more uteči, tudi če bi hotel.

* * *

Socializem se je v Italiji pričel širiti pred sto leti. Že Mazzini in Garibaldi sta se nagibala močno na levo. Pri teh dveh pa je še prevladovala ideja o ujedinjenju Italije. V mlajšem rodu, ki se zaradi že izvršenega ujedinjenja ni več brigal za nacionalno idejo, je bil med prvimi zelo vnetimi zagovorniki socialne revolucije Andrea *Costa* (1851-1910). Spočetka je bil pristaš ruskega nihilista in anarhista Mihajla Bakunina, ki je deloval tudi v Italiji ter je leta 1874 organiziral v Bologni ljudsko vstajo. Bakuninovi nauki so se v mnogem razlikovali od marksističnih, ki so pozneje v Italiji prevladali. Vse socialistične smeri, bodisi Bakuninov anarhizem, marksizem, a tudi kapita-

Luč Kristusove resnice.

listični liberalizem so bile takrat strupeno brezbožne. Cerkev so napadale in ji škodovala, kjer so mogle. Krilatica, da je vera opij za ljudi, je takrat imela večjo privlačnost kot danes. Costa se je pozneje pridružil marksizmu. Leta 1882 je bil izvoljen za državnega poslanca; bil je menda sploh prvi socialistični poslanec v Italiji. Bil je zapleten v upor v Bologni leta 1874. Zbežal je v Švico. V Zürichu je spoznal rusko revolucionarko Ano Mihajlovno *Kulišovo* (1857-1924). Ta nenavadno lepa, inteligentna in revolucionarna žena je vsa živela in dihala za borbo proti krivičnemu, gnilemu meščanstvu. Po rodu je bila iz ruske plemiške družine v Moskaji. V Zürichu je študirala na politehniku. Costa in Kulišova sta pričela živeti skupaj. Poročila se nista, ker sta oba zagovarjala svobodno ljubezen. V tej zvezi, ki je trajala več let, se jima je rodila hčerka Andreina.

Po ločitvi od Coste je Kulišova leta 1885 pričela živeti s Filipom *Turatijem* (1857-1932), ki je bil eden najvidnejših socialističnih voditeljev v Italiji. Turati

je 1892 ustanovil italijansko socialistično stranko. Tisto leto poprej pa sta s Kulišovo začela izdajati revijo »Critica sociale«, ki je bila trideset let, to je vse do nastopa fašizma idejno središče italijanskega socializma.

Andreina je rasla v popolnem brezverstvu. O verskem življenju ni imela nobenega pojma. Ko ji je bilo 22 let, še krščena ni bila. Toda v njeno življenje je odločno posegla božja roka. Andreina je v gimnaziji spoznala zelo dobre, delavnega in požrtvovalnega fanta, ki je za njeno mater imel samo to napako, da je bil veren in da je izhajal iz ene najbolj konservativnih — danes bi rekli: reakcionarnih, meščanskih — družin. Pisal se je Luigi Gavazzi. Ana Kulišova, ki se je vse svoje življenje iz prepričanja borila proti vsakemu nasilju in za čimvečjo svobodo, hčerki ni mogla braniti. Tudi je bila ljubezen med mladima človekoma močna, čista — nezmagljiva. Andreina se je pričela pripravljati na krst; potem je bila poroka.

Preskočimo kakih petdeset let. Predsednik italijanske republike prof. Luigi Einaudi, ki je po svoji službeni dolžnosti moral zapriseči vsakega novoimеноvanega škofa, je nekega jutra sprejel benediktinskega patra Egidija Gavazzija, ki je bil malo prej določen za opata v Subiaco s škofovsko častjo in oblastjo. Po zaprisegi je Einaudi rekel patru, da je dobro poznal njegovega očeta in tudi več drugih članov družine Gavazzi. »Da,« je odvrnil redovnik, »a po materini strani je bil moj stari oče Andrea Costa, stara mati pa Ana Kulišova.« Povedal je predsedniku, da je tudi njegova sestra stopila v samostan, in sicer k bosonogim karmeličankam.

Sedaj pa premislite čudež božji! Vnuka dveh pristnih, vročekrvnih, prepričanih revolucionarjev, upornikov proti vsemu, zlasti proti veri in Bogu — redovnika! Okolica, iz katere po zdravem človeškem preudarku ni bilo nobene poti do vere in Cerkve, je dala dve čisti duši i veri i Cerkvi.

* * *

Vrstnica Ane Kulišove je bila svetovnoznana igralka Eleonora Duse. Luč sveta je zagledala v železniškem vozu tretjega razreda na potovanju nekje v Veneto. Krstili so jo v decembru 1859 v Vigevano. Stalnega doma ni imela, ker so starši zaradi predstav vedno potovali iz kraja v kraj. Ko je imela štiri leta, je prvič nastopila na odru. Dvajset let pozneje je bila že ena najbolj znanih in cenjenih igralk v Evropi. Njena mlada leta spadajo v dobo nastopajočega naturalizma. Igrala je po vseh velikih mestih v Evropi in Ameriki od Rima do Pariza in Peterburga ter New Yorka. Bila je umetnica nenavadne izrazne sile. Poročila se je bila z igralcem Tebaldom Checchijem, a se je ločila od njega, in sicer ne po njegovi krivdi. Nato je živela viharno življenje razbrzdanih strasti, pravo pogansko življenje, kot je izjavila sama. Več let je prebila skupaj s pesnikom D'Annunzиеm, ki je to zvezo popisal v svojem romanu »Ogenj« (Il fuoco - 1900). Leta 1907 se je skoraj popolnoma umaknila iz gledališča. Začela je misliti na vero in krščanstvo. Po prvi svetovni vojni je zaradi slabih premoženjskih razmer spet igrala, a je vzdržala le nekaj let. Umrla je na umetniškem potovanju po Združenih državah v aprilu 1924.

Imela je hčerko Enrichetto. Tudi ta je bila vzgojena čisto posvetno, brez čuta za vero, dušo in posmrtnost. In vendar je nekega dne božja roka zagrabila tudi njo. Njena mati si nikoli ni znala razlagati, od kod je prišla vera v Enrichettino srce. Prišla je pač. In tudi dva Enrichettina otroka je poklical Bog. Oba sta isti dan stopila v samostan. Brat je spremljal sestro do vrat samostana dominikank in se za zmeraj poslovil od nje. Nato pa se je tudi on napolil proti svojemu cilju — v samostan dominikancev.

Bog poišče svoje izvoljence kjer koli. Njegovi roki se ne moreš upreti. Popelje te, da izvršiš božji sklep v zadoščenje za prednike. Vse v večjo čast božjo!

Kapucinček

Da gre kdo šele s štiridesetimi leti med kapucinarje, se lahko večkrat zgodi; da bi pa kdo že s pol letom vstopil h kapucinom, se je pripetilo samo enkrat. Kako se je to zgodilo, naj pove naslednja zgodba. Nikar ne namigujte nevarno z glavo, kajti stvar je dobesedno resnična, lahko bi za to poklical najmanj pol ducata prič in posebno patra Ciprijana, ki je pri zgodbi sam sodeloval in mi jo povedal. Kdo pa je pater Ciprijan? To boste takoj izvedeli.

I.

Pater Ciprijan je sredi tridesetih let izvrsten in častitljiv redovnik; pobožen je, spokoren, goreč, vedno vesel, postrežljiv in uslužen v vseh človeških potrebah. Je majhne, čokate postave in ima kratke, pa urne noge, toda dolgo kapuco in ravno tako dolgo, rjavo brado, ki segata zadaj in spredaj — to se pravi kapuca zadaj in brada spredaj — daleč čez pas. Ima kot nebo modre, velike oči in okroglo glavo, polno prekipevajočega humorja in duhovitih domislekov. Pater Ciprijan pozna vse in vsi poznajo njega. Med ljudstvom ga tudi nikdar drugače ne kličejo kot na kratko Ciprijan. Pater Ciprijan nima nobene napake, kvečjemu prav majčkeno slabost — in še to samo v očeh patra gvardijana, drugi ljudje jo imajo prej za vrlino. On, Ciprijan namreč, ima nadvse zgovoren jezik, ki se zelo rad suče. To je seveda v kapucinskem samostanu, kjer zapovedujejo redovna pravila marsikdaj strogo molčanje, lahko usodno. In tako se je pač pogosto zgodilo, da je zvon že pozvonil in oznanil splošen molk, pater Ciprijan pa je moral svojemu sobratu pošepetati še važno novico ali ugotoviti še dejstvo, ki bi se lahko pozabilo, ali pristaviti še neobhodno potrebna pojasnila k zadevam, o katerih so ravnokar razpravljali. Za to je dobil potem od patra gvardijana ukor in z njim seveda tudi majhno pokoro. Kajpada po nedolžnem. Mlina, ki je v polnem teku, vendar ne moreš kar na mah ustaviti ali krogel, ki jo je puška iztretila, v cevi pridržati.

V svoji celici je bil pater Ciprijan v neprestanem razgovoru s svetim Antonom, čigar podoba je visela nad pisalnikom in katerega je zelo častil. Sv. Anton je sicer zvesto molčal, toda pater Ciprijan je namesto svetnika sam govoril in odgovarjal. To je šlo na primer takole:

Lakota nov svetovni problem

Po podatkih demografskega letopisa, ki ga je izdal statistični urad ONU-ja, obstaja danes na svetu dve milijardi in 900 milijonov ljudi. Ena milijarda in 700 milijonov od teh trpi lakoto, to se pravi dva človeka od treh. V sedanjem svetu obstaja tragično nesorazmerje med potrošnimi dobrinami, ki so na razpolago, in številom ljudi. Po mnenju nekaterih strokovnjakov se izgledi za bodočnost kažejo v še bolj dramatičnih oblikah. Računajo, da je vsak dan 150.000 ust več na zemlji, ki jih je treba nasiti. S sedanjim ritmom naraščanja bo svetovno prebivalstvo konec tega stoletja doseglo šest milijard oseb. Če bi ostala sedanja sorazmerja neizpremenjena, bi moralo leta 2000 štiri milijarde posameznikov od daleč gledati ostali dve milijardi ljudi, ki bosta imeli hrano, medtem ko bodo oni brez nje. Potrošnih dobrin je manj kot potreb prebivalstva. Da bi odstranili to nasprotje in dosegli ravnovesje, sta teoretično možni dve rešitvi. ali zmanjšati prebivalstvo, oziroma vsaj uspešno zadržati njegovo naraščanje ali pa povečati proizvodnjo potrošnih dobrin.

Prva rešitev proglašja in razširja umetno kontrolo rojstev. To je rešitev utrujenih, nezaupljivih, ki ne verujejo v neizčrpne zaklade narave in v ustvarjalne sposobnosti človeka, skratka tistih, ki ne verujejo v napredek. To rešitev predlagajo lakomniki in sebičneži, ki nočejo deliti svojega kruha z drugimi in raje nalagajo ogromna bogastva v iskanje in proizvodnjo sredstev za uničenje in smrt.

To je rešitev divjakov, ki imajo raje smrt in se trudijo, da bi posušili vir življenja.

Problem odnošajev med prebivalstvom in potrošnimi dobrinami dejansko obstaja, toda ni nov; star je kakor zemlja. Ljudje so vedno mislili, da jih je preveč, da bi si lahko razdelili tistih nekaj dobrih, ki so bile na razpolago. Zgodovina nas uči, da so najbolj nasilni med njimi učili in izvajali pokole sosednjega prebivalstva.

Dve milijardi in 900 milijonov ljudi, ki danes žive na zemlji, ni slabše hranjenih kot je bilo tistih nekaj sto milijonov, ki so živeli pred dvema ali tri tisoč leti.

Bistvo problema torej ni v demografskem pritisku, marveč v premajhni proizvodnji.

Zaloge, s katerimi razpolaga narava in ki so še neraziskane so ogromne. Znanstveno je dokazano, da narava ni revna in da so njene zmogljivosti več kot zadostne za primerno prehrano vseh ljudi, ki žive danes in ki bodo živele v bodočnosti.

Možnosti človeka pa so enake možnostim narave. Gre predvsem za sposobnosti človekove inteligence in za uspešnost njegove volje.

Rešitev problema moramo iskati v obnovljenem znanstvenem in tehničnem delu človeka, da poglobi in razširi svojo oblast nad naravo. Napredek, ki sta ga doslej že uresničili znanost in tehnika, odpira na tej poti brezmejnja obzorja.

Rešitev tega problema moramo iskati v sodelovanju na svetovni ravni, ki bo omogočevalo in pospeševalo urejeno in plodovito kroženje koristnih znanj, kapitalov in ljudi.

Nikakor pa ne moremo rešiti problema pomanjkanja potrošnih dobrin s tem, da bi vzeli

»Sveti Anton, ti veš, da moram v nedeljo pridigati v Ajdovščini. Danes je že petek in prišel sem komaj čez uvod. Tu bi mi že lahko krepkeje pomagal, da bi našel dobre misli.«

»Moj ljubi Ciprijan, goreč redovnik začne s svojo pridigo že v ponedeljek in ne šele v petek.«

»To bi bilo vse prav, ko bi le utegnil. Toda pri nas enega neprestano preganjajo. Tu pravi gvardijan: V fari je otroška spoved, Ciprijan, pojdi pomagat! Ciprijan, pojdi v bolnico obiskat tega in tega bolnika! Ciprijan, pojdi k pogrebu v Kamnje! Ciprijan, hiti k Črnigoju hišo blagoslovit! Naprej in naprej: Ciprijan, pojdi! Ciprijan, teci! Ciprijan, naredi! Pa naj kdo drugi študira pridigo.«

»Jaz sem tudi imel veliko skrbi in opravkov, celo več kot ti, in sem vendar po cele ure pridigal.«

»Da, ti! Sveti Anton in pater Ciprijan sta pa žal dve različni številki. Ti si svoje pridige lahko kar iz rokava stresal. Mi pa si moramo naporno beliti glavo in misli trdno skupaj vezati, sicer vsa stvar obtiči in se ustavi.«

»Ah, kaj še! Klepetcu, kakršen je pater Ciprijan, ni nobene nevarnosti, da bi se kaj ustavilo.«

»Sveti Anton, ne daj, da bom domišljjav! Govoriti, to res znam, Bogu bodi hvala! Vendar s samim govorjenjem ni še vse storjeno. Naš stari lektor je vedno ponavljal, da se ne smemo preveč zanašati na lastno modrost, ampak iskati svéta v svetem pismu in pri cerkvenih očetih in drugih duhovnih možeh. Boljše je tuje zrnje kot lastna slama. Toda danes ne najdem niti najmanjšega tujega zrnca. In ti, sveti Anton, me puščaš reveža na cedilu.«

»Moli in delaj in Bog ti bo vedno pomagal! Kdor se pogumno loti, že pol naredi. Sedaj pa začni že pisati, pater Ciprijan, potem bomo že videli.«

Tako in podobno je potekal razgovor. Če je prišel včasih mimo pater gvardijan, je pač vstopil in rekel:

»Za božjo voljo, Ciprijan, danes imate zopet pravi semenj, kot da bi bilo skupaj zbranih ducat konjskih mešetarjev. S tem motite pobožen samostanski mir.«

»Jaz? Jaz?« se je izgovarjal Ciprijan začudeno. »Jaz bi rad molčal. Jaz nobene ne zinem. Ali sveti Anton mi ne da miru.«

Če je šel pater Ciprijan v kako bližnjo ali oddaljeno župnijo pomagat dušnemu pastirju, kar se je večkrat zgodilo, se je vso pot glasno razgovarjal z raznimi božjimi stvarcami in vsem, kar leze in gre po planjavi in goščavi, posebno pa z ljubimi ptički. Na Otlico je moral krevsati po strmi cesti, sedaj po planem, sedaj med bujnim grmičevjem in zopet skozi senčnat gozd. Brž ko se je pojavila rja-

va Ciprijanova kuta, so vsi krilati gozdni prebivalci pritekli bliže, kot bi bili dobrega patra že pričakovali, in dvignilo se je gostolenje in žvrgolenje, cvrčanje in vreščanje, tako da je Ciprijan svoje lastne besede komaj še slišal. Sinička kar naprej je cvrčala:

»Cipri - Cipri - Ciprijan! Cipri - Cipri - Ciprijan!«

Vmes se je dobrikal kos:

»Cipriiijan! Cipriiijan!«

»Da, sem že tukaj,« je odvrnil kapucin, »toda ne vpijte tako grozno, sicer bodo menili ljudje, da sem kradel.«

»Ciiipri, Ciiipri, kam pa greš?« je narahlo vpraševala taščica.

»Kam grem? Na Angelsko goro, na Otlico.«

»Na Otlico? Kaj boš delal na Otlici, Cipri?«

»Kaj bom delal? Pridigal, maševal, z angelčkov prah brisal*.)«

»Grujej! Grujej! Grujej!« je grulil golob. »Z angelčkov prah brisal? Ojej! In hudičke boš kar pustil.«

»Kaj praviš? Ti si pa prav nekrščanski ptič in bi moral biti preprost in pohleven, kot se spodobi za golobe. Na Angelski gori ni hudičkov, tam so samo angelčki.«

»Či - či - či - dirili - hihihih,« se je tresel od smeha ščinkavec.

»Ciprijan, ti si teleban,« je dražil odzadaj kalin.

»Da, Ciprijan je teleban, to vem sam; tudi ti nisi največji modrijan, sicer bi ne bil kalin.«

»Haha - haha - haha - haha,« se je smejal na vse grlo krokar.

»Sedaj mi pa jenjajte s klepetanjem! Skupaj bomo malo molili.« In že je začel kapucin peti z odmevajočim glasom:

»Benedic, anima mea, Domino: Domine, Deus meus, magnificatus es vehementer. Super ea volucres coeli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces*.)«

In ptiči so gostoleli in žvrgoleli, grulili in cvrčali v mešanem zboru, tako da so Ciprijana prevpili.

Na vrhu, kjer neha gozd in zavije cesta čez travnike proti Otlici, stoji pred vasjo majhna gostilna. Pred vrati je stala velika, rejena gospodinja. Začel se je nov razgovor.

»O, Ciprijan! Dober dan!«

»Bog daj, gospa krčmarica!«

»Ali se ne ustavite malo pri nas?«

»Žal ne; denarnico sem doma pozabil.«

*) Mišljeno je: vernike spovedoval.

*) Proslavljaj, moja duša, Gospoda; Gospod, moj Bog, silno si poveličan!... »Nad njimi (gorami) prebivajo ptice izpod neba ter se oglašajo izmed obraslih pečin.«

zemlji njeno največje bogastvo, ki je življenje in inteligenca človeka.

Pravo rešitev predvideva zadnja okrožnica papeža Janeza XXIII. Mater et Magistra. To je rešitev, ki spoštuje zakone življenja in red, ki ga je določil Bog.

To je rešitev močnih, ki zapajo v bogastvo narave in nje-ne energije, rešitev tistih, ki verujejo v napredek.

To je rešitev plemenitih, ki dele svoj kruh z drugimi in spodbujajo znanost in tehniko, da bi pomnoževali dobrine s tisto naglostjo in gospodarstvom, ki ga zahteva sedanji tek življenja.

To je rešitev pogumnih, ki se ne boje žrtve in muke iskanja novih virov bogastva zato, da bi zmagala dostojanstvo in poslanstvo človeka na zemlji.

S. G.

Pogubno hrepenenje

*Na češnjem cvetu
v jutranjih žarkih
se kapljica zlata...*

*Pa zamrzi ji
skromni dom
in beli cvet.*

*»V mavrico,
v bajni svet!«
zahrepeni.*

*Tiho
v hipu
po vejici spolzi.*

*Kane.
Zgine.
Kam?
V globine
temnih jam.*

„Legija dostojnosti,,

pri ameriških katoličanih

Ko je leta 1929 nastopila v Združenih državah huda ekonomska kriza, so industrijska podjetja doživljala drugo za drugim trde udarce. Edinole filmska industrija ni zapadla splošni krizi, pač pa se je takrat še celo dvignila. Pomogla ji je bila nova iznajdba: zvok. Toda občinstvo se je kmalu naveličalo tudi zvoka. Tako je filmska industrija čez štiri leta tudi sama doživela globoko krizo. Število gledalcev, ki jih je bilo leta 1930 devetdeset milijonov, je padlo naslednje leto na 75 milijonov, v letih 1932-33 pa na 60 milijonov. Od 16 tisoč kino dvoran so jih v tem letu v Združenih državah zaprli kar pet tisoč.

Razen Metro Goldwin Mayerja so bile vse velike produkcijske firme na robu prepada. Nekateri so tedaj predlagali, naj bi se opustil Zakonik, drugi so začeli izdelovati filme, kakor da bi Zakonika sploh ne bilo. Tako so prihajali na filmski trg vsakovrstni filmi, prepojeni z nasilnimi prizori in prostaškimi dejavnji. Kino je tedaj služil le za prikazovanje zločina in podlosti.

Clovek bi mislil, da so proti temu stanju prvi nastopili katoličani. A to ni bilo tako. Odločno so se mu uprli protestantje, ki so katoličanom celo očitali, da je prav njihova ravnodušnost kriva, če se ni uveljavila ustanova Patnam Bill, ki je bila ustvarjena prav zato, da cenzurira filme. Vendar ne smemo te »pomanjkljivosti« pretiravati. Znano je namreč, da je že od leta 1922 dalje neka družba katoliških učenk (International Fe-

»Kapucini imajo vedno kredit.«

»Krčmarji pa potem profit.«

»Ni nevarnosti. Ali smem prinesiti kozarec vina?«

»Ne, danes moram še mleko piti. Mleko in vino pa se vedno spreta. Ne bi hotel biti še jaz zapleten v ta spor.«

»Pa kaj jesti? Imamo sveže, dobre klobasice.«

»Klobasice, mhm! Gospa krčmarica, najprej bi rad nekaj vprašal. Kako se glasi deveta cerkvena zapoved?«

»Deveta? Cerkvena zapoved? Moj Bog, to sem pa žal pozabila. Tudi je že dolgo od tega, kar sem v šolo hodila.«

»Tedaj pazite, deveta cerkvena zapoved se glasi: Ne jej klobasic ob prepovedanih časih!«

»Ojej, danes je petek! Na to se nisem prav nič spomnila. Oprostite, častiti pater. Toda devete cerkvene zapovedi sploh ni; vi se norčujete iz mene. Sedaj pa povejte, kaj naj vam prinesem?«

»Mleko in kruh, če imate kaj takega ali podobnega.«

Medtem ko je odšla gospodinja v hišo, se je usedel pater k mizici pred vrati. In kmalu potem je stala pred njim skleda topljenega mleka, hleb kruha in velika štruca surovega masla. Z njimi je začel Ciprijan takoj vroč sporni razgovor, da so se njegovi nasprotniki — namreč mleko, kruh in surovo maslo — popolnoma vdali in postajali vedno manjši. Nato si je pater obrisal in pogladil rjavo brado, napravil velik križ in rekel:

»Bog plačaj, gospa krčmarica! Prav lepa hvala za vse, plačal pa bo nekdo drug, ki ima več denarja kot jaz.«

»Je že vse v redu, prečastiti. Le še pridite!«

»Da, in ko pridem prihodnjič, vam nekaj podarim, gospa krčmarica, pa ne samo kako podobico ali svetinjico ali rožni venček, ampak nekaj velikega, nekaj pomembnega, kar se lahko pokaže.«

»Zdaj sem pa radovedna, kaj bi moglo biti.«

»Ej, vi mi nič ne zaupate in mislite, da more tak ubog kutar le beračiti, nič pa darovati. Sedaj pazite! Jaz sem pater dobrodelnosti in hodim veliko po deželi, da zbiram za serafinsko dobrodelnost sredstva in ude, zato gre marsikaj skozi moje roke.«

»Serafinska dobrodelnost. Kaj je to?«

»To je nekaj privesek kapucinskega reda, po katerem se rešujejo iz bede in oskrbujejo s krščansko ljubeznijo uboge sirote ali tudi drugi zapuščeni, zavrženi ali popolnoma zanemarjeni otroci.«

»O tem sem že nekaj slišala govoriti.«

»Sedaj pa ne boste samo slišali govoriti, ampak boste lahko tudi videli. Ko pridem prihodnjič, vam pripeljem takšno revno siroto. Lahko si sami izbe-

rete, kar hočete, dečka ali deklico. Otroka dobite čisto zastonj, dam vam ga v dar.«

»Ne, ne! Zahvaljujem se vam za božji dar, ali kaj takega mi je nemogoče sprejeti.«

»Kaj? Vi ste meni že toliko darovali in nočete, da bi tudi jaz vam kaj daroval!«

»Kar je preveč, je preveč. V gostilni tudi ni primeren prostor za takega otroka.«

»Gospa krčmarica, če vi ne vzamete od mene daru, tudi jaz ne sprejemem več nobenega od vas. Nikoli več se ne ustavim pri vas. Ne mogel bi biti tako nesramen.«

Tako je rekel, potegnil kapuco čez glavo in odkorakal z dolgimi, težkimi koraki po poti čez travnike, s porednim nasmeškom na ustih.

To je bil in je pater Ciprijan. Sedaj ga poznate. Zato naj nam sam pripoveduje zgodbo, za katero gre. Saj že komaj čaka, da bi imel dalj časa čisto sam besedo.

II.

Za Devico Marijo v adventu sem pomagal v Ajdovščini. Popoldne po večernicah me je ustavil na trgu pred cerkvijo župan in mi rekel:

»Prečastiti Ciprijan, imel bi veliko prošnjo, vi bi mi lahko pomagali iz velike stiske.«

»O seveda,« sem rekel nato, »par sto milijonov bi vam že lahko posodil. Za tako malenkost kapucin ne pride v zadrego.«

»Ne, hehehe,« se posmeje župan, »na kapucinov denarni mošnjiček ne računam. Toda vi ste pater sirot, zato bi vas prosil, da bi mi odvzeli otroka.«

»Vam, gospod župan?«

»Ne, ne, poslušajte vendar! V občini imamo človeka, samsko žensče namreč, malopridno zgubljenko z zlobnim jezikom — Rozino, morda jo poznate?«

»Nimam te časti.«

»Torej, Rozina nam je prinesla pred kakimi šestimi meseci že drugega otroka in za nobenega nima očeta. Prvega je vzel iz usmiljenja kmet iz Lokavca, z drugim pa se potepa mrha okrog po deželi, enkrat je v bolnici, drugič zopet nam jo pošljejo po odgonu. Dela nam velikanske stroške, ubogi otrok pa se pri tem bedno ugonablja. Tedaj sem si mislil, da bi bili vi tako dobri in bi nam spravili otroka v to ali ono svojo sirotišnico.«

»Koliko je star otrok?«

»Pol leta, kot sem že rekel.«

»Ljubi moj, v svoje ustanove ne moremo pač jemati otrok v plenicah, sicer bi morali vzeti v službo ravno toliko otroških vzgojevalk. Rajši shranite otroka tu pri kaki dobri družini.«

deration of Catholic Alumnae) preučevala hollywoodsko filmsko proizvodnjo, zato da je lahko katoličanom svetovala, katere filme lahko mirno gledajo in kateri so neprimerni.

In ko se je leta 1930 pojavil Zakonik, je nudila svoje sodelovanje družbi Hays Association. V avgustu leta 1933 sta na pobudo samega Haysa dva katoličana, bankir A. H. Giannini in prokurator Los Angelesa Joseph Scott, odločno nastopila pri filmskih producentih. Giannini je celo grozil, da ne bo več finansiral filmske proizvodnje, ako bo kino še nadaljeval po poti, na katero je zašel. A tudi ta grožnja ni kdovekaj zalegla. Šele leta 1933 se je zgodilo nekaj, kar je producente zadelo v živo.

Tedaj se je v Združenih državah najbolj zanimala za filmsko moralo skupina petih mož. Od teh so bili trije jezuitje in dva laika: Daniel Lord, Wilfrid Parsons, Fitz George Dinneen, Martin Quigley in Joseph I. Breen. Zasluga prvih dveh jezuitov je bila ta, da sta seznanila s perečim filmskim problemom newyorškega in chicaškega nadškofa. Zasluga J. Burke-ja pa je bila, da se je zavzel za ta problem apostolski poslanec Amleto Giovanni Cicognani, ki je prvič javno govoril v Združenih državah o filmskem problemu in utrl pot bleščeči zmagi ameriških katoličanov.

Dne 1. oktobra 1933 je na konferenci v newyorškem Metropolitanu pred številnim občinstvom načel problem in rekel med drugim tole: »Povsod se opaža veliko poslanstvo Cerkev, ki se ukvarja z največjimi potrebami. Toda istočasno je na delu tudi zlo, ki neprestano preti človeštvu. K temu zlu spada danes v prvi vrsti kino s svojim kar se da škodljivim vplivom. Kako naj preštejemo zločine, ki imajo svoj

izvor v nemoralnih filmih? Vsi katoličani so dolžni odločno se zoperstaviti naraščajočemu zlu. Kino je postal danes smrtna nevarnost za duše.« Energične besede visokega dostojanstvenika so pretresle navzoče in kmalu so se pokazali tudi sadovi. Že v novembru istega leta je škof v Detroitu ustanovil »Detroit Council of Catholic Organizations«. V Buffalu je Lord govoril o kinu pet tisočim mladim ljudem. Ko je končal svoj govor, jih je vprašal: »Ali ne mislite, da tudi vi lahko pripomrete k izboljšanju filmske industrije?« Vsi so pritrdili, nakar se je dvignilo v dvorani burno ploskanje. Ker je Lord tedaj urejeval revijo »The Queen's Works«, s katero je lahko prihajal v vsako šolo, v vsak zavod, v vsako kongregacijo, je predlagal vsem prisotnim, naj bi začeli z naslednjo številko objavljati v reviji »črne liste« podjetij, igralcev in filmov; dolžnost mladih ljudi naj bi bila ta, da začnejo te igralce in te filme bojkotirati, pisati protestna pisma produkcijskim podjetjem, prepričevati starše, da ne smejo gledati takih filmov. Mladina je navdušeno obljubila, da bo vse to vestno izpolnjevala. In res je držala svojo besedo.

Tem in drugim poedinim podobam je sledila še ena, ki je odločila usodo boja. Sredi novembra se je vršila v Washingtonu letna konferenca škofov iz Združenih držav. Med drugim je načela tudi vprašanje filmske proizvodnje. Dne 16. novembra so člani konference imenovali komisijo štirih škofov (Episcopal Committee on Motion Pictures), katere dolžnost je bila ta, da se poglubi problem in poišče konkretne predloge za kampanijo proti nemoralnemu filmu. V prvih mesecih leta 1934 je komisija prišla v stik s filmskimi o-

»Ha, to je lahko reči. Rozina nikakor noče dati otroka iz rok, ker ji služi pri beračenju. Zaradi nje-nega zlobnega jezika in zvijačnosti se je vsi boje. Zato je čisto izključeno, da bi kdo tu okrog vzel otroka.«

»Če se ženska trdovratno protivi, sploh ne bo mogoče dobiti otroka.«

»Ne, ne. Bil sem pri sodniku in ta pravi, da če se le dobi za otroka gotovo mesto, ji ga bodo tudi z orožniki vzeli. Pri kapucinih bi imel dobro mesto.«

»Potem si nakopljemo kapucini ženšče na vrat.«

»Ne, nad kapucine si ne upa spraviti, pred nji-mi ima rešpekt. Ravno zaradi tega se obračam na vas. To bi bilo veliko dobro delo.«

»Je otrok deček ali deklica?«

»Fantek je, ime mu je Petrček.«

»Hm, hm, bomo videli. Če se bo dalo kaj narediti, boste prejeli v kratkem sporočilo. Danes ne morem reči nič gotovega. Zbogom, gospod župan!«

S tem sva se razšla.

Dva dni pozneje, v sredo, sem jo mahnil v Sanabor, v zakotno dolinico med Kolkom in Nanosom. Tam je stanoval pri Bizjakovih zakonski par. Oba sta bila pobožna in vrla, iskrena in odkritosrčna. Imela sta glavo in srce na pravem mestu, srce še bolj kot glavo, in ujemala sta se kot dobro uglasene orgle. Skoraj bi ju lahko primerjal s Caharijem in Elizabeto v evangeliju, le da nista bila še priletna, pač pa mlada, okrog tridesetih let. Bila sta brez otrok in to je bil njun velik križ, ker bi jih silno rada imela. K tema dvema človekoma sem meril svojo pot.

Tisti dan, ko sem štorckljal v Sanabor, je bil hud mraz kot na severnem tečaju, v svojih tridesetih letih ne pomnim še mrzlejšega dneva. Noben ptič se ni oglasil, niti kraljiček ne. Zato ni bilo mogoče z nikomer spregovoriti besedico. Če sem poskusil moliti, mi je zamrznila vsaka glasna molitvica že na koncu jezika, tihih pa sploh ni bilo, ker je bila moja duša že čisto oledenela. Nič ne pomaga, Ciprijan. Usta zapri, kapuco čez glavo, nič se ne oziraj in krepko prestavljaj noge, sicer se ti zgodi kakor Lotovi ženi, da zledeniš v solnat steber ali v sneženega moža!

Prišel sem slednjič do Sanabora in do Bizjakove hiše, ravno ko je zvonilo poldne. Bil sem res podoben sneženemu možu: kuta vsa bela od ivja, kapuca kot stožec sladkorja in moja brada, kot je bila dolga, pravi zaledenel slap. Stopil sem v sobo, ko so ravno sedeli pri kosilu, in rekel z zamolklim glasom:

Poglejte našega moža,
ni kmalu takega junaka;
od nog do glave iz snega
narédili smo ga, snežaka.

»Vsi dobri duhovi!« sta hkrati zavpili Julka, mlada gospodinja, in dekla Barba.

Potegnil sem kapuco z glave, tedaj so me brž spoznali.

»Na, kaj pa je to?« je zaklical gospodar Nande, »to pa je sam častiti Ciprijan! Odkod pa prihajate danes in kam ste namenjeni?«

»Prihajam iz kapucinskega samostana v Sv. Križu in potujem prav k Bizjakovim v Sanaboru.«

»A tako? Kaj pa bo dobrega?«

»Najprej bi bila dobra skleda, polna vročega mleka, in hlebec kruha. Če sta dva, je še bolje. O drugem bomo govorili, ko se znotraj nekoliko od-tajam.«

»Mmrrm,« je zagodrnjal Jaka, stari hlapec, ki se je že bal, da mu pospravim njegov delež.

Julka pa je tekla v kuhinjo in kar se da hitro prinesla skledo, polno zavretega mleka, kar sem s hlebom kruha in z drugimi pridatki pospravil v neverjetno kratkem času. Potem si obrišem brado in rečem nedolžno:

»Pravzaprav sem prišel sem, da si ogledam vaše jaslice.«

»Haha,« se zasmee Nande, »saj smo šele sredi adventa in se jaslice še ne postavljajo. Jaslic pri nas pa sploh nimamo.«

»Kaaaj? Niti jaslic nimate?«

»Jezuščka pač imamo, v stekleni omarici,« je skušala olupšati Julka. »Za božič ga okrasimo s smrečjem in predenj postavimo svečke.«

»Ne more biti kaj posebnega vaš Jezušček,« pravim.

»Velik ravno ni, spomin pa je vendar.«

»Seveda ni kaj posebnega,« pripomni Nande.

»Pač, dete samo je čudovito lepo, le okrasje, ki ga obdaja, je nekoliko pomanjkljivo. Zelo revno je že in oguljeno.«

»Saj bi se dalo obnoviti pri pozlatarju v Gorici.«

»Pozlatarju v Gorici prav malo zaupam. Najbolje pač bo, da vam pošljem božje dete sem, vi pa naročite šivilji in mizarju, naj vam napravita vse, kar dete potrebuje.«

»Šiviljo? In mizarja?« sta začudeno zaklicala in debelo pogledala.

»Da, božje dete je namreč živo in že pol leta staro. Imenuje se s pravim imenom Petrček, potrebuje novih pleníc, nove srajčke in — zibelko bo tudi moralo imeti.«

sebnostmi in z mnogimi kvalificiranimi člani duhovščine in laiskih sil, tako katoliških kakor nekatoliških. Predsednik komisije msgr. John Th. McNicholas, nadškof v Cincinnatiju, je v svoji škofiji prvi preizkusil načrt, ki se je vedno bolj uresničeval. Naročil je duhovščini, naj opozarja svoje vernike na nevarnosti, ki izhajajo iz kiina; naj bojkotira nemoralne filme; naj ustanovi v ta namen župnijske urade. Povabil je vse katoliške družbe, naj se pridružijo temu gibanju, in obljubil, da bo sam budil zanimanje za ta problem tudi v vseh katoliških šolah. Komisija štirih škofov se je prvič sestala 11. aprila 1934 v Washingtonu in plan odobrila. Duhovniki in laiki so se takoj lotili dela. Tako je nastala »Legion of Decency«, po naše Legija dostojnosti, ki predstavlja najbolj razširjeno versko gibanje. Besedilo zaobljube se glasi nekako takole: »Zelim biti član Legije dostojnosti, ki je nasprotna vsakemu nemoralnemu in škodljivemu filmu. Pridružujem se tistim, ki te filme smatrajo za resno nevarnost za mladino, za družino, za državo in za vero. Odločno obsojam vse nemoralne filme, ki ogrožajo dostojnost in širijo seksualno vročico v naši državi. Kolikor bom mogel, bom sodeloval pri tem, da bo začelo javno mnenje take filme obsojati in jih ne bo sprejemalo kot nekaj normalnega in poštenega. Pridružujem se tistim, ki obsojajo nedostojne lepake in pohujšljive novice. Upoštevaajoč vse to, se obvezujem, da bom bojkotiral vse filme razen tistih, ki niso v nasprotju s poštenostjo in s krščansko moralno; obljubim tudi, da bom skušal pridobiti legiji čim več novih članov. Izražam ta svoj protest v prepričanju, da ameriško občinstvo ne povprašuje po umazanih fil-

mih, temveč si želi le poštene zabave.«

Treba je bilo čimprej poiskati veliko število članov, obenem pa se prepričati, da vestno izpolnjujejo obveznosti, tako da se bodo dohodki od nemoralnih filmov zmanjšali. Kajti samo to bi utegnilo odvrniti producente in lastnike kino dvoran od tega, da izdelujejo in predvajajo škodljive filme, za vse drugo so bili gluhi. Začeli so torej z akcijo, ki je izvajala svoj pritisk na javno mnenje. Mobilizirali so tudi radio, po katerem so člani komisije, predvsem pa njen predsednik, govorili vernikom o namenu Legije. Zatekli so se tudi k tisku, zlasti h katoliškemu 310 časopisov, dnevnikov in revij, je začelo braniti delo Legije in opozarjati filmske producente na resno nevarnost za trgovski uspeh, ako bodo vztrajali pri izdelovanju kvarnih in nemoralnih filmov. Spodbujali so vse verske družbe, naj se pridružijo Legiji in širijo njeno gibanje.

Kmalu je kampanja dosegla svoj prvi namen. V letu 1935 je bilo število članov Legije 5 milijonov. V naslednjih letih je naraslo na sedem in celo na devet milijonov. In v teku dveh mesecev so dosegli tudi drugi namen, kajti filmska industrija je že v polovici junija zaprosila za častno premirje.

Vsem je znano, kakšne uspehe lahko doseže propagandna tehnika, ako je dobro in skrbno pripravljena. Vsekakor pa bi bil v zmoti, kdor bi menil, da je pripisati uspehe Legije dostojnosti izključno propagandnim sredstvom. Do uspeha so namreč pripomogli vsaj trije različni činitelji.

Prvi činitelj je bila pri duhovnikih in laikih zavest, da branijo svojo pravico. Filmi so se bili namreč dotaknili najhujših moralnih kriz in so povečevali zlo.

Tvoja smrt je meni življenje.

»Živega! Živega!« so zavpili Nande, Julka in Barba kot iz enega grla.

»Da, pravega, živega, prav revnega črvička, ki nima človeka, da bi nanj gledal. Ker sama ne utegneta priti, pošiljata naša ljuba Gospa in sv. Jožef patra Ciprijana v Sanabor in po njem prav lepo prosita Bizjakove, da bi sprejeli pod streho božje dete z vsem, kar k temu spada.«

»Torej, stvar bi bila ta, naj bi z Julko sprejela tujega otroka. Kaj takega je že treba malo premisliti,« je rekel Nande.

»Naš Gospod bo za to plačal. Saj je rekel: „Vzemi tega otroka in vzgoji mi ga; za to dobiš plačilo.“«

»Oho, pater, tega pa ni rekel naš Gospod, ampak faraonova hči v Egiptu.«

»Lej ga no, kako se Nande dobro spozna na sveto pismo. Prav, prav! Toda vsekakor je rekel naš Gospod: „Kdor sprejme takega otroka v mojem imenu, mene sprejme.“ Razumeta to?«

»Da, da,« pravi Julka, »ali vselej se nekaj tvega, če se sprejme tuj otrok.«

»Tu se prav nič ne tvega,« sem rekel. »Nasprotno, dobra kupčija je z našim Gospodom, kjer se o-beta dobiček. Če sprejmeta iz božjega usmiljenja tuje dete, bosta morda v kratkem prejela od Gospoda lastno dete.«

»Kaj meniš ti, Nande?« je vprašala Julka svojega moža.

»Jaz ne menim prav nič,« je rekel Nande. »Preudariti moraš ti, Julka, ker boš sama imela delo z otrokom.«

»Toda stroški bodo segali po tvoji denarnici, Nande.«

Tedaj je zarenčal vmes Jaka, stari hlapec:

»Tak otročaj daje več dela in stroškov kakor si mislita. Tudi miru ne bo več pravega.«

»Kaaj, Jaka?« sem ga nahrulil. »Ali si tudi ti tak godrnjav brezbožnik iz judovskega predela mesta Betlehema, ki hoče zapreti vrata pred božjim Detetom. Le glej, da ne bodo tudi tebi kdaj zaprli nebeških vrat!«

»Zaradi mene lahko vzamete otroka. Če mi bo napoti, se mu umaknem,« je zamrmral Jaka zdaj že bolj potihlo.

»Vzemita otroka, kar vzemita ga!« je silila dekla Barba. »Tisto malo dela, kar ga bo poleg našega, že opravimo, ponoči pa bom jaz vstajala, če bo treba.«

Julka in Nande še vedno nista mogla dvigniti glave. Obema se je sicer že z obraza bralo, da bi otroka od srca rada vzela, ali bala sta se drug drugemu nalagati nova bremena. Zato sem rekel čez nekaj časa:

»Nande, kaj bi vi storili, če bi bili popolnoma sami?«

»Hm, tedaj bi rekel: Gospod Ciprijan, le prinesite otroka. Zaradi takega majhnega ptička v gnezdu se nam ne bo poznalo pri skledi.«

»In vi, Julka, kaj bi vi storili, če bi bili čisto sami?«

»Brž bi šla z vami, gospod Ciprijan, in bi še danes prinesla otroka domov.«

»Glejte no, toliko da kukavico v gozdu pokličes, že se iz njega takoj oglasi! Saj gre urno kot v tričetrtinskem taktu. Zdaj bodita potrpežljiva in pogumna in za nekaj dni vama ne bodi dolgčas po otroku. Pojutrišnjem ali v soboto bo Petrček že tu.«

»Oho, Ciprijan, tako hitro pa tudi ne gre,« je opomnil Nande. »Najprej se moramo na novega stanovca malo pripraviti. Jutri štirinajst dni lahko prinesete dečka, prej ne!«

»Jutri štirinajst dni bo vendar sveti božični praznik.«

»Saj res, to ne gre. Pa recimo v ponedeljek osem dni. Tedaj hodiva Julka in jaz že od nekdaj v Ajdovščino nakupovat za praznike. Takrat bova lahko stopila še do Sv. Križa, da vzameva otroka.«

»Tudi dobro! Deset, dvanajst dni Petrček že še vzdrži, kjer je. Torej v ponedeljek osem dni ob desetih prepoldne prevzameta Petrčka z vsemi pri-

Kardinal Dougherty je zadrževal: »Največjo nevarnost za vero in moralo predstavlja danes v Ameriki kino, ki ga obiskuje povprečno 77 milijonov gledalcev na teden, od katerih je 23 milijonov mladoletnikov. Zaman smo zgradili katoliške šole in zavarovali svojo mladino pred slehernim zunanjim kvarnim vplivom, ako je ne bomo znali sedaj braniti pred poplavo nemoralnosti in amoralnosti. Izkušnja nam je pokazala, da ena sama ura slabe predstave lahko uniči leta in leta dobre vzgoje, ki jo je dala Cerkev, šola, družina.«

Drugi činitelj je bilo narodnostno čustvo. Podžigali so ga zlasti katoliški škofje, ko so opozarjali na kvarni vpliv uvoženih filmov. Oklahomski škof Francis Kelley je v nekem pastirskem pismu zapisal med drugim tole: »Kino ne ogroža samo vere, temveč tudi ameriško civilizacijo vobče. Ljubezen do domovine zahteva, da se nevarnost odpravi enkrat za vselej. Cerkev je v stoletni izkušnji spoznala, kaj pripelje deželo do napredka in kaj do propada. Nespametno oboževanje razporočenih zvezdnikov in zvezd je nevarno tudi za naš domovinski obstoj.«

Tretji in za uspeh Legije najvažnejši činitelj je bil ta: katoličani so dolžili filmske producente in denarnike, da niso držali dane besede, ker so obljubili, da bodo zboljšali filmsko produkcijo, v resnici pa je niso. Zato člani Legije upravičeno bojkotirajo kino. Ostre obsodbe v tem smislu so izrazili zlasti trije škofje, ki so sodelovali pri izdaji Zakonika. »Mnogo let,« piše kardinal Mundelein, »sem se zanimal za kino in sem prepričan, da je prav tako koristen kakor tisk. Ko smo izdali Zakonik, so se filmski producenti podredili našim zahtevam. Dejansko pa se je kmalu pokazalo,

da jim je Zakonik le kos papirja. Filmsko industrijo obdolžujem največjega izdajstva, kar jih pomni naša zgodovina. Zato pozivam vse Američane, naj izrazijo svoje ogorčenje nad tolikšnim izdajstvom na način, ki ga producenti edino občutijo: z bojkotiranjem kina.»

Sprva se Hollywood nikakor ni prestrašil nenavadne odločnosti. Misli je namreč, da gre le za običajno manifestacijo verskega fanatizma, ki se bo v kratkem polegel. Producenti so se iz kampanje norčevali, drugi so Cerkvi očitali, da se vmešava v zadeve, ki se je ne tičejo, da pospešuje gospodarsko krizo, da tepta svobodno umetnost in podobno. Toda kmalu so se morali premisliti, kajti v dveh dneh je bilo podpisanih kar 300 tisoč Pledges (priseg). Njihovo gmotno stanje je dan na dan bolj pešalo, ker je število obiskovalcev kina občutljivo padalo. Tedaj so se resno zbal Legije in uvideli, da ne morejo naprej po tej poti. Navsezadnje so katoličani prinašali kinu precej dohodka, saj so predstavljali eno petino ameriškega prebivalstva.

Kampanja, ki so jo začeli ameriški škofje, je torej polagoma dosegala svoj namen. Škof Kelley je ob neki priliki rekel: »Duhovniki priznavamo kinu vzgojne možnosti in ne tajimo potrebe po zabavi, toda producenti ne upoštevajo nič drugega kakor denar in dobiček. Vsa filmska industrija sloni na denarju. Producenti so gluhi za vse, kar ne diši po denarju, zato smo že našli rešitev: zaustaviti denarni dotok. Jasno so nam pokazali, da ne poslušajo nobene drugega glasu kot polno blagajno. To je njihov bog. Mi se bomo proti njemu borili, da rešimo moralo, ki jo narekuje naš Bog!«

tiklinami na samostanski porti. Ali dasta besedo?»

»Da, velja!«

Rekel sem še: stotisočkrat Bog plačaj, potegnili kapuco čez glavo in se spustil nazaj v Vipavsko dolino proti Sv. Križu, odkoder sem takoj naslovil na župana v Ajdovščini pismo s sledečo vsebino:

»Slavno občinsko načelstvo! Za spoštovanega mladiča Petra N., sina Rozine N., rojenega v Ajdovščini in pristojnega prav tja, šest mesecev starega, se je našlo primerno mesto. Imenovani mladič naj se zgledi dne 23. decembra četrte ure pred deseto, ne minuto prej ne minuto pozneje, na samostanski porti v Sv. Križu, nakar takoj nastopi novo mesto. Blagovolite se po tem ravnati. — Ciprijan, lastno-ročno.

Pripis: Zadeva je strogo zaupna.«

III.

Kdor visoko leti, nizko obsedi, pater Ciprijan pa v smoli tiči. Poslušajte, kako se je zgodba razvijala dalje.

V tednu pred božičem, se pravi v kvatrnem tednu, smo imeli v samostanu vsakoletne duhovne vaje. Kot je znano, pri kapucinih trajajo vaje celih osem dni in pomenijo poseben čas spokornosti, ko naj se v najstrožjem molku in globoki zbranosti z molitvijo in premišljevanjem duhovno življenje še bolj utrdi in gorečnost na novo poživi. Ves ta čas vlada v samostanu sveti mir in redovnik ne sme

»Če pohitim na perutih jutranje zarje tja na kraj morja, tudi tja bi me vodila tvoja roka.«

(Ps. 138; 16, 17)

spregovoriti niti besedice razen v skrajni sili. To sem jemal vedno tako resno, da nisem v tem času niti s sv. Antonom spregovoril glasne besede. In kaj se je zgodilo? Drugi dan duhovnih vaj, ko sem se že poglobil v zbranost in pobožnost, prejmem od patra gvardijana listek z naročilom, naj stopim dol na samostansko porto. Skoraj nevoljen, da mi ne dajo miru niti pri duhovnih vajah, šklefedram proti porti. In kdo me čaka tam? Ajdovski župan, prvi občinski svetovalec, starejša ženska in fantè Peter N., to je sin Rozine, ves zavrit in speč na blazini.

Za božjo voljo, kaj jim vendar pade v glavo! Ali nisem pisal, da smejo prinesiti otroka šele danes osem dni? Na, zdaj so ti tu cel teden prej.

Že res. Toda odlašati bi bilo nevarno. Rozina je namreč nekaj zavohala. Brž je otroka zamotala v košaro in hotela z njim popihati čez hrib v rovte. Ravnokar so jo orožniki zasačili in ji ga vzeli.

Toda gori v Sanaboru, kjer sem Petrčku najel stanovanje, nočejo imeti otroka prej, kakor mine teden. In jaz ne morem sedaj ob duhovnih vajah tja gor, da bi zadevo uredil.

V sanaborsko dolino je v tem času sploh nemogoče iti, ker ni nobena pot odprta. Predvčerajšnjim je vrglo snega do kolena. Pri Zavetnikih so taki zameti, da ne more za nekaj dni noben človek ne v dolino ne iz nje.

Potem ne vem pomoči. Otroka naj nesejo nazaj v Ajdovščino in naj gledajo, da ga oddajo pri kakem kmetu za teden dni.

To je nemogoče. Rozina je kot razdražena in rjoveča levinja, ki išče koga bi požrla, zato si ne upa noben človek v Ajdovščini otroka ohraniti niti za en dan.

Potemtakem naj bi otroku poiskali začasno mesto tukaj v Sv. Križu.

V Sv. Križu poznajo prav malo ljudi in vsakdo tudi ne vzame takegale otroka k sebi in kdo ve, kaj še vse pride. Ne vedò si več ne svetovati ne pomagati, naj jim za božjo voljo pomagam iz stiske, saj sem otroka na pol že prej sprejel, sedaj naj skrbim zanj popolnoma. Otroka bodo pustili tukaj, naj stori, kar hočem.

Pri teh besedah je urno kot miška smuknila ven skozi vrata žena, za njo se je pognal prvi svetovalec in splošnemu begu se je kot zadnja straža pridružil še župan. Preden sem se ovedel - fr - so vsi trije izginili kot kafra. Ostal sem sam s Petrčkom in stal sem kot otrok pred... no, pač pred štruco masla. Previdno sem privzdignil odejo nad blazino, da si Petrčka ogledam. Boj Bog, bil je to bled in siromašen črviček. Najrajši bi se bil zjokal, tako se mi je smilil. Kaj pa sedaj? Zaenkrat pojde Petrček

Ni natančno znano, koliko škode je povzročilo Legijino bojkotiranje. Dejstvo je, da je bilo stanje za producente v juniju leta 1933 nevzdržno. Skofovska komisija se je tedaj sestala v Cincinnati-ju na privatnem zasedanju. Filmski producenti so zaprosili za premirje. Boja je bilo torej konec. Enajst produkcijskih podjetij je obljubilo, da se bo filmska proizvodnja moralno zboljšala. Toda duhovniki so vedeli, da se ne smejo, zanesti na njihove obljube, kajti že enkrat so pokazali, da ne znajo držati besede. Zato niso razpustili Legije ne prekinili njenega delovanja. Nasprotno, sklenili so, da bodo kampanjo še bolj ojačili in jo razpredli po vseh škofijah v Združenih državah. S tem ni s nikakor hoteli pripeljati filmske industrije do propada, temveč samo preprečiti nemoralno proizvodnjo. Od Hollywooda so zahtevali, da se drži Zakonika, sicer bodo katoličani kino še naprej bojkotirali. Tedaj je bilo ustanovljeno »Production Code Administration«. Izglasovali so globo 25 tisoč dolarjev za tista podjetja, ki bi vrgla na filmski trg filme, ne da bi jih komisija prej odobrila. Sedaj so se začele stvari drugače sukati. Dokaz za to je dejstvo, da ni nobeno produkcijsko podjetje plačalo globe. Kak mesec pozneje je Clifford Howard pisal: »Težko je izračunati, koliko milijonom dolarjev smo se mogli odpovedati, da smo ugodili zahtevam Legije. Gotovo je, da je bilo odstranjenih mnogo zelo dragih filmov, ki so bili že skoraj pripravljene za na trg. Hollywood je doživel pravo „čistko“. Treba je še videti, ali je to le trenuten pojav ali pa znak resnične filmske reforme.«

Kampanja se je silno razmahnila. Legija je začela izdajati sezname kvarnih in škodljivih fil-

mov, škofija v Chicagu pa moralno oceno vsakega filma na sporedu. Filme so opredelili po treh kategorijah: za vse, za odrasle in moralno negativne, in sklenili, naj te ocene obveljajo za vse škofije Združenih držav.

Seveda je morala Legija zaradi svojega nastopa naleteti marsikdaj na zelo ostre kritike. Kljub temu je nadaljevala svoje delo, ne oziraje se ne na levo ne na desno. Njen glavni namen je bil ta, da obvaruje mladino pred kvarnim vplivom nemoralnih filmov. Trud in žrtve niso bile prazne, zakaj danes se že kažejo sadovi, ki jih je obrodilo njeno delo.

S. G.

Nesi me!

*Kako sem reven,
kako ubog,
nebogljeno sem dete
drobnih nog!
Ne znam hoditi,
znam le vpiti:
»Oče, dvigni me,
skoz viharje
nesi me
v nebeške zarje!«*

TELOH

*Prihajaš tiho
kot sen pomladni,
sladak spomin
na teloh.
Nežen,
sam
v listju še počivaš.
Tvoj beli cvet
me mami
in spet me vabi,
da se vrnem
in tvojemu rastenju
prisluškujem
na domači grudi.*

Aleksej

v mojo celico. Tam gori je toplo. Potem povprašamo sv. Antona, kje bi se našlo boljše stanovanje. Rečeno, storjeno. Nesel sem Petrčka z blazino vred v svojo celico in ga položil na ležišče. Toda zdaj je otrok iznenada odprl oči, skremžil usta in začel grozno kričati.

»Za božjo voljo, Petrček, silentium! silentium! Ali ne veš, da moramo molčati, če hočemo opravljati duhovne vaje! Nehaj in ne dvigaj takega hrupa! Sebe in mene spraviš v nesrečo.«

Toda mali samostanski novinec je imel zakrknjeno srce in se ni prav nič zmenil za dobrohotne opomine, temveč se neusmiljeno drl, kakor bi mu zobe trli.

»Petrček, Petrček, prosim te, nehaj že vendar! Saj smo že slišali, kako lepo znaš peti. Toda vse ob svojem času. Zdaj nismo še v koru.«

Vzel sem blazino z otrokom v roke in gugajoč ga zaplesal po celici. Tedaj so se odprla vrata in vstopil je moj celični sosed, pater Lavrencij. Ta odpre široko oči in usta, sklene roke nad glavo in se začne bučno smejeti. Nato pravi:

»Ciprijan, kaj pa delaš? Ali se tako opravljajo duhovne vaje?«

»Dela usmiljenja vršim,« sem odvrnil. »Večja in važnejša od duhovnih vaj je vsekakor ljubezen do bližnjega.«

Nato sem mu pojasnil vso zadevo. Ker pa mali kričač le ni nehal peti, mi je prišlo na misel, da imam v predalu košček sladkorja. Vzel sem ga in ga z nožem razdrobil ter dajal majčkene drobtinice pevcu v usta. Petje je utihnilo. Nadomestilo ga je zadovoljno mlaskanje, potem je nastopil daljši odmor.

»Lavrencij, moj ljubi Lavrencij, ali bi ne hotel biti za hipec pesterna otroku?«

»Prav tega mi je še treba!«

»Pač, prosim te, povaruj mi za trenutek otroka, da poiščem koga, ki naj me reši kričača.«

In ne da bi čakal, da bo privolil, sem stekel dol na porto, kjer je bil samostanski hlapec. Poslal sem ga k Črmeljki češ, naj bo tako prijazna in pride sem na samostansko porto, pa brž ko mogoče. V petih minutah je bila poklicana že tu, kajti stanovala je prav blizu samostana. Ko sem ji razložil svoj mučni položaj in jo nujno prosil, da bi mi prevzela otroka za osem dni — samo za osem dni —, je stresla z glavo in rekla:

»Rada, prav rada bi vam naredila to uslugo, pater Ciprijan. Ali saj veste, moža imam in ta se vsak teden vsaj štirindvajsetkrat opije; večinoma je samo nekoliko v rožicah ali ga ima samo kapljico preveč pod klobukom, tu in tam pa pride domov

natreskan kot kanon in tedaj leti vse skozi okno, kar mu ni po mislih. Tiho moram biti kot miš, sicer bi tudi jaz bila v nevarnosti. In tak kričav otrok bi bil pri nas v največji nevarnosti. Zato ne morem vzeti nase te odgovornosti.«

Proti temu opravičljivemu razlogu, žal, nisem mogel ugovarjati, zato sem Čermeljvko odpustil, prosil pa sem jo, naj mi čim prej pošlje sem gospo Črnigojevo, urarjevo ženo. To je rada obljubila. Medtem sem pohitel gor v svojo celico, da vidim, kako se je moj mladi novinec sprijaznil s samostanskimi pravili. Ko sem pricoklal po stopnicah, sem zaslišal že s konca hodnika, kjer stoji moja celica, vreščavo petje svojega princa. Kričal je kot bi ga na mah drli. Čudil sem se, da ni otroški krik že davno dvignil pokonci vsega samostana. Sobratje so verjetno mislili, da prihaja to divje vpitje iz sosedne hiše, in so v koru mirno peli: «Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania?» *) Ko sem stopil v svojo celico, mi je šlo kar skozi ušesa, tako je rjovel vsiljenec. Pater Lavrencij pa je planil nadme s stisnjenimi pestmi:

»Ti nisi človek, ti si zverina! Spraviti miroljubnega patra v tako prismojen položaj in me pustiti v njem pol dneva, vtihotapiti v posvečene samostanske prostore takega poganskega kričača, in to še med duhovnimi vajami — na tako blazno misel more priti samo Ciprijan. Sedaj glej sam, kako se tega paglavca odkrižaš. Jaz grem.«

»Lavrencij, ljubi moj Lavrencij, še malo potr-piva, saj se ga kmalu iznebiva! Prosim te, počakaj samo še pet minut, otrok je lačen, zato tako kriči. Brž tečem v kuhinjo, da prinesem Petrčku kaj za v usta, potem bo krotak kot jagnje in tih kot miška, lahko mi verjameš.«

Zaprli sem vrata za sabo in zdirjal po stopnicah. Toda — kaj pa jedo pravzaprav taki majhni otroci? Kvečjemu prav redek močnik. Torej brž v kuhinjo. Kaj je potrebno za tak otroški močnik? Mleko, pšenična moka in majhna kozica. Mleko je tu, nekaj pšenične moke tudi, toda majhnih kozic kapucinci nimajo. Zato vzemimo lonec. Torej mleko v lonec, tega pristavimo na ognjišče in krepko podnetimo ogenj, da bo hitro zavrelo. Dobro gre. Mleko že kipi in se živahno peni. Sedaj stresemo noter moko in dobro premešamo. V loncu veselo brklja in brbota in v neverjetno kratkem času je otroški močnik skuhan. Zdaj izlijemo vse na krožnik, da se hitreje pohladi. Toda ti nerodni kuhar skaza, namesto redkega močnika si skuhal polento z neštetimi svaljki in neužitno lepilo. Še žival bi ga ne povohala, kveč-

*) »Zakaj hrume narodi in si ljudstva umišljujejo prazne stvari?« (Ps. 2, 1.)

Dvanajst zapovedi za slabo vzgojo otrok

Vzgoja otrok je dandanes vprašanje, ki resno skrbi zelo široke kroge ljudi, in sicer ne zaradi tega, ker je zavest o resnosti vzgoje prodrila na široko, temveč bolj ker se posledice slabe vzgoje kažejo v obupnem naraščanju podivjanosti med mladino. To je precej splošen pojav.

V Ameriki se s tem bavi tudi policija, ki ima vse preveč opraviti z mladostnimi zločinci. Pri vsakem mladostnem zločinu pregleda njegovo življenje, okolje, v katerem je živel, ali so se starši resno brigali zanj, in sploh vse, kar bi utegnilo pojasniti, zakaj je fant ali dekle zašlo na kriva pota. Policija v Texasu je iz takih podatkov sestavila dvanajst zapovedi, po katerih se mora ravnati vsakdo, ki želi iz svojega otroka napraviti zločinca.

Te zapovedi so objavili tudi listi. Glasijo se:

1. Začnite takoj v najnežnejših letih dajati otroku vse, kar želi in zahteva. Ko bo odrasel, bo mislil, da je svet dolžan, da ga vzdržuje.

2. Ako se nauči grdih besed, se mu smejte; tako bo postal ponosen na svoje početje. Dobil bo tudi pogum, da bo polagoma rabil vedno grše izraze.

3. Ne vzgajajte ga versko. Počakajte, da se bo odločil sam, ko bo imel 21 let, ali naj veruje ali ne.

4. Ne učite ga, da obstoji med dobrim in slabim sploh kaka razlika, to pa zato, da ne bo nikoli imel zavesti, da je kriv. Ako ga bodo pozneje zaprli, ker je ukradel avto, bo mislil, da mu družba ni naklonjena in da ga preganja.

5. Vedno poberite s tal vse

jemu bi moglo služiti sedlarju pri lepljenju tapetov. Kaj sedaj? Predvsem zopet na porto, da vidim, če je že prišla gospa Črnigojeva. Res je bila že tu. Ko sem ji razložil svojo zadevo, sem zaslišal sladko opravičilo: »Pater, veselilo bi me, prav zelo bi me veselilo, če bi vam mogla pomagati, ali žal pri nas nimamo prav nobenega prostora.« Kakor da bi potreboval takšenle princ v zibeli stanovanje s šestimi sobami, s sprejemnico, kopalnico in toaletno sobo!

»Če nimate prostora, se pač morate teme veselju odreči,« sem rekel, »toda bodite tako dobri in tecite k gospe Bratinovi ter ji sporočite, da jo prijazno prosim, naj pride čimprej sem na porto.«

To je bila voljna storiti. Urno jo je pobrisala, vesela, da je opravila tako poceni. Jaz pa sem odšel zopet v kuhinjo, da tam poiščem, s čim bi utolažil Petrkovo lakoto.

Katera hrana je še primerna za taka majhna bitja, ki so komaj zagledala luč sveta? Telečji zrezek z...? Ne, ne. Nestlova otroška moka? Toda kaj takega ni najti v kapucinskem samostanu. Morebiti bi bilo dobro tudi samo mleko. Vedno sem slišal praviti, da popijejo majhni otroci veliko mleka. Torej dobro, mleka v lonec, da dobro zavre! Tokrat se mi je kuharska umetnost izvrstno obnesla. Ali prišla je nova težkoča. Kako naj svojemu malemu novincu postrežem s pijačo? Fantè se gotovo še ni navadilo piti iz lonca ali iz skodelice. Tudi z žlico še ne bo znal ravnati. Z vlivanjem v usta tudi ne bo nič, ker bi se otročiček zadušil ali bi zagnal grozen vrišč. Praktičnemu človeku pa pride vedno ob pravem času pametna misel v glavo. V naši zakristiji stoji šest vrčev za vodo, se pravi, šest steklenih mašnih vrčev s tenko stekleno cevko. Skozi tako cevko bi brez težave vlival mleko v pobiča. Heureka, našel sem! Torej hitro z mašnim vrčkom in z mlekom v otroško celico. In že sem capljal v zgornje nadstropje. Tam je še vedno donelo »angelsko petje«, le da je sedaj prešlo iz vreščечеlega allegra v milejši adagio, le tu in tam je zopet zadonelo krepkeje. Ljubi sobrat p. Lavrencij pa se je kot lev spraval nadme in gledal, kako bi me z loncem in mlekom vred požrl. Iz njegovih oči so švigali plameni, obraz je bil teman in grozeč kot bližajoča se nevihta, ali misel na duhovne vaje je zadržala v njem hudo uro. Rekel je samo s srditim mirom: »Kaj takega se še ni zgodilo, odkar stojijo kapucinski samostani. Če meniš, da ti bom do Velike noči za pestunjo, se motiš.« Rekel je in je planil iz celice, ne da bi me pogledal. Nič ne de. Noben človek na svetu ni neogibno potreben in jaz imam dovolj družčine s svojim ljubim Petrkom. Sedaj, Petrček, bodi priden in lepo pij! Boš videl, kako ti bo šlo v slast. In res je deček

stvari, katere pusti na tleh; naredite vi sami to, kar bi moral napraviti on. Tako ga boste navadili, da bo svojo lastno odgovornost vedno skušal naprtiti drugim.

6. Dovolite mu, da bo bral vse, kar mu pride v roko. Skrbite za to, da bodo razkuženi kozarci in jedilni pribor, katerega se poslužuje; ni pa treba, da gledate na snažnost njegove duševne hrane.

7. Prepirajte se čimvečkrat v navzočnosti otrok; tako pozneje ne bodo iznenadeni, če se bo vaš zakon končal z razporoko.

8. Dajte otroku denarja, kolikor ga hoče. Ne dovolite mu pa, da ga zasluži sam. Le čemu bi mu oteževali življenje?

9. Ustrezite vsaki njegovi želji glede jedi, pijače in udobja. Tako mu boste prihranili občutek ponižanja.

10. Dajajte mu potuho nasproti učiteljem, sosedom in policajem; ti ga že itak gledajo po strani in ga ne marajo.

11. Ako zaide v kako resno zadrego, si olajšajte vest z mislijo, da ga nikoli niste mogli ukrotiti.

12. Pripravite se na življenje, polno žalosti in trpljenja; tega bo namreč precej.

Ena ali druga teh zapovedi velja za Evropo sploh in tudi za naše razmere. Prevelika ljubezen zaslepi marsikaterega očeta ali mater, da otroka razvadi, da mu vse dovoli, namesto da bi ga zgodaj privadili na premagovanje težav. Z razvajanjem dosežejo prav nasprotno od tega, kar želijo. Nameravali so vzgojiti poštenega in zdravega člana človeške družbe, vzgojili so pa lenuha, zajedavca ako ne celo zločinca. Zavedajmo se, da življenje ni lahko in da prav nič ne vemo, kaj nam prinese prihodnost.

Kako praznujemo božič v Ameriki

Tudi v Ameriki je božič poslednji praznik v letu. Božič je tako cerkveni kot narodni praznik. Praznujejo ga vse vere in tudi brezverci. Praznuje ga pa vsak po svoje.

Priprave na božič

Četrty četrtek v novembru praznuje vsa Amerika Zahvalni dan. Takoj po Zahvalnem dnevu se pa že prično priprave na božič. Seveda se zopet pripravlja na ta veliki praznik vsak po svoje. Amerikanci imajo lepo navado, da se za božič obdarujejo, in sicer ne samo v družinah med seboj, ampak tudi znanci in prijatelji; tudi delodajalci vseh podjetij obdarijo svoje uslužbence z večjimi ali manjšimi darovi zlasti v gotovini.

Vsa ta obdarovanja pa povzročajo naval na trgovine. Zaradi tega je tudi za večino trgovin, ki prodajajo blago potrošnikom, čas pred božičem največja prodajna sezona. Trgovine začno takoj po Zahvalnem dnevu delati reklamo in proizvajajo po radiu božično glasbo vse do novega leta.

Poleg tega pa tudi vse trgovske prostore okrase z lepimi božičnimi motivi. Po vseh prostorih odmeva po zvočnikih božična glasba. Tako ima kupec, ki kupuje bodisi za redne potrebe ali pa tudi darila za božič, prijeten občutek božičnega razpoloženja.

Pa ne samo trgovine in lokali tudi ulice so vsako leto razkošno razsvetljene in okrašene. Običajno ne manjka lepih jaslje v naravni velikosti. Pred nekaj leti so v Clevelandu na glavnem trgu — Public Squaru — posta-

s svojimi usteci pogumno stisnil stekleno cevko in začel piti. Izpil je poln mašni vrček, nato še drugga in tretjega in četrtega. Bog ti blagoslovi, Petrček, ali zdaj bi že bilo dovolj; veš, nezmernosti se v kapucinskem samostanu ne smeš naučiti. V tem je moj novinec utihnil. Da bi zopet ne zapel, sva začela po domače kramljati. »Petrček,« sem rekel, »ti si pravi revček, kajneda? Ničvredno mater imaš. Bolje bi bilo, če bi je sploh ne imel. Toda dobil boš drugo mater, ki bo do tebe dobra in ljubezniva, seveda se moraš poprej še nekoliko okrog potikati. Sicer pa se moraš zahvaliti našemu Gospodu, saj se ti pri vsem tem godi bolje, kakor se je godilo ljubemu božjemu Detetu. Imelo je sicer najboljšo mater, toda ni imelo ne prenočišča ne zatočišča. Trdosrčni betlehemski malopridneži so ga zavrgli in pregnali, pa ne v toplo kapucinsko celico, ampak v mrzel, odprt hlev. Tebi se še dobro godi. Pod varno streho si in ne ležiš v trdih jasliah na slami, ampak na mehki blazini, nimaš ledenomrzlih nožic in jesti dobiš, kar in kolikor le želiš. Zdrav si tudi in imaš krepka pljuča, da boš nekoč odlični cerkveni pevec na Colu. Saj takega potrebujejo tam, odkar je stari učitelj umrl. Toda ne - pst! pst! - saj se nisva tako zmenila, da bi se morala že sedaj pričeti pevska vaja!«

Tedaj je potrkalo na celična vrata. Prikazal se je brat vratar s sporočilom, da je prišla gospa Bratinova in me čaka na samostanski porti.

»To rad slišim. Frater Celestin, ostanite samo tri minute pri mojem gojencu, toliko da spregovorim dve besedi z gospo. Saj tako bo vzela otroka kar s seboj.«

Brat vratar mi je bil že pomagal, ko sem sprejemal novinčka v samostan. Tudi zdaj mi ga je rad povaroval. Pohitel sem dol v govorilnico, kjer me je radovedno pričakovala gospa Bratinova. Gospa je bila premožna trgovka in članica tretjega reda. V zadevi preskrbe otrok mi je že večkrat pomagala. Toda to pot sem naredil račun brez... trgovke. Razložil sem ji na dolgo in široko svojo zadevo. Pazljivo je poslušala z ušesi, nosom in usti in slednjič rekla:

»Da, pustite mi do besede, prečastiti Ciprijan, pustite mi do besede.«

To željo sem ji rad izpolnil.

»Hm, da, hm, pustite do besede, prečastiti Ciprijan, pustite do besede.«

»Da, da, kar govorite, gospa Bratinova, in recite, da vzamete otroka za en teden.«

»Hm, torej otroka naj bi vzela? Da, hm, pustite mi govoriti, koliko pa je otrok star?«

»Šest mesecev.«

»Da, tako, šest mesecev, da, pustite mi govoriti, ali je deklica?«

»Ne, fantek, Petrček po imenu.«

»Da, tako, Petrček, fantek po imenu. Pustite mi govoriti, prečastiti Ciprijan, jaz vam plačam vsako osebo, ki ga prevzame, naj stane, kolikor stane.«

»Plačam lahko tudi sam, imam že blagajno za take namene. Ne potrebujem denarja, ampak otroško oskrbnico za osem dni.«

»Da, pustite mi govoriti, prečastiti Ciprijan, pustite mi govoriti. Vem za neko osebo, ta bo otroka gotovo prevzela, dobro jo plačam. Oseba je samostojna in popolnoma zanesljiva in ima veliko časa in — da, pustite mi govoriti — hitro jo pokličem, tako lahko vzame brž otroka s seboj.«

V ta predlog sem rad privolil, ker sem se na gospo Bratinovo popolnoma zanesel. Toda tokrat sem se uštel, ker me je gospa Bratinova pustila na cedilu. Odšla je in se ni več prikazala, a tudi o tretji osebi ni bilo ne duha ne sluha. Po njenem odhodu sem se vdal rožnatemu upu, da bom kmalu rešen nadležnega nastanjenca. Šel sem mirno v svojo celico, a že od daleč me pozdravi do srca segajoča, ušesa preglušujoča dvoglasna pesem. Novinec je že spet dvigal svoj vreščavi slavospev, medtem ko mu je vratar frater Celestin s svojim globokim in godrnjavim basom dopovedoval, da je treba med duhovnimi vajami strogo molčati. Toda ves njegov trud je bil zaman. Odslovil sem dobrega brata in začel sam prigovarjati fantiču zdaj s sladkimi, zdaj z grenkimi besedami:

»Petrček, patrček, prosim te, utihni že vendar. Ne spleča se ti venomer peti, ker si pokvariš svoj lepi glas. Glej, božje Dete v betlehemske hlevu ni jokalo in vendar se mu je godilo dosti slabše kot tebi. Žal, ti nisi božje Dete, ampak sitnež, cmerga, kričač. Sram te bodi! Ne, ne, si že priden fantek. Gotovo si že lačen, kajne? Ali bi rad še mlekca? Da. Le pij, toda potem utihni!«

Vtaknil sem mu cevko polnega mašnega vrčka v usta in fantiček je pogumno vlek, pri tem pa venomer hlipal in smrkal, tako da so se delali na mleku v vrčku lepi mehurčki in rahle pene.

»Kaj ti je, Petrček? Ali ti še ni prav? Ali te kaj boli? Da, da saj si lahko mislim, ležati tako dolgo na istem mestu je mučno. Tudi Ciprijan bi stokal. Dej, da te malo vzdignem!«

Vzel sem dečka z blazine na svoje koleno in ga začel ujkati. Tedaj se je zgodilo nekaj, česar nisem videl z očmi ne slišal z ušesi, pač pa zaznal z drugimi čuti... Hvala lepa za darilo, Petrček! Najlepše olike pač ne poznaš.

vili posebno lopo, v kateri so vsak večer pred božičem pevski zbori kakih petdesetih narodnosti prepevali vsak v svojem jeziku svoje božične pesmi. Oddajali so tudi po zvočnikih, tako da so petje lahko poslušali ljudje po vseh glavnih ulicah. Saj tudi vse leto ni zbranih toliko ljudi v središčih velikih ameriških mest kot ravno v božičnem času. Kolikor bolj se bliža božič, toliko več ljudi se drenja po velikih veleblagovnicah in po avenijah.

Da ljudje zmorejo vsa velika nakupovanja za božična darila, odvarjajo banke posebne klube božičnih hranilnic. Ti se obvežejo, da bodo vložili vsak teden določeni znesek od enega do desetih dolarjev v banko; tako bodo imeli v petdesetih tednih najmanj petdeset dolarjev prihrankov za nakup božičnih daril.

Božična voščila

Amerikanec ne piše veliko zasebnih pisem. Za to ni časa. Imajo pa Amerikanci lepo navado, da se spomnijo svojega prijatelja ob raznih prilikah. Zlasti za rojstni dan (nikoli za god), obletnico poroke, ob maturi (graduaciji), ob prvem sv. obhajilu, ob birmi, ob rojstvu v družini in ob smrti. Za vse te namene se dobe v trgovinah posebne voščilnice, ki imajo vsebino že natisnjeno. Teh že natisnjenih verzov in voščil je na razpolago toliko, da res skoro že ni primera, da ne bi dobili lepe voščilnice s primerno vsebino.

Ako si prijatelji med letom še tako malo pišejo, si pa gotovo voščijo vesele božične praznike in srečno novo leto. V Ameriki je kakih štirideset milijonov družin. Izračunali so, da vsaka družina piše za božič okoli sto voščilnic. Sedaj si pa lahko predstavljate, kakšno velikansko delo mora opraviti pošta,

da v kakih dveh tednih spravi preko poštinih uradov na domove naslovnikov vse te milijone in milijone voščilnic. Pa jih tudi dejansko spravi. Do svetega večera ne ostane na pošti niti ena voščilnica. Da morejo pošte opraviti vse to velikansko delo, najamejo za božični čas novih moči, zlasti študentov, ki stalno raznašajo pošto po domovih. Redni poštni uslužbenci pošto v uradih samo sortirajo. Ko se raznašalec vrne s svojega okoliša na poštni urad, mu nalože nov tovor, ki mora z njim ponovno na pot. Tako se dogaja, da v dneh pred božičem obišče pismonoša (mailman) iste družine po dvakrat ali celo trikrat v enem dnevu. Seveda, ako vsaka družina pošlje okoli sto voščilnic, jih potem seveda ravno toliko tudi prejme. Vsaka družina vodi tudi seznam prijateljev, ki jim je treba voščiti zlasti božične praznike. Med letom je treba v te sezname vpisovati nove prijatelje in znance, druge pa zopet črtati.

Božični običaji

Svojih izrazitih božičnih običajev Amerika nima. Pač pa so se udomačile nekatere navade, ki so jih ljudje raznih dežel prinesli iz svojih prvotnih domovin.

Tako je o božiču v navadi pri vsaki družini božično drevo, ki je kakor v Evropi lepo okrašeno. Pod dreveščkom so pa darila za vse družinske člane, pa tudi za vse prijatelje in znance, ki jih kdorkoli v družini hoče obdarovati. Katoliške družine imajo tudi jaslice. Slovenske družine drže, ako je le mogoče, še star običaj kajenja in kropljenja z blagoslovnjeno vodo, nakar sledi rožni venec.

Malokdaj pa je vsa družina zbrana na sveti večer, ker je pač vsak član družine zaposlen po

Kaj zdaj početi? Tu bi bil dober svet veliko vreden. V samostanski celici, žal, ni svežih pleníc. Toda čemù bi pa bili veliki modri robci, ki jih ima kapucin vedno nekaj v zalogi? Praktičen človek si zna vselej pomagati in modri robci so opravili svoje.

Nekaj minut pozneje je ležal Petrček suh na svoji blazini, ni pa kazal za to nobene hvaležnosti. Neutolažljivo je vreščal, kot bi ga drli. Dečko, zdaj mi bo že kmalu zadosti. Ciprijan ima sicer dolgo nit potrpljenja, ali slednjič pride klobčič le do konca. Le deri se, dokler ti je ljubo, lepo se priporočam!

Stekel sem dol na porto pogledat, če ni morda gospa Bratinova že tu. Nobenega sledu ne o Bratinovi ne o plačani osebi! »Presneti babji klepet!« sem jezno zabrundal in odšel v kor. Tu sem skušal zmoliti litanije. Libera nos, Domine - reši nas, Gospod! Toda naprej nisem mogel, kajti mračilo se je že in moje srce je cepetalo od razburjenosti. Če bom moral obdržati kričaća čez noč in bo trajal koncert vso noč z enakim sporedom, bo privabil na zabavo vse samostansko občinstvo. Tedaj išči milosti pri Bogu, Ciprijan, in se kar pripravi na dolge duhovne vaje! S tesnobo in strahom sem hitel v svojo celico. Tu je bilo vse tiho kot v grobu in mali novinec je globoko spal. Toda komaj sem vstopil, že je spreletel njegov obrašček nemiren utrip, usta so se mu nakremžila in zadonelo je v najvišjih zvočnih legah: adagio, allegro, forte, più forte, fortissimo.

Za božjo voljo, Petrček, če se ne boš poboljšal, bova oba kaj doživela. Saj ti rad verjamem, da samo tiho ležanje ni prijetno, toda človek se mora vendar premagovati. Sedaj te hočem še enkrat pozibati, ali potem moraš trdno zaspati.

Vzel sem otroka zopet v naročje, ga krepko gugal in zraven pel:

»Spanček, zaspanček, črn možic,
hodi ponoči, nima nožic.
Tiho se duri, okna odpro,
uleže se v zibko, zatisne oko.
Lunica ziblje: aja, aj, aj,
spanček se smeje: aj, aj, aj, aj,
Aja, aj, aj! Aja, aj, aj!«

Videti je bilo, da je to dečku všeč, kajti utihnil je. Zapel sem mu še drugo uspavanko:

»Ajaj, ajaj, ljubček moj!
Dete trudno si nocoj.
Ajaj, ajaj, dete moje,«
ziblje pater in mu poje.

Pridi, pridi, grlica,
dete boš mi zibala;
dete bo mi mehko spalo
in ne bode se jokalo.

Zumaj lep je, jagnjiček,
jagnje lepo belo je;
jagnje bode priskakljalo,
moje dete pozibalo.

Kadar pridno dete spi,
ljubi Bog nad njim bedi;
kadar tiho dete aja,
Bog mu sladke sanje daja.«

Toda že je kričaček zopet raztezal usteca. Zato sem mu zapel še bolj živahno pesmico:

»Ajčka, tutajčka,
putka nese jajčka,
meni štiri, tebi pet,
to je skupaj baš devet.«

Še ga nisem utolažil, zato sem zapel še drugo:

»Petrček se cmeri za dve mili Jeri.
Hitro, hitro meh za smeh,
vleci ga po vseh koteh,
meči ga ob tla, pod strop
in ob stene, hop, hop, hop!
Pok — se meh razpoči,
smeh iz njega skoči.«

Ker pa iz Petrčka ni bilo smeha, ampak le vekanje, sem mu že nestrpen zakrožil še tole:

»Aja, tutaja,
naš fantek nagaja,
zaspati nič noče,
le vedno se joče.
Če pa noče več zaspati,
jih dobi po zadnji plati.«

V tem so se vrata v celico na pol odprla in slišal sem zamolkel glas, ki je rekel:

»To so prav primerni in spodbudni spevi med duhovnimi vajami!«

In že je stal pred menoj moj strogi predstojnik, pater gvardijan. Ko mi je zagledal otroka v naročju in blazino na ležišču in lonec z mlekom in mašni vrček, je odprl oči in usta tako široko, da jih ni več zaprl. A tudi nobene besedice ni spravil iz sebe, le stresal je z glavo tako silno, kot da bi mu jo veter sem in tja majal.

»Pater gvardijan, oprostite!«

Ostal je nem in je še močnejše stresal z glavo. Tedaj sem pomolil otroka predenj. In zdaj šele je vzkliknil:

»Za božjo voljo, kaj pa vendar uganjate, pater Ciprijan?«

»Telesna dela usmiljenja opravljam in kar tri, štiri naenkrat.«

»Ali hočete spremeniti samostan v otroško zavetišče? In to prav sedaj, med duhovnimi vajami?«

svoje izven doma. Pozno zvečer okoli desete ali enajste ure se pa običajno že zbere vsa družina. Izjeme so seveda tam, kjer so v družini še majhni otroci in more oče pravočasno iz službe.

Katoliške družine gredo k polnočnici. Tisti, ki ne gredo v cerkev, pa običajno posede ob pijači in tobaku pozno v noč.

Amerika je zelo tipizirana dežela. Tako imajo za vsak praznik tudi posebno cvetico, ki mora biti v hiši. Za veliko noč imajo lilijo, za božič pa tako imenovano »poinsettijo«. Cvet ima liste tako razvrščene kot planika, samo da so večji in lepe karminkordeče barve, z velikimi zelenimi listi. Te cvetlice se dobe sveže v lončkih ovite z lepimi barvastimi trakovi.

Na Sveti dan pa je običaj, da je na mizi pri kosilu, ki je med eno in drugo uro popoldne — puran. Razreže ga gospodar in ga deli sproti vsakemu, ki je pri mizi. Jedilnica je slovesno razsvetljena z gorečimi svečami.

Vse to si v Ameriki pripravi za božič vsaka družina. Seveda preprosti bolj preprosto, bogati pa razkošno in bogato.

Pravi pomen božiča

Pravi pomen božiča je v praznovanju spomina, ko se je svetu rodil Odrešenik. Obdarovanje, razkošje v stanovanjih in obleki, v pijači in razveseljevanju pa pri večini kaže prav malo smisla za pravo praznovanje božiča. Za Kristusa, za jaslice in Marijo in sv. Jožefa ni časa. Vse drugo je o božiču bolj važno kot to.

Zato zlasti Cerkev opozarja katoličane, da naj skrbje za pravo praznovanje božiča. Vabi vernike k prejemanju sv. zakramentov v božičnem času, vabi jih v cerkev, zlasti k polnočnici. Cerkve so vse lepo okrašene zlasti s

krasnimi rdečimi poinsettijami. Vse je v vencih in trakovih. Ljudje se res v velikem številu udeležijo polnočnice in tudi veliko darujejo za cerkev.

Ker je božič tudi narodni praznik, je dela prost dan in večina podjetij svoje uslužbence za ta dan plačajo, kot da bi delali.

Pri večini ljudi je opaziti v božičnih dneh neko veselo, zadovoljno razpoloženje. Tudi nekatočičani in brezverci čutijo, da je božič poseben praznik veselja, notranjega razpoloženja in prijateljstva. Podzavestno čutijo, da se v božičnih dneh praznuje res nekaj velikega, tako velikega, da si tega ne znajo razlagati. Katoličani pa kakor povsod po svetu tudi v Ameriki praznujejo božič kot največji in najlepši praznik vsega leta. Tako se v ljubezni in milosti poslove od starega leta in v zaupanju pričakujejo novo leto, ki prihaja.

Mirko Mazora

V zboru vesoljstva

*Milijonov milijon
osončij in zvezd
Ti večno je zvest,
spoštuje Postavo.*

*Od tod vsa prelest,
ubranost in kras
v zboru neskončnem,
ki siplje Ti slavo
pred vzvišeni tron.*

*Da bil bi še jaz
ozvezdje, planet
v plesu vesoljstva!
Mar nisem živ svet?*

»Sila kola lomi in ljubezen do bližnjega ima prednost pred duhovnimi vajami.«

Ker se je moj gojenec zopet pripravljaj, da povzdigne svoj lepi glas, sem gvardijanu le z bežnimi besedami pripovedoval o svoji zadregi, stiski in muhi, kako so mi dečka s silo naprtili na rame in kako me je gospa Bratinova sramotno pustila na cedilu, kako me pripravlja otrok v obup in kako si ne znam več ne svetovati ne pomagati. Pač, pač, za eno pomoč bi že vedel. Valičeva mati doli v Dobravljah bi mi gotovo prevzela črvička, ali sama ne more priti sem, ker je bolna, in jaz ne morem tja, ker so duhovne vaje.

»Če je položaj tak,« je rekel zdaj gvardijan do brotno, »vam dovolim, izjemoma med duhovnimi vajami, da tečete dol v Dobravlje. Glejte, da otroka čimprej oddaste. Čez pol ure morate biti zopet tukaj za večerni govor.«

Benedicite! Zdaj mi je odleglo. Komaj je zaprl gvardijan vrata za seboj, sem si ogrnil plašč, zavil trdno otroka na blazino in letel z njim po stopnicah in ven skozi samostanska vrata in čez trg naravnost proti Dobravljam.

Valičeva mati je bila srčno dobra žena in mi ni nikdar odbila prošnje. Ležala je bolna že štiri tedne, zato sem bil nekoliko v skrbeh, da mi tokrat utegne odreči pomoč. Toda ko sem stopil z malim kričačem na rokah v bolniško sobo, mi je Valička veselo zaklicala iz postelje:

»Sv. Anton z božjim Detetom prihaja!«

In ko sem ji potem pripovedoval o vseh skrbeh in nadlogah, ki mi jih je otrok že povzročil, je od sočutja jokala. Rekla je:

»Da, da, seveda vzamem otroka, ne le za en teden, ampak za vedno, če mi ga le pustite.«

Zadnjo željo sem ji moral, žal, odreči, ker je bil Petrček že oddan tja bor v Sanabor. Toda zahvaljeval sem se Valičevi materi od njene sobe do hišnih vrat in še kilometer naprej. Ko sem potem naglo dospel do samostana, sem slovesno zapel Magnificat, tako sem bil vesel, da se je samostan slednjič znebil vsekakor premladega in nemirnega novinca brez poklica.

* * *

Kar imam še povedati, je kratko. Naslednji ponedeljek je Petrček potoval od Valičeve matere v Sanabor k Bizjakovim, kjer je našel pravi dom. V nekaj mesecih so bili vsi stanovalci Bizjakove hiše, tudi godrnjavi hlapec Jaka, v dečka tako zaljubljeni in zatelebani, da bi ga ne dali več proč za celo kraljestvo. Toda Petrček ni imel obstanka in ni ostal nikjer dolgo. Po dobrem letu je zopet pobral svoja šila in kopita, se pravi plenice, srajčko in kapico,

prijel za potno palico in se odpravil k najboljšemu očetu vseh otrok, k ljubemu Bogu v sveta nebesa. V Bizjakovi hiši je zavladała velika žalost. Ko sem prišel dne 21. julija za praznik vaškega svetnika sv. Danijela v Sanabor, sem si dalj kot eno uro prizadeval, da bi potolažil žalujoče domače. Na pokopališču sem odkril svež grobek z belim križem, na katerem je bilo zapisano Petrčkovo ime, grobek pa je bil okrog in okrog obdan s spominčicami.

»Petrček,« sem zaklical, »pater Ciprijan je tu. Menda me še poznaš. Zdaj pazi, kaj ti povem. Jaz sem ti veliko pomagal, da si skočil iz kapucinskega samostana. Zato moraš tudi ti meni pomagati, da skočim nekoč v nebeško Očetovo hišo. Si razumel? Torej na svidenje!«

Cez tri četrt leta sem prišel zopet v Sanabor. Prav tedaj je prišel v Bizjakovo hišo nov fantek, ki je tudi iskal streho. In Bizjakovi so bili tem bolj veseli, ker fantek ni bil tuj, ampak njih lasten sin. Mladič je tičal še globoko v poganstvu. Po mojem prizadevanju pa je poganski deček kaj kmalu postal otrok božji. Krstil sem ga za Petrčka.

Bog naj bo z njim in z vami, s patrom Ciprijanom kajpak tudi!

Bruna Pertot

Kdo

*Kdo bo nocoj
snežinke v oknu
štel z menoj?*

*Kdo bo preštel
stopinje ptičk,
ki so izpod okna šle?*

*Kdo bo nocoj
z menoj napredel
nit srca
na kolovratu časa?*

K.:

Človek in vesolje

Bajeslovni letalec Ikarus je simbol človeškega nemirnega hrepenenja, ki nas žene, da se odtrgamo od zemlje in kakor ptice vzletimo visoko proti nebu. V tem hrepenenju je človek videl bele Lilienthalove perutnice, ki so ga prvič dvignile v zrak, videl balone in mongolfiere in prvič slišal plaho brnenje motorja pri zračnem vozilu bratov Wright.

Od takrat je človek napredoval sila naglo. V dobrih petdesetih letih je že vozil hitreje od zraka in danes se je dvignil iznad zemeljske privlačnosti v neznane višine.

To se je prvič zgodilo zgodovinskega dne 12. aprila 1961, ko se je Rus Jurij Aleksejevič Gagarin dvignil z vesoljsko ladjo »Vostok« 327 km nad zemljo. Priprave na polet so bile tajne. Kakor je to pri Rusih v navadi, je dal Moskovski radio obvestilo o poletu šele tedaj, ko

je bil Gagarin že na svoji krožni poti okoli zemlje.

Na Zapadu ne poznamo rakete, ki je nesla 4,3-tonsko ladjo v vsemirje.

»Vostok« se je dvignil iz neznanega oporišča ob 9,07 po krajevnem času. Ob 9^h 22' je že letel nad Južno Ameriko in ob 10^h 15' je bil nad Afriko in se pripravljaj na povratek. Ob 10^h 25' so pričele delovati zaviralne rakete, ki so polagoma zmanjševale ladji brzino, tako da je lahko pristala brez poškodb na zemlji. In ob 10^h 55' je major Gagarin v ugodnem fizičnem stanju zopet stal na trdnih tleh.

Ruska vlada ga je nagradila z vsemi častmi in ga oklicala za heroja Sovjetske zveze.

Tedaj so tudi Amerikanci, ki trenutno zaostajajo za Rusi, pohiteli s pripravami za polet v vesolje, ki jih predvideva načrt »Mercury«. In res so že 5.

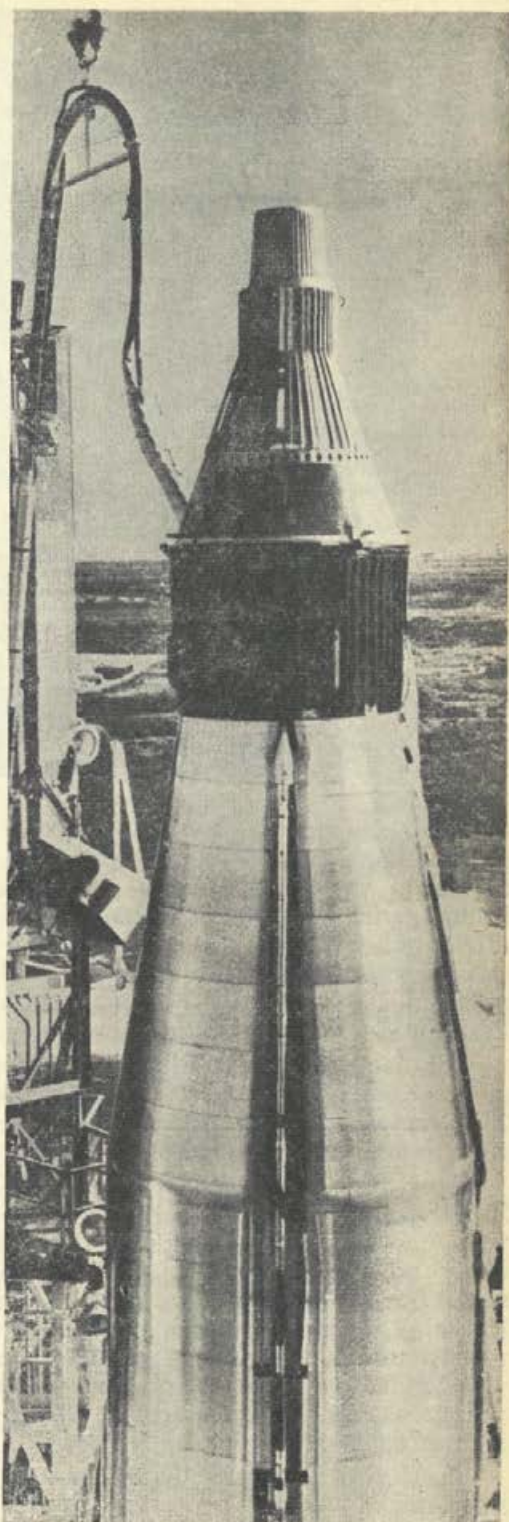
Virgil Ivan Grissom

maja 1961 iztrelili iz Cape Canaverala kapsulo »Mercury« z raketo Redstone. O tem poletu v vesolje imamo vse podatke. Svobodni Zapad je dovolil tisočim ljudi, da so prisostvovali poletu junaka Shepada. Iztrelitev so oddajali po radiu in celo po televiziji.

Kapsula tehta 1500 kg in je visoka nekaj nad dva metra. Nameščena je na 27 m dolgi raketi Redstone. V kabini leži astronaut na posebnem ležalniku in ima pred seboj celo steno instrumentov, ki mu dajejo sproti podatke o vožnji. Z desnico oklepa posebno ročico, ki mu omogoča, da lastnoročno vodi kabino. Prav s tem je velika razlika med Gagarinovim in Shepardovim poletom. Vtem ko je bil prvi le pasiven potnik v »Vostoku«, je Alan Shepard dve minuti potem, ko se je kapsula ločila od rakete, sam vodil ladjo do pristanka v morju. Vožnja je trajala 15 minut. Najvišja višina na tem suborbitalnem poletu je bila 213,095 km in kraj pristanka je bil 463 km oddaljen od Cape Canaverala. Brž ko je kapsula pristala na morju in je Shepard javil točne koordinate, je helikopter ameriške mornarice dvignil astronauta in ga odnesel na krov letalonosilke, ki je čakala v bližini. Drug helikopter pa je

---

»Mercury« kapsula na raketi Redstone,
pripravljena za vzlet

Jurij Aleksejevič
Gagarin

dvignil iz morja tudi kapsulo in jo nepoškodovano odložil na letalonosilko. Sheparda so brž pregledali zdravniki in ugotovili, da njegov organizem ni utrpel nobene poškodbe in da je z lahkoto premagal vse preobremenitve med poletom. Isto so že nad poletom sproti kazali tudi instrumenti na krovu.

Tako se je srečno zaključil tudi drugi človekov polet v vesolje. Sedaj so ZDA nadaljevale boj za vesolje skoraj v enakosti s Sovjetsko zvezo.

Kmalu po Shepardovem poletu so ZDA iztrelele drugo kapsulo Mercuryeva načrta, imenovano »Zvon svobode«. Vodil jo je kapetan Virgil Grissom. Tokrat je nekaj odpovedalo. Pilot se je sicer rešil, ali kapsula se je po pristanku v morju potopila. Pravijo, da so se vratca za zasilni izhod prezgodaj odprla. V ostalem je bil polet normalen in se je tudi posrečil.

Prav zato niso Amerikanci še iztrelili človeka na krožno »Gagarinovo« pot okoli zemlje, kakor so nameravali

storiti, če bi se bil Grissomov polet popolnoma posrečil. A zglada, da jim bo to uspelo še letos, ker se jim je posrečilo poslati na krožno pot robota, ki je v vsem nadomestil človeka.

Medtem pa so Rusi spet tajno pripravljali nov polet.

Dne 6. avgusta je ob 10. uri radio Moskva prekinil oddajo in poročevalec je s slovesnim glasom prebral poročilo o krožnem poletu Germana Titova. Titov je ostal v vesolju 24 ur in je skoraj ves čas preživel v popolni breztežnosti, ko se človek sploh ne more orientirati. »Vostok II.«, ki ga je popeljal v vesolje, je imel na krovu naprave za ročno krmarjenje kakor ameriška kapsula. Vsakih 88 minut je Titov obkrožil svet in se po 17 obratih srečno vrnil na zemljo v bližini Saratova. Astronavt je na krožni poti deloma spal, deloma bedel. Užival je posebej pripravljeno hrano. Nosil je posebno tuto, ki ga je varovala pred škodljivim sevanjem. V sami kabini pa so umetno ustvarili iste

zračne pogoje kakor na zemlji. Titov je prav dobro prenesel pospeševanje in dolgo bivanje v breztežnosti. Spričo teh dejstev znanstveniki trdijo, da se bo kmalu izvršil polet okoli lune in zatem tudi pristanek na njej.

Kdo bo prvi šel na luno? Do sedaj vse kaže da bodo to Rusi, četudi Amerikanci delajo na vse pretege, da bi jih prehiteli. Saj medtem ko je Titov letel okoli zemlje, so v Ameriki peljali na preizkušnjo proti Cape Canaveralu raketo »Saturn C 1«. Ta je dvakrat močnejša od ruskih raket, ki so iztrebile Gagarina in Titova, saj ima maksimalno potisno silo 1.500.000 liber, kar bi bilo približno 680.000 kg. S tem orjakom bo skušala Amerika prehiteti Sovjetsko zvezo in prva priti na luno.

To je bil bežen pregled štirih najvažnejših raketnih poskusov.

Važen korak pri odkrivanju vesolja predstavlja ruski »Venusik« (640 kg), ki je meseca februarja odletel z umetnega satelita in bi moral zadeti Venero sredi meseca maja. Zaradi neke pomote pa je Venero zgrešil in sam postal sonč-

Alan Bartlett Shepard

German Stepanovič Titov

ni satelit. Poleg tega je Rusija tik pred Gagarinovim poletom iztrebila najtežji satelit, ki je tehtal 6.483 kg. To je bil za Ruse odločilen korak naprej na poti v vesirje.

ZDA so iztrebile več satelitov. Najvažnejši so trije: Transit, Injun in Greb. Iztrelili so jih z eno samo raketo. Novost predstavlja atomska električna baterija, ki deluje na enem izmed njih. Tako je prišla tudi atomska energija na pomoč pri odkrivanju vesolja. Tudi v okviru znanega programa »Discoverer« so iztrelili že 21 satelitov, ki jim lahko z zemlje prižgejo nadomestne motorje in ki se na elektronski podnet lahko zopet vrnejo na zemljo.

Velika novost pa je bila ameriška iztrebitev satelita, ki je nosil še drug satelit. Ta bi se bil moral po določenem

Slavnostni sprejem ruskih kozmonavtov na letališču Tušino

času ločiti od prvega in za dalj časa krožiti po vesolju, nato pa se zopet vrniti na nosni satelit. Ta poizkus pa se je le delno posrečil.

Mimo Rusije in Amerike tudi druge večje države posegajo sedaj v tekmo za vesolje. Tako je iztretila Italija nekaj raket ameriškega predelanega tipa 170 km visoko. Njihov namen je proučevanje vetrov in meteoroloških pojavov. Poleg Francije in Anglije, ki imata že lastne vojaške in znanstvene rakete, so pričele s poizkusi tudi še Švedska, Argentina in Izrael.

Danes so to majhni in plašni koraki na poti v vesolje. Jutri bo vesolje naše. Kaj bo potem, tega ne moremo predvideti. Če bo osvojitev vesolja pri-

nesla ljudem trajnega miru, bo pomenilo, da je naša doba pripomogla do pravega napredka. V nasprotnem primeru si ljudje ustvarjajo silovita sredstva za lastno uničenje.

Zarja

Pomladno hrepenenje

*Mimo mene tvoj pogled
uprt je v daljine ...
in v prazne roke
prestrezam kapljice krvi.*

*Ko niz rubinov
bom nabrala,
preko prepadov
podal mi boš rokè.*

Marijin dom v Rojanu

Teško je v družini, ki nima svojega doma. Koliko več skrbi in trpljenja je v njej ter koliko manj uspehov! Teško je delo v organizaciji, ki nima svoje strehe. Pomanjkanje prostorov omejuje delo vsake organizacije, ki skrbi kakor povečana družina za duhovno rast svojih članov, za širjenje božjega kraljestva in utrditev narodnih dobrin.

Iz te potrebe je zrastel Marijin dom v Rojanu v Trstu. Težo odgovornosti za to delo je nosila in še nosi ženska Marijina družba v rojanski župniji. Zanj so članice Marijine družbe dolga leta molile in žrtvovale. Pridobile so tudi lepo število dobrotnikov, ki so velikodušno prispevali potreben denar za gradnjo obsežne dvorane (200 sedežev) in prostorov za društveno življenje. Marijin dom je torej sad številnih in

nepoznanih žrtev, večjih in manjših darov, ki so prišli tudi od dobrotnikov izven rojanske župnije. V denarju pomeni to dobrih 22 milijonov lir.

Marijina družba in njeni voditelji so 57 let hrepeneli po lastnem domu, zlasti še ker se je morala družba večkrat seliti, včasih v zelo neugodnih razmerah. Njeno društveno in narodno-kulturno delo se ni pretrgalo niti v najhujših letih preganjanja in trpljenja. Ta zavest stabilnosti je še bolj podžigala hrepenenje po lastnem domu. Leta so tekla, družbenke so molile in tiho prenašale žrtve, a šele sedanji voditelj družbe in kaplan v Rojanu g. Stanko Zorko je lahko izkoristil dobro razpoloženje in pripravljenost v družbi in v župniji ter pogumno začel z delom.

Jeseni leta 1956 je družba kupila

Delo pri Marijinem domu

teren v starem zapuščenem kamnolomu v bregu nad rojansko cerkvijo. Dne 21. junija leta 1959 je bil blagoslovljen temeljni kamen. V nedeljo 28. maja leta 1961 je pa tržaški g. škof Anton Santin slovesno blagoslovil novi sedež verskega in kulturnega življenja v rojanski župniji, ki je tako postal stalna priča idealizma tržaških katoličanov.

Slovesnost blagoslovitve novega Doma bo šla v zgodovino ne samo rojanske župnije, temveč vsega tržaškega narodnega občestva. Saj od časov pred prvo svetovno vojno dalje niso doživeli v tržaškem mestu, da bi Slovenci zgradili nov dom za svoje versko in kulturno življenje. Zadnjič se je to zgodilo leta 1912, ko je tržaška mestna Marijina družba otvorila svoj dom v ulici Risorta. Pomena tega dneva so se dobro zavedali rojanski verniki in tudi tržaški katoličani, zato so se udeležili slavja v velikem številu. Pomenljiv in zgodovinsko važen je bil večer, ko je Marija vzela v varstvo novi dom, ki kraljuje v bregu nad Rojanom in tržaškim zalivom.

Gospod St. Zorko je pri akademiji na dan otvoritve dejal: »Težje kakor graditi dom, bo sedaj skrbeti zanj, da bo služil svojemu namenu.« To je velika, pa tudi bridka resnica, kajti družina brez doma je rast v trpljenju, a dom brez družine je padec v življenju.

Mirjam Saksida

Bilo je nekoč

*Oh, čemu ve gore krasne,
oh, čemu ti jasna noč,
ko je Bog tako določil,
da že jutri bova proč?*

*Pila sem opoj v višavah,
sanjala mehko nekoč.
Danes to je daleč, daleč,
misel plava z mano v noč.*

*Ti se name več ne spomniš,
ljubim vedno bolj te jaz.
Tvoje mirno lice pravi,
da si zabil moj obraz.*

OBISK

na Angleškem

»Čemu hodiš gledat londonsko megljo, kot bi je ne bilo drugod dovolj,« so me vprašali znanci, ko so zvedeli, da grem na Angleško. »Saj ne grem zaradi megle, niti zaradi Angležev, pač pa bi rad obiskal Slovence tam,« sem se zagovarjal. Danes smo raztreseni po vseh kotičkih sveta. Ne vem, ali je krieva nemirna kri ali »razmere«, že od nekdaj smo radi hodili s trebuhom za kruhom. Sedaj smo pa prekosili vse rekorde, čeprav nismo v petletki.

Brzec me je hitro prenesel preko lepe Francije, v Parizu sem prestopil na drugo stran perona, od koder sem bil kmalu pri morju. Se dobro uro, pa sem spet stopil ob doverskih pečinah z ladje na trdna tla. Radoveden sem ogledoval sadovnjake in hmeljnake vzdolž ob železni cesti. Budile so me dolge vrste hiš, druga drugi enaka, da kar boli. Pa ni bilo mnogo časa za razmišljanje, že smo obstali v veliki vasi, ki jo imenujejo London. Sami pravijo, da je London le »zbirka« vasi, da nima pravega središča ali pa, da jih je preveč.

Skrbelo me je, kako se bom znašel v tem direndaju, ki je povsod na velikih kolodvorih. Študiral sem, zakaj kolodvor nosi ime »Victoria«, pa bo verjetno zgrajen v dobi angleške kraljice istega imena. Mudilo se mi je, saj bo skoraj noč, pokazal sem bližnjemu izvoščku naslov »Našega doma«, ki sem ga že dolgo hranil za to priliko. Malo je premišljeval, pa me potolažil, češ: bova že našla. In res ni trajalo dolgo, ko me je »izložil« pred številko 62 na cesti s čudnim imenom Offley Road. Gledam — in zdelo se mi je, da nisem prišel prav, saj se hiša ni v ničemer ločila od drugih; vse so zidane enako in v vrsti, tako da le balkonska okna dajejo malo različno sliko. »Bom le poskusil,« sem si mislil, »če nisem prav zadel, mi bodo pa povedali.«

»Kar naprej,« se mi je odzval domač glas, ko sem potrkal. Na pragu je stal duhovnik, ki skrbi za slovenske duše na Angleškem. »Lepo je, da ste prišli. Trudni ste, zato najprej malo pod zob in potem k počitku.«

Mimogrede sem si še hišo ogledal. Po nekaj stopnicah smo stopili v sprejemno sobo, kjer vse nekako diha slovensko, še v barvah in slikah srečamo domače kraje, nageljna in rožmarina ne manjka. Z zaveso so zakrita široka vrata, ki vodijo v sosednjo sobo, ki služi za vse mogoče stvari ter je bila tudi moja spalnica za tisto noč. Obiskovalcev ne manjka, zato je treba večkrat spremeniti za noč prostore, da se lahko v miru trudni popotniki odpočijejo. V moji »spalnici« je bila ista podoba kot v prvi sobi, le police s knjigami so pričale, da je večkrat tudi čitalnica, in mirnejša je bila, saj ni bilo čuti prometa s ceste. Počival sem tako, da me je šele drugega jutra prebudil glas drobnega zvončka. »Aha, to bo pa gotovo v kapeli,« sem si mislil. Res je spodaj v hiši, kjer je drugi vhod naravnost s ceste, kapelica, ki je majhna, a prav gotovo kraj, kjer se lahko moli. Kasneje mi je župnik pripovedoval, da more le redko hraniti sv. Rešnje Telo dalje časa v kapelici, ker je pogosto na potih, saj njegova župnija obsega celo deželo.

Tudi spodaj je prebita stena iz kapelice v drugo sobo, ki spet služi v razne namene, kot obednica, pisarna in zakristija. »Naš dom« ima deset prostorov. Zgoraj stanujejo stalno nekateri Slovenci, drugi prostori pa so na razpolago obiskovalcem. Poleti je včasih precej tesno, saj ljudje radi pridejo na počitnice, v velikem mestu je vedno kakšna zanimivost in seveda večkrat se je treba tudi ustaviti, da se človek odpočije, preden gre dalje na pot. Nekako tako se je godilo meni, saj sem kmalu pojasnil duhovnemu pastirju, da me zanima življenje naših izseljencev na deževnem otoku. Seveda sem s svojo radovednostjo začel kar v Londonu. Župnik mi je potisnil v roko dve drobni

knjižici z naslovom »Slovenci na Angleškem«, prva je izšla l. 1957, druga pa letos.

»Vidite, vedno me je zanimal razvoj in napredek izseljencev, ne samo v duhovnem, ampak tudi v tvarnem oziru. Zakaj ne bi potem napisal nekaj vrstic o tem. V teh knjižicah boste videli, kako se je razvijalo življenje slovenskih naseljenecv na Angleškem, od kod so prišli in kje so sedaj. Stejejo danes okoli 600 odraslih in nad sto otrok, katerih oče in mati sta slovenskega rodu. Število teh družin ni veliko, ker se je izselilo le malo deklet ter so se fantje poročali z dekleti drugih narodnosti.«

»Število domov priča, da so si dobro opomogli. Kot drugod, danes ni tako težko kupiti si lastno streho. Potrebno je nekaj malega, da se „založi“ — s tujo besedo pravimo „depozit“ — in potem je lahko dobiti posojilo na daljšo dobo. Večinoma plačujejo manj kot bi morda plačevali za stanovanje. Ostane pa tudi upanje, da bo res hiša čez nekaj let popolna last. Družini pa je tako potreben lasten krov. Angleži pravijo: „Moj dom, moj grad.“ Dom je res večkrat trdnjava v vseh mogočih viharjih.«

»Ko boste šli po deželi, pa si le oglejte domove in tudi ljudi v njih. Sodbo si boste lahko sami napravili.«

»Če dovolite, ogledal sem si „Naš dom“ in slišal sem, da bi vi radi napravili še več takih domov tudi drugod po svetu.«

»Ako bi dalj časa ostali tu, bi videli, da ti prostori, kakor so skromni, dosegaajo svoj namen. Verjetno bomo Slovenci imeli vedno nekaj izseljencev; naj bi bili le študentje, ki prihajajo samo na študij ali ljudje, ki pridejo za poslom ter se vračajo domov ali pa tudi „stalni“, ki zapuste domovino za vedno. Vsem tem naj bi „domovi“ nudili v svetu zatočišče, ako so v stiski; pomagali naj bi jim pri prvih korakih v tujini, pa tudi od časa do časa pričarali košček domovine. Človek nekako lažje zaduha, ko se po domače pogovori z ljudmi, ki ga razumejo, ki so v istih prilikah ali neprilikah. Izkušnje

Sedaj

*Bernardka je videla
lepo Gospo,
spet se prikazala
— to je slutila —
nekoč se ji bo.*

*V bregu je pasla
čredo ovčic,
misel je vrtala:
Kdaj bom spet pila
raj z Njenih lic?*

*Nenadoma ujame
iz samih nebes
odgovor: Sedaj!
Priteče k votlini —
o čudo čudes!*

*I v meni vprašaj
kljuje: Le kdaj?
Kdaj bo svetel meteor
planil iz gluhe noči
našega časa: Sedaj?*

zadnjih let so pokazale, da so taki domovi potrebni, da jih bo treba postaviti povsod, kjer žive Slovenci, čeprav bi nas morda motila misel, da bi se sedanji izseljenci že v prihodnjem rodu potopili v tujem morju.«

Tako sem prejel dober »uvod«. V naslednjih dneh sem se napolil v Bedford, kraj, ki je kakih 70 kilometrov severno od Londona in obdan z velikimi opekarnami. Še je nekaj Slovencev tu zaposlenih. Povedali so mi, da so pred leti bili na težkem delu, ki so počasi zamenjali z lažjim, tako da bi jim danes bilo težko zapustiti dobro plačana mesta. Človek se navadi dela in okolice, pa tudi okolica na njega. Vendar večina je že v drugih tovarnah pri kaj različnem delu.

Mene pa je zanimala »šola«, saj sem v knjižnici bral, da so letos tam začeli z nekakim tečajem za slovenski jezik. Ni mi bilo treba dolgo iskati. Za župno cerkvijo je dvorana, ki je nekoč bila cerkev. Tam sem našel kopico o-

trok, ki je marljivo risala. Uči jih gospa Jožica, ki pripelje svoje tri hčerke v šolo. Zdelo se mi je, da sem prišel v šolo, kjer je učil škof Slomšek Blažeta in Nežico. Malo risanja in petja in gibanja v raznih igrinah kot »Peričice smo male« in pisanja in čitanja. Le škoda, da more biti samo enkrat na teden. Drugače otroci hodijo v angleške katoliške šole, ki jim pridno bistrijo glavice in jih pripravljajo za življenje. Gospa Jožica me je povabila na svoj dom, kjer njen mož pridno sedi za tiskarskim strojem, da služi kruh za družinico. Povedal je, da je bil začetek težak, saj je konkurence vse polno, sedaj pa že gre. Oglasil sem se pri Rožmanovih, ki so začeli s kokošmi, a sedaj imajo kar lepo število svinjskih repov in menda edini čebelnjak med Slovenci na Angleškem.

Prva leta so bili izseljenci na Angleškem nekako vezani na delo. To velja še sedaj za one, ki pridejo sem po pogodbi, kot n. pr. Italijani. Ostati morajo štiri leta na delu, za katerega so se pogodili. Potem pa lahko zamenjajo ter se zaposle po želji in po sposobnosti. Tu le malo sprašujejo po spricvalih, pač pa »pokaži, kaj znaš!« Tako so se mnogi Slovenci gospodarsko osamosvojili, drugi so kar zadovoljni z delom, ki so se ga navadili ter jim donša vsakdanji kruh. Le število rudarjev se vsako leto manjša. V rudniku je ostalo še trdo delo, v zadnjih letih tudi zaslužek ni tako različen, ko je pred leti bilo skoraj najbolje plačano delo prav v rudnikih, tu in tam bo tudi skrb za zdravje, kar pomaga, da si človek poišče drugo delo.

Tam na zapadu v južnem Walesu so še rudarji. Ustavil sem se v kraju Aberdare, pozdravil starega fanta Petra iz Št. Jerneja, ki mi je povedal, da mu je že marsikdo dejal, naj si vendar prebere delo in gre bliže, kam proti Londonu ali Bedfordu.

»Vidite, drugo leto jih bom imel že petdeset na hrbtu. Tu sem se navadil, saj nas je ostalo tu še nekaj Slovencev, pa jih grem obiskat, kadar utegnem ter se skupno malo poveselimo. Res so

večinoma poročeni, sem pa za botra. Če je kaj potrebnega, da se napiše, pa tudi jaz napravim, saj veste, rudarjeva roka je težka. Ne, dolgčas mi pa res ni. Delam vsa leta ponoči. Prej sem večkrat delal tudi nadure, sedaj me pa bolezen od časa do časa opomni, da moram paziti na zdravje.«

»Pravijo, da ste včasih tudi za kaplana,« sem ga podražil.

»Lejte, kaj neki ljudje ne povedo. Mašujem pa še ne. Sicer pa, zakaj bi samo župnik svoje farane obiskoval, saj ima itak dosti letanja drugod. Če jih obvestim, kdaj bo maša, zato še ni treba, da bi me v povesti devali.«

Blaga duša Peter si tako nabira dobra dela med izseljenci. Pripovedoval je še o delavcih, ki ne poznajo razlike, dasi je v početku bilo slišati tudi trpko besedo, kako »tujci odjedajo kruh domačemu človeku«. Sedaj pa je eden iz

med njih. Vsa dolina pozna Petra in Peter pozna vso dolino.

Peter me je peljal do drugih, da sem si ogledal domove, pogovoril se z ljudmi ter odnesel pozdrave do domačih. Žive dosti udobno, povsod vidite televizijske aparate, tudi hranijo se dobro, saj dober delavec mora dosti jesti. Mnogi imajo avtomobile, da jih popeljejo do rudnika ali tovarne, takole ob koncu tedna pa tudi do sosedov ali doli do morja, ako je lepo vreme.

Morda je najbolj nerodno to, da je dežela tako deževna. Res je veliko vode okoli, pa še izpod neba je dosti pade. Starejši se težko navadijo na podnebje, mlajšim pa ne dela preglavice. Potolažijo se pa s tem, da ne more biti vsepovsod vse prav.

Šel sem tudi gor na sever, kjer brnijo tkalni stroji okoli Manchestra. Tudi tam sem obiskal Slovence. O njih pa drugikrat.

Popotnik

ROMAN RUS:

Leto 1961 *v središču življenja katoliške Cerkve*

Leto življenja katoliške Cerkve bi lahko prikazali z vrsto podrobnih številk, datumov in dogodkov; toda to bi bila le zunanja stran tega življenja. Neprimerno večje in važnejše je notranje življenje Cerkve, ki se razvija v globini duš. V Cerkvi namreč živi Kristus, ki se še vedno bori, trudi in trpi in zmaguje za rešitev človeštva. Zunanje dogodke moramo zato vedno upoštevati samo v zvezi z notranjo rastjo katoliške Cerkve.

Kristusov vidni namestnik na zemlji je papež. Nihče nam ne bi mogel bolje prikazati dela in življenja, ki ga po njem opravlja Cerkve, kot on sam. V eni izmed svojih splošnih avdienc (1. 3. 1961) je dejal: Papež se vsak dan najprej zbere v molitvi in priporoči Bogu. Nato posluša svoje svetovalce in poskrbi za rešitev raznih zadev, ki zanimajo sveto Cerkve. Vsak dan pride do veselih in žalostnih vesti, do prepro-

stih in delikatnih vprašanj, ki jih mora preučiti s svojimi neposrednimi sodelavci in nato izdati potrebne ukrepe, ki jih je treba sprejeti z modrostjo, previdnostjo in dobroto. Rim je središče katoliške Cerkve, a verniki so raztreseni po vseh celinah, povsod so tudi ustanove s posebno katoliško delavnostjo. Danes zjutraj, tako je nadaljeval papež, je na primer prišel k meni prelat, ki mi je razložil probleme Latinske Amerike in posebne potrebe te celine, med katerimi je zlasti potreba ustanoviti nove škofije. Katoliška Cerkve, tako je pripomnil sveti oče, se namreč vedno bolj razvija. Ne gre na pokopališče, marveč nasprotno k novemu, cvetočemu, mladostnemu življenju. Skoraj ni tedna, tako je dejal, v katerem ne bi bilo treba ustanoviti novih škofij ali imenovati novih škofov ali pomočnikov tistim, ki že delajo na apostolskem področju. Papež je dalje pripom-

Uči me, kako vršiti tvojo voljo, saj ti si moj Bog.

(Ps. 142; 25, 26)

nil, da je sprejel tudi skupino vzglednih duhovnikov, ki se bavijo z misijonskimi ustanovami in podčrtal, da je v zadnjem času Cerkev še bolj poudarila svojo stalno prakso, da ne dela razlike v rasah ali barvah. To je storila z imenovanji novih škofov in kardinalov drugih ras in barv. Zgodi se, tako je dalje dejal papež, da včasih pride v deželah, ki postanejo neodvisne, do težav in zmede: To ovira in zatemni potrebno jasnost in mir. Vsemu temu pa se lahko izognemo, če delujemo s pravim namenom in krščanskim duhom. Papež je zaključil s trditvijo, da je njegova naloga ista kot naloga škofov in Cerkve, namreč da nudi vsem zaklad milosti našega Gospoda z vero, upa-

njem in ljubeznijo. V družbo je treba prinesiti čut resnice, ljubezni in miru. S tem se bavi papež. K temu vse poziva in za to prosi za vse božje milosti, zlasti, da bi Bog dopolnil pomanjkljivosti tistih, ki Mu služijo in ki se posvečajo nalogi širiti na zemlji Njegovo kraljestvo miru.

Papež Janez XXIII. je tudi v letu 1961 zvesto vršil to svojo veliko nalogo. Z očetovsko ljubeznijo je sprejemal v splošnih avdiencah, ki jih je dovolil vsako sredo in soboto, sto- in stotisoče vernikom vseh ras in vseh celin, jih pozdravljal kot svoje drage sinove in jih ob vzgledih svetnikov spodbujal h krepostnemu krščanskemu življenju. Svoje očetovsko srce je po Kristusovem vzgledu odpiral vsem, malim in velikim, delavcem in vladarjem, novo akreditiranim poslanikom in slučajnostnim obiskovalcem, kristjanom in nekristjanom. Za vsakogar je imel besede spodbude, miru in poguma, tudi takrat, ko se je zdelo, da bo nasilje znova zmagalo v svetu in da bo prišlo do nove svetovne morije.

Z največjo prisrčnostjo je vedno povabil k sebi vse, ki so v njegovi neposredni službi. Nepozabni so njegovi nagovori, ki jih je imel v teku takih avdienc, zlasti in teku avdienc za sodelavce, uslužbence, ravnatelje in urednike ob 30-letnici vatikanske radijske postaje (12. febr.) in ob 100-letnici lista *Osservatore Romano* (1. julija).

Nešteto je njegovih radijskih poslanic na udeležence narodnih evharističnih kongresov, socialnih tečajev, raznih svetovnih kongresov in zborovanj, s katerimi je pozdravljal udeležence in jih opogumljal pri njihovem delu za lastno posvetitev in za širjenje Kristusovega kraljestva na zemlji. V svojih očetovskih nagovorih se je dotaknil vseh težkih problemov, ki so v letu 1961 zajeli svet. S pismi škofom prizadetih dežel je poudarjal večne resnice Cerkve in jih opogumljal k vztrajnosti in k zaupanju v božjo pomoč.

Sam se je udeleževal postnih shodov v Rimu in obiskal cerkve štirih rimskih mestnih četrti. Prav tako se je

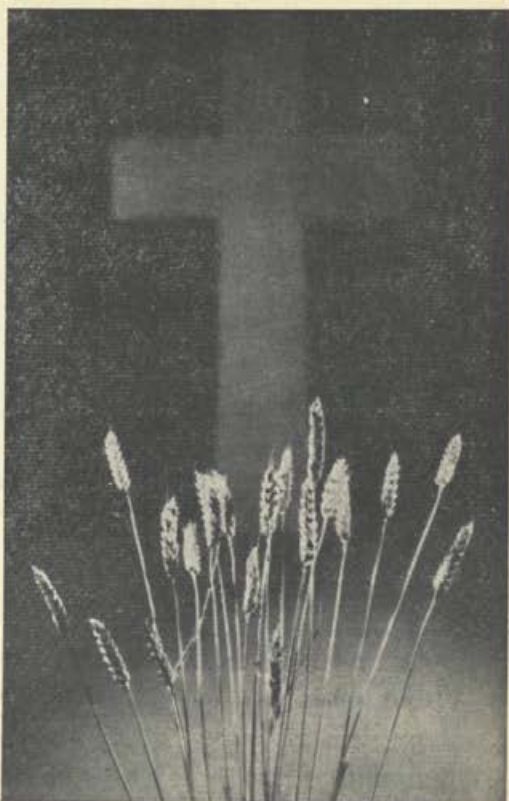
sam posredno ali neposredno udeležil proslav 1900-letnice prihoda sv. Pavla v Rim, ki so se vršile skozi vse leto 1961 v baziliki apostola narodov v Rimu.

Osebnost se je hotel seznaniti z delom in s funkcionarji vseh kongregacij, rimskega vikariata in državnega tajništva, pri čemer je imel za vsakogar besedo priznanja in spodbude. Z enako očetovsko ljubeznijo je prihitel k smrtni postelji preprostega vatikanskega uslužbenca, kot k smrtni postelji kardinala. Vsi se spominjamo, kako bridko ga je zadela smrt državnega tajnika kardinala Tardinija (23. jul.), ob kateri je med drugim dejal: »Bila sva eno srce in ena duša.« Prav tako je občutil globoko žalost ob smrti kardinalov Mimija (6. marca), Canalijs (3. avgusta) in Van Royea (6. avg.).

Še posebej je posvetil svojo ljubezen preganjanim Cerkve molka. Skoro ni govora, v katerem jih ne bi omenjal. Še posebej je to poudaril v svoji velikonočni poslanici in vpismu praškemu škofu msgr. Beranu, ki so ga češkoslovaške oblasti neznanokje konfinirale.

Gospod, preženi oblake!

»Ne daj, Gospod, da se spolnijo želje krivičnih, njih zli naklepi naj nikdar ne gredo v klasje.«

(Ps. 139, 18, 29)

Zaščita trpečih, zahteve pravičnosti in miru so bile stalno pred njegovimi očmi. Slovesen poudarek so dobile v njegovem govoru dne 1. maja 1961 in v njegovi socialni okrožnici Mater et Magistra, ki je bila objavljena 14. julija.

V letu 1961 je proglasil (11. maja) za svetnico blaženo Bertillo Boscardin, ki je danes, kakor je dejal, kljub temu, da je bila neuka redovnica, nad vsemi znanstveniki in učenjaki tega sveta. V novembru pa je prišel med blažene p. Inocenca, kapucinskega duhovnika.

Pri vsem tem delu pa je budno spremljal svojo najdražjo pobudo: priprave za II. vatikanski vesoljni cerkveni zbor. V teku leta je imenoval številne nove člane in svetovalce za posamezne pripravljalske komisije. Vse leto je osebno prisostvoval sejam raznih

V senci tvojega križa se hočem spočiti.

pripravljalnih komisij, v teku katerih je vestno sledil debatam in ob zaključku vsake v latinščini izrazil svojo pohvalo navzočim članom komisij za izvršeno delo in se očetovsko razgovarjal s škofi, predstojniki redov in svetovalci iz najrazličnejših dežel, ki so se udeleževali sej. Predsedoval je plenarnemu zasedanju glavne pripravljalne komisije v juniju in novembru, ki odločata o zadnjih vprašanjih organizacije bodočega koncila. V teku teh sej so sprejeli sklepe, ki so se tikali vprašanja osebnosti, ki jih bodo povabili na koncil, ustanovitve koncilskih komisij, pravilnika, po katerem bi se vršil koncil, vprašanja večine pri glasovanju, vprašanja jezika, v katerem se bodo vršile debate, ki bo latinščina, in vprašanja registracij razprav. Tako smemo upravičeno upati, da bo leto 1962 leto drugega vesoljnega vatikanskega cerkvenega zbora.

V letu 1961 je papež Janez XXIII. med drugim ustanovil novo cerkveno hierarhijo v Vietnamu in v Indoneziji, nove cerkvene province na Filipinih,

Formozi, v Argentini in nove škofije. Imenoval je številne nove škofo v obeh Amerikah, Aziji, Afriki in Evropi. Med drugim je dne 28. junija 1961 imenoval za apostolskega administratorja s pravicami rezidencialnega škofa za slovenski del tržaško-koprske in reške škofije dosedanjega župnika v Tomaju preč. g. Albina Kjudra.

16. jan. je sveti oče Janez XXIII. na tajnem konzistoriju imenoval štiri nove kardinale. Novi kardinale so bili: nadškof iz S. Luisa msgr. Josip Ritter, nadškof iz Caracasa msgr. Josip Quintero, nadškof iz Bogote msgr. Alojzij Concha Cordoba in tajnik konzistorialne kongregacije Ferretto. Z novoimenovanimi je bilo vseh kardinalov 85, ki so zastopali 30 narodov; poleg teh so še trije kardinale, ki jih je papež imenoval »in pectore«; njihova imena zaenkrat ne bodo objavljena.

Ob velikih odločitvah, tako je zapisal, prosim vedno Očeta luči za razsvetljenje. In Tisti, ki ga nadomešča na zemlji, mu jo vedno poklanja. Tako je tudi 12. avgusta srečno izbral novega

»Gospod je vir usmiljenja, on je vir obilnega odrešenja.« (Ps. 129; 7, 8)

»Glej, to je blagoslov za
moža, ki se boji Gospoda.«
(Ps. 127; 9, 10)

državnega tajnika kardinala Amleta Cicognanija in ga »postavil na svetilnik velike odgovornosti« (papeževo pismo kardinalu z dne 12. avg.).

Na god sv. Karla je sv. oče slovesno obhajal 80-letnico svojega rojstva in tretjo obletnico kronanja. Iz vseh delov sveta so prišli zastopniki držav k tej proslavi, preko 70 je bilo uradnih delegacij.

Z očetovsko besedo in ljubečim srcem vabi z odprtimi rokami v naročje

Cerkve vse, ki so stran poti in mirno vodi Kristusovo ladjo mimo vseh čeri skozi viharje velikega petka v veliko-nočno zarjo in skozi moderni svet k pastirjem v Betlehem. Po njem in po delu škofov in duhovnikov živi Cerkev brez pretresov. Zaton enega leta je zanjo samo hip, v katerem zažari v nebeški luči zvezda, ki je kazala pot trem modrim in ki kaže pot tudi nam skozi težke dni tega življenja v lepši in svetlejši svet.

Tugomir

Postojnska jama

*Stoletja klesali nevidni kiparji,
so dolbli orjaki pod kraško zemljo,
zgradili pod rušo neutrudni zidarji
bogato umetnino, prelestno čudò.*

*Prehodi, jezèro, razkošne dvorane,
mostovi nad Pivko, ki Unec poji,
lestenci, predori — edini na svetu —
kot v bajki iz Tisoč in ene noči.*

*V mavričnih barvah blesteče zavese,
v obokih in stebrih, kot v siju srebra,
v prosojnem drevesju, v sobah kamni-
[tih,
v dovršenih likih — krasota je vsa.*

*Ko prvič svetloba odstrla je stene
ob bakli človeka, ki v jamo zašel,
zamaknjen v biser slovenske dežele
podzemskemu Krasu je himno zapel.*

SPOMINI

na pokojnega knezonadškofa dr. Frančiška Borgia Sedeja

Letos se obhaja trideseta obletnica smrti tega velikega škofa, a še večjega trpina v goriški nadškofiji. Umrli je namreč 28. novembra 1931 v 77. letu starosti.

Spodobi se poklicati v spomin lik slavnega rojaka prav v Koledarju Mohorjeve družbe, ker je pokojni vladika prvi potrdil pravila Goriške Mohorjeve družbe z odlokom dne 16. novembra 1923 in ji določil za družbeni oltar glavni oltar v goriški stolnici, njenim članom pa dne 23. nov. 1923 izposloval iz Rima bogate odpustke.

Bil je res velik škof, morda zadnji list našega narodnega drevesa tu v zamejstvu. Rojen je bil v kmečki družini »Anžigovčevi« v Cerknem dne 10. oktobra 1854, a v škofa je bil posvečen dne 25. marca 1906 in isti dan ustoličen kot knezonadškof ilirske province.

Bog je mladega Francka vodil iz ljudske šole (normalke) v Cerknem v Gorico na gimnazijo. Bil je tako reven, da mu je moral oče od doma pošiljati vsak teden hrano. Ker pa je bil silno nadarjen, je bil kmalu sprejet v malo

semenišče. Srednje šole in tudi bogoslovje ter vseučilišče na Dunaju je končal z odliko. Po kratkem službovanju v Gorici je bil poklican spet na Dunaj kot študijski ravnatelj v Avguštineju, dokler ga ni kardinal Missia poklical l. 1898 v Gorico za stolnega kanonika in bogoslovnega profesorja. Po smrti nadškofa Jordana pa ga je cesar Franc Jožef I. predlagal za goriškega nadškofa in sveti papež Pij X. ga je imenoval na to visoko mesto. Posvetil ga je 25. marca 1906 škof Mayer, glavni ravnatelj Avguštineja na Dunaju, v navzočnosti škofov dr. Nagla iz Trsta, dr. Jegliča iz Ljubljane in dr. Mahniča s Krka.

Le nerad je 51-letni mož sprejel visoko službo in, ako bi vedel, kaj ga čaka v njej, bi se še teže odločil za ta korak. Okrog zlate mitre se je nevidno spleatala trnjeva krona — prva svetovna vojna (1914-1918), ki je s fronto presekala vso škofijo, od Devina do Predila, uničila in razdejala nešteto cerkva in hiš, raztresla vernike v begunstvo na jug in na sever, nadškofa sa-

mega pregnala iz Gorice, od koder je odšel, ko so granate že padale na škofijski vrt. Bog mu je naklonil, da je odpeljal iz mesta tudi vodstvo, gojence in knjižnico velikega semenišča v Stično na Dolenjskem, kjer so dobili nadškof in mladi duhovski naraščaj najgostoljubnejše zavetje v tamkajšnjem samostanu.

Ob koncu vojne se je nadškof s svojimi begunci vrnil na veliko pogorišče, ki je bilo vrhu vsega še priključeno k Italiji vse do Postojne.

Tudi preživeli prebivalci Goriške so se počasi vračali. Godilo se jim je kakor gospodarju, ki mu je potres, vihar in požar uničil prav vse. Razvaline na posestvu, a razvaline tudi v dušah posomeznih ljudi.

Pa to ni vzelo poguma nadškofu. Z nepopisnimi težavami in potrpežljivostjo se je začelo obnovitveno delo. Z vojno odškodnino so iz razvalin vstajali novi domovi, a začele so se tudi oživljati duše vernikov. Pred nastopom fašizma je še bilo toliko oddiha, da je obnovitveno delo vsaj v glavnih obrisih uspelo.

Duhovščina se je začela z ljudstvom zbirati okrog nadpastirja. Počasi so začele spet delovati *Marijine družbe*, sem ter tja je bilo že mogoče imeti kako duhovno obnovo, budila so se verska čustva med zbeganim ljudstvom, duhovniki so se povezali v stanovsko organizacijo *Zbor svečnikov sv. Pavla*, *Katoliško tiskovno društvo* je začelo izdajati molitvenike in prve časopise, katoliški izobraženci so se združili v *Prosvetno zvezo*, da zberejo krog sebe zlasti mladino, ki je zrasla med vojno in je bila podobna zanemarjeni njivi. *Zadružna zveza*, ki je štela pred l. 1914 v deželi že 91 članic, je obnovila svoje prizadevanje za gospodarski razvoj in dosegla do leta 1924 že spet 157 gospodarskih zadrug. *Goriška Mohorjeva družba* se je na novo ustanovila l. 1923, ker nas je meja odrezala od one v Jugoslaviji, dijaški zavod *Alojzijevišče* je zopet odprl vrata katoliškim dijakom v letu 1921. Tudi *Malo semenišče*, ki je med vojno služilo za bolnišnico Rde-

čega križa in je bilo precej poškodovano, je začelo l. 1923 zopet delovati v omejenem obsegu.

Tako so se polagoma na pobudo in s pristankom pokojnega nadškofa celile vojne rane. Predolgo bi bilo, ako bi hoteli pisati vse do podrobnosti. To je gotovo, da je pokojni vladika užil v prvem desetletju svojega škofovanja več žalosti kot veselja.

Ko so bile te težave vsaj v glavnem premagane, bi potekalo življenje v naši nadškofiji precej redno, da se tedaj ni pojavil v Italiji nov trn — fašizem, ki je hotel našo narodno manjšino izbrisati s sveta. Po vseh javnih lokalih v Gorici so novi gospodarji izobesili takele napise: »Qui si parla soltanto italiano.« Ako je bila že sama naša beseda tako obsovražena, kako naj bi fašisti trpeli škofa Slovenca? Zato so sklenili, da se ga znebijo. Nagajali so mu, kjer so le mogli. Blatili in napadali so ga po časopisih in poniževali pri javnih nastopih. Vsak dan je nadškof trpel, a zrušiti se ni dal. Vršil je vestno svoje škofovske dolžnosti in šel svoj pot kot neustrašen katoliški škof.

V naslednjih odstavkih bomo nanašali nekaj značilnih potez njegovega značaja, tako bo naše ljudstvo bolj spoznalo, kako ga je nadškof Sedej ljubil.

Dr. Sedej je bil kot profesor velik učenjak. Hebrejsko je znal, kakor znajo duhovniki latinsko (latinščina je bil učni jezik v bogoslovju). Bil je strog in je zahteval mnogo od dijakov, a jih je tudi temeljito izučil v biblični stroki. Če se je kdo od učencev pri njegovih urah res potrudil, ga je rad nagradil s kakim spominkom iz Svete dežele.

Kot škof je bil Sedej do duhovnikov očetovsko strog in natančen, do ljudstva ljubezniv. Na svojih vizitacijah po duhovnijah je posnemal gospodarja, ki hodi med božjimi njivami in gleda, kako uspeva božja setev. Pridigal je redno sam, največkrat je imel praktične katehetske pridige: Delaj dobro, ogibaj se hudega! Slovencem je govoril v materinem jeziku, Nemcem na Koroškem v nemškem, Italijanom v Furlaniji v italijanskem. Kjerkoli je

bilo nekaj italijanskih otrok med nami pri birmi, je tudi njim in njihovim botrom govoril po italijansko. »Vsakomu svoje!« je bilo njegovo neizpodbitno geslo. Zaradi tega mu je fašizem natikal nove, strupene trne v krono, ki je obdajala njegovo mitro. Navadno je obiskoval vse duhovnije v dekanatu kar po vrsti, tako da ga po več tednov ni bilo v Gorico. Ob koncu vizitacij pa je večkrat vzdihnil: Zdaj pa je treba spet v kletko! Vesel je bil lepih sprejemov ob slavoloku in že po poti v faro je ugibal, s katero pesmico Materie Elizabete ga bodo otroci pozdravili. Duhovščina obeh deželnih jezikov mu je bila enako ljuba. Za prvo birmo po končani vojni je izbral le kake tri večje duhovnije in je tja povabil vse okoliške birmance. Na birmovanju po črniškem dekanatu sta mu zbolela za špansko gripo oba duhovnika-spremljevalca, dekan in škofov kaplan. Eden je umrl v Sv. Križu, drugi še živi. Nadškof pa je ostal zdrav kot riba.

Kot človek je bil Sedej mož globoke vere in molitve. Neomajno je stal pri verskih dogmah. Pisec teh spominov je naletel na češkega duhovnika in velikega učenjaka, ki v svojem srcu ni mogel pritrditi resnici o večnem pogubljenju v pekl. Kako naj neškončno dobri Bog vekomaj pogubi dušo, za katero je Jezus trpel in umrl? Tako je modroval. In to sem povedal g. nadškofu. Resno me je pogledal in nato dejal: »Pa menda ne mislite tudi vi tako?! Potemtakem kje je pa božja neskončna pravičnost do trdovratnih grešnikov?« Nekako tri leta po tem pogovoru sem se priglasil k župniškemu izpitu. Takrat sem dobil pri dogmatiki vprašanje: O večni kazni v pekl. Tak spomin je imel naš pokojni nadškof.

Kot človek je tudi pok. nadškof čutil potrebo po počitku in razvedrilu. Kadar mu je bilo posebno hudo, zlasti v zadnjih letih, je v popoldanskih urah ukazal napreči in se dal peljati kam na deželo, na Sveto goro ali h kakemu župniku. Največkrat je šel v Grgar. Tu ga je tedanji duhoviti župnik msgr. Lojze Filipič spravil spet v boljše raz-

položenje. Ali pa si je izmislil še kak daljši izlet. Nikdar ni šel sam, pač pa ga je spremljal ta ali oni duhovnik. Tako sta šla nekoč z vlakom do Plavi, od tam peš po kozjih stezah do Sv. Genderce na Kobalarjih, dalje na Vrhovlje k duhovniku-samotarju, upokojenemu Joahimu Jerebu, od tam v Kojško in nato po cesti domov. Mladega duhovnika so bolele noge, nadškof pa ni kazal nobene utrujenosti, saj je bil vaje hoditi. Že ko je prvokrat šel »v šole«, je romal peš z očetom čez Ščuro in Čepovan v Gorico. Tako je delal tudi pozneje kot dijak redno to pot.

Pokojni nadškof pri svojih duhovnikih ni rad videl kolesa. Solkanskega kaplana je klical k zaslišanju, ko je zvedel, da rabi kolo. Ravno takrat se je neki duhovnik v gorah na biciklu rahlo pobil. Kaplanova avdienca ni trajala niti pet minut. Končala se je z besedami: »Nimamo duhovnikov zato, da bi se pobijali s kolesi, ampak zato, da delujejo v dušnem pastirstvu. Vam ni kolo prav nič potrebno, dajte ga proč!« Kaplan je seveda ubogal in ni več stopil na kolo. To se je, kajpak, zgodilo pred prvo svetovno vojno.

Sedej kot knez in vladika

Pokorni bodimo! Že v pastirskem pismu za leto 1907 je pokojni nadškof napisal sledeče besede: »Kakor se na temelj hiše naslanjajo vsi deli zidovja, tako se morajo vsi pravoverni kristjani naslanjati na sv. Petra in na njegove naslednike, papeže. Čim bližji smo namestniku Kristusovemu, tem bližji smo Kristusu Bogu.« Iz tega načela lahko razumemo nadškofovo veliko vdanost in zvestobo svetemu očetu. Takšno pokorščino je terjal tudi sam od svojih duhovnikov. Niti sanjalo se nam ni, da bi kdaj poskusili vrniti škofiji svoj premetitveni dekret. V vsaki družini, v vsaki deželi je pokorščina podlaga redu. Tako tudi v Cerkvi. Tak je bil naš pokojni vladika. Dano besedo je držal, četudi ga je to stalo mnogo premagovanja. Bil je zvest Cerkvi, zvest tudi državnim oblastem v vseh stvareh, ki jih Bog dovoljuje, četudi ga je to

včasih bolelo. Najhujši udarec je bil zanj takrat, ko se je moral zaradi ljubega miru po 25 letih škofovanja odpovedati svoji nadškofijski službi. Že je iskal zasebno stanovanje v goriški okolici, da bi tam, ponižan do skrajnosti, preživel svoja zadnja leta.

Tedaj se je Gospod usmilil svojega zvestega služabnika in ga pravočasno poklical k sebi, tako da je vsaj umrl v škofijski palači, dasi ne več v svoji običajni spalnici, ampak v eni izmed dvoran, kjer je zadnji čas bival kot gost.

Iz kapele sv. Križa na škofijskem dvorcu v Gorici smo dvignili njegovo truplo in ga nesli k večnemu počitku. Na zadnji poti ga je pospremila nešteta množica ljudi, ki je jokala za svojim očetom. Po njegovi lastni želji leži zdaj v svetišču Matere božje na Sveti gori v grobnici za glavnim oltarjem.

Leta tekó. Se kako desetletje — in pri nas jih ne bo več mnogo ljudi, ki bi imeli še živ spomin na pokojnega nadškofa Sedeja. Vendar bo ostal v Gorici trajen in najlepši spomin, ki bo poznejšim rodovom pričal o cerkljanskem rojaku, nadškofu Sedeju. Ta spomenik je veličastna stavba na griču nad Podturnom, to je dijaško semenišče za vzgojo duhovniških poklicev, ki ga je pokojni dvakrat pozidal. Ta stavba nas bo spominjala obeh slovenskih škofov, ki sta pokopana na Sveti gori: na kardinala Missia, ki jo je l. 1898 kupil, in na dr. Frančiška Borgia Sedeja, ki je to punčico svojega očesa med leti 1908 in 1912 prvič sezidal in po vojni v letih 1922 ter 1923 znova dvignil iz opustošenja. Od tod bodo prihajali k vernikom novi oznanjevalci Kristusovega nauka in delivci milosti božje.

M. F.:

Ob sedemdesetletnici GORIŠKEGA ALOJZIJEVIŠČA

Vzgoja mladih ljudi je umetnost vseh umetnosti. Papež Pij XI. je napisal o vzgoji dolgo okrožnico, kjer pravi, da je prava vzgoja za človeka prav tako važna kot prava pot do zadnjega človeškega cilja. Bistvena naloga vzgoje je v tem, da napravi iz človeka to, kar mora v življenju biti, in ga navadi na svetu tako živeti, da bo dosegel svoj večni namen. Sv. oče tudi dokazuje, da je taka vzgoja samo krščanska vzgoja, saj le ta ima pred očmi celega človeka, z dušo in telesom, in skrbi za njegovo oblikovanje po smernicah Kristusovega evangelija.

Prav tak je namen slovenskega vzgojnega Alojzijevišča v Gorici, ki je začel svoje življenje pred sedemdesetimi leti, prav v letu 1891, ko je izšla izpod peresa Leona XIII. prva socialna okrožnica »Rerum novarum«.

V Gorici ni bilo takrat še nobenega zavoda za slovenske fante, vse je bilo le nemško. Marsikateri nadarjen fant z dežele ni mogel v šole, ker ni imel

sredstev. Duhovniki so uvideli, da je nujno potrebno ustanoviti zavod, ki naj sprejema fante pod znosnimi ekonomskimi pogoji in jim pomaga, da laže izdelajo nemške šole. Z združenimi močmi in raznimi prispevki je leta 1891 zavod res zrastel. Izročili so ga v varstvo sv. Alojziju, zavetniku mladine, in ga imenovali Alojzijevišče ali po latinsko Aloysianum.

Začetek slovenskega Alojzijevišča je bil skromen in njegova življenjska pot skozi sedemdeset let obstoja zelo težka. Da bi imel zavod pravno podlago, so duhovniki leta 1892 ustanovili tudi društvo »Alojzijevišče«. To naj bi postalo lastnik in oskrbnik zavodnega imetja. Društvo je požrtvovalno vzelo nase nalogo in jo vestno izpolnjuje še danes, čeprav so ga leta 1930 fašistične oblasti nasilno ukinile. Že leta 1895 je društvo kupilo prvo hišo tam, kjer ima zavod še danes svoj sedež. Pozneje je dokupilo še sosedne hiše in zavod se je razmahnil. Zavod je moral dvakrat preki-

Ob proslavi 70-letnice
Alojzijevišča

niti svoje delovanje. Prva svetovna vojna je porušila Gorico in z njo tudi zavodsko poslopje, tako da je šele leta 1923 lahko zopet sprejelo pod svojo streho prve gojence. Leta 1930 je fašistična oblast poslala v zavod svojega komisarja. Ta je tako slabo gospodaril, da je bilo poslopje leta 1936 prodano vojaški oblasti. Po drugi svetovni vojni se je pod zavezniki zavod zopet nastanil v krivično prodanem poslopju. Društveni odbor se je dolgih petnajst let boril pri italijanskih oblasteh za to, da bi nam vrnilo poslopje. Toda vse prošnje in intervencije niso nič zalegle. Tako smo danes najemniki v poslopju, ki je bil sad žrtev in žaljev našega ljudstva.

Vzgojo in oskrbo zavoda je spočetka odbor poveril sestram sv. Vincencija, pozneje pa šolskim bratom z Dunaja. Od leta 1901 dalje vodijo zavod domači duhovniki. Od takrat ga je vodilo devet ravnateljev, katerim so pomagali prefekti.

Iz Alojzijevišča je izšlo mnogo slovenskih izobražencev, med njimi nad 70 duhovniških poklicev. Med gojenci so bili tudi pesniki in pisatelji, kot Alojzij Gradnik, Ivan Pregelj, Joža Lavrenčič, slovenski dantolog Alojzij Res, dva mučenika: pisatelj Narte Velikonja in pesnik Lado Piščanc, in drugi.

Lani je Alojzijevišče svojo sedemdesetletnico skromno, a lepo proslavilo. Do lanskega leta ni namreč moglo praznovati svojih jubilejev, ker je doživljalo prav ob jubilejnih letih hude preizkušnje. Za sedemdesetletnico pa so gojenci pripravili v Domu Brezmadežne na Placuti slavnostno akademijo s pestrim sporedom. Vodstvo je takrat izdalo jubilejno knjižico na 32 straneh s kratko zgodovino zavoda in raznimi statistikami in dopisi, ki so jih prispevali bivši in sedanji gojenci.

S proslavo in knjižico je hotel odbor opozoriti naše ljudi doma in po svetu, da je le krščanska vzgoja res prava vzgoja in da je slovensko Alojzijevišče izredne važnosti za primorsko deželo, ker skrbi za resnično krščansko vzgojo. Mnogo ljudi je za njegov obstoj žrtvovalo svoje moči in svoj čas zato, da se je zavod ohranil in da lahko vrši med našimi ljudmi svoje koristno poslanstvo. Lahko mirno rečemo, da ga je vse naše verno ljudstvo tako ali tako podpiralo, da so našli v njem revni in nadarjeni fantje svoj dom ter v njegovi senci rastle v zavedne duhovniške in svetne izobražence. Tako je pač z vsemi našimi katoliškimi ustanovami. Navezane so na dobre ljudi, ki s svojo dobroteljnostjo pomagajo utrjevati kra-

ljestvo božje v našem narodu ter si z njo pridobivajo večnih zaslug.

Bog daj, da bi Alojzijevišče bilo tudi v prihodnosti močna trdnjava krščanske in katoliške vzgoje, da bi iz njega še vedno izhajali krščansko in narodno zavedni kulturni delavci in voditelji naše narodne manjšine in tudi začetni dom mnogih duhovniških poklicev, ki jih naš narod tako živo potrebuje!

KAZIMIR HUMAR:

Pred otvoritvijo nove dvorane v Gorici

Na praznik sv. Frančiška, asiškega ubožca, 1. 1960 so delavci zasadili prve lopate za kopanje temeljev nove dvorane pri Katoliškem domu v Gorici. Prve mesece je dež zelo oviral delo, zato je polaganje temeljev le polagoma šlo od rok. Na praznik sv. Družine, dne 8. jan. 1961 je msgr. Alojzij Novak blagoslovil temeljni kamen ob navzočnosti številnih ljudi iz mesta in tudi iz vasi. V temelje so vzdali pergamentno listino, ki v slovenskem besedilu pravi: »Ta Dom vstaja po prizadevanju po-

Blagoslovitev temeljnega kamna

sebnega odbora in po velikodušnosti slovenskih zavednih ljudi tu in po svetu, ki zanj požrtvovalno prispevajo. Zato naj na veke služi slovenskim ljudem na Goriškem, da bodo tu imeli ognjišče, kjer se bo ogrevala njih vera v troednega Boga in kjer bodo gojili ljubezen do materinega jezika in krščanske kulture.«

Dela so po tem božjem blagoslovu hitreje napredovala. Za veliko noč je na strehi dvorane zrastel mlaj; dvorana je bila pokrita in delavci so pili »likof«. Čez nekaj mesecev so bila stavbena dela v glavnem dokončana in začelo se je drugo, dokaj zamudno obdobje, o prema notranjosti dvorane. Tu se je zopet nekaj zataknilo, ker razni obrtniki niso mogli v roku izvršiti zaupanih jim del. Zato je šlo po vodi upanje, da bo mogoče dvorano otvoriti že v jeseni. To se bo pa prav gotovo zgodilo v tej zimi. Morda ob obletnici blagoslovitve temeljnega kamna:

Nabiranje prispevkov

Z deli pri dvorani smo začeli na praznik Asiškega ubožca. Tako je naneslo, a je bilo kar značilno za nas, saj smo začeli tako kakor on, s sv. uboštvom. Pred leti ob začetku ni odbor imel prav ničesar drugega kot samo ljubezen v srcu in dobro voljo za delo. Začelo se je zato nabiranje zrna k zrnu, lire k liri. Kupili smo leta 1953 hišo in zemljišče na drevoredu XX. sept. Pripravili načrte za novo, moderno in dovolj veliko dvorano. Ministrstvo v Rimu načrtov ni odobrilo, zato smo jih morali spremeniti. Po teh novih načrtih je bilo mogoče začeti z deli leta 1960. Toda zopet je bil odbor zelo na tesnem s sredstvi. Ko smo na seji širšega odbora, 29. jul. 1960, stali pred odločitvijo, ali naj začnemo z deli ali ne, kajti nabrana sredstva so bila daleko premajhna, smo z veliko zaskrbljenostjo, a istočasno tudi z velikim zaupanjem sprejeli odločitev, naj se dela začnejo. Zaupali smo na božjo pomoč in na velikodušnost naših ljudi. Brez tega dvojega bi še danes bila dvorana in Dom le sen nekaterih nepopoljšljivih optimistov. Tako pa je eno in drugo že dejstvo. Dom je kupljen in plačan, dvorana je dograjena, a ni še plačana. Pa upamo, da bo prav gotovo v nekaj letih. Naše upanje sloni, kot je omenjeno v listini, vzdani v temeljni kamen, na velikodušnosti našega še vedno dobrega in zavednega ljudstva. Nabirka, ki smo jo lani znova poživili,

Delavci so pili »likof«

ko smo začeli z gradbenimi deli, se do danes ni še ustavila. V Kat. glasu morate skoro vsak teden brati poročila o

novih darovih. Ti so prihajali in še vedno prihajajo nekoliko od vsepovsod, največ pa jih je iz Gorice. To povečini niso velike vsote, gre navadno le za bolj skromne zneske, znamenje, da so predvsem ubožnejši naši ljudje, ki prispevajo po svojih močeh. Gotovo je, da brez njih bi dvorane in Doma ne imeli. Ti so tudi pomagali z brezplačnimi posojili, saj bi s samimi darovi ne mogli kriti tako občutnih stroškov. Kljub temu pa sloni na ramah odbora še vedno velik nepokrit dolg za opravljena dela. Zato čakajo nas vse še vedno velike žrtve, da v naslednjih letih počasi zberemo še preostalo vsoto, da bomo mogli z bolj mirno vestjo reči, da je DOM NAŠ, to je slovenskega katoliško zavednega ljudstva.

DRS

Katoliško PROSVETNO DELO NA TRŽAŠKEM

Kakor vsako leto, moramo tudi letos priznati, da katoliško prosvetno delo na Tržaškem še ni pognalo onih korenin, iz katerih bi se moglo razviti v močno, košato in plodonosno drevo. Kje so temu vzroki, ni težko ugotoviti. V modernem tehnično izpopolnjenem času je vsako kulturno delo težko, ker so ljudje preveč usmerjeni v uživanje in premalo v udejstvovanje, ki terja odpovedi, žrtve in skratka, delo.

Tradicionalno prosvetno delo: knjižnica, dramatika, petje, sestanki, godba, nastopi itd. več ne vlečejo. Vse to zahteva preveč žrtev, časa in truda. Res je, da je temu kriv čas, v katerem živimo. Danes si vsakdo išče delo, ki pa nas utrjuje, a zaslužek nas razvaja. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je danes več denarja kot pa ga je bilo nekoč, da imamo lepša stanovanja, smo lepše oblečeni, imamo vozila, hodimo na potovanja in izlete, česar vsega tega nekoč ni bilo toliko. Tako nam enostavno čas uhaja, ga imamo premalo. Potem so radio, televizija, kino in motorizacija, ki

nadomeščajo vso zabavo in pogosto, na žalost, tudi vse kulturne težnje. Tako ne mara biti nihče več doma. Kdo se bo učil tedne in tedne za dramski ali pevski nastop, ko pa lahko sedeš pred radio, gramofon in televizijo pa imaš vse. Tako mislijo mnogi in mnogi, morda že velika večina. Pa to ni prav. Ozemlje, na katerem živimo, je narodnostno mešano. Mi smo v manjšini in se polagoma utapljam, da sami ne vemo kje, kdaj in kako. Rešilni pas pred tem utapljanjem je v življenju lastne kulture. Mi ne moremo gledati le nazaj in ugotavljati, kaj vse smo nekoč imeli, pred prvo ali pred drugo svetovno vojno. Imeli smo mnogo. Bile so pridobitne ustanove, bila so prosvetna društva, godbe, pevski zbori in še marsikaj. Pa kaj več kot ljudskih šol le nismo imeli, razen srednjih šol še pred prvo svetovno vojno v Gorici. Kar je študiralo naprej, je moralo skozi tujo učenost srednjih in visokih šol. Marsikdo se je izgubil, veliko pa je ostalo in to dobrega in klenega.

Danes pa imamo osnovne in srednje šole. Imamo svobodo. Iz teh naših šol bi moralo prihajati leto za letom toliko kulturnih delavcev, da bi vsaka vas morala imeti agilne prosvetne delavce in društva. Pa jih vendar ni. Vzroki so v prej naštetih ugotovitvah.

Čas in okolje nam nista naklonjena, pa vendar ugotavljamo, da se vseeno nekaj dela. Naše prosvetno delo je naslonjeno na cerkev, na dušne pastirje in farne domove. To so edini stebri, ki so vzdržali politične pretrese in ostali na ravni črti. Na teh oporah je treba graditi dalje in delati.

Kdor ima voljo in sposobnosti, dobrodošel!

Farni domovi z majhnimi ali večjimi dvoranami morajo postati našim mladim drugi dom. Tam naj bistre svojega duha.

Farne domove in dvorane imajo danes v Dolini, Boljuncu, Borštu, Bazovici, na Opčinah, Proseku in Križu. Pa tudi dalje proti Repentabru, Nabrežini, Šempolaju, Zgoniku, Saležu, Mavhinja, Devinu in Sseljanu bi se morali zganiti. Pogosto je seveda premalo delavcev. Dušni pastirji ne zmorejo vsega. Toda kje so naši izobraženci, naše učiteljstvo, profesorji in toliko drugih. Pa pravijo, nimamo dvorane, nimamo odra. Pa naj bo prireditev na prostem vsaj enkrat v letu. Vpreči je treba mlado in staro, zlasti šolske otroke in študirajočo mladino. Pa boste videli, da bo uspeh. Iz malega raste veliko. Kaj so imeli v onih vaseh, kjer imajo danes lepe dvorane in prosvetno delajo? Ničesar, razen dobre volje, danes pa še kup dolga, a delo gre izpod rok. Povsod ne bodo imeli kar prvo leto uspeha, koncertov, dramatskih nastopov in folklornih skupin. Začeti je treba preprosto s predavanji za vse. Če je odziv ugoden, napraviti za mladino posebej, za odrasle posebej. Vsak ima svoje težnje, zahteve in potrebe. Dajte mladim fantom in dekletom pouk, odprite jim pravočasno oči, da bodo zakoni bolj trdni, bolj prisrčni, bolj krščanski. Dajte staršem pouk o vzgoji otrok. Ne le za kruh in obleko, tudi za duševno rast

so starši odgovorni in so dolžni skrbeti. Pa ni vseeno, kako skrbijo, če sploh skrbijo. Ta pouk naj da staršem stanovsko predavanje in razgovor. V tem je veliko poslanstvo prosvetnega dela. Prosvetno delo ni le skrb za zabavo, za miklavževanje in pustno prireditev, za dve uri smeha. Prosvetno delo je vraščanje v slovensko kulturo, v zdrav življenjski nazor, v pravilno pojmovanje življenja.

Skupine, ki naši javnosti niso nepoznane, so zlasti delavne v BAZOVICI. Bazovci imajo lepo dvorano in še nove načrte. Mladine je veliko in dobre volje prav tako. Poleg kina jih zanima tudi dramatika in vsako leto pripravijo par nastopov, s katerimi gredo še v goste. Prav tako pa Bazovci radi povabijo k sebi v vas druge skupine. Dobrodošli! —, pravijo. Pa tudi resna predavanja najdejo v Bazovici veliko število poslušalcev.

V zadnjem času se prebuja tudi OPCINE. Marijanišče postaja polagoma središče zanimanja. Imajo lepo dvorano, ki je nedeljo za nedeljo polna. Tu so gostovali: Bazovci, Dolinčani, Barkovljani, Doberdobci, Goričani, Korošci in Slovenski oder iz Trsta. Pa ne le dramski nastopi, tudi številna predavanja najdejo na Opčinah lep odziv. Primerna predavanja so bila v preteklem letu tudi v Mačkovljah, Boljuncu in Proseku-Kontovelu. V Trstu samem ne moremo mimo Marijinega doma v ulici Risorta, kjer je najstarejše žarišče s kapelo, dvorano in odrom. Slovenske nameščenke so vedno in ob vsaki priliki najbolj zavedno in požrtvovalno jedro. Za vsak pomembnejši praznik akademija, mesečno vsaj ena igra sicer pa petje in sestanki. Tako je izpolnjen njihov prosti čas. To delo vrše nameščenke že nad pol stoletja v korist slovenstva.

28. maja 1961 je stopil v ospredje Rojan. Vedeli smo, da se je lotil velikega načrta, da si postavi lasten dom. Danes je ta dom pod streho. 28. maj je bil za Rojan velik praznik. Tržaški škof je blagoslovil novi Marijin dom. Množica Rojančanov in številni drugi,

ki so ta dan pohiteli v Rojan so bili ponosni. Zrastel je novi dom, sad odpovedi in žrtev. Veliko še sicer manjka, a dom je pod streho. V Rojanu se sedaj obeta velik razmah. Marijina družba je prevzela delo in največ žrtvovala, a dom bo odprt vsem zlasti mladini.

V mestu samem živi in deluje Slovenska prosveta, ki je s Slovenskim odrom in Slovenskim kulturnim klubom budila in utrjevala slovenstvo. Slovenska prosveta je zamišljena kot zveza slovenskih katoliških prosvetnih organizacij in je centrala, ki želi pomagati manjšim skupinam z vsem, kar ima na razpolago. Slovenski oder je dramska skupina, ki ne zaostaja za poklicnimi skupinami. Pri slovenskem odru nastopajo predvsem mladi ljudje. Z uspehom so ponovili tudi lani na več odrih Charleyevo tetko, Roko za steno, Neopravičeno uro in Dom. Največja težava za Slovenski oder je dvorana. V mestu samem je na razpolago le avditorij. Toda ta dvorana je na razpolago vsem in se je težko zvrstiti. Zato je Slovenski oder dobrodošel v Barkovljah, na Opčinah in na Bazovici. Gostoval pa je tudi na Goriškem in na Koroškem. Tudi Barkovljani že sami nastopajo v novi farni dvorani.

Osrednja letna prireditev pa je še vedno slovenski tabor na Repentabru. Repentabor, grič v naročju Krasa, privabi vsako leto zavedne Slovence na to slovensko kulturno prireditev. Letos je osrednjo točko programa izpolnil Jalnov Dom. Slovenski dom je oni problem, ki postaja vedno bolj pereč. Pusti suho in trdo zemljo, rajši v mesto, v tovarno, za gotovim denarjem... Tako mislijo mnogi in dom razpada, ostaja le še poslednja postaja starih in potem nič več. Z domom izginja narodna zavest, izginja naš narod. Kras nam tu in onstran meje nudi v tem pogledu žalostno sliko. Osamljeni in razpadajoči domovi. Pred pragom le stari. Živžava mladih lic zastoj iščeš. Mladi so šli v mesto, v tovarno...

To je veliko vprašanje našega prosvetnega, gospodarskega in političnega

dela. Kako zastaviti jez in priljubiti rodni dom tudi mladim rodovom, ki sanjajo le o denarju, motorizaciji, o bajni Avstraliji in Ameriki, kjer postaneš čez noč bogat, a v srce se ti zarije črv, ki začne s svojim vrtnanjem.

Delo Slovenskega kulturnega kluba srednješolcev, visokošolcev in diplomirancev je menda najbolj redno. Redni sobotni sestanki so najboljše poročstvo življenja. Na tej skupini sloni delo kulturno-družinske revije Mladika, ki že IV. leto prihaja v naše domove. So težave, a pogum ne upada.

Mladika je izdala tudi samostojno pesniško zbirko Brune Pertotove Moja pomlad, ki je naletela na prijazen sprejem.

Veliko delo opravlja tudi skavtska organizacija za mlade fante in dekleta. Sestanki, kratka taborjenja, izleti in daljše letno taborjenje jih povezuje in vzgaja.

Z veseljem pozdravljamo, da se rojanski zamisli o lastnem domu pridružujejo tudi v Škednju in Svetem Ivanu. V italijansko-jugoslovanskem sporazumu so na demokratične in katoliško usmerjene Slovence hote pozabili. Težka je ta ugotovitev, a znali bomo bolj ceniti to, kar si bomo postavili sami, in ostali bomo svobodni.

Mirko Mazora

Grom

*Razlega grom se iz daljin,
kot bi se nekje lomile
skale orjaške, in valile
se z neskončnih visočin.
V srcu zabrni spomin:
rodni svet in daljni čas.
Misel boža, kar bilo je,
kar je še, pa ni več moje.
Grom končan — grenak obraz.*

Dolga pot do zakona za slovenske šole

Na enem zadnjih zborovanj Slovenske demokratske zveze v Gorici (27. avgusta 1961) je zaveden in razgledan fant s Krasa zastavil vprašanje: »Kdo je kriv kaosa v narodnostni zaščiti Slovencev v Italiji?« S tem vprašanjem je zadel v živo.

O tem, kdo ali kaj je krivo, bi bil govor zelo dolg. Seči bi morali vsaj sto let nazaj in razložiti vse pogubne posledice nenasitnega nacionalizma, te »grde boleznii mladosti«, kot ga je označil znani časnikar Indro Montanelli.¹⁾ Mračno vsebino takega nacionalizma je nehote dobro prikazal tržaški prostovoljec iz prve svetovne vojne Ruggero Fauro - Timeus. Jeseni leta 1914, ko je bila Avstrija že v vojni, Italija pa še ne, je Fauro bival v Rimu. Avstrijski konzul ga je kot avstrijskega državljana pozval v vojaško službo. Fauro mu je 15. oktobra 1914 odgovoril z dolgim pismom, v katerem je mirno razložil, zakaj ne more iti v avstrijsko vojsko. Med drugim je zapisal tudi te besede: »Povem Vam še več; svojo usodo zaslužite (namreč Avstrijci) tudi zato, ker niste bili sposobni, da bi nas zadržali. Zbadali ste nas z iglo; zaradi tega smo rjuli... Niste pa imeli poguma, da bi nas trdno zadržali zanko, da bi nas enkrat za vselej zadavili. In hočete imeti in vladati cesarstvo!«²⁾ Te Faurove besede žarko osvetljujejo nacionalistično miselnost, ki je splošno prevladovala še

pred 50 leti. Po teh načelih naj bi bilo vladanje velike države ali cesarstva istovetno z divjaškim uničevanjem vseh, ki so drugačnega mnenja; zlasti naj bi to veljalo za narodne manjšine. Za naravne pravice posameznih oseb in narodov v takšni miselnosti ni bilo prostora. Kam je pripeljala taka izkrivljena pamet, smo Slovenci dovolj bridko izkusili pod fašizmom, ki nas je nameraval zadušiti in je to tudi javno in jasno izjavljal. Nacionalizmu v taki grobi obliki je sicer odzvonilo, a zaradi njegovih zadnjih poganjkov trpimo še danes.

Z besedo kaos je vpraševalec dobro označil stanje, kakršno je. Res pa je, da vlada zmeda tudi na drugih poljih, ne samo na področju narodnostne zaščite Slovencev in ne samo v Italiji, saj je sploh vse današnje življenje neurejeno in je splošna zmešnjava eden najbolj opaznih znakov našega časa.

Kaj imamo Slovenci na področju narodnostne zaščite? Imamo naravne pravice, katere nam je dal Bog; imamo človečanske pravice, zapisane v ustavnih listini Združenih narodov; imamo zapisane določbe italijanske republikanske ustave; tržaški Slovenci se lahko sklicujejo na londonski memorandum. Vse to imamo, a vse to nam malo pomaga, ker je razen memorandumu presplošno. Imamo pa tudi vrzeli v pozitivni, to je zapisani zakonodaji in končno imamo samovoljo visokih in nižjih izvršnih organov, ki posebno tam, kjer ni izrecno zapisane zakonske določbe, kjer je torej vrzel v zakonodaji, po svoji mili razsodni ali nerazsodni, demokratični ali nedemokratični volji izdajajo odredbe, ukrepe in odloke, ki niso v skladu z ničimer, ne z ustavo ne z naravnimi in človečanskimi pravicami. Kakor pravijo juristi, da »nullum crimen sine lege«, kar po-

1) »...nazionalismo — questa brutta malattia di gioventù« (*Domenica del Corriere*, 20. avgusta 1961).

2) »Vi dirò di più, voi meritate la vostra sorte, anche perchè non siete stati capaci di sopprimerci. Ci avete dato delle punture di spillo che ci hanno fatto urlare... ma di stringerci vigorosamente al laccio, di strozzarci una volta per sempre, non avete avuto il coraggio. E volete tener su un Impero!« - Objavljeno v knjigi Mario Alberti: *L'irredentismo senza romanticismi*. II. iz daja. Zal. Cavalleri, Como, 1936, str. 56.

meni, da nobeno dejanje ni zločin, ako ga zapisani zakon izrecno ne predvideva, tako naj bi po podobnem mnenju ne bilo nobene pravice, ako ni zanjo ustrezne zapisane zakonske določbe, ako obstoji v zapisanem zakonu neka praznina. Samo naravni zakon da ne pomeni nič.

Eden izmed najvažnejših predmetov narodnostne zaščite so pač šole, ki so gotovo najbolj bistven organ narodnega življenja in razvoja. O tem menda nihče več ne dvomi. Prav tako menda ne bo vsaj po teoretični plati nihče več ugovarjal, če rečemo, da ima vsak narod na svetu in torej tudi v Evropi pravico, in sicer neodvzemljivo naravno pravico do šol in do kulture v svojem jeziku. Danes si nam najbrž tudi najbolj zagrižen slovanzožerec izmed tistih, kar jih je še ostalo, ne bo upal odrekati to pravico. Toda od naravne do zapisane pravice je dolga pot. Med ljudmi je namreč že tako, da vsakdo pozna *svojo* naravno pravico, za naravne pravice *drugih* pa nima pravega umevanja. Ta zgodba je stara prav toliko kot človeški rod. Če hočemo, da bo v današnjem času naravna pravica kaj veljala, jo moramo čim natančneje izraziti z zapisanim zakonom. Ne gre drugače! Pri prehodu iz naravnega v zapisano pravo nastanejo težave. Narod, ki ima lastno državo, si lahko več ali manj »prosto voli vero in postave«. Drobec naroda pa, ki živi kot manjšina v drugi državi, je odvisen od volje večinskega naroda, ki največkrat pozna in priznava samo *svoje* naravne pravice, ako ga morda celo ne vodi duh, ki veje iz navedenega Faurovega pisma. Da se jezikovnim manjšinam nikoli ni godilo dobro, je tudi stara zgodba; izjem je prav malo.

Slovenci v Italiji smo na šolskem in kulturnem polju doživeli, mislim, vse udarce, ki so sploh možni. V rajni Avstriji smo povsod imeli odlične osnovne šole; nepismenosti nismo več poznali. V Gorici sami je bila slovenska gimnazija in učiteljsišče. Ob koncu prve svetovne vojne je tedanja oblast pač dovolila odprtje osnovnih šol po deželi

in realke v Idriji, ni pa pustila nobene srednje niti osnovne šole v goriškem mestu. In vendar je bilo Slovencev v Gorici vsaj toliko, kot jih je danes. Šele s šolskim letom 1920/21 so v Gorici odprli nekaj prvih in drugih razredov, ki pa so bile le vzporednice na italijanskih šolah. Vpisalo se je 450 otrok, torej za enajst razredov. S šolskim letom 1922/23 so odprli tudi tretje razrede. Kazalo je kar lepo, a to lepo setev je uničil nerodni filozof Gentile. Z njegovim delovanjem se je pričelo novo dejanje.

Gentile je kot prosvetni minister fašistične vlade s kratkim paragrafom³⁾ ukinil slovenski pouk na osnovnih šolah. Idrijsko realko s priključenimi gimnazijskimi razredi je bil ukinil nekaj dni poprej,⁴⁾ tolminsko učiteljsišče, ki je bilo 1919 ustanovljeno kot nadomestek za učiteljsišče v Gorici, je spremenil v italijansko.⁵⁾ K. odlok, ki je ukinil slovenski učni jezik na osnovnih šolah, je določal, da se bo slovenščina poučevala v dodatnih urah. Za pripustitev k temu pouku bi učenčev oče ali očetov namestnik moral napraviti v začetku šolskega leta posebno prošnjo. Človek, ki brska po usodi slovenskih osnovnih šol v goriškem mestu v letih od 1920/21 do 1922/23, ko so bile te šole le vzporednice italijanskih, in ki bere stare, že zarjavele paragrafe

³⁾ »In tutte le scuole elementari del Regno l'insegnamento è impartito nella lingua dello Stato.« - Člen 4 kr. odloka z dne 1. oktobra 1923 št. 2185, objavljen v *Gazzetta Ufficiale* dne 24. oktobra 1923.

⁴⁾ Kr. odlok z dne 27. septembra 1923 št. 2245 - *Gazzetta Ufficiale* 31. oktobra 1923.

⁵⁾ To se je zgodilo na osnovi kr. odloka z dne 14. oktobra 1923 št. 2345 (gl. dodatni zvezek uradnega lista *Gazzetta Ufficiale* z dne 14. novembra 1923); s tem odlokom so bili vpeljani novi učni načrti za vse vrste srednjih šol v Italiji in tudi za učiteljsišča, a niti učni načrt za nižje učiteljsišče niti učni načrt za višje učiteljsišče ni vseboval pouka slovenščine. Prehod se je torej izvršil avtomatično, brez kakšnega posebnega objavljenega ukrepa. Slovenščina je izginjala kot učni jezik in kot predmet po stopnjah, od leta do leta, vsako leto v enem razredu. Od šolskega leta 1926/27 dalje je bil učni jezik italijanski.

idealističnega filozofa Gentileja, se nikakor ne more znebiti vtisa, da je socialnodemokratski minister Rossi, ki je iz samostojnih slovenskih šol na Goriškem nameraval napraviti vzporednice na italijanskih šolah in ki je zahteval pismeno prošnjo staršev za vpis otrok v slovenske osnovne šole, te dve nesrečni ideji izvlekel prav iz Gentilejeve rotoparnice.

Da se je sprememba učnega jezika izpeljala postopoma, na krivici prav nič ne spremeni. Le umiranje je bilo počasnejše. Res pa je, da je bilo dejstvo, da so Slovencem vzeli šole v materinem jeziku, tudi po mnenju mnogih razsodnih in treznih Italijanov ena največjih napak fašističnega režima na tem ozemlju.

*

Kulturna tema je trajala do srede 1944, ko se je pod nemško okupacijo odprla v Gorici slovenska klasična gimnazija; poslovati so začele tudi osnovne šole v Gorici in tu pa tam po deželi. Kakor se morda še danes sliši neverjetno in paradokсно, vendar je res, da je pod eno najbolj krutih diktatur XX. stoletja, ki je Slovence hotela iztrebiti, in sredi divje vojne to slovensko šolstvo živelo čisto samostojno, od nikogar odvisno življenje. Vodstvo in učno osebje je bilo popolnoma slovensko; slovenski šolski svet je nastavljal profesorje, učitelje in drugo osebje ter sestavljal učne načrte. Okupacijska oblast se za vse to ni brigala.

To je bil le kratek intermezzo.

*

Ob prihodu zaveznikov so se slovenske šole močno razmahnile. V tej zvezi se moram dotakniti nekaterih točk, brez katerih poznejšega razvoja ni mogoče razumeti. Angloameriški zavezniki so ob izkrcanju v Italiji ustanovili svojo vojaško vlado, ki je nadzirala obstoječo upravo ter v važnih vprašanjih tudi odločala. Tako vlado so ustanovili tudi v Julijski krajini; dali pa so ji širši delokrog in večje oblasti, in sicer na osnovi sporazuma, ki je bil sklenjen v Beogradu dne 9. junija 1945. Iz Julijske krajine so napravili nekakšen corpus

Zarja

Urh ognjenika

*Od kod si se vzela
polončica rdeča
v mrtvi sivini
ugaslega žrela?
Si iskra podzemlja?
Vabilo v nebo?
Kot kaplja krvi
iz srčne strani
na roki počivaš.
Se ti si se stresla
ob glasu njegovem;
kar meni ni dano,
si sama storila:
razpela si krila,
do njega vzletela,
razkošno se vzpela
pod sončno nebo.
Iz časnosti v večnost
en sam je korak:
o, kdaj bova srečna oba?*

separatum. Z upravnim navodilom — okrožnico št. 4 iz avgusta 1945 so izločili ozemlje Julijske krajine iz jurisdikcije prosvetnega ministrstva v Rimu. V to posebno ozemlje pa ni bila vključena niti Slovenska Benečija niti Kanalska dolina, kjer tudi prebivajo Slovenci. Kaže, da se od merodajnih činiteljev nihče ni potegoval za to, da bi bila zapadna meja tega posebnega ozemlja začrtana tako, da bi bili v pas A vključeni tudi Slovenci iz Benečije z Režijo in iz Kanalske doline. Mislim, da je to ena izmed zamujenih usodnih prilik iz prvih mesecev po koncu vojne.

Zavezniki so na svojem področju (v pasu A) precej zadovoljivo rešili vprašanje slovenskega šolstva. Zanimivo bi bilo poznati ozadje zagrizenega zakulisnega boja, ki se je bil v avgustu in septembru 1945 v zavezniški prosvetni podkomisiji v štabu generala Alexandra v Caserti. Tam in ne v Trstu (Trst

je staval le predloge) se je namreč odločalo o tem, kaj bodo Slovenci dobili na šolskem polju. Pritisk fašistične miselnosti, ki kljub izgubljeni vojni še ni izginila, pač pa je po ovinkih skušala vplivati na potek dogodkov, je bil velik. Vendar so Angloamerikanci vprašanje rešili objektivno. Z upravnim navodilom (okrožnico šte. 7 z dne 6. oktobra 1945) so ustanovili slovenske srednje šole v Trstu in Gorici, z upravnim navodilom (z okrožnico šte. 8 z dne 8. oktobra 1945) pa slovenske osnovne šole na Goriškem in Tržaškem ter hrvaške šole v Pulju. Ta dva odloka se nista tikala niti Slovenske Benečije niti Kanalske doline, kajti ta dva ozemlj-ska dela, naseljena s Slovenci, nista spadala pod oblast Zavezniške vojaške uprave v Trstu, temveč pod Rim.

V teh prvih letih je usodno vplivalo na ves razvoj slovenskega šolstva odklonilno zadržanje določenih slovenskih političnih sil, ki so nasprotovale vsakemu ukrepu ZVU. Izčrpno poročilo o tem nerazsodnem ravnanju ne spada v okvir tega članka; vredno pa bi bilo, da se kdaj napiše in objavi.

*

Na Goriškem je pravno stanje, urejeno z omenjenima upravnima navodiloma, trajalo le do srede septembra 1947, ko je Goriška spet prišla pod italijansko upravo, ki je vse ukrepe ZVU razveljavila. Slovensko šolstvo na Goriškem je obviselo v zraku, kolikor zadeva zakonsko podlago. Nastopila je praznina v zakonodaji in ustanovila se ni nobena slovenska šola več.

Na Tržaškem je šel razvoj malo drugače. Tržaško ozemlje je ostalo pod ZVU; bilo je namreč še nekaj upanja, da se bo dejansko organiziralo kot samostojno državno telo. Zato je ZVU postavila slovenske šole na trdnejšo zakonsko osnovo, in sicer z ukazom (to-rej ne več z upravnim navodilom; ukaz je imel značaj pravega zakona) z dne 8. novembra 1947 šte. 18, ki je na hitro in za silo uredil nekaj nujnih vprašanj. Ustanovljenih je bilo še nekaj novih šol, n. pr. učiteljišče, več strokovnih šol in tečajev, pozneje klasične

vzporednice na realni gimnaziji. Seznam vsem slovenskih šol, od otroških vrtcev do višjih srednjih šol, je bil kasneje sprejet v znani londonski memorandum z dne 5. oktobra 1954. Tako je slovensko šolstvo na Tržaškem dobilo mednarodno potrditev. Italijanska vlada sicer memorandumu ni nikoli objavila v svojem uradnem listu »Gazzetta Ufficiale«, a ga dejansko priznava. S tem je šolstvo dobilo močno zaščito.

Vse to seveda še daleč ni dovolj. Potreben je jasen notranji zakon, ki bi uredil vsa vprašanja slovenskih šol na Tržaškem, Goriškem in drugod.

*

Prvi določni korak so v tem pravcu storili demokratični Slovenci na Goriškem. Dne 21. maja 1947, ko je bila mirovna pogodba z Italijo že podpisana, a še ne ratificirana, je Slovenska demokratska zveza v Gorici naslovila na predsednika italijanske vlade in na predsednika ustavodajne zbornice spomenico z raznimi točkami. Postavila je zahtevo, da potem, ko pride po ratifikaciji mirovne pogodbe Goriška spet pod italijansko upravo, italijanska vlada izda poseben statut za Slovence v Italiji; v njem naj se poleg drugega zajamči Slovincem pouk v materinem jeziku v osnovnih in srednjih šolah in naj se priznajo srednješolska spričevala in vseučiliške diplome, dosežene na Tržaškem ozemlju.

Takoj potem ko je italijanska vlada prevzela oblast na Goriškem, je SDZ poslala (18. sept. 1947) ministrskemu predsedniku spomenico, v kateri je naštel potrebe slovenskih šol. Naslednja leta je vedno in ob vsaki priliki s spomenicami in ustno zahtevala, naj se položaj slovenskih šol uredi s posebnim zakonom.

Klici po šolskem zakonu so začeli prihajati od vseh strani; oglašali so se vedno bolj pogostoma. Zato je začela misliti nanj tudi vlada. Ko je bil poznejši generalni vladni komisar dr. Palamara še prefekt v Gorici, je ob neki priliki izjavil dr. Sfiligoju, da ima osnutek šolskega zakona v predalu, a da ga

ne sme pokazati. Vladni krogi so to vprašanje zavijali v neko skrivnostno temo, češ, Slovenci ne smete vedeti, kaj vam pripravljamo. Prvi pogled v osnutek šolskega zakona smo dobili leta 1955. Dne 14. decembra tega leta se je dr. Avg. Sfiligoj po naročilu SDZ mudil v tej zadevi v Rimu. Na prosvetnem ministrstvu je iskal ministra P. Rossija, a ga na srečo ni našel, ker je bil zunaj Rima. Na srečo, kajti minister bi mu morda ne bil dal takih pojasnil, kot jih je prejel pri nekem funkcionarju ministrovega kabineta. Ta je namreč pokazal dr. Sfiligoju načrt zakona za slovenske šole. Vtis je bil porazen. Osnutek je vseboval dve uničujoči določbi, namreč: Slovenski starši morajo vložiti prošnjo za vpis svojih otrok v slovensko osnovno šolo, čeprav je v Italiji zakonita šolska obveznost; prošnje bi reševala posebna komisija, ki bi bila sestavljena tako, da bi imeli v njej večino italijanski uradniki in učitelji. Pozneje se je izkazalo, da je ta načrt predvideval tudi, da naj se do tedaj samostojne šole na Goriškem spremenijo v vzporednice na italijanskih šolah pod italijanskim vodstvom.

To je bilo nekaj nezaslišanega. Tri slovenske demokratične stranke: SDZ v Gorici, Slovenska katoliška skupnost in SDZ v Trstu so dne 18. januarja 1956 poslale na najvišje predstavnike države spomenico; v njej so zahtevale, naj se te uničujoče in protiustavne določbe izbrišejo iz zakonskega načrta. Spomenico je prvi objavil »Katoliški glas« dne 19. januarja 1956.

Ob teh razburljivih vesteh se je zganila vsa slovenska javnost. Začelo se je delo za skupen nastop vseh političnih in drugih organizacij v šolskem vprašanju. Sad tega nastopa je bila skupna spomenica, katero so 22. januarja 1957, torej eno leto pozneje, podpisali zastopniki 30 slovenskih političnih, kulturnih, duhovskih, dijaških, gospodarskih in drugih organizacij. Spomenica je silno odmevala, a pravega uspeha ni imela, kot ni imela uspeha prva pot zastopnikov slovenskih šolskih sindikatov iz Gorice in Trsta v

dneh od 8. do 12. julija 1957. Vlada je namreč svoj načrt dne 18. maja 1957 predložila državnemu zboru. V načrtu sta ostali dve najbolj odlozorni določbi, namreč tista o komisiji, ki bi ugotavljala materin jezik učencev (4 člani: en nadzornik, en didaktični ravnatelj, dva učitelja, od katerih bi bil eden Slovenec), in ponižanje slovenskih šol na Goriškem na stopnjo vzporednic. Res je odpadla določba o prošnji za vpis v šole, ker pa je ostala komisija, to na stvari ni nič spremenilo. Prav tako niso dovedli do nobenega uspeha niti druga pot sindikalnih zastopnikov k ministru Rossiju v Rim niti razgovori z istim ministrom v Trstu (n. pr. večkratni razgovori zadnje dni avgusta 1958). Potem sta izdelali in vložili vsaka svoj zakonski načrt še Komunistična partija Italije (6. februarja 1959) in Italijanska socialistična stranka (11. julija 1959). Socialistični načrt še vsebuje določbo o prošnji staršev za vpis v slovenske šole; ta prošnja »zadostno dokazuje učenčevo pripadnost k slovenski narodni skupini; izključuje se vsako drugo ugotavljanje.« Nastane pa vprašanje, zakaj načrt določuje ustanovitev mešane komisije z italijansko večino, katero sestavlja pet članov: šolski skrbnik, ki predseduje, en italijanski učitelj in en italijanski profesor ter en slovenski učitelj in en slovenski profesor. Ta komisija naj bi reševala sporne primere. Takih primerov pa bi po drugem odstavku prvega člana sploh ne smelo biti. Komisija bi bila torej čisto nepotrebna. Socialistični načrt določa nadalje najmanjše število slovenskih otrok (osem) za odprtje nove slovenske osnovne šole. Take škodljive določbe nima noben drug zakonski načrt. Socialistični načrt ni mnogo boljši od Rossijevega.

Socialdemokratski minister Paolo Rossi je potem odstopil. Za njim je prišel demokrščanski senator Giuseppe Medici. Trenutek je bil ugoden za doseg zboljšanja. Slov. dem. zveza v Gorici je pravilno spoznala, da stranke opozicije sicer lahko mnogo pomagajo,

da pa je končna odločitev le pri vladni večini. Zato je zaprosila za sprejem pri novem ministru za prosveto. Minister se je koj odzval in dne 22. julija 1959 sprejel dr. Avgusta Sfiligoja in dr. Antona Kacina. Oba zastopnika SDZ sta mu razložila zahteve Slovencev, povedala, katere točke vladnega načrta so škodljive in protiustavne, ter izrazila željo, naj jih izpusti iz zakonskega načrta. Izročila sta mu tudi posebno spomenico. Senator Medici je problem takoj razumel in za trdno in nedvoumno obljubil, da bo ustregel. Zastopnika sta potem izrazila mnenje, da bi novi načrt dobili na vpogled tudi Slovenci, katerih se pravzaprav tiče. Minister je obljubil tudi to in tudi na osnovi te obljube so pozneje zastopniki slovenskih šolskih sindikatov lahko razpravljali s člani prosvetnih komisij poslanske zbornice in senata. Razgovor pri ministru Mediciju je pomenil preokret v vprašanju uzakonitve slovenskih šol, kajti senator Medici je svojo obljubo res držal. Eno leto pozneje (19. julija 1960) je predložil parlamentu svoj načrt ter ga istočasno dal poslati Slov. dem. zvezi v Gorici. Ta je potem dala pobudo vsem drugim slovenskim organizacijam za skupno preučevanje in za predlaganje sprememb in dodatkov. Ista dva zastopnika SDZ v Gorici sta stopila v stik s poročevalcem prosvetne komisije v poslanski zbornici prof. Franceschinijem (prvič 10. decembra 1960), kateremu sta v prvem in poznejših razgovorih podrobno razložila vse strani vprašanja, predlagala stvarne popravke in dostavke, katere je potem sprejela tudi pristojna komisija.

Zadeva je stopila v zadnjo fazo. Leta 1961 je dvakrat šla v Rim delegacija šolskih sindikatov. Vodil jo je prof. dr. Janko Jež, ki je v dolgih razgovorih z odločilnimi člani prosvetne komisije poslanske zbornice in senata ponovno do potankosti razložil položaj ter s posrečeno formulacijo dosegel pomemben dodatek, po katerem se lahko v slovenske šole vpišejo tudi Slovenci nedržavljeni, ako imajo na Goriškem ali Tržaškem redno stalno bivališče.

Zakon sta sprejela poslanska zbornica in senat. Predsednik republike ga je podpisal dne 19. julija 1961. Sopodpisali so ga prosvetni minister Bosco, zakladni minister Taviani in zunanji minister Segni. Dejstvo, da nosi tudi podpis zunanjega ministra, kaže, da pripisujejo zakonu za manjšinsko šolstvo tudi neki mednarodni pomen. »Gazzetta Ufficiale« ga je objavila dne 9. oktobra 1961 pod številko 1012.

Važnejša določila zakona so: uzakonitev slovenskega učnega jezika (prvič v Italiji), ureditev službenega položaja vsega osebja, dostop učencev nedržavljanov, če imajo na tem ozemlju stalno bivališče. Upati je, da bodo v doglednem času sestavljeni in potrjeni izboljšani učni načrti. Šolstvo je dobilo trdno pravno podlago; sedaj se lahko začne delo za izpopolnjevanje.

V teku vsega dolgega razpravljanja je bilo načeto tudi vprašanje slovenskih šol v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini, a ni dozorelo. Slovenski zastopniki so razpravljali o njem pri vseh svojih stikih s člani parlamentarnih komisij, ki v tem pogledu niso zaprle duri, pač pa so ugotovile, da ostaja to vprašanje odprto in da čaka rešitve.

Ob zaključku tega kratkega pregleda je treba sine ira et studio ugotoviti sledeče:

1. Dokler je bil po letu 1945 prosvetni minister demokristjan ali liberal, se vlada ni veliko zanimala za uzakonitev slovenske šole; ni pa tudi sprejela nobenega zakonskega ukrepa proti njej.

2. Prvi zakonski načrt je predložil socialni demokrat Rossi; njegov načrt je bil za Slovence uničujoč.

3. Izmed strank opozicije je sestavila svoj načrt tudi Italijanska socialistična stranka; njen načrt ni bil mnogo boljši od Rossijevega.

4. Položaj se je zboljšal, ko je vodstvo prosvetne politike vzel v roko demokrščanski senator Medici. Demokrščanska stranka je tudi omogočila, da je načrt postal zakon. Preko teh objektivnih dejstev ni mogoče iti.

1, 2, 3, ... 10.000

Steve se je na skrivnem zbasal v živinski voz. Vso noč je prečepel v kotu med strašnim truščem ropotajočega vlaka, in ko je prva luč nastopajočega dne proniknila skozi špranje, se je zavedel, da ni sam. V nasprotnem kotu voza je zagledal starčka in pogled nanj ga je zbegal.

»Ali se bojiš, mali?« se je zasmel neznanec in široko odprl brezzobne čeljusti. »Pridi sem! Veš, nisem hudoben, pa čeravno smrdim kot stara copata. Kako ti je ime?«

»Steve, in tebi?«

»Harry. Ej, Steve, popihal si jo, kajne?«

»To je moja stvar!«

Skoro očetovsko začudenje je poblisnilo v omrtvelih starčevih očeh.

»Zakaj bežiš?«

»Bojim se komu povedati. Če bi me straže iskale, jaz...«

»Ej, straže ne zasledijo niti slona na zasneženi poljani.«

»Oče je umrl.«

»Joj!«

»Mama se je znova poročila.«

»A, tako?«

»In potem je tudi mama umrla.«

»Vse vem, ne povej mi ničesar več! In kam misliš sedaj?«

»Kamorkoli!«

»To ni prav. Predober deček si, da bi postal potep. Poslušaj... Ne spominjam se več tistega imena,« je jezno zabrundal, »ne moreš si misliti, kako ga sovražim, ali sedaj se ga le moram spomniti.«

»Koga?«

»Nekega duhovnika, duhovnika v nekem naselju. Ta je bil še bolj prebrisan od mene in me je ukanil. Uh!... Zgodilo se je pred leti, ko je duhovnik vodil še „Hotel potepuhov“, kakor smo ga imenovali mi, ki smo bili vedno brez denarja. Spominjam se noči, ko sem

prvič prišel tja. Vprašal me je, če imam kje skrito pijačo. Rekel sem, da ne. Začel me je preiskovati in, rečem ti, bil je spretnejši od vsakega policaja. Našel ni ničesar in jaz sem ponosno odšel gor po stopnicah. Tedaj pa je z laktom zadel ob moj klobuk in mi ga zbil z glave; s klobukom se je zakotalila po stopnicah tudi steklenica žganja. Navsezadnje ni bil hudoben človek. Hotel je, da se odvadim pijančevanja in se poprimem resnega dela.« Zaničljivo je zamahnil z roko in nadaljeval: »Jaz pa delo, kot vrag in blagoslovljena voda. Slišal sem, da je pozneje zaprl svoj hotel in začel z novim delom. Dečke zbira, take, kot si ti. Tam imajo veliko dvorano, kjer jedo same dobre reči, in igrišče, kjer zbijajo žogo, velik bazen, da se lahko kopajo in plavajo, pa gramofon in kinodvorano in spijo v lepih sobanah...«

»Zdaj vidim, da si res pijan,« ga je Steve jezno pogledal.

»Nimam te sreče. Resnico govorim. To je mesto kakor nalašč zate, otroka brez cilja in brez prijateljev. Tam se lahko marsikaj naučiš.«

»Ali res, Harry?«

»Res,« je potrdil Harry.

»Kako se imenuje tisto mesto?«

»Boys Town - deško mesto.«

»Kje je to?« je v dvomu vprašal Steve.

Stari Harry je stresel z glavo in se trudno nasmehnil.

»Spomin sem izgubil,« je priznal. »Moji možgani so kot rešeto, vse mi uide. A ti ga lahko dobiš, pozna ga vsak duhovnik. Kmalu pridemo v Harrisburg v Pennsylvaniji. Ti mali se tam spravi iz voza in vprašaj, kje je kako župnišče.«

»Hvala, Harry. Tvoj nasvet mi bo lahko še prav prišel. Nič ne bom izgubil.«

Dober večer, dragi Steve!

Steve, deček potepuh, se je z razno-
terimi priložnostnimi sredstvi zavlekel
preko nešteti pokrajin. Izčrpanega,
razmršenih las, strganih čevljev in z o-
bleko, ki se je komaj še držala telesa, je
gnala dalje samo še neizčrpna radoved-
nost in želja, da bi končno prišel do
cilja. Brezkončne ceste, hude strmine,
široki Mississippi in gromoviti Missou-
ri, vse je že pustil za seboj v neuteše-
nem hrepenenju. Lakoto in žejo si je
tešil s prosjačenjem, včasih tudi s kra-
jo. Veliko je poizvedoval in čim manj
odgovarjal. Na smrt utrujen je sled-
njič dospel v Omaho. V ulici Furman
ga je ustavil policaj:

»Kam greš?«

»Namenjen sem v Boys Town. Ali
je tu blizu?«

»Tam v 30. ulici,« mu je uslužno
pokazal policaj, vajen takega posla.

Steve je hodil in hodil. Povedali so
mu, da je do mesta samo še deset milj,
a prehodil jih je že sto, vsaj tako se
mu je zdelo, ker je noge komaj še pre-
mikal. Vzpenjal se je po strmini, ki je
ni bilo konca. Sonce je že zahajalo in
z rožnato zarjo zlatilo zelena polja in
vrtove.

Nenadoma zagleda pred seboj veliko
igrišče in na njem nešteto fantov, ki
so vpili kot razdivjani Indijanci. Brž-
kone bo to, si je dajal poguma v ne-
skončni trudnosti.

Za igriščem je videl obširna po-
slopja z rdečimi strehami, cerkev in
zvonik. Prav tedaj so se v zvoniku za-
majali zvonovi in prijetno zvonenje je
napolnilo tihi večer. Dečki na igrišču
so utihnil. Stevu se je zdelo, da nekaj
brundajo. Aha, molijo, se je z muko
domislil.

Pri vhodu je stal deček v progasti
zametni obleki in ga opazoval.

»Si ti stražar?« ga je vprašal Steve.

»Ne, jaz sem Renco, delavec« je od-
vnil vprašani.

»Ali smem vstopiti?«

* * *

Drugo jutro se je Steve zglasil v
uradu in se predstavil patru Flanaganu.

S prepadenega dečkovega obraza je gle-
dalo dvoje zbeganih oči. Potem se je
ozrl in se srečal z mirnim pogledom
moža, ki je sedel za mizo. Začutil je na
sebi njegov granitni pogled. Zagledal
se je v njegovo odločno, kakor iz kam-
na izklesano obličje. A kljub odločno-
sti in navidezni trdoti je bila razlita
čez obličje skoro ženska milina, ki je
izhajala iz čudovito lepih modrih oči.

Gledala sta se iz oči v oči, potem
je duhovnik vprašal:

»So ti všeč sladkorčki?«

»Seveda!« je naglo odgovoril.

Pater Flanagan je odrinir brevir in
rožni venec in odprl predal. Iz njega
je potegnil škatlo in ponudil Stevu:

»Le pokusi jih, dragi.«

Prijazne besede so dečka presene-
tile. Njegova živčna napetost je nena-
doma popustila in Steve je začutil ne-
izmerno željo, da bi se temu duhovniku
ves razodel. Sprva se je široko zasmel,
kmalu pa je smeh utihnil in krče-
vit jok je stresel izmučeno telo.

»Kaj pa je?« se je na videz začudil
duhovnik.

Steve mu je vse povedal, kakor še
nobenemu človeku na svetu ne.

»Dobro, sedaj si tu in tu boš ostal.
Radi te bomo imeli in tudi ti nas boš
vzljudil, kajti našel si dom in očeta.«

Položil mu je roko na glavo in ga
blagoslovil, nato mu je preko mize po-
kazal na sinji kip, ki je predstavljal
ženo s sklenjenimi rokami.

»Moji dečki so jo izklesali. Mati
božja je, a je vedno pripravljena po-
stati tudi naša mati. Lahko noč, dragi
Steve!«

Tako se je zgodilo

Kako je prišlo do tega, da je postal
Flanagan oče neštetih zapuščenih in iz-
gubljenih dečkov?

Zgodilo se je tako.

Dan je bil človek pri petintridesetih
letih. Obsojen je bil na smrt. Hodil je
gor in dol po celici, kakor ujeta zver.
Vstopil je ravnatelj in ga vprašal:

»Povedali so mi, Dan, da bi se rad
spovedal. Ali je res?«

»Da.«

»To me veseli,« je rekel mehko ravnatelj. »Imaš morda še kakšno drugo željo?«

Na smrt obsojenim so vedno izpolnili zadnjo željo.

»Da, dajte mi piti!«

Že je s tresočo roko nesel k ustom kozarec whiskyja, ki naj bi mu olajšal poslednje muke na zemlji, ko je nena doma uzrl skozi mrežasto ograjo moža, ki ga je gledal z neskončno milino in ljubeznijo ter mu z roko dajal znamenje, naj ne pije. In Dan ni pil. Odložil je kozarec na mizo.

»Prišel je pater Flanagan. Klical sem ga. Pozna me,« je izjavil in ravnatelj ga je pustil samega.

Pater Flanagan je sedel na trdo klop poleg obsojenca in ga ljubeznivo objel.

»Ko bi bil imel vsaj enega prijatelja takrat, ko mi je mama umrla in mi je bilo komaj 12 let, bi danes ne bil tu,« je žalostno izpovedal na smrt obsojeni.

Globoko presunjen je pater Flanagan zapuščal tisti večer sivo ječo. Šel je proti zavetišču, ki ga je pred tremi leti ustanovil za ostarele in nesposobne za delo.

Toda glej, naproti mu priteče 12-letni Shinny. Bil je strgan in ves zasopljen.

»Pater, pater, Jimma so ujeli. Jimmy je moj brat, rešite ga!«

»Ali so še druge prijeli?«

»Da, Tommyja in tudi Greya. Meni so ukazali, naj grem hitro domov, če ne...«

»Imaš mamo, Shinny? Kje prebiva?«

Deček je sklonil glavo in ni odgovoril. Pater Flanagan ga je prijel za roko.

»Pridi, greva k sodniku. Poglejva, kaj se da ukreniti.«

»Gospod sodnik, dečke so prijeli danes zjutraj. Sedaj je ura že sedem. Ali je med tem časom kdo poizvedoval po njih, oče, mati ali kdorkoli?«

»Nihče! Vidite, prečastiti, te fantaline moramo odstraniti iz človeške družbe in jih spraviti v kako poboljševalnico, če jim hočemo dobro.«

V poboljševalnico? Ob teh besedah se je Flanagan spomnil na Dana, ko

Mirko Mazora

Bolečini

*Tisočletij tek
rušil je vsevprek,
njih nesmrtna moč
vse je upepelila!
Tebe ni upognila,
večno nova sila.
S plamenečo roko
sekaš na globoko,
grebeš dušam dna.
Temelj tam postavljaš
trajne veličine
ali pa začeto rast
pahneš v propast.*

*Ti sedaj si zvesta
spremljevalka moja.
Kam s teboj gre hoja,
kam drži ta cesta:
k svetlim ciljem?
V brodolom?
Bo li tvoje dleto
v meni izklesalo
soho sveto?
Pod udarci tnalno
bo pojeklenilo
ali se razbilo?
Nate bruhal bom prokletstvo,
klical blagoslov?*

*Ti, ki vse obračaš
v sveto smer,
tudi noč in jok
ranjenih otrok,
deni v zlat okvir,
Bog, ljubezni svoje
temno silo to!
Brž zalesketal
v tihi solzi bo
žarek iz nebes.
In nekoč mi dano peti
bo poslanki tvoji sveti
himno v zboru milijonov.*

je dejal: Ko bi imel vsaj enega prijatelja...

»Izročite meni dečke, gospod sodnik, prevzamem si vso odgovornost.«

V njegovi prošnji je bila tolika go-rečnost in v sinjih očeh tolika dobrota, da je sodnika prevzelo.

»Dobro, izročam vam jih. Poskusiti hočem. Toda nalagate si sila težko in nehvaležno nalogo, prečastiti.«

»Hvala, gospod sodnik!«

»Dobro srečo, gospod pater!«

Tommy, Grey, Shinny in Jimmy so odšli drug za drugim za dobrim patrom in niso mogli verjeti lastni sreči. Ne bodo jih zaprli, imeli bodo lasten dom in dobrega očeta.

* * *

V veliki jedilnici v novi hiši so se spogledovali. Najstarejši je dejal: »Padli smo v luknjo prvega razreda!« Prvo-vrstnost so videle samo njihove neva-jne oči, v resnici ni bilo tako.

Pater Flanagan je skupno z brati, sestrami in prijatelji poslal od vrat do vrat prošnjo za staro pohištvo. In uspeh je bil naravnost presenetljiv: velikanski kup zavržene podstrešne šare. Stolice, razvrščene okrog mize, so predstavljale najmanj ducat stoletij: od po-pačenega srednjeveškega stila do modernih izdelkov zadnjega časa. Isto po-dobo je vzbujala miza, na kateri se je kopičilo toliko železnih, pločevinastih in keramičnih izdelkov, da bi se razve-selilo oko vsakemu starinarju. Prav tako številna in pisana so bila vpraša-nja novodošlih dečkov: »Bodo prišli še drugi dečki? Bodo morali v šolo? Ali bodo imeli kaj časa za igranje na dvo-rišču?«

Pater Flanagan je odgovarjal, kakor je vedel in znal, ali bolje, kakor sploh ni vedel. Vse je viselo še v strašni ne-gotovosti. Skrb in delo sta ga sedaj spremljala od jutra do večera in od večera do jutra. Kje dobiti vsem hrano in obleko, kako naj jim preskrbi po-trebno izobrazbo, kako naj jih izuči za življenje?

Pater Flanagan si je nadel na rame težak križ. A ni klonil. Razpošiljal je

prošnje na vse strani in izdeloval pro-grame za študij in zabavo.

Toda prišla je nova, nepričakovana skrb. Neke noči ga je prebudil bole-sten jok. Vstal je in se pognal proti deški sobi. Našel je dečka, ki je sedel na postelji, se držal za glavo in pre-sunljivo jokal. Strašno so ga bolela u-šesa. Patra Flanagan je čisto zmedlo. Kaj naj naredi? Ali naj pokliče zdrav-nika? Ne, se je žalostno odločil, sedaj je to nemogoče. Vzel je dečka na svoje močne roke in ga začel nositi gor in dol po sobi. Spomnil se je na otroške pesmi, ki mu jih je pela mama. Ob nje-govem brundanju je otrok pozabil na bolečine in zaspal. Neizmerno ponosen na tolik uspeh ga je pater Flanagan položil znova v posteljo.

A to niso bile edine težave, ki jih je moral premostiti junaški pater Fla-nagan. Pridružile so se še neštete dru-ge. Pomanjkanje denarnih sredstev, ne-razumevanje javnosti, ki bi mu lahko pomagala, a je njegovo delo le ovirala, težave z dečki, z oblastjo in vse mo-goče zapreke so bolj in bolj podžigale žilavost in odločnost patra Flanagan, da je končno zmagal. Zmagal s tem, da je prevzgojil potepuhe in izprijence in jim pokazal pot poštenega, srečnega življenja.

Pjerin, očetov morilec

Končal je v ječi, in vendar na njem ni bilo sledu o kakem zločinu. Pšenični lasje so mu v mehkih kodrih padali na nežno lice, sinje oči so spominjale na plavice med žitom. Vljudno se je zahvalil patru Flagananu, da ga je prišel obiskat.

»Zasledil sem očeta, svojega pravega očeta. On me sedaj zagovarja.«

»Imaš očeta rad?«

»Da, zelo. A nisem ga več videl, od- kar je drugi oče začel gospodovati nad mano. Ko bi bil ostal pri nas...«

Pater Flanagan je za hip pomolčal in se zbral v molitvi. Potem ga je vpra-šal:

»Kaj je zate tu v ječi najhujše?«

»Kadar ugasnejo luči, me je strah.«

»Zakaj?«

»Tako žalostno je, nikogar ni...«
»Nikogar? Motiš se,« je naglo povzel pater. »Ali ti ni še nobeden govoril o našem Očetu, ki je v nebesih. Ali nič ne veš o Bogu?«

»Bog? Da, vsakdo vendar ve, da je Bog!«

»Kaj veš še o njem?«

»Ne veliko,« je počasi povedal Pjerin.

»Si bil kdaj v cerkvi?«

»Enkrat ali dvakrat.«

»Bog je tvoj oče. Ljubi te in je vedno s teboj, v vsakem trenutku, tudi v temi. Ne smeš se več bati, če veš, da je On blizu in mu lahko govoriš.«

»Toda, kako naj to naredim?«

»To je sila preprosta stvar. Odrasli pravimo, da molimo, a to pomeni samo, da se z Bogom pogovarjamo.«

»Gospod, govori mi o Bogu!« je tedaj zaprosil deček.

Leto in štiri dni je na smrt obsojeni deček živel v Boys Townu, v čudežnem mestu izprijene mladosti. Postal je marljiv in vesten dijak in je živel vedno v najlepšem soglasju z vsemi vrstniki. Resno je začel misliti na to, da bi postal inženir. Toda »modri« državniki, ki jim je bila prva misel postava, so zahtevali, da se vrne v zapor in ostane tam vse življenje.

Naslednji dan je pater Flanagan na tiskovni konferenci izjavil takole:

»Zelo nerad izročam svojega fanta državnim zaporom. Ceravno vemo, da to zahteva postava, ki smo jo vsi dolžni spoštovati, vendar ni prav, da prepuščamo fanta na milost usodi. Zato bomo vse poskusili, da ga rešimo, če-tudi bi bilo nemogoče.«

Ko se je drugi dan poslovil od Pjerina, so mu solze zalile oči. Tedaj ga je potolažil Pjerin prav tako, kakor je pater njega, ko sta se prvič srečala:

»Ne boj se, oče, sedaj je v meni luč in se nič več teme ne bojim.«

Eddie — gangster

V mrzli zimski noči je v Boys Townu zabrnel telefon.

»Pater Flanagan? Tu šerif iz Virgi-

nije. Ali imate prostora še za enega dečka, in sicer takoj?«

»Kje je dečko?«

»V ječi. Obupen primer. Izropal je neko banko in z orožjem v roki naskočil tri trgovine.«

»Koliko je star?«

»Osem in pol.«

Glas duhovnika s sinjimi očmi je postal še resnejši, ko je vztrajal:

»Saj to ne more biti!«

»Leta vas naj nikar ne motijo. Vse je tako, kakor sem vam povedal, če ne še hujše. Ali ga marate?«

»Če ne uspem z otrokom osmih let in pol, potem me lahko izženete iz tega kraja. Kar pripeljite ga!«

Tretjega dne zvečer sta šerif in žena pripeljali patru Flanaganu v pisarno mladega zločinca. Bil je izredno bled. Pod pazduho je tiščal culo, svoje edino premoženje. Ni bil višji od pisalne mize. Skuštrani šopi rjavih las so mu padali na pegast obraz, iz ust mu je malomarno visela prižgana cigareta.

»Prečastiti, ne hudujte se, če fant kadi. Hotel je cigaret in sva mu jih dala, samo tako sva ga lahko pripeljala sem.«

Šerifova žena je medtem položila na mizo kup papirjev.

»Tu je njegovo poročilo, a ne poveniti polovice tega, kar je nepridiprav zakrivil. Res ne zasluži, da bi mu kdo pomagal. Po mojem tale ni človeško bitje. Nasvidenje in dobro srečo vam želim!«

Pater Flanagan je odkazal novemu prišlecju prostor pri oknu, sam pa se je poglobil v čitanje.

Glej, še na njegov priimek so pozabili. Vedno so ga klicali le Eddie. Rodil se je v najbolj zakotnem delu mesta. Ni še dovršil štirih let, ko so mu zaradi epidemije umrli starši. Tedaj se je potikal iz brloga v brlog, kakor lačen psiček brez gospodarja. Trdo življenje ga je izučilo in mu dalo izredno bojevitost. Resnično, pri osmih letih in pol je postal voditelj deške roparske tolpe.

Šest mesecev preden so ga prijeli, je njegova voditeljska čast utrpela sil-

no ponižanje. Srečal se je bil z neko drugo roparsko tolpo mladoletnikov in poglavar mu je očital:

»Kakšen poglavar pa si, ko sam nič ne zmoresh.«

»Ej, pokazal ti bom, česa sem zmožen. Se sanja se ti ne o tem... Banko bom oropal.«

Bančni uradi so bili v kletnih prostorih stare stavbe. Med opoldanskim počitkom, ko so vsi uradniki odšli, se je Eddie spustil kot ververica skozi okno in se neopazno prikradel do blagajne. Vzpel se je na prste in zagrabil iz predala šop bankovcev. Potem se je mirno prizibal do tovarišev na ulici in z njimi razdelil 200 ukradenih dolarjev. Njegovo junaško dejanje je ostalo brez odmeva. Banka ni naznanila ropa policiji.

»Rad bi nas ukanil,« ga je dražila nasprotna tolpa, »denar si našel.«

Nekaj dni Eddia ni bilo na spregled. Starejši malopridneži so mu prodali samokres in sedaj se je Eddie na poljih zunaj mesta vneto vadil v streljanju.

Lepega dne so vsi časopisi pisali o njem. V neki restavraciji je z naperjenim samokresom napadel blagajnika in mu pobral ves denar. Zatem je nekemu preplašenemu krojaču pobral vse, kar je imel v žepu. Tretjič pa je imel smolo. Napadel je postarno prodajalko. Ne meneč se za nevarnost, je ženska zagrabila za samokres in mu ga iztrgala iz rok. Potem je malega razbojnika prijela za lase in začela vpiti na vso moč. Priklicala je policijo in Eddie je končal v zaporu.

Ko je pater Flanagan končal čitati, je pozorno gledal Eddia. Od tega večera dalje mora biti vsa njegova preteklost pozabljena.

»Eddie,« je odločno rekel Flanagan, »dobrodošel v našem mestu! Upravljajo ga fantje sami, eden je župan, drugi so odborniki, tretji je poglavar notranje policije...«

»Kakor v zaporu,« je zagodrnjal Eddie z globokim glasom.

»Naše mesto ni noben zapor, zapomni si, Eddie. Pojdi, umij se in preobleci!

Potem dobiš večerjo. Jutri bomo začeli s poukom. Vem, da si dober fant.«

Eddie mu je odgovoril z grobo psovko.

Ostal je trd in nepristopen. Med fanti ni imel nobenega prijatelja in Flanaganu se ni hotel približati.

Šest mesecev je minilo, ne da bi se vsaj enkrat nasmehnil ali se zjokal. V deškem naselju je samo od sebe vstalo vprašanje, ali ni pater Flanagan končno našel svoj kamen spotike.

Neke noči je k patru prihitel fant in mu sporočil, da Eddie stoče. Takoj je šel k njemu. Ko mu je položil roko na čelo, je čutil, da je vroče.

»To je samo moj mali bolnik,« je pomislil, »sramotno je zame, da sem skoro obupal nad njim. Kako naj bo hudoben otrok, ki je komaj prišel od Tebe? Postavljaš me na preizkušnjo, o Gospod. Bodi, s Tvojo pomočjo sem pripravljen sprejeti vse, kar mi boš poslal.«

Eddie se je sedaj še bolj zaprl vase.

Poleti je zgodaj zjutraj sam odhajal dol k jezeru. Na njegovem okamenelem obličju se ni nič zganilo, niti tedaj ne, ko se mu je posrečilo, da je ujel kako veliko ribo. Po vsakem razgovoru s Flanaganom je na njegovem obličju zaigral le posmehljiv nasmeh.

Bil je lep pomladni dan, ko je Eddie oholo stopil v pisarno in povedal, da mora enkrat za vselej končati s patrom Flanaganom. Njegove oči so gorele v ognju sovraštva.

»Hotel si me pridobiti,« je začel zaničljivo, »ali sedaj sem razumel tvojo igro. In jaz, neumnež, bi ti bil skoro podlegel. Toda sinoči sem vse dobro premislil in spoznal, kaj nameravaš. Sleparski si, Flanagan, slepar!«

»Če je to res, dokaži, če ne, umolkni, Eddie!«

»Prav, dokažem ti! Ko sem prihajal sem, sem brcnil redovnico v nogo. Kaj praviš na to?«

»Ponavljam, da si dober otrok.«

»Vidiš, neprestano ponavljaš te besede, četudi dobro veš, da so lažnive. Saj ne more biti res, da sem jaz do-

S. G.

KRITIKU

*Gleda senčno in temno:
kar je svetlo, mu je tuje,
v roki vedno je z metlo.*

*Ne ometa pajčevine!
Sončni žarki —
ti so mu temine.*

Mirko Mazora

Naša pesem

*Segla mi do dušnih tal je,
tam najblažja čustva grebe,
ziblje jih do tebe
in dalje,
onkraj gore,
kjer moj raj je,
— vedno sem mu zvest —
v svetle zarje
do zvezd,
v neskončne prostore
jih usmerja
prek vsemirja,
v objem jih lije
najvišje Harmonije.*

ber deček. To je dokaz, da si res slepar!»

Pater Flanagan je rahlo zakašljajal in molil v svoji notranjosti, kakor že davno ne.

»Oče moj, ki si v nebesih, to je pristna otroška logika. Kaj naj odgovorim? Kako naj branim tvojo vero sam v sebi in v njem? To je zadnja

karta, ki jo igram z Eddiem. Sedaj ali nikoli! Gospod, daj mi pravih besed.«

Potem je glasno in odločno začel:

»Eddie, dovolj si bister in lahko razumeš, kje je resnica. Kdo je dober fant? Fant, ki vedno uboga, ali ne?»

»No, in?»

»Fant, ki izpolnjuje to, kar mu njegovi učitelji nalagajo.«

»Hm!»

»Dobro! To si tudi doslej vedno delal, Eddie. Narobe je bilo le to, da si imel za učitelja slabe in pokvarjene ljudi. Toda ubogal si jih, in še kako! Naredil si vse, kar so ti svetovali. Vidiš, če bi z istim navdušenjem ubogal tukaj, dobre učitelje, bi bil deček na mestu.«

Mala človeška sfinga je stala mirno, nepremično. Vendar se je v dečkovih očeh nenadoma pokazal blisk olajšanja. Roka je začela rahlo božati vogal pri mizi, na kateri se je poigral sončni žarek.

Flanaganova duša, ki jo je žarek olajšanja presenetil, je ostala v velikem pričakovanju.

Počasi je pater Flanagan razširil svoje roke in Eddie se mu je vrgel v objem in pritisnil svoj objokani obraz na srce, ki je upalo v nemogoče.

Deset let je Eddie ostal v mestu mladoletnih. V šoli je bil odličnjak. Potem je vstopil kot prostovoljec v mornarsko vojsko. V krvavih bojih si je zaslužil tri odlikovanja.

»Njegove prsi,« se je hvalil Flanagan,« so pokrite z odlikovanji. Ne čudim se. Saj je bila drznost njegova največja odlika. Bog bodi hvaljen, sedaj jo je pametno uporabil. Ljudje so mu zdaj bratje, sam pa zgleden krščanski mož. Njegov primer mi bo ostal vedno v spominu kot najtežji, kar sem jih kdaj koli srečal.»

Opomba: Pater Flanagan je umrl nenadoma 15. maja 1948 v Berlinu, ko je šel tja posredovat za svoje dečke. Na njegovem grobu v Boys Townu stoji zapisano: Ljubljenec Kristusov in ljudi!

Prosvetno delo na Goriškem

*»DOLŽAN NI SAMO KAR VELEVA MU STAN;
KAR MORE, TO MOŽ JE STORITI DOLŽAN!«*

Nuditi ljudstvu zdravo kulturo, to je vodilo prosvetnega delavca. Tega vodila se je držalo v pretekli sezoni tudi SKPD iz Gorice ter izpolnilo svojo nalogo. Gorica, središče goriških zamejskih Slovencev, ima svoje katoliško prosvetno društvo, ki leto za letom bogati s požrtvovalnim delom svojih članov kulturo Goričanov.

Zaporedni pregled dela v pretekli sezoni je kar pester. Lansko jesen je pevski zbor društva priredil izlet v Režijo in k jezeru Cavazzo. Mladi prosvetarji so izrabili priliko in se domenili za nadaljnjo delo.

Kulturni večer dne 29. septembra je privabil v dvorano Brezmadežne na Placuti lepo število ljudi. Inž. Albin Mozetič je imel predavanje o Indoneziji. Predavanje je okrepil s skioptičnimi slikami. Dne 10. oktobra je gospod V. Zaletel s Koroške imel predavanje s skioptičnimi slikami o evharističnem kongresu v Monakovem, dne 21. novembra pa o škofu Rožmanu in o njegovi zadnji poti na pokopališče v Lemontu. Hva-

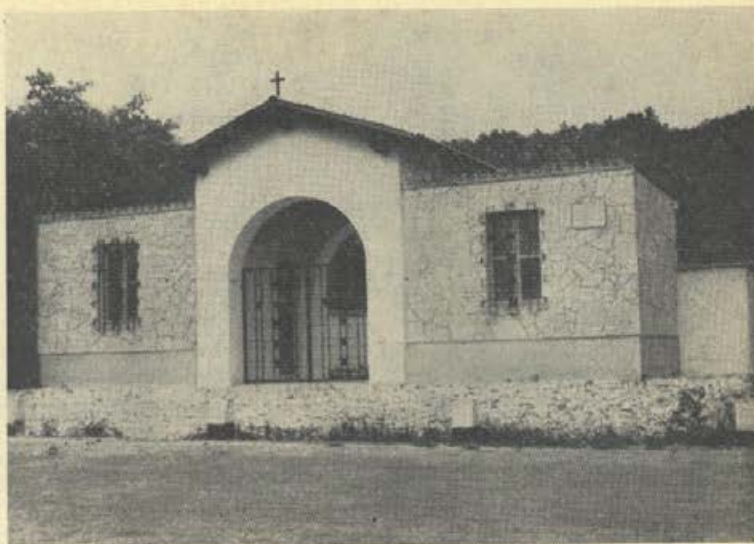
levredna je bila zvočna in glasbena oddaja. Lep in zanimiv je bil tudi posnetek oddaje po clevelandskem radiu, posvečen umrlemu škofu. V drugem delu istega predavanja pa so bile na sporedu slike o pasijonskih igrah v Oberamergauu.

Pod skrbnim vodstvom prof. Fileja je društveni zbor nastopil dne 27. novembra na Cecilijanki. Na sporedu je bilo petje goriških zborov pod okriljem ZSKP. Na dan sv. Štefana je zbor sodeloval pri božični proslavi v stolnici. Dne 21. januarja 1961 pa je prišel iz Trsta dr. Janežič, da nam je predaval o zedinjenju cerkva. Večer je poživilo nekaj recitacij. Neutrudnost pevskega zbora se kaže tudi v nastopu na tržaški radijski postaji dne 21. januarja. Venček narodnih pesmi je preko radijskih valov splaval v svet in pokazal, da se na Goriškem še goji slovenska pesem. O pustni prireditvi, ki je bila 12. februarja, je široko pisal že Katoliški glas. Omenim naj le to, da je pri prireditvi sodelovala sama mladina. Veseli prizori so se prepletali z zvoki Veselega tria in mladostnega petja. Pri skupnem nastopu zamejskih Slovencev

Doberdob:
Igra Pavelčkova piščalka

Pročelje
novega pokopališča v Dolu
(župnija Jamlje),
zgrajeno l. 1961

na Koroškem dne 9. marca, pri katerem so sodelovali Tržačani, Goričani in Korošci, je zbor goriškega društva prispeval pevske vloge. Meseca maja sta sledila še dva kulturna večera, na katerih smo se v duhu preselili v stari in novi Egipt. Gospod Zaletel nas je z veselo in šaljivo besedo vodil po deželi Faraonov. Svoja predavanja je okrepil z lepimi barvanimi slikami.

Iz povedanega je razvidno delo SKPD iz Gorice. Ko bi se to delo razvijalo še bolj pestro, bi bil program, ki smo ga začrtali lansko jesen, popolnejši. Tako pa se je omejilo v glavnem na predavanja.

Poglejmo sedaj v prijazno briško vasico Števerjan.

SKPD iz Števerjana je kakor mravlja marljivo izdelalo in izpopolnilo načrt, ki si ga je zastavilo. Že 7. januarja 1961 sta prišla v nasmejano vas dr. D. Vrtovec in dr. S. Bratina in z barvanimi slikami pokazala nekaj zanimivosti iz Italije in Slovenije. Ob pustovanju je društvo pripravilo za svoje člane zabaven večer v društveni dvoranci. Mladi fantje in dekleta so se potrudili in naštudirali nekaj burk, ki so spravile prisotne v veselo razpoloženje. Dne 21. februarja je na kulturnem večeru g. V. Zaletel predaval o starem Egiptu. Čez dober mesec je bil g. Zaletel spet v Števerjanu s predavanjem o novem

Egiptu. Društveni pevski zbor je v okviru zveznega zbora sodeloval na skupni prireditvi v Celovcu. Društvo je sodelovalo tudi na kulturnem nastopu »Pomladni praznik« dne 14. maja. Oskrbelo je tehnično režijo. Za zaključek prosvetne sezone pa je društvo organiziralo v dneh 12. in 13. avgusta prijeten izlet na Koroško. S svojim udeleževanjem je SKPD iz Števerjana hotelo pokazati, da se njegovo delo vrši vzporedno in z istim ciljem, kakor vse delo kat. zamejskih Slovencev.

SKPD »Jože Abram« v Pevmi

Če vas pot zanese na levi breg Soče proti Oslavju, boste dospeli v mirno pevmsko vas. Tudi tu prosveta deluje, čeprav nima primernih prostorov. Idealizem pa ne pozna zaprek. In to se da sklepati iz poročila, ki nam ga je poslal tamkajšnji kulturni referent. Piše nam:

»Nekateri člani SKPD »Jože Abram« so lansko leto nastopili v igri »Domen«, ki jo je priredila Zveza. Naš zbor je sodeloval v zveznem zboru, ko je ta nastopal na Koroškem. Tudi v Števerjanu smo nastopali v okviru zveznega zbora. Ko smo dobili na razpolago dvorano, se je delo razmahnilo. Društvo je priredilo več uspešnih kulturnih večerov, proslav in predavanj. Sedaj društvo nestrpnost čaka, da bo Katoliški

Otvoritev osnovne šole
v Jazbinah

dom dograjen, ker upa, da bo potlej nadaljevalo z delom, ki se je zadnji čas nekoliko zaustavilo. Spomladi je društvo priredilo izlet v Ljubljano, Postojno in na Bled. Med potjo so izletniki obiskali grob pok. Jožeta Abrama. Tu je gospod župnik spregovoril nekaj besed o pokojniku, s čigar imenom se diči naše društvo..

Omenim naj naš cerkveni zbor, ki se je prav lepo pripravil na god sv. Ane in se pri običajni procesiji lepo odrezal.

Mladinski zbor je šel na letovanje na planine pod Montažem in tam pet dni veselo prepeval. Tudi pri mladem zboru je veliko zanimanja in veselja do našega kulturnega dela. Zato smo prepričani, da se bo pevmska prosveta v prihodnosti še bolj uveljavila.

Zgoraj imenovana društva so včlanjena v ZSKP, kakor je vsem znano. Zato je njihovo delo še tesneje povezano.

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici

Prav je bilo, da se je Zveza ustanovila. To nam dokazuje vse njeno delo. Včlanjena društva aktivno sodelujejo in jim je zelo pri srcu, da se delo Zveze čim bolj širi in pogloblja. Lepo je videti mladino včlanjenih društev, ko prihaja skupaj. Bodisi ob pevskih kon-

certih, bodisi ob dramskih nastopih ali ob drugih prilikah. Z obraza jim sije ponos. Kajti prepričani so, da je njih delo plemenito, saj jih dviga k čistim vzorom in k verskim in narodnim idealom.

Že v lanskem prosvetnem poročilu smo brali pohvalno kritiko o igri »Domen«, ki jo je Zveza spravila na oder na misijonsko nedeljo dne 23. oktobra 1960 v dvorani Brezmadežne na Placuti. Igro so ponovili potem še dvakrat. Dne 30. oktobra 1960 je zvezna dramska skupina spet privabila v goriško dvoranico veliko število gledalcev, 20. novembra pa je gostovala na Opčinah pri Trstu.

O igri je bilo zapisanih že precej laskavih ocen. Ponovim naj le to, da je bila igra poleg zveznega nastopa v Celovcu krona vsega zveznega dela v pretekli sezoni. Zasluga za dober uspeh gre vsa gospodu režiserju M. Komacu, ki je znal spretno izkoristiti vso zmogljivost igralcev in pričarati košček življenja, v katerega se niso vživeli samo igralci na odru, ampak tudi gledalci v dvorani.

Moški zvezni zbor je večkrat pel pri maši v vzhodnem obredu v okviru molitev za zedinjenje cerkva tako v Trstu, kakor v dekanijski cerkvi v Standrežu, v goriški stolnici in v Steverjanu. Pov-

sod je maševal v vzhodnem obredu č. g. dr. Janežič. Zbor se je pod spretno roko prof. Fileja lepo pripravil in posredoval vernikom peto mašo, kakor jo pojo naši vzhodni bratje.

Za god sv. Cecilije, zavetnice cerkvene glasbe, je prišel v navado pevski nastop, ki mu pravimo »Cecilijanka«. Tudi v tej sezoni se je nastop vršil pod okriljem Zveze. V prejšnjih letih so na Cecilijanki tekmovali pevski zbori, lani so tekmovanje nadomestili s pravim koncertom raznih zborov, ki je privabil v našo odločno premajhno dvorano zelo veliko občinstva. Nastopalo je okrog 150 pevcev, sodelovali pa so pevski zbori iz Gorice, Števerjana, Doberdoba, Štandreža, Rupe, Jazbin, oktet »Planika« in mladinski zbor iz Pevme.

Božična proslava na praznik sv. Štefana v goriški stolnici je združila sedem zborov, ki so pod taktirko prof. M. Fileja in orgelsko spremljavo prof. L. Bratuževe dovršeno izvajala slovenske božične pesmi.

Dne 9. marca tega leta so se vse tri prosvetne zveze — goriška, tržaška in koroška — zbrale v Kolpingovi dvorani v Celovcu in nastopile s kulturnim programom. Goriški zvezni zbor, ki je štel svojih 75 pevcev, je nastopil z venčkom narodnih pesmi pod vodstvom prof. Fileja. Celovski nastop je zbor ponovil

Igra »Pavelčkova piščalka«

pri majskem slavlju v Števerjanu dne 14. marca.

Na deželi

Od Sentmavra preko Podgore in Jazbin do vasi onkraj Soče, do Štandreža, Sovodenj, Doberdoba in Jamelj plapola ogenj slovenske prosvete. Pevski zbori gojijo cerkveno in narodno petje. Vaške dramske skupine pridno nastopajo in vsaka prinaša svoj člen k verigi prosvetnega dela na Goriškem. Požrtvovalni ljudje kar tekmujejo med sabo v prosvetni vnemi, ne da bi prejeli kakršnokoli gmotno pomoč. In prav v tem je odlika naših prosvetarjev. Koliko žrtev, koliko truda posvečajo samo zato, da bi našemu ljudstvu nudili

Otvoritev osnovne šole v Jazbinah

Tako se pride na Sv. Višarje

zdravo zabavo in še dalje bogatili našo kulturo, ki ima že stoletno tradicijo.

Tu naj omenim poročilo kulturnega referenta iz Doberdoba:

»1. V zimskem času je gostovala naša skupina v prijazni župnijski dvorani v Križu pri Trstu z barvanimi slikami (Altötting - München - Kras), s pesmimi, šalami.

2. Za priljubljenega Miklavža nam je mladina podala poučno-zabavno igro „Hudičeve mreže“.

3. Za božične praznike smo tudi lani doživeli lepo ponovitev „koncerta

Za fante je ta božja pot — najlepša

božičnih pesmi” skupno z zborom iz Jazbin pod mojstrsko roko prof. F. Fileja.

4. Mrzlega 8. januarja smo nastopili z vedno ganljivo dramo „Kri za kri” v nam tako priljubljeni bazoviški dvorani.

5. Za „nedeljo kat. tiska” smo gostovali na Placuti v Gorici s pesmijo, barvanimi slikami in rajanjem, nakar je sledil bogat srečolov. Isto smo ponovili v domači župnijski dvorani z enakim sporedom dne 26. februarja.

6. V Dolino pri Trstu pa so nas povabili za 16. aprila s skioptičnimi slikami o Münchenu in Krasu.

7. Meseca aprila pa smo občudovali najlepše slike iz popotne torbe prof. dr. Bratine.

8. Za prvo obhajilo je vedno kaj lepega. V letu 1961 je bilo več kratkih, a lepih prizorčkov in pa življenje sv. Tarcizija, mučenca sv. Evharistije.

9. Lahko rečemo, da je bil izlet na Koroško (12.-13. avgusta) ne samo zabavnega, ampak predvsem poučno-kulturnega značaja, saj smo občudovali „zibelko” slovenskega naroda. Z verskimi in narodnimi pesmimi pa smo poživljali sebe in predvsem tamkajšnje prebivalce.«

Šolska mladina in prosveta

Poglavje zase je udeležba šolske mladine pri prosvetnem delu. Slednje se vrši v okviru šolskega načrta in vzporedno s šolskimi zahtevami. Vendar tudi šolska mladina goji prosvetno misel in dejavnost. In to je tudi prav, saj v mladini je bodočnost. Zato smo hvaležni vsem učiteljem, ki skušajo že šolski mladini prikazati pomen prosvetnega dela in jo zanj navdušiti.

V prvi vrsti moramo omeniti šolsko prireditev Nižje srednje in Strokovne šole v Gorici, ki se je vršila v nedeljo 4. junija. Na sporedu je bila igra »Janko in Metka«. Program so spopolnjevali pevski nastopi združenih zborov gimnazije in Strokovne šole. Udeležba gledalcev je bila zelo velika. To je jasen dokaz, da naše ljudstvo z veseljem sledi tudi prosvetni dejavnosti tistih, ki ga bodo nekoč vodili.

Slovensko Alojzijevišče je v letu 1961 nastopilo dvakrat samostojno. Prvič za 70-letnico zavoda, drugič za 70-letnico enciklike »Rerum novarum«. Obakrat je alojzijeviška mladina priva-

Otvoritev osnovne šole
na Valeriščah

bila v dvorano Brezmadežne na Placuti veliko število ljudi.

O miklavževanju so se spet mlajši alojzijeviški fantje predstavili na odru. S sodelovanjem dekliškega oratorija so prav lepo počastili god sv. Miklavža.

Tako se je torej tudi srednješolska

mladina lepo oddolžila prosvetnemu delu.

Kar se tiče ljudskošolske mladine pa žal moramo priznati, da se je prav malo kulturno udeleževala. Imamo sicer hvalevredne pojave, kakor v Doberdobi in še ponekod, kjer so ljudskošolski otroci tu pa tam nastopili v razredu pred sošolci in starši. Mislim, da mi ne bo nihče zameril, če še enkrat pribijem narodno dolžnost našega cenjenega učiteljstva, da se z večjo požrtvovalnostjo posveča pevskim in igralskim nastopom naše ljudskošolske mladine.

Za zaključek naj se vrnem spet v Gorico. Goriška dekliška Marijina družba ima za seboj bogato tradicijo tudi na prosvetnem polju. Večkrat je v lanskem letu privabila občinstvo v svojo dvorano na Placuti in mu nudila versko-kulturne sporede.

Tudi SKAD deluje pozitivno, čeprav je do sedaj redkokdaj stopilo iz kroga privatnosti. Morda bi kazalo, da v prihodnosti nudi od svojega duhovnega bogastva tudi kaj širšemu občinstvu.

Društveni prostori

Velik del kulturnih prireditev na Goriškem se je odigral v dvorani Brezmadežne na Placuti. Ta skromni in tihi prostor je nudil neprimerno več, kakor bi smeli od njega zahtevati. Danes

Na počitniškem oddihu - Forni di Sopra

Igra »Beg iz norišnice«

Kotiček Števerjana

je dvorana odločno premajhna. Nujno je bilo torej treba pomisliti na večji in današnjim razmeram primernejši prostor. Zato z veseljem gledamo, kako raste v Gorici velika in moderna dvorana Katoliškega doma, kjer bodo lah-

ko našla prostor vsa naša društva. Kakor slišimo, je dvorana že dograjena in kmalu bo prišlo do njene otvoritve. Za sedaj jo z veseljem pozdravljamo kot novo središče katoliškega prosvetnega dela na Goriškem.

Aleksej

Konec pesmi

*Pomladni veter
razpršil je
nežni vonj
dišečih cvetov.
Utihne glas v tišini.*

Bruna Pertot

BELI TRN

*Od kod
zanesel veter je
tvoj grenki plod
v to pusto prst?
Z menoj si rasel
in si me prerasel
in po vseh žilah
razprostrl si veje,
da moreš vase
piti srčno kri.*

Tugomir

Na goriškem gradu

(balada)

*Ko v luninem svitu se stolpi srebrijo,
v grajskih dvoranaх se sence zbude,
duh Elizabete nad gradom počiva,
železni okovi v podzemlju ječe.*

*Sepečejo šlemi, orožje ob stenah
se zgane, ko kmetov upornih kosti
pozdravijo zvezdo v grbu Celjanov,
branilko tlačanov nje roda, krvi...*

*Iz zlatih okvirov goriški plemiči
in grofje v oklepih osuplo strme,
ko kmetov okostja preganjajo sence
biričev in valptov, ki v temo beže.*

*Ko v rožnatem siju spet zora zadihne,
zbledijo obrisi premile gospe,
vse tiho je zopet v podzemskih dvoranaх,
le stekla na oknih se v soncu zlate.*

Od varčevalca do milijonarja

»Republika,« pravi člen 47. italijanske ustave, »opogumlja in ščiti varčevanje.« Varčevanje zagotavlja pomoč pri kupovanju zemlje, stanovanj, delnic. Ta ustavni člen je važen pravno in gospodarsko. Pravno, ker jamči varčevalcem državno zaščito in pomoč; gospodarsko, ker modro svetuje, kako najboljše naložimo prihranke, to je v zemljo, stanovanje, delnice.

»Zakonov ne izvajajo,« bo upravičeno ali neupravičeno ugovarjal kdo. Za izvajanje zakonov je odgovorna vlada; vlado izbira parlament, a parlamentarnece z volilnim listkom ti varčevalec... Tvoja izbira je pravica in dolžnost, ker brez gospodarske neodvisnosti ni politične svobode!

Varčevanje — vir blaginje

Cilj gospodarstva je gmotna blaginja. In kaj je blaginja? Blaginja je imetje dobrin, katere potrebujemo za življenje. Stvar postane dobrina, kadar zaradi svojih lastnosti lahko zadovolji kako človekovo potrebo. Potrebe in dobrine so nujne ali bistvene (hrana, obleka, stanovanje) in nebistvene. Dobre si kupimo z dohodki. Čim večji je povprečni dohodek posameznika, tem večja je blaginja v državi. Povprečni dohodek je del narodnega dohodka, a narodni dohodek je sad proizvodnje dobrin. Lahko bi rekli: obilo proizvajamo in živeli bomo v blaginji!

Kaj je varčevanje? Slehernik ima bilanco ali obračun: dohodki — izdatki. Razlika med zaslužkom in potrošnjo so prihranki. In varčevati se pravi — zbirati prihranke. Varčevanje je temeljnega gospodarskega pomena tako za posameznika kot za narodno skupnost. Posameznik se s prihranki zavaruje proti pomanjkanju v bodočnosti ter s pametno naložbo stalno večja svoje imetje. Narodna skupnost s kapitalom iz prihrankov poveča industrijsko

in kmetijsko proizvodnjo dobrin in s tem splošno blaginjo; istočasno zahteva naraščanje proizvodnje vedno več delavcev in tako zmanjša brezposelnost.

»Kako naj kaj prihranim,« bo upravičeno dejal kdo, »ko pa sem podzaposlen ali celo brezposeln?« Za odgovor bi bil potreben poseben članek, ki bi obravnaval — dohodke. Ta članek pa je posvečen izdatkom in umni potrošnji, ki naj omogoči prihranke, to je varčevanju. Dovoljen naj mi bo en sam nasvet: specializacija! Statistike kažejo, da so brezposelni večinoma nekvalificirani delavci. Življenje je boj, na tržišču delovne sile veljajo zakoni svobodne konkurence, sodobni delovni človek — pa najsi bo delavec ali kmet ali uradnik — se mora specializirati, če hoče uspešno prodajati svoje delo. In marsikje, prijatelji, so kvalifikacijski tečaji brezplačni...

Denarna trdnost — temelj gospodarstva

Vojna je marsikom pojedla vse prihranke. Vrednost denarja je šla po vodi in z njo upi številnih malih, premalo razgledanih varčevalcev. Zaradi tega nosijo silno odgovornost politiki in gospodarstveniki, katerim ljudstvo zaupa oblast in skrb za splošno blaginjo.

»Trdnost ali kupna moč denarja,« je poudaril zahodnonemški gospodarski minister Erhard, »je izhodišče za gospodarski razmah in socialni napredek. Ne moremo si misliti svobodnega socialnega gospodarstva brez dosledne denarne politike. Valutno trdnost je zaradi tega treba vključiti med osnovne človeške pravice. Vsak državljan lahko zahteva, da mu jo država zajamči. Inflacija ali padeč vrednosti denarja — pa najsi jo povzročijo industrijci s pretiranimi cenami ali sindakalisti

s pretiranimi plačnimi zahtevami ali špekulanti — je zločin, ker upropašča vse narodno gospodarstvo.«

Denar je menjalno sredstvo. Kvantitativna ali količinska teorija uči, kako zanj veljajo podobni gospodarski zakoni kot za vsako drugo blago. Če se povečata količina in hitrost obtoka, vrednost denarja pade. Pade — točno povedano — v primeru, ko proizvodnja dobrin oziroma narodni dohodek ne narasteta v enakem obsegu in z enako naglico.

Kako preprečimo inflacijo, to je padeć kupne moči denarja? Za to »križarsko vojno« je treba mobilizirati vse, od delavca do ministra ...

Zasebniki morajo povečati varčevanje; skržiti morajo tudi kupovanje na obroke, zlasti nebitvenih dobrin: me-nice so namreč del denarnega obtoka. Kupovati je treba pri trgovcih, ki z nizkimi cenami koristijo potrošnikom in valutarni trdnosti. Še daleč ni res, da so višje cene že znak boljše kakovosti blaga. Potrošniki večkrat brez potrebe plačujejo izložbo namesto blaga ... Panika potrošnikov v razrvanih časih je med najboljšimi zaveznicami inflacije.

Vlada se bori proti inflaciji z uravnoteženjem državnega proračuna, s povečanjem izvoza, z modro kreditno politiko. Za uravnovešanje državnega proračuna je treba črtati nebitvene izdatke: kaj če bi med te šteli tudi ogromne vojaške stroške Vzhoda in Zahoda? Izvoz lahko povečamo z zmanjšanjem proizvodjalnih stroškov v industriji in kmetijstvu. Slednje dosežemo z boljšo proizvodjalno tehniko in s specializacijo ali večjo storilnostjo delavcev. Nizki proizvodjalni stroški in visoka kakovost blaga omogočijo uspešno konkurenco na mednarodnih tržiščih. V okviru protiinflacijske kreditne politike vlada zviša diskontno mero, omeji bančna posojila, vrže na tržišče vrednostne papirje in potegne iz obtoka odgovarjajočo količino bankovcev, končno ne dovoljuje naložb preko narodnega prihranka, to je razlike med narodnim dohodkom in narodno potrošnjo.

Umna naložba prihrankov

Po proučitvi pomena varčevanja in kratki razčlenitvi denarne trdnosti stojimo pred osrednjim vprašanjem, kako najbolje naložimo prihranke. Velja upoštevati nasvet člena 47. ustave: stanovanje in delnice. Zakaj?

Naložbe izbiramo predvsem na osnovi dveh sodil: varnost in donosnost. V času denarne trdnosti ima prednost »donosnost«, v času inflacije »varnost«.

Kdaj je obsežna inflacija, vsakdo čuti na lastni koži. Vendar je prepozno reševati hišo, ko ti že gori nad glavo. Inflacijo je treba »zavohati« vnaprej. Kako? Ugotovili smo, da vrednost denarja pade, kadar količina in naglica obtoka naraščata hitreje od narodnega dohodka. Osrednji statistični urad v Rimu ISTAT in Banka Italije redno objavljata podatke tako o narodnem dohodku kot o denarnem obtoku. Pozorno in potrpežljivo v časopisju zasleduj zadevna sporočila in primerjaj!

Dovolim si dodati: delovni človek mora biti še bolj previden kot petičnik. Če industrijec z milijonskim mesečnim dohodkom izgubi tisočak, se nasmehne; če ga izgubi upokojenec s pokojnino 10.000 lir, se razjoka. Marginalna teorija tako opozarja, kako je treba pri naložbah upoštevati tudi količino dohodkov in s tem mejo tveganja.

Za naložbo v stanovanje končno govori važen »negospodarski činitelj«, kot je zdravje. »Odpodite strah,« svetuje znani zdravnik dr. Kirch, »in ustvarite si dom! Strah ničesar ne izboljša. Pametno je ob času odpraviti vzroke za strah — v sebi sklenjen dom, pa četudi podstrešna soba, je prvi korak v higieno duše.«

Po drugi strani so najbolj donosna naložba v sodobnosti — delnice. V času denarne trdnosti je ta naložba tudi popolnoma varna. Po odločitvi za delničarje smo na novem razpotju: kate-re delnice naj kupimo? Delnice zavarovalnic, finančnih družb, industrijskih podjetij?

Prvi pogled slehernik nagonsko vrže na borzno tečajnico. To je brez dvoma

koristno, a ne zadošča. Zasedovati je treba ne samo tečajnico, ampak tudi obračune podjetij. Delniške družbe so jih dolžne objavljati. V bilancah ali obračunih raziščemo obseg nepremičnin, vrednostnih papirjev, rezerv, dohodkov in izdatkov, dobička ali izgube, skratka trdnost podjetja ter sedanje in bodoče dividende.

Ob delnicah mimogrede še eno misel! Totalitarci kričijo: tovarne delavcem! »V resnici pa,« kot pravi Milovan Djilas, »odpravijo vso zasebno lastnino razen lastne. S podražavljanjem si skušajo zagotoviti monopol nad politiko in gospodarstvom. Z gospodarsko neodvisnostjo vzamejo državljanom tudi politično svobodo.«

Delavci lahko dejansko postanejo lastniki tovarn s tem, da dobijo delnice teh družb. Delnice in ne demagogija so potrdilo o solastništvu in soudeležbi pri dobičku podjetij.

Stvarna zaključka

Težko je varčevati, a nikomur ne letijo pečeni golobi v usta... Za pomoč varčevalcem naj omenim dve možnosti:

1. Stanovanje! Nekatere banke oziroma hranilnice izdajajo tako imenovane hranilne knjižice za stanovanje (libretto-risparmio per l'abitazione). Začetna vloga mora znašati 50.000 lir, nadaljnje po potrebi. Obrestujejo se po 4%. Po dveh letih dobi varčevalec za nakup stanovanja prihranjeni denar in enako vsoto kot posojilo. Slednje odplača v 15 letih po 7% obrestih.

2. Delnice! Malim varčevalcem pomagajo tako imenovane zaupne družbe (Società fiduciarie); med njimi je zlasti znana COFINA (Compagnia Finanziaria Investimenti Azionari). Varčevalec se s 5-letnim naložbenim načrtom obveže, da bo 60 mesecev vplačeval 5.000 lir mesečno. Družba se seveda odlično razume na borzo, s prihranki kupuje najboljše delnice ter jih skozi 5 let upravlja. Ob zaključku izroči varčevalcu v obliki delnic prihranjeno in povečano imetje.

Moderno varčevanje ima torej drugačne zakone kot nekdanje, a še vedno velja starodavno načelo: zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača...

Dr. DANILO RUSTJA:

Slinavka parkljevka

Slinavka je stara bolezen. Slovenci jo imenujemo slinavka parkljevka, ker se bolna žival slini in ker oboli koža okrog parkljev. Ponekod, zlasti na Vipavskem jo poznajo tudi pod imenom »kož'ce«. Vendar to ni pravo ime za slinavko. Boljši je italijanski izraz »afta«, to pa zaradi ranic, pokritih s tanko mrenico; te ranice imenujemo »afte«; pojavijo se v gobcu, okrog parkljev, na vimenu in na drugih delih telesa.

Bolezen je bila prvič klinično opisana leta 1700. Leta 1897 sta Löffler in Frosch ugotovila, da to bolezen povzroča virus. Precej pozneje, in sicer l. 1922 sta Francoza Vallé in Carré dokazala, da v Evropi obstajajo trije tipi virusa slinavke, namreč tip O, tip A in

tip C. Za njima so drugi kasneje ugotovili, da so tudi razne variante prej omenjenih tipov, kot na primer O₁, O₂, O₃ ali A₁, A₂ itd. V Aziji in Afriki pa obstajata še dva druga tipa tega virusa, ki pa do sedaj v Evropo še nista zašla.

Do leta 1937 nismo poznali učinkovitega cepiva proti slinavki. Prvo cepivo sta pripravila nemška znanstvenika Schmidt in Waldmann.

Nekdaj je slinavka prihajala v naše kraje redno vsakih šest let. Vedno je prišla z vzhoda. Napadala je govedo in druge živali; potem pa je nenadoma izginila tako hitro, kakor je prišla. Danes se to zaradi zdravstvenih ukrepov ne dogaja več. Ohranila pa se je slinavka latentna zlasti v nekaterih pre-

delih Francije pa tudi Italije in drugih držav v Evropi. Od tam vsako toliko napade druge kraje. Zdravstvena oblast budno pazi na to in ob vsakem pojavu izda primerne ukrepe, ki po navadi zadoščajo, da se prepreči širjenje bolezni. Tako so lani meseca februarja in marca, ko je huda oblika slinavke razsajala po Goriškem in Tržaškem, zaprli mejo in bolezen se ni mogla razširiti na sosedno jugoslovansko ozemlje.

Pri slinavki se redkokdaj okuži neposredno žival od živali. Največkrat se bolezen prenese po okuženi hrani. V vampu goveda se zaradi grobosti sena vedno napravijo majhne, včasih nevidne ranice. Če je žival požrla okuženo hrano, se v teh jamicah osredotoči virus in povzroči prve majhne »afte« v obliki majhnih vodnih bulic, ki vsebujejo v velikih množinah klice virusa slinavke. Od tu pride virus v kri in žival dobi vročino 40-41 C°. Vročina traja od 24 do 48 ur. Iz krvi pride virus v kožno tkivo, kjer povzroča nastanek večjih »aft«. Večkrat napade tudi srčno tkivo in celo živčevje. Pri navadni obliki slinavke ozdravijo živali v dveh ali treh tednih po pojavu prvih znakov obolenja. Breje krave v takih primerih pogostokrat izvržejo, krave mlekariče pa dajejo manj mleka. Bolezen pušča hude posledice: nekaterim kravam oslabi srce, drugim zraste dolga dlaka grde barve. Majhen odstotek na videz ozdravljenega goveda pa zaradi močne degeneracije srčnih mišic tudi pogine. Pri hudi obliki slinavke pogine dosti živali že takoj ob začetku bolezni ali pa med njo. Huda oblika slinavke je razsajala lansko leto tudi pri nas na Goriškem in Tržaškem; povzročal jo je virus tipa C, ki je zadnjih deset let sem izredno strupen in divji.

Bolezen preprečujemo s cepljenjem. Moramo pa poudariti, da je žival, cepljena proti virusu tipa C, zavarovana (imuna) proti obolenju samo, če bi jo napadel virus tipa C. Isto velja pri drugih dveh tipih. Za vsak tip virusa moramo uporabiti posebno cepivo.

Cepivo pripravijo tako, da med aluminijev hidroksid pomešajo določeno

Jezik goveda bolnega za slinavko. Na sliki so vidne značilne pretrgane in cele vodne bulice

količino virusa slinavke; nato zamorijo virus s formalinom. Proti slinavki učinkuje tudi poseben serum. Odpornost zoper obolenje nastopi takoj po vbrižganju seruma. Učinek traja samo deset dni. Nevšečno pa je to, da ne smemo cepiti živali od 20 do 25 dni po vbrižganju seruma, kajti serum bi nevtraliziral delovanje cepiva. Pri cepljenju pa prične cepivo delno učinkovati

šeše po petih ali šestih dneh. Popolni učinek dosežemo šeše po štirinajstih dneh; traja pa od štirih do osmih mesecev. Po tej dobi ostane žival vsaj delno zavarovana pred obolenjem; takojšnja imunost (zavarovanost) v primeru nevarnosti pa dosežemo le s polovično mero cepiva. Inkubacijska doba traja pri slinavki od 7 do 11 dni.

Razen goveda napade slinavka tudi ovce, koze, prašiče in celo človeka, a tega v zelo mili obliki.

Virus slinavke je zelo trdoživ. Na suhem ostane pri življenju do tri mesece. Na travniku se bo ohranil živ pozimi dva meseca, poleti manj. V kupu gnoja se uniči poleti v 24 urah, pozimi v dveh ali treh dneh. Okuženi material ostane strupen v vodi 21 dni poleti, 1-3 dni pozimi. Pri 100° C je virus hipno uničen, pri 80° v dveh minutah, pri 60° pa v desetih minutah. Pri nič stopinjah Celzija ostane virus živ nekaj mesecev, pri 30° pa do dve leti. Ta virus je izredno kužen; živali lahko zbolijo za slinavko v vsakem letnem času.

Pri nas preprečujemo širjenje slinavke z različnimi upravnnozdravstvenimi ukrepi. Predvsem mora kmet zaznati obolenje županstvu, to pa zdravstveni oblasti. Kdor tega ne bi storil, bi bil kaznovan. Zdravstvena oblast bo poleg drugega odredila v okolici žarišča bolezni tako zvano obkroževalno cepljenje. Kadar slinavka razsaja, naj se ljudje ogibljejo okuženih dvorišč in vasi. Naj ne dopuščajo, da bi v njihove hleve zahajali prekupečevalci in barantači. Pred vhomom na dvorišče ali v hlev naj postavijo plitko posodo z 2% raztopino kavstične sode in od vsakega človeka naj zahtevajo, da si razkuži stopala. Z isto raztopino bodo razkužili parklje ali kopita tudi vsakemu četveronožcu, ki ga morda pripeljejo v hlev. Pametno je tudi raztrositi pred hlevom in v hlevu živo apno. Da se skrajša doba okuženja v delno okuženem hlevu, je včasih potrebno okužiti vso živino; to se napravi s tem, da se namoči vata v gobcu bolne živali; namočeno vato položiš na žično ščetko, s katero podrgneš notranjo stran zgornjega dela

gobca ostalih živali. V danem primeru uporabi živinozdravnik pri tem tudi serum.

V Angliji in Ameriki morajo vse živali na farmi, kjer se slinavka pojavi, ubiti in zakopati. Država potem povrne farmerjem vso škodo. To je seveda možno, ker se bolezen v Angliji in Ameriki pojavi le izjemoma; tudi sta navedeni državi bogati. Pri nas to ni mogoče. Proti slinavki se borimo le s sredstvi, ki so nam na razpolago.

Zdravljenje slinavke moramo prilagoditi nastalim bolezenskim spremembam. Pod v hlevu mora biti suh in streljo je treba večkrat menjati. Obolele parklje moramo izpirati z 2% raztopino lizola ali kreolina; tako jih očuvamo okužb po drugih klicah. Skrbeti moramo tudi za tečno in mehko hrano. Priporočljivo je, da po hranjenju izperemo gobec z 1% raztopino hipermangana ali pa tudi z limoninim sokom. Vneto vime gasimo z mrzlimi obkladki, ki smo jih namočili v vodo, kateri smo dodali nekaj kisa ali Burowih tablet. Okvare na seskih namažemo z nejedkimi maščobami, na primer z oljem. Ko ozdravi poslednja žival, razkužimo hlev z 2% raztopino kavstične sode.

B. B.

Pred nočjo

*Dan je končan: zdaj bodo zvezde
pojile zemljo,*

*zdaj bodo zvezde
pojile zemljo;
in nočni mir
napredel do njih
bo nevidni okvir spokojne
noči.
Zdaj daleč so zemske skrbi.
In srce razvezano
zemeljskih spon
Ti srečno v naročje
hiti ...*

DESET NAVODIL ZA DOBRO MOLŽO

Ce hočemo namolsti čimveč zdravega mleka, se moramo držati naslednjih navodil:

1. Hlev, v katerem živijo krave mlekarike, mora biti dobro zračen, a brez prepilov. Med krmljenjem, napajanjem, nastiljanjem in molžo mora biti vedno nekaj presledka.

2. Zadnji del krave naj bo vedno čist. Pred molžo umijemo vime in ga obrišemo s čisto krpo ali z nalašč za to določeno brisačo.

3. Rep krave naj bo med molžo pritrjen ob nogo s kako posebno pripravo, če ni drugače tudi samo z vrstico.

4. Stolček za molžo naj bo pritrjen na osebo, ki molže. Tako se ga ne bo treba vedno dotikati, kadar se krava premakne. Nohti osebe, ki molže, naj bodo vedno kratki, roke pa čiste.

5. Molsti moramo vedno z enega in istega kraja. Kravi se približajmo mirno, da je ne prestrašimo, Roke si pred molžo namažimo s kako primerno maščobo, n. pr. z oljem ali maslom. S tako namazanimi rokami vime dobro pregnetimo (masirajmo). Tako bomo omogočili boljši dotok mleka v seske. Ko opazimo, da so seski dovolj napeti, pričnimo z molžo.

6. Molsti moramo z zaprto pestjo. Uporabljajmo palec in kazalec, s katerima potiskamo mleko navzdol. Z ostalimi tremi prsti pa pritiskamo na sesek, a bolj narahlo. Mleko mora teči v curkih. Vsaka drugačna molža je neprikladna. Molžemo vedno z obema rokama.

7. Vedeti moramo, da sta velikost vimena in količina namolženega mleka odvisna od masiranja in načina molže. Molsti bomo pričeli na sprednjih seskih. Ko bo mleko začelo teči v nepretganih curkih, bomo prešli na zadnja dva seska. Ta dva

bomo molzli, dokler mleko ne bo prenehalo teči. Nato bomo prešli na sprednja dva in ju izpraznili.

8. Ko prične mleko s seska le kapljati, ne prenehajmo z molžo. Masirajmo rajši posamezen sesek od zgoraj navzdol, da se ponovno napolni z mlekom. Nato spet molzimo, da očistimo vime preostankov mleka. Tako preprečimo neprijetne posledice, ki bi jih postano mleko povzročilo v vimenu.

9. Nadzorujmo vsakokrat zdravstveno stanje vimena. V sumljivih primerih dobro preglejmo prve namolžene kaplje mleka, in sicer barvo, duh in gostoto. Vsaka sprememba na mleku je znak vnetja vimena.

10. Takoj po molži odnesimo mleko iz hleva, da ne zadobi duha. Hitro tvorjenje raznih kužnih klic v mleku preprečimo s tem, da ga po molži ohladimo. To dosežemo, če položimo lonec z mlekom za nekaj minut v pono sodo z mrzlo vodo.

Blaženi Avguštin Kazotić

Preteklo leto so Hrvatje obhajali 700-letnico rojstva blaženega Avgušтина Kazotića, velikega zagrebškega nadškofa. Sveti mož sosedov Hrvatov je med nami malo znan ali celo nepoznan, zato se ga tu v koledarju vsaj na kratko spomnimo.

Avguštin Kazotić je po rodu Dalmatinec, rodil se je namreč v plemeniti družini Kazotićev na Trogiru v Dalmaciji okrog leta 1260. Letnica rojstva ni točno znana, pa to ni nič čudnega, saj tudi za vrsto drugih velikih mož iz srednjega veka ne vemo natančno, kdaj so se rodili. Takrat niso bili v tem oziru tako natančni kot smo danes. Trogir je majhen dalmatinski otok blizu Splita, eden izmed mnogih, ki sprem-

ljajo dalmatinsko obalo od Reke do Boke Kotorske. Na tem otočju je preživel Avguštin v dobri, krščanski in premožni družini otroška leta. Na Hrvaškem so se v tistih letih naselili dominikanci, ki jih je ustanovil sv. Dominik malo prej. Ustanovitelj je že za svojega življenja poslal svoje brate na Hrvatsko v Zagreb, da so tam ustanovili hišo dominikancev. Od tedaj so dominikanci ostali na Hrvatskem do današnjih dni in se v teku časov dobro uveljavili, posebno na šolskem in znanstvenem polju. Kmalu so ustanovili samostan tudi na Trogiru. Tu se je mladi fantič seznanil z očeti dominikanci in stopil v njihov red, ko mu je bilo komaj 15 let. Po prvih naukih v domo-

vini so ga poslali leta 1286 na visoko šolo v Bologno. Bologna nosi naziv »la dotta«, to je učena. Kajti v Bologni je bila v tistih časih ena najbolj slovutih univerz. Od tam je šel še v Pariz na Sorbono, kjer sta pred njim učila sv. Albert Veliki in sv. Tomaž Akvinski, oba velika dominikanska bogoslovca-učenjaka.

Tako se je usposobil na najbolj znanih univerzah tedanjega časa in si pridobil temeljito bogoslovno izobrazbo. Vrnil se je domov na Hrvaško in najprej nekaj let poučeval. Potem pa so ga določili za pridigarja.

V tistih časih so se posebno v Bosni razpasli bogomili. To je bila krivoverska sekta, ki je v Bosno prišla iz Bolgarije. Tam jo je ustanovil pop Bogomil. Učili so, da sta dva boga, dobri bog in hudobni bog. Dobri Bog je ustvaril duhove in vse, kar je večno. Hudobni bog, to je hudič, pa je ustvaril materijo, človeško telo in vse, kar mine. Med enim in drugim bogom je nezprosena boj, ki ga mora bojevati tudi človek tako, da mrtviči svoje telo, dokler ne zamrejo v njem vse slabe želje. Zato so bogomili gojili zelo asketsko in na videz sveto življenje. Zavrgli pa so staro zavezo, katere avtor je po njihovem bil hudič. Od nove zaveze so pa ohranili tudi le nekaj, kar je bilo njim pogodu. Tako so odpravili večino zakramentov, posebno še sv. zakon, ki ga je po njihovem mnenju ustanovil hudobni duh. Prav tako so odklanjali češčenje svetih podob. Bili so silno fanatični in so z orožjem v roki širili svoje zmote. Iz Bolgarije so se razširili v Bosno in po vsem Balkanu. Prodrli so še dalje v Severno Italijo ter Južno Francijo, kjer so jim pa dali druga imena (katarci, albigeni i. pd.).

Zoper te krivoverce so torej poslali mladega patra Kazotiča. S svojo živo besedo in trdnim bogoslovnim znanjem jih je spreobrn timer veliko število.

Takrat so pa bili tudi politično razgibani časi. Na Ogrskem je kralj Andrej III. umrl brez moških potomcev. Takoj se je razvnel boj, kdo bo naslednik. V boj so posegli češki kralj

Venceslav II. in pa nečak neapeljskega kralja Karel Robert, oba sorodnika pokojnega kralja Andreja III. V boje za nasledstvo se je vmešal tudi papež Bonifacij VIII., ki je podprl Karla Roberta. Da bi zanj pridobil tudi ogrsko in hrvaško plemstvo, je poslal na Ogrsko svojega osebnega poslanca kardinala Petra Nikolaja Boccassina, ki je bil dominikanec. Ta je že v Italiji spoznal Avgušlina Kazotiča, zato si ga je zaželel za spremljevalca, ker so mu bolj poznane razmere na Ogrskem in Hrvaškem. Oba skupaj sta uspela, da so ogrski in hrvaški velikaši zapustili Venceslava in se pridružili Karlu Robertu. To je šlo tem laže, ker je Venceslav medtem umrl in se je njegov naslednik Venceslav III. odpovedal pravicam do ogrskega prestola.

V teh homatijah se je mladi dominikanec Kazotič izkazal kot izkušen in moder mož. Priljubil se je kardinalu Boccassinu, ki ga je hotel odlikovati. Tedaj je umrl papež Inocenc VIII. in kardinali so mu izbrali za naslednika kardinala Petra Boccassinija, ki si je privzel ime Benedikt XI. (22. oktobra 1303). Ta je še istega leta, dne 9. dec. imenoval patra Avgušlina Kazotiča za zagrebškega nadškofa in ga sam osebno posvetil v Rimu.

Položaj v zagrebški škofiji je bil težak in žalosten. Nekaj desetletij prej so Mongolci opustošili vso Srednjo Evropo in Balkan. Hudo je bila prizadeta tudi zagrebška nadškofija, kjer so bile še vedno številne cerkve porušene, župnije brez duhovnikov, duhovščina brez prave izobrazbe, ljudstvo v veliki verski nevednosti. Moralno življenje je padalo. Treba je bilo prenoviti vse. Novi škof je takoj stopil na delo. Začel je najprej pri duhovščini. Reorganiziral je stolni kapitelj, olupal stolno cerkev in preosnoval stolno šolo, kjer so se takrat vzgajali in učili predvsem fantje, določeni za duhovski stan. Takrat so bile to edine šole poleg samostanskih. Zagreb je imel tako šolo že od časov III. lateranskega cerkvenega koncila (1179). Obogatil je tudi stolno knjižnico. Začel je obiskovati obširno

škofijo, kar je bilo v tistih časih nekaj izrednega. Tako je sam videl, kaj manjka po župnijah. Ljudstvu je oznanjal božjo besedo, saj župniki in kaplani večkrat niso bili tega zmožni. Sklical je škofijsko sinodo in dal pametne odredbe za cerkveno življenje in disciplino. On sam je bil pri vsem tem najlepši zgled s svojo milosrčnostjo, ponižnostjo in pobožnostjo. Tako trdno je preuredil škofijo, da je neki bosanski škof tri sto let kasneje dejal, da ni zlepa dobiti tako zgledne duhovščine kot je zagrebška.

Papež Benedikt XI., ki ga Cerkev časti kot blaženega, je vladal le malo časa. Umrl je že naslednje leto 6. julija 1304. Na njegovo mesto so za novega papeža izvolili francoskega kardinala Bertranda, nadškofa v Bordeaux. Ta si je privzel ime Klement V., toda zaradi neurejenih razmer v Rimu ni hotel ostati tam, temveč se je preselil v Avignon v Franciji. Tako je Klement V. začel tisto žalostno dobo v cerkveni zgodovini, ki jo imenujemo papeško babilonsko sužnost.

Na Ogrskem in Hrvaškem je novi kralj Karel Robert srečno odstranil vse zapreke in nasprotnike ter bil kronan za ogrskega kralja v Budi dne 15. jul. 1309. Pri kronanju je bil navzoč tudi zagrebški nadškof Kazotić. Kralj se je dobro zavedal, koliko dolguje zagrebškemu nadškofu, da je postal kralj. Zato se mu je hotel izkazati hvaležnega in je potrdil vse fevdalne pravice zagrebške nadškofije in dodal še novih.

Modrost in gorečnost zagrebškega nadškofa Kazotića ni ostala skrita ne doma ne na tujem. Mnogi so se ga posluževali kot modrega svetovalca, drugi kot močnega posrednika v zamotanih zadevah svetnega in verskega značaja. Med drugim se je leta 1311 udeležil cerkvenega ekumeničnega koncila v francoskem mestu Vienne (16. okt. 1311 do 6. maja 1312), ki je obravnaval mučno zadevo templarjev. Francoski kralj Filip Lepi bi se namreč rad polastil bogastev, ki jih je viteški red imel v Franciji in drugod. Da bi mogel priti do njih na postaven način, je

začel dolžiti templarje nemoralnosti in drugih zločinov. Zapiral jih je v ječe, jih mučil na vse načine, samo da je izsilil iz njih priznanja, ki jih je potreboval. Ko je tako pripravil ugodna tla za svoje mahinacije, je šel nad papeža v Avignonu, češ naj zaradi zločinov in nemoralnosti razpusti templarje. Papež se je nekaj časa upiral, potem pa je privolil v to, da skliče vesoljni cerkveni zbor, ki naj zadevo preišče. Koncil je nato templarje obsodil in red razpustil, kot je želel francoski kralj.

S kraljem so bile težave tudi na Ogrskem. Karel Robert je bil šibkega značaja in ni znal vpeljati reda in zakonitosti. Zato so velikaši po svoje gospodarili v deželi in se vdajali zlasti roparstvu. To je vzcvetelo z vso bohotnostjo. Trpela je dežela in trpelo je tudi prestolno mesto Zagreb. Škofje so opominjali kralja in velikaše k redu, toda zaman. Tudi njih poziv na papeža Janeza XXII. je naletel na gluha ušesa. Še hujše je postalo, ko je kralj začel javno nemoralno živeti. Nič niso zalegli očetovski opomini škofa Kazotića in drugih. Pohujšanje v kraljevi hiši se je nadaljevalo. Tedaj so se škofje odločili, da se pritožijo na papeža. Kot poslanca so poslali zagrebškega nadškofa Kazotića (konec leta 1318 ali v začetku l. 1319). Ta korak je pa užalil kralja, ki ni pustil več škofu Kazotiću, da se vrne v svojo škofijo. Tako je moral ostati v Avignonu in od tam vladati škofijo. Papež mu je bil naklonjen in ga je podpiral v pravičnem boju.

Spor se je vlekel in nobena stran ni hotela popustiti. Tedaj je posredoval stric kralja Karla Roberta, neapeljski kralj Robert Anžuvinski. Dosegli so sporazum tako, da se je Kazotić odpovedal škofiji ter odšel za škofa v Lucero v Južni Italiji, na njegovo mesto je pa prišel drug dominikanec, Jakob Vran (l. 1321).

Tako se zaključuje življenje bl. Avgušтина Kazotića kot škofa v Zagrebu in se začenja drugo v Luceri.

Lucera je staro mesto v Pugliah v Južni Italiji. Sem je kralj Friderik II.

naselil Saracene iz Sicilije, ko so se mu tam uprli. Tako je Lucera postalo nekako muslimansko mesto sredi katoliške okolice. Ko so pa neapeljski prestol zasedli Anžuvinci, so tudi v Luceri začeli preganjati muslimane in jih s silo izseljevati. V mesto so nato priklicali nove prebivalce z vseh vetrov, zlasti iz Španije. Tako je zavladovala v mestu in okolici prava Babilonija narodov in verstev. V to mesto in v tako škofijo je prišel sedaj Avguštin Kazotić. Ni izgubil poguma. Takoj se je vrigel na delo, ustanovil bolnice in zavode za sirote. Povsod je pridigal in učil z besedo in z zgledom.

Toda preveč hudega je užil v življenju. Trudi in delo so mu izčrpali zdravje, tako da je že leta 1323 nevarno obolel. Dne 1. avgusta je sklical k sebi vso duhovščino in velikaše iz mesta ter se od njih poslovil. Dal se je prenesti v zavod sv. Dominika in tam v Gospodu zaspal 3. avgusta 1323, ko mu je bilo nekaj nad 60 let.

Takoj po smrti ga je ljudstvo začelo častiti kot svetnika. Na njegovo priprošnjo so se zgodili čudeži in kralj

Karel Anžuvinski se je obrnil na papeža Janeza XXII. s prošnjo, naj potrdi češčenje, ki so ga že začeli izkazovati svetemu škofu. Zdi se, da je papež to tudi storil, toda dokumenti so se izgubili. Kljub temu se je češčenje Avgušтина Kazotića nadaljevalo v dominikanskem redu in v škofiji Luceri in tudi drugod, zlasti na Hrvaškem. Kakorkoli, leta 1700 je papež Inocenc XII. odobril češčenje Avgušтина Kazotića, ki se je vršilo od davna, in dne 19. oktobra 1701 dovolil, da se njegovo ime časti v škofijah Lucera, Zagreb, Trogir in v dominikanskem redu. Njegov praznik je določil na dan 3. avgusta. Danes ga na ta dan častijo po skoro vseh hrvatskih škofijah.

Zadnja leta se je začelo delo, da bi bl. Avgušтина Kazotića proglasili za svetnika. V ta namen so se organizirali posebni odbori med Hrvati po svetu in doma.

Naj bl. Avguštin Kazotić izprosi svojemu narodu in drugim narodom trdnost v veri in mir pred sovražniki Cerkve.

M. F.:

Ivo Andrić

Nobelov nagrajenec

Letos je švedska akademija podelila Nobelovo nagrado za književnost bosanskemu pisatelju Ivu Andriću, in sicer »zaradi epske sile, s katero je opisal motive in usodo človeka v zgodovini svoje dežele.«

Ivo Andrić se je rodil v Travniku 10. oktobra 1892. Študiral je najprej v Sarajevu, nato pa na vseučiliščih v Zagrebu, na Dunaju, v Krakovu in Gradcu. Po prvi svetovni vojni je nastopil diplomatsko službo v kraljevini Jugoslaviji. Bil je najprej v Rimu, nato v Bukarešti, Trstu, Gradcu, Madridu, Ženevi in Berlinu. Začetek druge svetovne vojne ga je zalotil v Berlinu. Umaknil se je iz diplomatske službe ter se posvetil pisateljstvu. Po vojni so

ga izvolili za predsednika jugoslovan-
skih književnikov.

Ivo Andrić se je uveljavil v književnosti po drugi svetovni vojni, ko je izdal svoje tri romane: »Gospodična«, »Travniška kronika« in »Most na Drini«. Spisal je tudi knjižici »Razgovori z dušo« in »Potovanje Alije Džerzeleza«.

Da bi čitatelji, ki ne morejo brati njegovih del, imeli vsaj pojem o načinu njegovega opisovanja svoje dežele, prinašamo odlomek iz romana »Most na Drini«, kjer živo popisuje nabiranje janičarjev po deželah pod turškim jarmom.

Tisti novembrski dan je prispela na levi breg reke procesija obloženih konj, da bi prenočila. Janičarski aga se je z

oboroženim spremstvom vračal v Cari-grad, potem ko je po vaseh vzhodne Bosne nabral določeno število krščanskih otrok za janičarje.

Sest let je že poteklo, kar so zadnjič pobrali ta krvni davek, zato je bila tokrat izbira lahka in velika; brez težav so našli potrebno število zdravih, bistrih in čednih dečkov med desetim in petnajstim letom, čeprav so mnogi starši skrivali otroke po gozdovih, jih učili, naj se delajo neumne ali šepaste in jih oblačili v cunje in puščali v nesnagi, samo da bi preslepili ago pri izbiranju. Nekateri so celo pohabili svoje lastne otroke tako, da so jim odrezali prst na roki.

Izbrane dečke so odnašali v dolgi procesiji na majhnih bosenskih konjičkih. Na konju sta bili pritrjeni dve pleteni košari, kakor jih rabijo za sadje; na vsaki strani je visela ena in v sleherno košaro so posadili enega dečka in mu dali majhno culo, zadnje, kar je odnesel iz domače hiše. Iz teh košar, ki so se enakomerno pozibavale in škripale, so kukali sveži in prestrašeni obrazi ugrabljenih dečkov. Nekateri so čez konjske hrbte kar se da dolgo gledali domač kraj, drugi so jedli in jokali hkrati, tretji so spali, naslanjaje glavo na tovarna sedla.

Tisti novembrski dan je v eni izmed mnogoštevilnih košar molčal in s suhimi očmi gledal okrog sebe temnopolti, desetletni deček, doma iz visoko ležeče vasi Sokoloviči. V premraženi, rdeči roki je držal majhen zakravljen nožič in ves raztresen rezljal nekaj v rob svoje košare, vendar je hkrati opazoval vse, kar se je dogajalo okrog njega. V spomin so se mu vtisnili kamniti breg, obrastel z redkimi, golimi, siromašno sivimi rakitami, pohabljeni brodar in na pol polomljeni mlin, poln pajčevin in prepaha, v katerem so morali prenočiti, preden se jim je vsem posrečilo priti čez kalno Drino, ki so nad njo krakale vrane. Kakor nekaj telesno neprijetnega nekje v njem samem — kot črna zareza, ki kdaj pa kdaj za eno ali dve sekundi preroga prsi na dva dela, da močno zaboli —

je dečku ostal spomin na ta kraj, kjer je cesta preršana, kjer se brezup in dolgočasje ubožstva zgoščujeta in sedita na kamnitih bregovih reke, čez katero je prehod težak, drag in negotov. To je bilo ranljivo in boleče mesto te sicer hribovite in revne pokrajine, kjer postaja nesreča očitna, kjer se mora človek ustaviti pred premočjo elementov in kjer osramočen zavoljo svoje onemoglosti spozna in še jasneje uvidi lastno in tuje ugoštvost in zaostalost.

Vse to se je v njem zililo in izenačilo s tisto telesno neprijetnostjo, ki se je zagrizla v dečka tega novembrskega dne in ga kasneje ni nikdar več popolnoma zapustila, čeprav je spremenil življenje in vero, ime in domovino.

Kaj se je pozneje zgodilo s tem dečkom v košari, pripovedujejo vse zgodovine v vseh jezikih, in o tem vedo več v širokem svetu kakor tu, pri nas. Sčasoma je postal mlad in hraber silahdar (čuvaj orožarne) na sultanovem dvoru, pa kapudan paša (vrhovni mornariški poveljnik) in potem carski zet, vojskovodja in državnik svetovnega slovesa, Mehmed paša Sokoli, ki se je večidel zmagoslavno bojeval na treh celinah, razmaknil meje turškega cesarstva, ga zavaroval na zunaj in z dobro upravo ukrepil na znotraj. V teh nekaj več kakor šestdesetih letih je služil trem sultanom, doživel v dobrem in hudem to, kar dožive le redki in izbrani in se povzpел na nam neznane vrhunce moči in oblasti, kamor pridejo in kjer se obdrže samo redki.

Tugomir

V bolniški sobi

Pomlad je zadihala zunaj,
ob Soči mlad kos je zapel,
skoz okno se vsipljejo žarki,
v sobi trpečih je zid zažarel.

V vazi na mizi dva zvončka,
črn teloh, trobentice tri:
igrajo se s sončnimi žarki...

V razpelo nad vrati so uprte oči.

RABINDRANATH TAGORE

Slika indijskega pesnika in misleca R. Tagora nam kaže plemenito, mogočno obličje, jasne, globoko prodirajoče oči. Zdi se, da ta pogled venomer išče in da je za vsem, kar ga obdaja, nekaj vredno iskanja in truda. Morda sliči ta, skoraj magični obraz, obdan z gosto belo brado Jakopičevemu avtoportretu. Vsekakor sta oba iskateljja duhovnega sveta, Boga, neminljive resnice. Tagorov pogled na svet je osnovan na religiji in morali davne modrosti o večnem življenju.

Rodil se je v Kalkuti 6. maja 1861 v brahminski rodbini, ki je bila zelo ugledna in premožna. Studiral je tudi v Londonu. Še zelo mlad se je seznanil

Sodobna indijska umetnost - A. Thomas:
»Jezus, dobri pastir«

s starimi spisi Upanišad. Njegovi domači so se oklenili monoteistične vere, pesnik sam pa se je hotel otresti vseh vplivom in dogem in sam spoznati in občutiti v sebi Višje bitje. Vse, kar se je dogajalo v naravi do najtišjega šelestenja prvih pomladnih lističev, do drobnih svetlikajočih se kapljic dežja je imelo zanj velik pomen. Čutil je, da se za vsem tem skriva neka prasila. Ko mu je bilo 18 let je opazoval sončni vzhod. Spočetka težko pronicajoči žarki so se nenadoma prelili preko listov v obširno svetlobo; nenadoma je tudi iz njega privrela zavest Boga in njegove prisotnosti v vsakem najmanjšem delcu. Ta vera ga je tako navdahnila, da je vzkliknil:

Da hrepenim po tebi, le po tebi — naj ponavlja moje srce brez konca. Vse želje, ki me begajo dan in noč, so lažne in prazne do jedra.

Kakor skriva noč v temoti željo po luči, tako se vije iz globin moje nezavednosti klic: »Hrepenim po tebi, le po tebi!«

Kakor išče vihar svoj konec v miru, ko se bojuje z mirom z vso svojo silo, tako se bojuje moja upornost s tvojo ljubeznijo, in vendar je njen klic: »Hrepenim po tebi!«

Ne vem, iz katerega daljnega časa mi prihajaš naproti zmeraj bliže in bliže. Tvoje sonce in tvoje zvezde te mi ne morejo skrivati za vse čase.

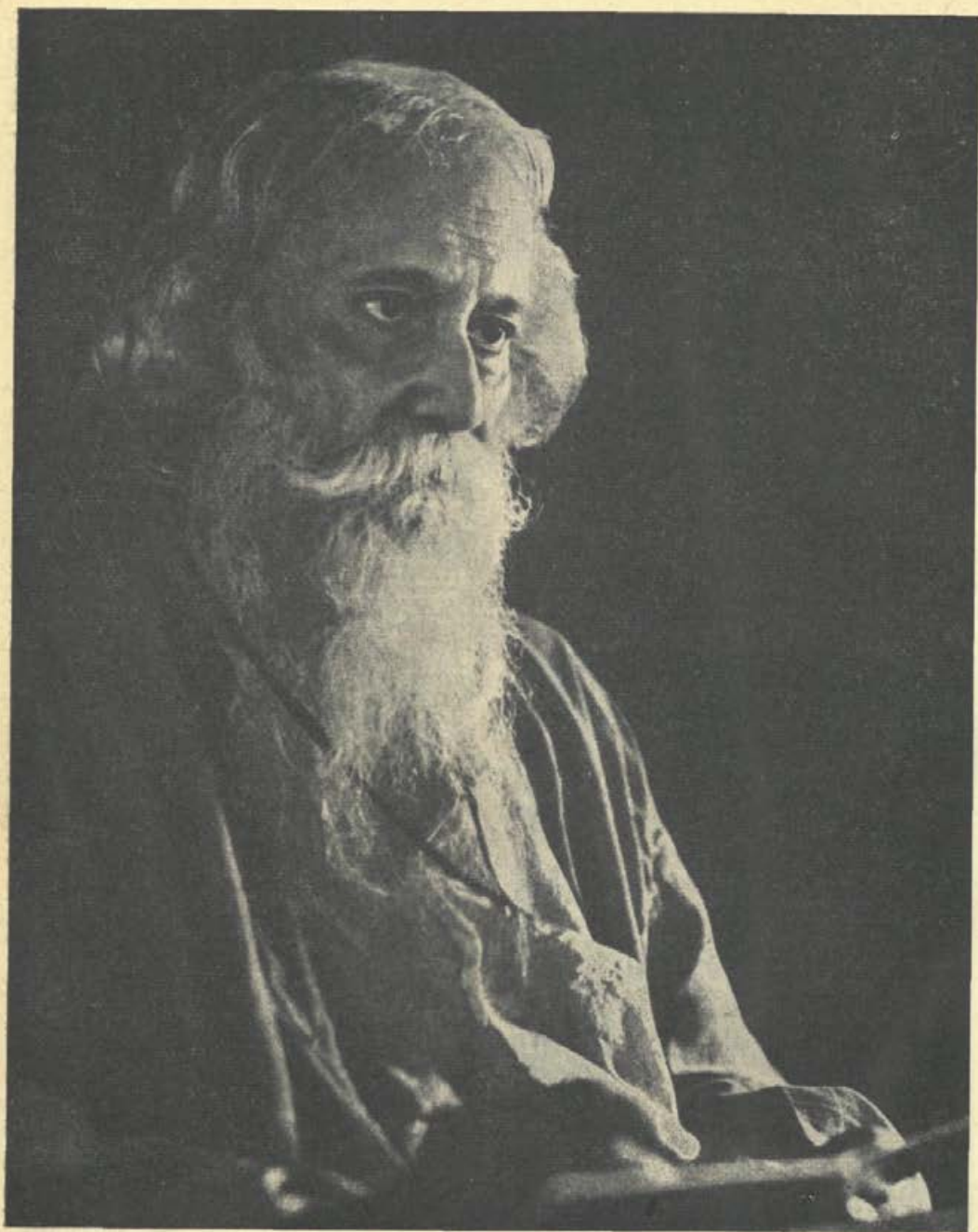
Preneko jutro in preneki večer sem slišal tvoje korake in tvoji slti so prihajali v moje srce in me na skrivaj klicali.

Ne vem, zakaj je danes moje življenje vse vznemirjeno in prešinja moje srce občutek trepetajoče radosti.

Tako je, kakor da je prišel čas, da sklenem svoje delo, in v zraku čutim medli vonj tvoje sladke navzočnosti.

Dr. Šilc pravi: »Tagore spoznava torej Boga, ki se večno žrtvuje in ustvarja svet, v svetu in človeku je ne-

Rabindranath Tagore (1861-1941)

kaj končnega in nepopolnega poleg duhovnega in absolutnega. Dolžnost človeka je spoznati višjo naravo, ki ga druží z Bogom in se vračati v večno

harmonijo, kot dela to iz nujnosti ostalo stvarstvo.«

Njegovo prisotnost sluti v vsakem fenomenu, v trepetajoči bambusovi veji,

v viharni noči, vidi ga na temnem bregu črne reke. Tako je obenem našel tudi samega sebe, pogreznil se je v svojo globino. Spozna, da Najvišje bitje je Ljubezen, ki ožarja srca ljudi. Zaveš neskončnosti mu nudi zunanji svet, zaveš večnosti nosi v sebi. Neskončnost in večnost sta dve predstavi Boga. V stvarstvu vidi neskončnega Boga, v svoji duši pa večnega. Tagore išče še dalje, hoče ga doseči, spojiti se v eno z Njim.

*Ne vem, kako ti poješ, učenik moj!
Venomer prisluškujem v tihem strmenju.*

*Svetloba tvoje godbe ozarja svet.
Živi dih tvoje godbe plove od obzorja do obzorja. Svetla struja tvoje godbe prodira v vse kamenite ovire in buči dalje.*

Srce mi koprni, da bi se spojilo s tvojim spevom, ali zaman se trudi z glasom. Govoriti bi hotel, ali beseda ne zaklije v spev in prevaran zajočem. Ah, zajel si moje srce v neskončne mreže svoje godbe, o učenik moj!

Ko ga je mučilo trpljenje, se je ta človek, tako oddaljen od krščanstva in obenem tako blizu, obrnil k Njemu in molil:

Ne daj, da bi te prosil, da bi me obvaroval nevarnosti, ampak da bi jim neustrašen gledal v lice.

Ne daj, da bom beračil, da potolažiš mojo bolečino, ampak, da mi daš srce, ki jo bo premagalo.

Ne daj, da bi iskal zaveznike na bojišču življenja, ampak zaupal samo svoji sili.

Ne daj, da bi moledoval v tesnobnem strahu, da bi bil rešen, ampak da bom upal na potrpljenje, ki me bo odredilo.

Ne daj, da bi bil plašljivec in čutil tvojo milost samo v uspehu, ampak daj, da bom spoznal pomoč tvoje roke v svojih porazih.

Njegova vera je panteistična, vera pesnika, kot je sam rekel. Vera in poezija sta tesno sklenjeni, da se prepletata med seboj. Kar pesnik vidi pred seboj, zadostuje, da postane njegova

Sodobna indijska umetnost - A. da Fonseca:
»Jezusovo darovanje«

pesem krik zavesti neke božanske sile, od katere smo vse prejeli.

Leta 1913 je Tagore, ki je že spisal nekaj filozofskih, verskih, političnih razprav, novel in romanov, prejel Nobelovo nagrado. Postal je svetovno znan in občudovan. Nekateri ga primerjajo Vergilu, kjer se idilični in teokritski element spajata; tudi indijski pevec je povezan z naravo, še več, razblinja se v njej.

Če ne spregovoriš, si napolnim srce s tvojim molkom in hočem potrpeti. Tih bom in bom čakal potrpežljivo, z nizko sklonjeno glavo, kakor noč s svojim zvezdnim bedenjem.

Jutro pride gotovo, tema se zgubi in tvoj glas pretrže nebo in se razlije v zlatih pramenih.

Tedaj bodo tvoje besede vzletele prepevaje iz vseh mojih ptičjih gnezd

in tvoje pesmi bodo vzklike v rože v vseh mojih gozdih in gajih.

Ideali Tagora so duhovni ideali, preišljevanje. Zanj pomeni suženjstvo živeti v temi. Njegova poezija vdahne stvarem novo, čisto govornico; ustvarja vezi med nebom in zemljo, stvarmi in ljudmi. Povrnili se je v primitivni kristalno jasni svet otroka.

Indija slavi letos stoletnico rojstva velikega pesnika in misleca R. Tagora;

pesnika, ki je posvetil svojemu narodu vso lepoto in duhovne vrednote svojih pesmi.

Sv. Frančišek je govoril bratu vetru, pticam. Genij in svetnik se srečata v Bogu, ker vidita Boga v tem, kar je ustvaril.

R. Tagore prikazuje to neskončnost z življenjem samim, s svojim delom, ker jo je sam spoznal in ohranil ter bogatil v sebi.

DANILO RUSTJA

OČETJE KAPUCINI

na Slovenskem in Hrvaškem

Za redovnike z rjavo kuto in kapuco vemo, da pripadajo kapucinskemu redu. Ne vemo pa, da kapucini izmed vseh frančiškanskih redov najstrože izpolnjujejo »regule«, ki jih je postavil njihov vzornik sv. Frančišek Asiški. Ne navadno kapucinsko oblačilo pa je podobno tistemu, ki ga je oblekel asiški ubožec, ko se je umaknil iz posvetnega življenja.

Sv. Frančišek je pravzaprav ustanovil samo en moški in en ženski red; za ta dva je postavil pravila, imenovana »regule«. Ženski red se po sveti Klari imenuje red klarisinj. Moški red sv. Frančiška pa se je v glavnem razdelil na tri veje: na konventualce, frančiškane in kapucine. Konventualci so tako zvani minoriti, ki izpolnjujejo »regule« sv. Frančiška nekako bolj milo. Skupina redovnikov, ki se je po smrti sv. Frančiška odtrgala od konventualcev, ker je hotela strože izpolnjevati redovna pravila, je osnovala mogočni frančiškanski red. Frančiškani so se prvotno imenovali tudi observanti. Od frančiškanov se je pozneje odcepila nova veja, ki je hotela še strože živeti v uboštvu. Te so ljudje v pokrajini Marche, kjer so se prvič pojavili, zaradi kapuce pričeli imenovati kapucine. Ime se je reda takoj prijelo. Kapucini so se kmalu razširili po vsej Italiji.

Kapucini živijo v posebnih redovnih družinah. Vsaka redovna družina tvori

samostan, če je sestavljena iz štirih patrov duhovnikov in dveh bratov, ki so že napravili večne obljube, da bodo živeli po pravilih reda. Če pa je redovnikov z večnimi obljubami manj kot šest, imamo samo hospicij. Predstojnik samostana je gvardijan, predstojnik hospicija pa superior.

Očetje kapucini so prišli k nam iz Benetk. Leta 1599 je prispel na Dunaj kapucin pater Lovrenc Brindiški, da bi razširil kapucinski red po vseh avstrijskih deželah. Lovrenc Brindiški je bil po smrti proglašen za svetnika. Takratni vladajoči krogi, zlasti dvor so mu šli tako na roko, da je že naslednje leto lahko osnoval kapucinske samostane na Dunaju, v Gradcu ter v Pragi. Že istega leta so kapucini ustanovili posebno avstrijsko redovniško provinco. Samostani so se hitro množili. Leta 1608 so se samostani Koroške, Štajerske in Hrvaške ločili od avstrijske province. Ustanovljen je bil generalni komisariat, ki se je leta 1619 preosnoval v redno provinco z naslovom »Štajerska kapucinska provinca«, ki je leta 1754 štela 33 samostanov s 770 redovniki. Pri nas so tedaj obstajali samostani v naslednjih krajih: v Celju, Celovcu, Lipnici, Mureku, Mariboru, Radgoni, Ptujju, Krškem, Ljubljani, Novem mestu, Skofji Loki, Kranju, Beljaku, Sv. Križu na Vipavskem, Gorici, Trstu, Koprju, Gradiški, Zagrebu, Varaždinu,

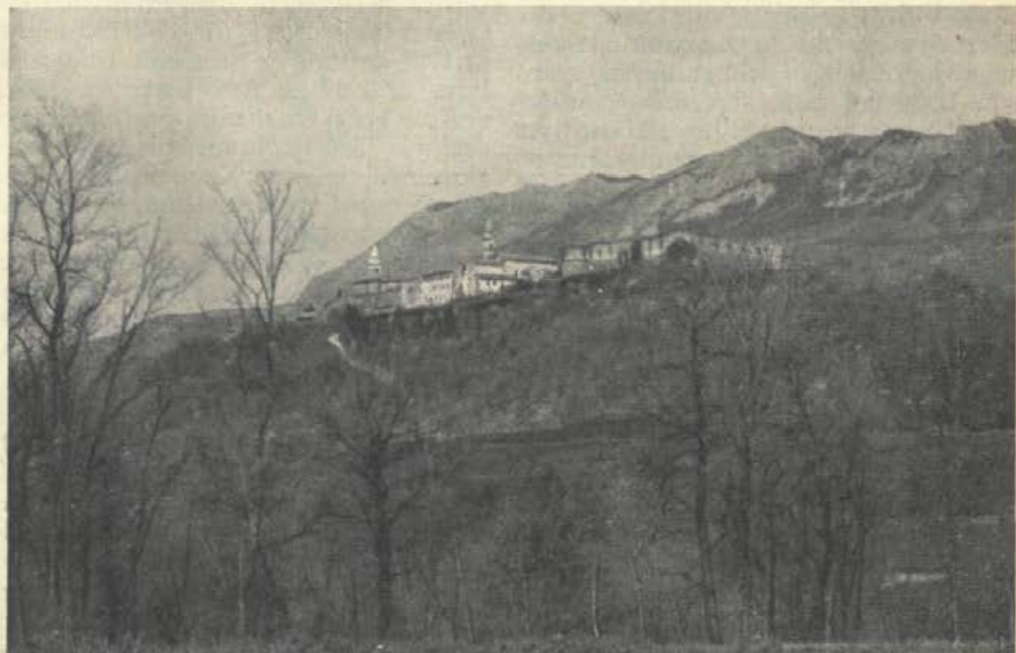
Gospiču, na Reki in na Karlobagu. Ud štajerske redovne province je bil oče Erhard *Koglmayer* (1775-1789) iz Radgone, ki je postal celo general reda.

Kapucini so nastopali predvsem proti verskim reformatorjem; tudi so navduševali za borbo proti Turkom, ki so takrat še ogražali avstrijske dežele.

Cesar Jožef II. je ukinil mnogo samostanov. Hrvatske samostane je združil v poseben hrvatski komisariat, ki je leta 1847 postal redna hrvatska provinca. Znamenit član hrvatske kapucinske province je bil oče Angelik *Bedenik* (1805-1866) iz Koprivnice. Bil je misijonar in pozneje škof v Agri v Indiji. Hrvatska provinca je številčno zelo nazadovala in je postala 1910 leta zopet komisariat. Razlika med komisariatom in provinco je velika. Komisarja imenuje redovni general, provinciala pa volijo zastopniki province. Po prvi svetovni vojni sta bila zaradi novih mej hrvatski komisariat in štajerska provinca ukinjena. Kapucinski samostani v Jugoslaviji so bili združeni v posebno ilirsko provinco; kapucinski samostani v Avstriji pa so bili priklju-

čeni na novo ustanovljeni dunajski provinci. Samostani, ki so prišli v Italijo (Gorica, Sv. Križ na Vipavskem in Reka), so bili dodeljeni beneški kapucinski provinci. Samostana v Trstu in Kopru sta pa že pod Avstrijo spadala v italijanske province, prvi v provinco Marche, drugi v provinco Benetke. Tudi Trst so po prvi svetovni vojni priključili beneški provinci. Po drugi svetovni vojni sta samostana v Sv. Križu na Vipavskem in na Reki prišla pod ilirsko provinco. Samostan v Kopru je ostal nezaseden; poslopje, ki je last občine, so spremenili v skladišče; trenutno menda ni upanja, da bi ga vrnili v uporabo očetom kapucinom.

Ilirska provinca obsega sedaj sledeče samostane: Celje (v Celju je kapucinom ostala samo cerkev z zakristijo; samostansko poslopje je zasedlo civilno prebivalstvo; v teku je postopek za vrnitev poslopja prvotnemu lastniku), Ljubljana (Božji grob - sv. Štefan v Štepanji vasi), Krško, Maribor (samo delno prost), Ptuj, Sv. Križ na Vipavskem (ustanovljen leta 1637), Škofja Loka (kjer je trenutno sedež pro-

Sv. Križ na Vipavskem s samostanom

vince), Osijek na Hrvatskem (poprej je pripadal madžarski provinci; šele leta 1920 je bil priključen ilirski), Varaždin, Karlobag, Zagreb, Reka, Split, Dubrovnik. Samostan v Zadru, ki je pripadal italijanski provinci Marche, je od leta 1945 nezaseden. V kapucinskem samostanu Hercegnovo že od leta 1914 ni kapucinov; trenutno so v njem frančiškanski tretjeredniki, ki so pripravljeni, da ga vsak hip prepustijo pravim lastnikom kapucinom. V Hercegnovem se je rodil Bogdan Mandič - pater Leopold, ki je leta 1942 umrl v Padovi v sluhu svetosti. Samostan v Hercegnovem je spadal v beneško redovno provinco. Ilirska provinca verjetno nikoli ni imela na razpolago dovolj redovnikov, da bi ga zasedla.

Kapucinov, ki so prešli v zgodovino slovenskega naroda zaradi svojih zaslug na slovstvenem in drugih področjih, je tudi nekaj. Najbolj znan izmed vseh je Tobija *Lionelli* - oče *Janez Svetokriški*. Rodil se je leta 1647 v Sv. Križu na Vipavskem. V kapucinski red je stopil leta 1664. Bil je gvardijan samostana v rojstnem Sv. Križu, v Ljubljani, v Trstu, v Novem mestu in nazadnje v Gorici, kjer je umrl leta 1714. Janez Svetokriški je začetnik slovenskega katoliškega pridigerskega slovstva. Izdal je svoje slovenske pridige v petih zajetnih zvezkih; dal jim je skupni naslov »Sacrum promptuarium« (Sveti priročnik). Izšle so med leti 1691 in 1707. Prva dva zvezka sta izšla v Benetkah, zadnji trije pa v Ljubljani. V Svetem Križu na Vipavskem, ki je po vsej verjetnosti njegov rojstni kraj, nima niti spomenika niti spominske plošče, ki bi domačine in tujce opozarjala, da se je tam rodil slovenski pisatelj, ki je bil za svojo dobo zelo pomemben. V slovenskem slovstvu je zelo poznan tudi oče *Hipolit* iz Novega mesta. Preden je vstopil v samostan, se je imenoval *Janez Adam Gaiger* (rojen l. 1667, umrl 5. aprila 1722 v Kranju). Njegovo življenjsko delo je »Dictionarium trilingue« (Trojezični slovar), to je latinsko-nemški-slovenski slovar. Natisnjen pa je samo začetek

(1711). Leta 1715 je izdal drugi natis Bohoričeve slovenske slovnice »Zimske urice«. Izdal je tudi »Evangelije in liste« (1715 - tretja izdaja) in Tomaža Kempčana Hojo za Kristusom z naslovom »Bukvice od slejda inu navuka Kristusa našiga Izveličarja« (1719). Kot slovenski pisatelj in pridigar je znan tudi oče *Rogerij*, doma iz Ljubljane. Pred vstopom med kapucine se je imenoval *Mihael Kramer* (1667-1728). Svoje pridige je skrbno zapisoval. Izdali pa so jih njegovi sobratje šele po njegovi smrti, in sicer v dveh zvezkih, prvega leta 1731 v Celovcu, drugega pa l. 1743 v Ljubljani pod naslovom »Palmarium empyreum« (Zmagovita nebesa). Ljubljana je v 17. in 18. stoletju imela svoj kapucinski samostan s cerkvijo na kraju, kjer stoji danes restavracija »Zvezda«. Ukinjen je bil v času francoske zasedbe na ukaz maršala Marmonta. Neki kapucin je namreč večkrat pridigal proti nedostojni modi, ki je prihajala iz Francije. Eno izmed teh pridig je poslušala tudi Marmontova žena, ki je vsa jezna pregovorila moža, da je izdal ukaz, naj se kapucini izženejo iz Ljubljane. Iz Štandreža pri Gorici je kapucin oče *Romuald*, prej *Lovrenc Marušič* (1676-1748). Ta je leta 1721 priredil iz nemščine pasijonsko igro, ki obsega nad tisoč slovenskih verzov. To je znamenita pasijonska procesija v Škofji Loki, prvi ohranjeni slovenski pasijon. Kapucin je bil tudi oče *Bernard*, pred vstopom v samostan *Ivan Anton Apostel* (1711-1784), doma iz Maribora. V tisku sicer ni nič izdal, v rokopisu pa je zapustil »Priročnik za tiste, ki pomagajo slovenskim bolnikom« (nastal leta 1757) ter »Nemško-slovenski slovar« z letnico 1760.

Starejšim Goričanom je gotovo še v spominu oče *Linus Prah*, ki je bil okoli trideset let spovednik v goriški kapucinski cerkvi in večkrat tudi gvardijan tukajšnjega samostana. Iz Gorice je odšel po prvi svetovni vojni, ko je bil goriški samostan priključen beneški redovni provinci; v Jugoslaviji je postal celo provincial ilirske redovne province. Zasluga očeta *Praha* je ob-

kar je zanj bolj mikavno in vabljivo. Kako hitro zaide na napačno pot, če družba, ki ga kliče, ni dobra! Velika in usodna napaka bi bila, če bi starši ne vedeli, kod hodi otrok v prostem času.

* * *

I. vajenec: Imaš cigareto, Klavdij?

II. vajenec: Seveda jo imem, vidiš cel zavojček; za oba bo dovolj.

I. vajenec: Kam pa greš?

II. vajenec: Neko dobro gostilno sem iztaknil v okolici.

I. vajenec: V okolici?

II. vajenec: Seveda. Tam si popolnoma prost in nihče se ne zanima zate. Pa še nekaj je privlačnega.

I. vajenec: Kaj pa?

II. vajenec: Biljard imajo, juke-box in tudi plešejo. V nedeljo sva bila s Pavlom tam skoraj do polnoči.

I. vajenec: Kaj so ti pa doma rekli?

II. vajenec: Nič. Kaj pa mi morejo, saj sem potrošil svoj denar. Star sem pa tudi že šestnajst let.

I. vajenec: Ah, pri nas je pa vse drugače.

II. vajenec: Zakaj?

I. vajenec: Doma moram biti že ob devetih zvečer, drugače se kar oba, oče in mati, spravita name in me obdelavata s pridigami.

II. vajenec: Ha, ha, potem si pa še otrok! Zakaj se ne upreš? Tak šestnajstletni fant pa se boji očeta in mame! Ali te ni sram?

I. vajenec: Tudi denar, ki ga zaslužim, jim moram dati. Potem pa mi mama da 200 lir na teden.

II. vajenec: Sam si kriv; zakaj si pa ne obdržiš vsak teden vsaj tisoč lir?

I. vajenec: Zato ker sem mislil, da jim moram dati vse. Zdaj pa vem, da drugi ne delajo tako. Kar v soboto si bom obdržal tisoč lir, tudi če se bodo še tako zaganjali vame.

II. vajenec: Tako je prav! Spočetka se bodo jezili in godrnjali, potem se bodo pa vdali. Veš kaj, pojdi še ti z menoj v gostilno.

I. vajenec: Nimam denarja.

II. vajenec: Ti bom posodil jaz.

I. vajenec: Vendar...

II. vajenec: Kaj se bojiš očeta?

I. vajenec: Ah, kaj bi se bal! S teboj grem. Samo mamo bi rad obvestil, da me ne bo k večerji.

II. vajenec: Pojdi, pojdi, saj veš, da te potem ne bodo pustili z doma.

I. vajenec: Res je, kar pojdiva!

* * *

Nihče noče vajencu, ki ves teden trdo dela, kratiti prostega časa, še manj pa, da bi mu ne privoščil primerne razvedrila in zabave. Toda tudi tu naj bodo postavljene meje. Prav gotovo je kvarno za duševni in telesni razvoj, če se šestnajst- ali sedemnajstletni fant zadržuje v barih ali gostilnah do pozne noči, in to največkrat v dvomljivi družbi. Starši morajo predvsem gledati, da odtegnejo otroka od slabe družbe. To se jim pa prav gotovo ne bo posrečilo, če mladostniku ne pustijo prav nobene svobode. Kako družbo in zabavo morajo preskrbeti, in sicer tako, da se bo mlad človek ob primernem razvedrilu duševno in telesno dvigal in krepil. Po drugi strani pa spet ni prav, če starši mislijo, da otrok, ki je v uku, ne potrebuje vodnika, češ da je že skoraj odrasel. Prav v tej starosti je nežna vodilna roka zlata vredna.

* * *

Mati: Janko, večerja te čaka na mizi. Pohiti, da ne bo mrzla.

Janko: Prav nič nisem lačen, mama, samo truden sem, da komaj stojim na nogah. Danes smo imeli v delavnici težko in naporno delo. Izgotoviti smo morali okna in vrata za novo stavbo; zato smo delali do osmih zvečer namesto do šestih.

Mati: Boš pa dobil ob tednu več plače.

Janko: Ne verjamem, saj veš, da tudi prejšnji teden nisem dobil nič več, ko sem delal čez uro.

Mati: Kar potrpi, Janko, še dve leti boš delal kot vajenec; potem boš pomočnik in marsikatera težava bo odpadla.

Janko: Saj rad delam, toda zdi se mi, da gospodarju nobeno moje delo ni pogodu. Pa tudi prijazen ni z menoj. Karkoli ga prosim, mi odkloni.

Mati: Morda si se mu pa kaj zameril?

Janko: Ne spominjam se, da bi napravil kdaj kaj napačnega. Pač pa mi pogosto pravi, da sem za mizarsko delo preslaboten. Občutek imam, da bi se me rad iznebil.

Mati: Ne smeš biti tak črnogled, Janko. Prepričana sem, da te gospodar ceni, saj si vendar priden in vesten delavec.

Janko: Mama, ti si predobra, da bi vse to razumela. Ko bi me vsaj enkrat pohvalil, pa bi verjel, da dobro misli o meni. Poglej, včeraj sem ga prosil za petnajst dni letnega dopusta v drugi polovici meseca junija, pa mi je odklonil. Rekel je, da pred oktobrom ni govora o kakem dopustu. Kako rad bi šel letos taborit v planine, vidiš, pa je vse upanje splahnelo.

Mati: Kar potolaži se, Janko. Morda se bo še premislil. Če pa bo vztrajal pri svojem, se boš odpočil pa meseca oktobra. Saj je večkrat jesen lepša kot poletje.

Janko: Toda jeseni je v planinah že hladno.

Mati: Boš šel pa k stricu na deželo.

Se nekaj bi te rada vprašala, Janko.

Janko: Kaj pa, mati?

Mati: Včeraj sem te videla v družbi tistega tvojega znanca, o katerem ne govorijo nič dobro. Baje se tudi doma slabo vede; posebno do matere je nevljuden in surov.

Janko: Vem, da ga mnogi ne marajo; vendar ni hudoben. Z menoj je vedno vljuden in prijazen.

Mati: Morda prav zato, da bi se pajdašil s tabo in te zapeljeval.

Janko: Ne verjamem.

Mati: Morda se boš kmalu prepričal, da imam prav. Saj imaš polno drugih dobrih prijateljev, zato se ne druži z njim, da ne zaideš na slaba pota.

Janko: Prav, se ga bom pa ogibal.

* * *

Ali niso taki zaupni pogovori med starši in odraščajočimi sinovi in hčerami vzpodbudni? Kdo na svetu more otroku tako nesebično pomagati in svetovati kot starši? Toda to zaupanje si je treba pridobiti. Navadno se mladi vajenci radi odtujijo domu in staršem in se navežejo na družbo. Toda prav v tem času so potrebni vzgoje, ki pa naj bo previdna in obzirna.

Po R. - J. K.

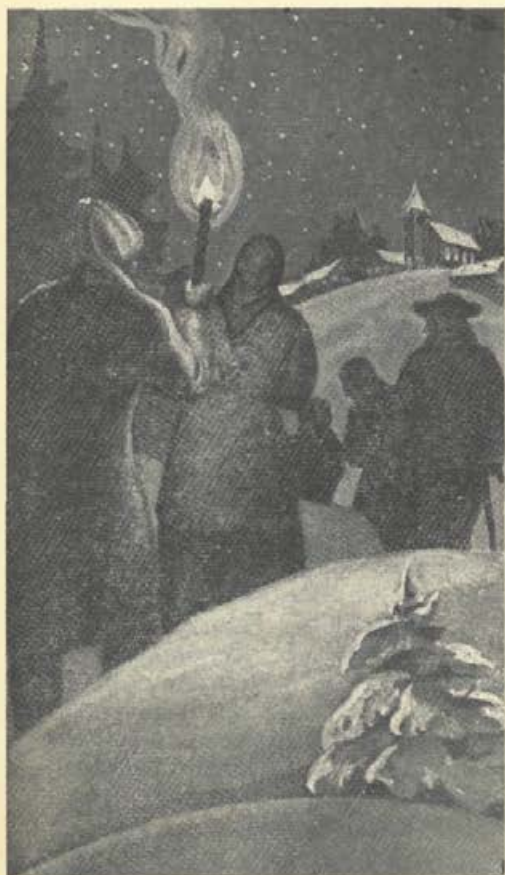
Zakramenti in marksistični obredi

Brez vsakega pretiravanja lahko trdimo, da je življenje človeka v Vzhodni Nemčiji »vpreženo« v delo za zgraditev socializma od zibelke do groba. Veliko truda stavijo v to, da bi vtisnili pečat nekake »zakramentalnosti« vsemu ustroju, ki zajema razne sloje. Tako so si izmislili neke vrste »obrede«, ki naj bi nadomestili verske slovesnosti in zakramente. Najbolj znan tak »obred« je »Jugendweihe« (posvetitev mladine) in tudi najstarejši, kar so jih v teh 16 letih vpeljali onstran reke Elbe. Manfred Müller, šef »razvoja in organizacije«, je pred kratkim izjavil na ministrstvu za vzgojo Zahodne Nemčije, da je bilo, žal, vpisanih v državne otro-

ške vrtce do sedaj komaj 48% otrok, a v prihodnjih letih se mora izboljšati. Toda številke so dovolj jasne. L. 1950 so imeli komaj 194 državnih otroških vrtcev; 10 let pozneje že 2223; posebej še 810, ki so odprti le nekaj mesecev v letu. Res je, država se »zanima« za vzgojo otrok že v najnežnejši dobi. V letu 1959 je delovalo v teh otroških vrtcih — po uradnih podatkih — 22.977 vzgojiteljev in vzgojiteljic.

Se preden se začne otrokovo direktno vzgajanje po marksističnem nauku se morajo starši obvezati — in to spet v nekem obredu, ki je prava parodija na krst, da ga bodo vzgajali po marksističnih načelih. Ta obred se izvrši zelo

I. Pengov: K polnočnici

slovesno s cvetjem, godbo, uradnim govorom in še z denarno nagrado.

Tako je po poročilih protestantskih pastorjev in katoliških župnikov število krstov znatno padlo. V mestih doseže komaj deset odstotkov, a se tudi na deželi močno pozna vpliv te »Kinderweihe« (otročkega posvečenja), ki so pa sedaj preimenovali v »Namengebung«: podelitev imena.

Prvi komunistični krst se je izvršil l. 1957 v Altenburgu, v Turingiji. Starši naletijo na vedno več zaprek, ako hočejo dati krstiti svoje otroke duhovniku, botrov pa sploh ni mogoče dobiti: nihče se namreč noče izpostavljati sitnostim, ako bi ga zalotili sodelovati pri verskem obredu. Originalni posnetek govora ob neki taki priliki socialistične »Namengebung« je zelo zanimiv. Naj

prepišemo del tega priložnostnega govora. Take govore ima običajno matičar.

»Spoštovani starši, botri in gostje. Zbrali smo se za slovesni obred podelitve imena vašemu otroku. Ko sprejemamo malega državljana v skupnost socialistične družbe, to ni zasebna zadeva, marveč ima velik socialen pomen.« Govornik pojasnjuje, da se čuti jo oblasti v novem družabnem redu »eden za vse in vsi za enega«, povezane s starši in botri. »Starši, nadaljuje uradnik, »se sprašujejo, kaj naj storijo, da bodo zagotovili svojemu otroku v življenju mir, blagostanje in socialni napredek. Vaša vzgoja bo dobra, ako boste svoje otroke naučili gledati in razumeti svet v luči socializma. Učite otroke, da bodo razločevali med pravim in napačnim, med dobrim in zlom; med napredkom in nazadnjaštvom. Naša čast zahteva vztrajno bojevanje za dosego dobrega!...« In še izjavlja, da morajo starši vzgajati otroke v prave domoljube in internacionaliste, to se pravi, da jih je treba prepričati o pravilnosti socialistične metode.

Ko še nekaj časa nadaljuje s svojim socialističnim poukom, povabi navzoče, naj stoje ponovijo za njim obljubo: »Mi, starši in botri, se obvezujemo, da bomo storili vse, kar je v naših močeh, da bomo otroka vzgajali v duhu miroljubnosti, prijateljstva med narodi in v ljubezni do naše kmečke in delavske države, da bomo tako zagotovili našemu otroku svetlo bodočnost v socialistični domovini.« — Odlok iz Händlove glasbe zaključí ceremonijo, potem ko so mladi pionirji izročili šopke cvetja staršem in botrom.

Jugendweihe

V sovjetski coni Nemčije je prišlo od 129.000 mladincev, ki so zaključili šolanje v letu 1960, 113.275 k Jugendweihe, posvečenju mladine. 88% je torej želelo, ali bolje, je bilo prisiljenih, da se slovesno obvežejo za socialistično stvar. Voditelji so si izmislili ceremonijo, ki mora nadomestiti katoliško birmo in Confirmation protestantov.

Ustanovljena je bila l. 1954 in oblasti so takoj razširile poziv na ljudstvo, v katerem sporočajo, da imajo namen slovesno proslaviti zaključek šole s slovesnostjo, ki mora postati za mladino »dogodek«, iz katerega naj črpajo moč in zavest za bodoče življenje. — Na to ceremonijo jih pripravljajo s posebnimi lekcijami, na podlagi desetih zapovedi Walterja Ulbrichta, ki se glasijo:

1) Vedno se moraš postaviti za mednarodno vzajemnost delavskega razreda, kot tudi za nezlomljivo skupnost socialističnih držav.

2) Ljubiti moraš svojo domovino in moraš biti vedno pripravljen, da z vsemi svojimi močmi braniš delavski in kmetijski stan.

3) Pomagati moraš v boju proti izkoriščanju od strani soljudi.

4) Opravljati moraš dobra dela v prid socializmu, kajti ta pripravlja boljše življenje za vse delavce.

5) Pri izgradbi socializma moraš sodelovati v duhu medsebojnega sodelovanja, v spoštovanju kolektivističnega sistema in v upoštevanje njegovih naukov.

6) Varovati in povečevati moraš premoženje ljudstva.

7) Nenehno skušaj izboljševati svoje delovanje, biti bolj gospodarski in utrjevati socialistično disciplino.

8) Svoje otroke moraš vzgajati v duhu miroljubnosti in socializma.

9) Biti moraš snažen, dobro vzgojen in spoštovati svojo družino.

10) Biti moraš vzajemen z narodi, ki se bojujejo za svojo narodno prostost.

Jugendweihe je še slovesnejša od Kinderweihe. Godba, cvetje, govorance, zastave in darila spremljajo »prisego«, ki se glasi: »Mladi prijatelji, bodite pripravljene, da kot zvesti sinovi in hčerke naše delavske in kmetijske države delate za srečnejšo bodočnost vsega nemškega naroda. Bodite pripravljene, da daste skupno z nami vse svoje sile za veliki in plemeniti cilj socializma. Bodite pripravljene, da se uvrstite za prijateljstvo med narodi, da zagotovimo in branimo mir s sovjet-

skim narodom in še z drugimi, ki čustvujejo kot mi.« Mladinci odgovorijo na vsako vprašanje: »Da, obljubljam!»

Uradnik nato nadaljuje: »Slišali smo vašo obljubo, izrazili ste se za veliko in plemenito nalogo. Slovesno vas sprejemamo v delavsko skupnost naše nemške demokratske republike in vam ubljubljam svojo podporo, svojo pomoč, svoje varstvo. Združeni naprej, z vsemi našimi močmi!»

Socialistična poroka

Logično mora »krstu« in »birmi« slediti še socialistična poroka. Spet slovesni okvir ceremoniji, godba, zastave. Na steni nad mizo slika državnega predsednika, na mizi register, šopki cvetja in sveče! V nekem leipziškem dnevniku beremo naznanilo: »Podporočnik Reiner Seering in Herta, rojena Huse sporočata svojo socialistično poroko.« — Spet slovesnost ob spremljavi Händlove glasbe.

Še zadnja pot h grobu ni več dostopna molečemu duhovniku. Povsod po Vzhodni Nemčiji so ustanovili posebna društva. V teh društvih vzgajajo ljudi — katerim dajo tudi posebno uniformo — in ti imajo nalogo, da govorijo ob grobu vsakega mrliča.

Katoliška in protestantska Cerkev se zaman trudita, da bi zajezili poplavo teh novih obredov. Škoda je neprecenljiva. Posebno porazne pa so posledice Jugendweihe. Mladinci, ki se tej odrečejo, so takoj izključeni iz višjih šol in težko dobijo zaposlitev v kaki tovarni ali uradu. Cerkev pa javno sploh ne sme braniti svojih pravic.

Kot povsod, tako pravi tudi v Vzh. Nemčiji partija: »Starci naj le hodijo v cerkev, a mladina bo z nami!« Hočejo, naj bi Cerkev shirala in umrla od »starosti«. Cerkev hočejo obsoditi na smrt zaradi oslabelosti, zaradi »starosti«.

★

Laž ima, pravijo, kratke noge.

Kaj pa tiste, ki imajo visoke peté?

Pregled

svetovnih političnih dogodkov v letu 1961 .....

Leto Gospodovo v mednarodni politiki ni bilo tako hrupno kot prejšnje leto. V nekem oziru je bilo bolj stvarno in trezno. Bilo je več pogrevanja starih sporov, ki so še ostali kot dediščina druge svetovne vojne kot pa novega dogajanja. To velja za vse svetovne velesile, zlasti pa za dve velikanski državi, ki danes vodita svet, to sta Združene države in Sovjetska zveza. Nove države, ki so pravkar pridobile neodvisnost, so se v tem letu urejale in se pripravljale na odgovornost, ki so jo sprejele v tistem hipu, ko so postale samostojne. Samostojnost je namreč lepa reč, ki pa zahteva veliko truda in resnega napora. Ker so gospodarsko in vojaško šibke, jih ne zanima toliko tekmovanje med obema taboroma; bolj jih skrbi, od kod bodo dobile gospodarsko pomoč, ki naj jih dvigne iz zaostalosti in ki naj da njihovi papirnati politični neodvisnosti nekaj stvarne podlage. Septembra se je večina takih in podobnih držav, ki se ne prištevajo nobenemu vojaškemu bloku, zbrala v Beogradu na konferenco tako imenovanih nevezanih držav; hotele so ustvariti razpoloženje za ublažitev mednarodne napetosti, ki grozi, da izbruhne v obliki nove vojne, ki bi bila seveda mnogo strašnejša kot vse prejšnje.

V minulem letu se je nadaljevalo tekmovanje za vpliv pri ljudeh tega sveta; začela pa se je tudi že tekma za osvojitve vsemirja. Človek pa je še vedno priklenjen na to našo staro zemljo; nobeden je noče izpustiti izpred oči, čeprav nas doslej nesluteni tehnični napredek sili v vsemirje proti drugim svetovom. Omeniti moramo drzna poleta ruskih vsemirskih letalcev (kozmonavtov) Gagarina in Titova. Združene države nočejo zaostajati za Rusi ter bodo kmalu tudi one poslale v vsemirski prostor svoje letalce. Sicer pa

se ni zgodilo veliko novega na tej zemlji, ki je bližja kot luna in drugi svetovi. Okoli Berlina so pogreli kašo, ki je postala zelo vroča; ni veliko manjkalo, pa bi bila prekipela. Usoda Berlina je postala vprašanje ugleda, nekak temeljni predpogoj, s katerim je povezana rešitev drugih važnih mednarodnih zadev. Sploh je vsa druga polovica leta 1961 prepletena z Berlinom in nemškim vprašanjem. Bilo ni nobene mednarodne konference ali srečanja raznih državnikov, na katerem se ne bi bili dotaknili tega vprašanja.

NOVI AMERIŠKI PREDSEDNIK

Novi ljudje nova politika! Ta izrek velja še posebno za Združene države, ki so lani dobile novega predsednika v osebi 43-letnega Johna F. Kennedyja, ki je štiriintrideseti predsednik Združenih držav, najmlajši po starosti na tem važnem mestu ter prvi katoličan v Beli hiši. Predaja oblasti se je izvršila zelo slovesno. V svojem nastopnem govoru je Kennedy pozval vse narode in državnike, naj sodelujejo pri delu za mir in za odpravo revščine ter vojn: »Naj vedo vsi, da se bomo borili za vsako ceno in da bomo prenesli kakršne koli žrtve in podprli vsakega prijatelja ter se uprli vsakemu nasprotniku za obrambo in zmago svobode.«

To je v bistvu politični program, ki si ga je postavil novi ameriški predsednik. Enoletna izkušnja je že pokazala, da hoče Kennedy posebno v zunanji politiki preizkusiti nove poti, a pri tem imeti trdno voljo in pred očmi jasne cilje, ki jih hoče doseči.

LAOŠKA KRIZA

Prvo resnejše vprašanje, ki so ga zavalili na pot mladega predsednika, je bila državljanska vojna v južnoazijski državi Laos. Pravzaprav je bila to

državljanska vojna po imenu, kajti v ozadju je stal na eni strani mednarodni komunizem, na drugi pa vplivi zahodnih sil z Združenimi državami na čelu. V tej azijski deželi, ki meji na severu na komunistični Severni Vietnam, je dolgo časa vladalo več ali manj očitno vojno stanje med pristaši raznih princev, ki se je naposled sprevrglo v pravo pravcato državljansko vojno. Pristaše princa Bun Uma so podpirali Amerikanci, gibanju Patet Lao pod vodstvom generala Kong Lija pa so pošiljali vojaško pomoč sovjeti preko Severnega Vietnama. Tako je Laos postal eno izmed občutljivejših žarišč hladne vojne med vzhodom in zahodom; vsak trenutek bi tam lahko nastala druga Koreja. Položaj je bil resen; filokomunistične čete so zasedle že dve tretjini državnega ozemlja in so se preteče naglo bližale glavnemu mestu. Treba je bilo nekaj ukreniti brez odlašanja. Zahodni zavezniki so se dolgo posvetovali med seboj. Končno je prevladalo mnenje Velike Britanije, naj se skliče mednarodna komisija za premirje v Laosu, katero so bili ustanovili že leta 1954 ob zaključku vojne v Indokini.

Sovjeti so po zelo dolgem oklevanju pristali na to, da naj boji v Laosu prenehajo ter da naj se v Ženevi sestane mednarodna konferenca za ponovno obnovo laoške nevtralnosti. Po mnogih težavah in dolgem zavlačevanju je potem le prišlo do premirja; sklicali so tudi konferenco štirinajstih držav v Ženevi. Toda že takoj v začetku so pogajanja obtičala na mrtvi točki, ker se niso mogli sporazumeti, kdo naj na konferenci predstavlja Laos. Bile so tam namreč kar tri delegacije, ki so si vse lastile pravico in lastnost zakonitega zastopstva. Nazadnje so se trije principi: Bun Um, Suvana Fuma in Suvana Vong zedinili glede temeljev za bodočo skupno vlado, kateri naj bi predsedoval nevtralistični princ Suvana Fuma. Za posamezna mesta v skupni vladi se pa trije principi še vedno pogajajo. Tudi konferenca v Ženevi uradno še ni zaključila svojega dela.

Z druge strani pa prihajajo vesti, da se slabša položaj v Južnem Vietnamu, ki tudi meji na komunistični svet. Ameriški krogi obtožujejo komuniste iz Severnega Vietnama, da se vojaško vmešujejo v Južni Vietnam.

KUBA

Meseca aprila so kubanski politični emigranti, ki živijo v Združenih državah, organizirali upor proti vladi Fidela Castra. Nekaj stotin teh emigrantov se je izkrcalo v oboroženih edinicah na južnem delu otoka; prepričani so bili, da se jim bodo pridružili vsi domačini na Kubi; menili so namreč, da ti samo čakajo, da bi se začelo, pa bodo tudi sami skočili pokonci in strmoglavili Castrovo diktaturo. Zadeva pa ni bila dobro pripravljena; izkrcani uporniki niso našli na domačih tleh nobenega odziva; to se da razlagati s strahom, pod katerim trpijo ljudje v vsaki diktaturi. Uporniki so se čez nekaj dni morali vdati. Diktator Fidel Castro je to priliko porabil za veliko čistko v vrstah opozicije in nezadovoljnejšev. Ujetnike je spočetka nameraval dati kar postreliti. Potem pa se je premislil in se je začel pogajati, da bi jih zamenjal za 500 ameriških traktorjev.

Ponesrečni poskus upora proti Fidelu Castru je imel v svetu različen odmev. Komunistični tisk vsega sveta je rohnel proti »divjaškemu napadu« na Kubo. Moskva je zagrozila, da bo posredovala z vojaško silo. Nobena skrivnost ni več, da so upornike podpirale Združene države, ki so zaradi zemljepisne lege otoka Kuba zelo občutljive za to, kdo je tem gospodar, ter bi seveda ne videle rade, da bi si sovjeti prav pred njihovim nosom ustanovili močno vojaško oporišče. Diplomatski stiki med Kubo in Združenimi državami pa so še vedno pretrgani.

RAZMERE V KONGU

Kriza v Kongu tudi v letu 1961 ni bila rešena. Glavni voditelji nove afriške države so po številnih zapletljajih in večkrat hudi napetosti sklenili spravo. Samo Čombe, predsednik obširne

in bogate pokrajine Katanga, ki se je odcepila od ostalega državnega ozemlja in se proglasila za neodvisno državo, ni pristopil k temu sporazumu. V te notranje homatije so se vtaknile oborožene sile Združenih narodov, ki pa za to vmešavanje niso imele od Var-nostnega sveta nobenega pooblastila. Pri tem je glavni tajnik Združenih nar-odov Dag Hammarskjoeld izgubil živ-ljenje.

Še prej pa so v Kongu in povsod po svetu dvignili velik hrup, ker je bil umorjen Lumumba, prvi ministrski predsednik te države, čigar politična zvezda pa je ugasnila, ko ga je pred-sednik republike Kasavubu odstavil. Kasavubu je dal izgnati iz države sov-jetsko in češkoslovaško poslaništvo, ki sta obe imeli velik vpliv na Lumumbo. Lumumba je bil nekaj časa konfiniran v svoji vili v Leopoldvillu. Ker je po-skusil ubežati, so ga prepeljali v mesto Thisville; končno pa so ga izročili Čom-beju; kmalu nato se je izvedelo, da so Lumumba in še dva bivša ministra, Okito in Mdolo, ubili. Ta politični umor so obsodili povsod po svetu. Najbolj so ropotali komunisti, ki imajo za to najmanj moralne pravice, kajti prav-zanje nima življenje političnih nasprot-nikov nobene cene. To je zgodovina zadnjih desetletij pokazala dovolj ja-sno.

V novembru 1961 pa se je v mestu Kindu v vzhodni pokrajini, ki jo imajo v rokah pristaši mrtvega Lumumba, zgodilo nekaj izredno žalostnega, ki je razmere v Kongu postavilo v žarko luč. Enajstega novembra sta prileteli v me-sto Kindu dve italijanski tovorni letali; pripeljali sta pod okriljem Združenih narodov zdravila, živež in druge po-trebne stvari, katerih tam primanjkuje. Ko sta bili posadki obeh letal pri kosilu, so pridrveli oboroženi domači vojaki in začeli neoborožene letalce pretepati; končno so jih odpeljali in jih pobili. Trupla so razrezali ter posamezne kose prodali kar na ulici; zvedele so se tudi cene; za nogo so dali 200 frankov. Zve-čer so potem imeli veliko pojedino, ki

je trajala pozno v noč. Ta za evropske pojme čisto nemogoč grozotni dogodek je pokazal, da ni dovolj dati kakemu plemenu državno neodvisnost in poli-tično moč ter obleči može v evropsko vojaško uniformo; važnejša je vzgoja, ki šele napravi iz divjakov civilizirane ljudi. Tako pa se nekaj tisoč primitiv-nih ljudi z uspehom upira oboroženi sili Združenih narodov, to se pravi, pravzaprav vsega sveta.

Miru v Kongu še ni. Čombe še vedno vztraja pri tem, da naj bo Katanga sa-mostojna država. Vprašanje je le, ali bo mogel vzdržati proti silnemu pritisku; za seboj ima sicer močne finančne kroge, a proti njemu je veliko vojaških in političnih domačih in zunanjih sil.

NENADNA SMRT DAGA HAMMARSKJOELDA

Glavni tajnik Združenih narodov Dag Hammarskjoeld je lansko leto po-svetil veliko svojih sil reševanju za-voženega položaja v Kongu. Njemu so bile podrejene vse oborožene sile Zdu-ženih narodov v Kongu. V svojih ro-kah je združeval velikansko oblast; ma-lokateri državnik na svetu ima toliko moči, kot jo je imel on. Menda na nje-gov ukaz so oddelki teh čet napadli Čombeja in njegovo vlado v Katangi. Po sklepih in navodilih Združenih nar-odov bi se te čete ne smele vmešavati v notranje zadeve v Kongu. Ali se dr-žava uredi centralistično ali pa naj po-stane zvezna država, to je gotovo no-tranja zadeva. Prvi sunek ni uspel; Čombe je vzdržal. Tedaj je Hammar-skjoeld s posebnim letalom odpotoval v Katango na razgovore s Čombejem. Nesreča je hotela, da je na letalu na-stal ogenj. Padlo je na tla in vsi pot-niki so bili mrtvi. Preiskava, ki se je takoj potem izvršila, ni dognala prave-ga vzroka nesreče; zato danes lahko le ugibljemo, ali je bila nesreča ali pa sabotaza.

S Hammarskjoeldovo smrtjo je na-stal v organizaciji Združenih narodov težak položaj. Rusi, ki Hammarskjoel-da niso marali, so že prej večkrat bučno zahtevali, naj Hammarskjoeld odstopi;

na njegovo mesto pa naj pride »trojka«, to se pravi, skupina treh tajnikov, od katerih naj bi bil eden komunist, drugi bi izhajal iz zapadnega bloka, tretjega pa bi določile nevtralne ali tako zvane nevezane države. Vsak izmed teh treh tajnikov bi imel pravico veta, to je pravico, da bi ugovarjal proti kateremu koli sklepu; če bi ugovarjal samo eden izmed treh, bi sklep ne bil veljaven. Tudi človek, ki se za mednarodno politiko prav nič ne zanima, razume, da bi bilo vsako delo v organizaciji Združenih narodov čisto onemogočeno, ako bi sprejeli načelo tajniške »trojke«. Zapadne države načela o »trojki« nikoli niso sprejele. Ko je šlo za to, da bi na mesto ponesrečenega Hammarskjöldea imenovali novega tajnika, so Rusi spet izvlekli na dan svojo zahtevo po »trojki«. Ko so pa videli, da ne bodo uspeli, so odnehali. Zato je bil imenovan en sam tajnik, namreč birnanski delegat U Thant, a le do leta 1963, do takrat torej, ko bi bila potekla doba tudi Hammarskjöldu. Zategadelj življenjska kriza Združenih narodov ni rešena; le odložili so jo.

ALŽIRSKO VPRAŠANJE

Vojna v Alžiriji traja dalje in ni ji videti konca. Z obeh strani je večkrat prišla pobuda, da bi sklenili mir, a uspeha do sedaj ni bilo. Veliko oviro predstavlja francosko prebivalstvo v tej deželi. Ti Francozje nočejo nič slišati o kakem sporazumu, zaradi katerega bi občutno trpeli ali pa bi morda celo morali zapustiti deželo, v kateri so se rodili. Izkušnje, ki so jih po zadnji vojni doživeli evropski prebivalci v drugih arabskih državah, n. pr. v Egiptu, Libiji, Tunisu, so namreč zelo žalostne. Arabci so jim zaplenili premoženje, jim vzeli vsako možnost za delo, jih neznožno obdavčili ter jih tako prisilili, da so se izselili. V Alžiriji je zelo veliko število Francozov, ki niso priseljenci, ker so se tam rodili. Ker poznajo razmere in ljudi, ni prav nič čudno, če hočejo imeti zagotovljeno neko varnost za delo in življenje in če se upirajo, da bi bili izročeni Arabcem na milost

in nemilost. Hočejo trdnega, prijemljivega jamstva, da bodo po koncu vojne lahko živeli in delali v miru, da jih nihče ne bo preganjal in jim kratil osnovne človeške in državljske pravice. Nekateri iz med njih so zelo odločni in bojeviti; zastopajo skrajno stališče, namreč da naj Alžirija ostane pod francosko vrhovno oblastjo. Ti so se povezali z vojaškimi krogi in skupaj z njimi uprizorili upor v Alžiru. Upor so vodili generali Challe, Zeller, Jouhaud in Salan ter nekaj civilistov. Za nekaj dni so imeli v roki precejšnji del alžirskega mesta. Po razpoloženju prebivalstva sodeč, je bilo nekaj nevarnosti celo za De Gaulla in njegovo vlado. De Gaulle pa je v skladu s 16. členom francoske ustave prevzel vso državno oblast in pozval prebivalstvo, naj z vsemi sredstvi nastopi proti upornikom, ako bi se njihovi padalci spustili v Parizu na tla. Ukazal je prekiniti vse zveze in dobave upornikom, katerim potem ni ostalo nič drugega, kot da so se vdali. Generala Challe in Zeller sta bila zajeta in potem obsojena na deset let ječe; druga dva generala, namreč Salan in Jouhaud pa sta ušla in zdaj vodita tajno vojaško odporiško gibanje O.A.S.

De Gaulle je takoj nato, ko je zavrnil upor, očistil državno upravo in najvišja poveljstva v vojski. Dal je tudi pobudo za stike s predstavniki alžirske uporniške vlade. Zaveda se namreč, da vojna, ki škoduje obema strankama, ne more večno trajati, da je treba ta krvavi spor rešiti, čeprav je na obeh straneh veliko trdovratnosti. Dne 20. maja so se začeli razgovori v Evianu ob Ženevskem jezeru; trajali so dobre tri tedne; do sporazuma ni prišlo. Čez nekaj časa so pogajanja obnovili v Lugrinu v Švici; uspeha tudi sedaj ni bilo. Sporazum ovirata zlasti dve točki: 1. zaščita evropskega prebivalstva v bodoči neodvisni Alžiriji; 2. velikanska puščava Sahara s svojim podzemeljskim bogastvom. V zadevo je posredno posegel še tunizijski predsednik Burgiba in izzval bizertsko krizo, ki je

močno poslabšala razmerje med Tunizijo in Francijo.

Medtem je vojna v Alžiriji stopila v osmo leto. Zdi se, da so na obeh straneh že naveličani in utrujeni. Kljub temu pa spopadi še vedno zahtevajo veliko človeških žrtev. Na arabski strani hujskajo skrajneži, na francoski pa tajna vojaška organizacija O.A.S., katero vodijo desničarji z generalom Salanom na čelu. Težko je reči, kdaj se bo vojna končala, a končati se bo morala, kajti nobeno prelivanje krvi ne more trajati večno.

SREČANJE

KENNEDYJA S HRUŠČEVOM

Dne 3. in 4. junija sta se na Dunaju prvič sestala predsednik Združenih držav Kennedy in sovjetski ministrski predsednik Hruščev. Ta dogodek je javnost precej presenetil, zlasti zaradi hudih obtožb, katere je Hruščev izrekel na račun Združenih držav po razbitju predlanske vrhunske konference v Parizu. Tudi Kennedy je ob prevzemu oblasti zatrjeval, da ne bo tratil časa s potovanji. Kritične mednarodne razmere pa so ga prisilile, da je menjal načrte. Dogodki v Kongu, na Kubi in v Laosu so nujno terjali razčiščenje ameriško-sovjetskih odnosov. Ni kazalo drugega, kot pogledati bridko resnico od blizu in poiskati osebnih stikov.

Razgovarjala sta se sama brez prič; navzoči so bili samo uradni tolmači. Oba zunanja ministra Rusk in Gromiko sta se pogovarjala v drugi sobi. Iz uradnega zaključnega poročila je javnost zvedela le, da sta oba državnika govorila o vseh kočljivih mednarodnih vprašanjih, zlasti pa o Laosu, razorožitvi in Berlinu. Iz drugih virov pa se je zvedelo, da sta govorila še o marsičem drugem. Kennedy je opozoril Hruščeva, naj ne podcenjuje odločnosti zahodnih zaveznikov, ki bodo z vsemi sredstvi branili svoje pravice v zahodnem Berlinu; če bo treba tudi s silo. Hruščev pa je menda vztrajal pri svojem načelu o »trojki«, po katerem naj bi v vse mednarodne organizacije in odbore vključili predstavnike zahoda,

vzhoda in nevtralcev, kajti ves svet da je razdeljen na tri dele.

To dunajsko srečanje je vsajčasno nekoliko ublažilo mednarodno napetost; spor pa ni bil rešen noben. Kennedy je na tem svojem prvem potovanju v Evropo obiskal oba zaveznika De Gaulla in MacMillana.

BERLINSKA KRIZA

Da je dunajski sestanek pustil vsa mednarodna vprašanja na mrtvi točki, so dva meseca pozneje pokazali dogodki v Berlinu. Napetost v Berlinu ni ponehala. Da v vzhodnem delu Berlina ni življenje lahko, da marsikdo težko prenaša nasilje rdeče diktature, ki se vtika v vse, dokazujejo prebivalci, ki so vsak dan v velikem številu bežali na zahodno področje. V nedeljo 13. avgusta so komunistične oblasti Vzhodne Nemčije kar čez noč zaprle ves promet med vzhodnim in zapadnim delom Berlina. Demarkacijsko črto so zastražili z ljudsko policijo, ki je imela na razpolago tudi tanke. Potegnili so žično oviro in tako onemogočili vsakršen promet. V mestu je zavladovalo pravo vojno stanje.

V naslednjih tednih se je položaj v bivši nemški prestolnici še zaostрил. Sovjetska zveza je zagrozila, da bo ovirala svoboden dostop iz Zahodne Nemčije v tisti del Berlina, ki je pod nadzorstvom zapadnih zaveznikov. Kdor hoče namreč iz Zapadne Nemčije priti v Berlin, mora iti preko ozemlja, katero imajo zasedeno sovjetske čete. Zato Rusi tu lahko nagajajo, čeprav je zapadnim zaveznikom v pogodbi zajamčena pravica do prostega prehoda. Potem pa so vzhodnonemške oblasti namesto žičnih ovir dale postaviti ob demarkacijski črti cementni zid; tega so takoj krstili za »kitajski zid«. Ti ukrepi vzhodnonemške vlade so čisto svojevoljni. Zaradi njih se je napetost stopnjevala do viška. Iz Vzhodne Nemčije pa so nezadovoljneži kljub vsemu še vedno poskušali bežati na zapad. Zato so komunistične oblasti dale izprazniti vse hiše, ki stoje tik ob demarkacijski črti, ali pa so dale vsaj zazidati okna.

Vse to nagajanje in grožnje spadajo v načrt Hruščeva, da bi z vrsto izvršenih dejstev polagoma prisilil zapadnjake k popuščanju in priznanju dejanskega stanja. Najbolj je razburilo zahodne zaveznike kratenje pravice do svobodnega dohoda v Berlin. Ta pravica izvira iz medzavezniškega sporazuma iz leta 1945; leta 1949 so jo po prenehanju znane berlinske zapore ponovno potrdili. Dokler je šlo za omejevanje osebnega prometa, so zavezniki še prenesli; ko pa so jim hoteli vzeti pravice, ki jim pritečejo po vojnem pravu, so se takoj odločno postavili po robu. Vlada Združenih držav je sovjete opozorila, da bi vsak tak poskus smatrala za napadalno dejanje.

Kaj hočejo komunisti doseči z netenjem berlinske krize? Predvsem dvoje: Berlin predstavlja za tako imenovani socialistični tabor pravo sramoto, ker je pristno ogledalo življenja pod dvema različnima vladavinama. V vzhodnem delu je komunistično podložništvo, v zahodnem pa vlada prostost in demokracija. Od tod reke beguncev skozi to »svobodno oko« na Zapad. To seveda komunistom ni po volji. Hiteli so to stanje odpraviti. Toda kako? Zdi se, da hočejo uveljaviti svojo voljo s silo, to se pravi izgnati s silo zapadne zaveznike iz Berlina ali jim tako nagajati, da bodo priznali Vzhodno Nemčijo in njeno vrhovno oblast nad vsem Berlinom. Naleteli pa so na odločen odpor zaveznikov, ki se pod grožnjami nočejo pogajati. Na tej točki je berlinska kriza obtičala.

Po 22. kongresu KP Sovjetske zveze je začel pihati iz Moskve nekoliko milejši veter, kar se tiče berlinske krize. Uradnega in določenega pa ni še nič. Hruščev svojih groženj še ni preklical.

SOVJETI SO PREKINILI ATOMSKO PREMIRJE

Pogajanja o splošni razorožitvi niso pripeljala do nobenega sklepa; pravzaprav ni bilo pričakovati nič drugega kot polom. Potem so še pretrgali pogajanja glede odprave atomskih in sploh jedrnih poskusov. Vendar so se pa pri-

zadete države, namreč Amerika, Sovjetska zveza in Anglija, v Ženevi leta 1958 sporazumele, da ne bodo več delale atomskih poskusov. Sovjetska zveza je pa 1. septembra 1961 nepričakovano prekršila atomsko premirje s tem, da je dala razstreliti več atomskih bomb; poročila govore o nekaj desetinah večjih in manjših bomb. Največ razburjenja in zgražanja je povzročila eksplozija velebombe s silo petdesetih megatonov (30. oktobra na otoku Nova zemlja); to pomeni, da ima taka bomba razstrelilno moč kot petdeset hilijonov ton dinamita. Pokanje samo bi ne bilo še nič tako hudega; hujske je, da se pri takih atomskih razstrelitvah dvignejo v zrak oblaki s smrtno nevarno snovjo. Če je take snovi preveč — temu pravijo z učeno besedo radioaktiviteta — se ljudje, zlasti otroci zastrupijo, da umrejo ali pa vsaj zadobijo notranje poškodbe. Ves svet je pozival Hruščeva, naj odneha in naj ne dela škode na zdravju poznejšim rodovom. Hruščev, ki se mu zdi, da si sme vse dovoliti, ni nikogar poslušal. To postopanje so obsodile celo nekatere levičarske stranke, n. pr. italijanski socialisti. Le komunisti so zagovarjali atomske poskuse, češ da so potrebni za varnost.

Združene države so potem tudi razstrelile nekaj atomskih bomb; to pa so bile podzemeljske bombe, ki za človeško zdravje širom po svetu niso tako nevarne.

RAZPOKE

V KOMUNISTIČNEM TABORU

Da tudi v komunističnem svetu ni vse tako enotno, trdno kot skala, kakor prikazujejo komunistični voditelji, priča potek 22. kongresa komunistične partije, ki se je vršil v Moskvi zadnje dni oktobra in prve dni novembra. Na tem kongresu je Hruščev silovito napadel notranjo opozicijo v partiji sami; to opozicijo je nazval »proti-partija«. Ime ni važno; važno pa je dejstvo, da ima v komunističnih partijah vsakokratna vladajoča skupina proti sebi močne nasprotnike, katerih se ob vsaki priliki hoče iznebiti. Hruščev je za to

delo porabil kongres partije. Napadel je nekaj starih zaslužnih voditeljev, kot so Molotov, Kaganovič, Vorošilov, Malenkov. Čutil je, da so mu nevarni. Razkril je njihove zločine, katere so zagrešili v Stalinovem času. Verjetno je marsikaj res, kar je pravil; še bolj verjetno pa je, da ni povedal vsega. V Stalinovem času je namreč tudi on že bil med vodilnimi politiki v Sovjetski zvezi. Lahko je kaj zakrivil tudi on. O tem seveda ni govoril. Dosegel pa je, da je večina napadenih bila izključena iz partije. V borbi proti stalinizmu je zahteval — in kongres je to zahtevo sprejel — naj se Stalinovo truplo, ki je doslej ležalo skupaj z Leninom v velikem mavzoleju in je bilo vidno vsem, ki so dan za dnem v trumah prihajali iz vse Rusije, da bi videli dva največja tvorca sovjetske države in komunistične družbe, odstrani iz tega mavzoleja in naj se pokoplje na pokopališču, kjer ležijo komunistični voditelji drugega reda. Tudi ime mesta Stalingrad, ki je slavnoznano iz druge svetovne vojne, ker so tam Hitlerjeve armade doživele nepopravljiv poraz, je Hruščev ukazal spremeniti v Volgorod, to je mesto ob Volgi.

Na kongresu je prišlo do javnega preloma s kitajskimi in albanskimi komunisti. Teško je reči, kaj je v ozadju tega bučnega spora. Zdi se, da so Kitajci hudi, ker jim Hruščev noče dati atomske bombe in ker jim ne dovoli, da bi se naseljevali v Sibiriji. Kitajcev je nad 600 milijonov, Sibirija, ki meji na njihovo ozemlje, pa je skoraj prazna. Hruščev ve, da bi Kitajci Sibirijo preplavili, zato rajši sam pošilja tja na deset tisoče sovjetskih delavcev, strokovnjakov, inženirjev in tehnikov, da tam gradijo nova mesta, tovarne in druge naprave. Kitajci so se zato zvezali s »protipartijsko« ali z drugo besedo »protihruščevsko« skupino. Od tod Hruščevov napad na oboje. Ču-En-Laj, ki je bil prve dni na kongresu, je takoj po tem napadu na kitajske tovariše zapustil kongres in se vrnil domov.

Še bolj napeti so sovjetsko-albanski odnosi. Ze pred kongresom so albanski

komunisti izgnali sovjetske podmornice, ki so v Albaniji imele svoje oporišče, in uprizorili več sodnih procesov proti sovjetskim, jugoslovanskim, grškim in ameriškim »vohunom«. Na jesenskem kongresu je Hruščev Albance odkrito obtožil stalinovstva in jim očital, da se držijo na oblasti s krvavo strahovlado. Tako je prišlo do tega, da v državah, ki so pod sovjetskim vplivom, odstranjujejo vse, kar spominja na Stalina, v Albaniji pa uničujejo slike Hruščeva. Komunistična Kitajska obljublja Albancem gospodarsko pomoč, zlasti žito, čeprav široke množice na Kitajskem same stradajo.

Kako se bo sovjetsko-albanski spor razvozlal, lahko samo ugibljemo. Položaj sedanjih albanskih komunističnih voditeljev otežkoča tudi dejstvo, da imajo proti sebi tudi Titovo Jugoslavijo. Maršal Tito je imel po moskovskem kongresu v Skopju v Macedoniji govor, v katerem je dejal, da »ne bo mogel nikdar ponuditi roke takšnim ljudem, kot so Hodža, Seha in drugi, katerih roke so do komolcev okrvavljene...«

Tako drvi svet naprej z doslej nesluteno naglico. Vse se spreminja, pada in se dviga. Zato bi človek dejal, da tudi take sedanje veličine kot Hruščev ne bodo večno vladarile, da bo prej ali slej udarila tudi njihova ura.

Samo eno se v več kot sto letih ni spremenilo. Naš Prešeren je zaradi takratnih razmer čutil potrebo, da je zapel:

Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi!

da smo očeta enega sinovi,
ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi.

Kaže, da smo od tega bratstva danes prav tako oddaljeni, kot so bili naši predniki v Prešernovih časih.

★

Sodnik: Obtoženi ste, da ste temu gospodu pred nekaj dnevi na cesti rekli, da je tepec.

Obtoženec: Tega se sicer ne spominjam, toda bolj ko ga gledam, bolj se mi zdi, da bo res.

ZA NAŠE MALE

S. G.: Pohajaček

Ni rastel ob očetovi močni roki. Očeta skoraj ni poznal. Nekega nedeljskega popoldneva ga je videl prvič in zadnjič. Prišel je od daleč pogledat mamo in njega. Naštel je nekaj papirnatega denarja na mizo. Hodil je po sobi gor in dol. Njega še v naročje ni vzel. Tega se spominja Šimen. Nato je oče odprl vrata. Mami ni segel v roko. Le rekel je: »Bosta pa sama!« In je odšel.

Stric je bral mohorsko knjigo. Niti besede ni rekel očetu.

* * *

Mama ni ostala dolgo doma. Videl jo je tako zamišljeno.

»Kaj naj naredim s teboj?«

Nadela si je praznično obleko in ga poklicala k sebi.

»Pridi semkaj! Mene ne marajo. Stric je hud. Delat grem. Ti ne moreš z menoj.«

Zajokala je.

Tudi mali Šimen je zajokal in vprašal: »Mama, zakaj jokate?«

»Boš že zvedel. Priden bodi. Angelček varuh naj te varuje in Mati božja!«

* * *

Mama se je od brata kratko poslovila: »Lovre, grem. S Šimnom imej usmiljenje!«

Lovre ji ni segel v roko. Rekel je le: »Pa pojdi!«

Objela je Šimna in vzdihnila: »Revček!« Zajokala je.

Tudi Šimen je jokal in ni vedel, zakaj. Jokal je le, ker je videl mamo jokati. Čutil je nekaj hudega. Da bo ostal sam, še ni doumel.

Ko je mama prestopila prag in se še enkrat ozrla nazaj, je začutil v srcu tako grenkost, da je zajokal na ves glas, se sesedel v temni veži za vrata in jokal, jokal.

Teta ga je jezno pogledala: »Kaj se tako dereš?«

Imel je štiri leta in pol.

* * *

V hlevu je imel stric precej živine. Pred hlevskimi vrati je bilo gnojišče. Zdelo se je pripravno. Lahko so kitali gnoj kar iz hleva. Dež je izpiral gnoj. Okrog njega se je nabirala gnojnica. Vodi se ni ljubilo iti po svetu. Udomačila se je okrog kupa.

V tej vodi so imele posebno veselje male račke. Piške so pa okrog čivkale. Nekoč se je spustil v vodo piščanček. Ni mu šlo kot račkam. Utonil je.

Teta ga je potegnila na suho: »Saj je še gorak. Ga bo pa Šimen pojedel.«

Tako je Šimen jedel prvič meso, pa še kurje. Ko je družina jedla ob nedeljah meso, je bil stric mnenja, da sta za Šimna dovolj juha in krompir, da se ne razvadi.

* * *

Ko Šimen ni še imel šest let, je že moral na pašo.

Ptički so budili zarjo, teta pa Šimna: »Vstani, dan bo že! Vstani, gnal boš na pašo.«

Šimen se je skobacal na noge. Zdehal je. Z dlanjo si je mel oči. Pretegnil se je na levo in desno. Kar svežega se je počutil.

Stric je pripeljal živino iz hleva: sedem krav in eno ovčko.

Vsako leto so vzredili eno ovčko in jo doma zaklali.

»Na!« je rekel stric. »Tu je palica, če te ne bodo poslušale. Pelji jih v Skrajni dol.«

Tam mimo je vozil vlak.

»Na!« je ponudila teta kos črnega kruha. »Ne pospravi ga takoj. Jej, ko bo odzvonilo v zvoniku.«

Šimen se je spomnil mame. Rad je ponavljal njene zadnje besede, naj ga

varujeta angel varuh in Mati božja.

Tudi danes je vzdihnil, kot vsak dan: »Varujta me, sv. angel varuh in Mati božja!«

* * *

Ena izmed krav je nosila na vratu ubit zvonec. Zamolklo je pozvanjala, ko je bulila travo. Pozvanjanje je živino držalo skupaj, da se ni porazgubljala.

Šimen se ni mogel premagovati do zvonjenja. Potegnil je iz žepa kos kruha in ga pojedel pol. Bil je lačen.

Največ veselja je imel z ovčko. Pogovarjal se je z njo kot s sestrico. Včasih je prav glasno poudarjal besede. Menil je, da ga tako bolje razume. Pa ovčka ni bila gluha.

Gladil jo je po čelu in ji čehljal ušesa. Ovčki je to ugajalo.

»Ti, ovčka, ali je dobra travica? Vidiš tamle zajčjo deteljico. Mehka je. Le pokusi! In rožic ne maraš? V cvetih je med. Teknil ti bo. Ne hodi tja! Tam je trnje.« Tako in podobno je čebljajal.

Kravice so opletale z repom in se mirno pasle. Ovčki niso bile prav nič nevoščljive.

* * *

Ko je imel Šimen sedem let, je prišla nezgoda.

Ze tretje leto je pasel. Na paši je imel že tretjo ovčko.

Pa se je ovčka nekega jutra preveč napasla. Ali pa je požrla pajka ali kako pero, ki je odpadlo vrani. Legla je prav k železniškim tračnicam. Preden se je Šimen dobro zavedel, je pridrvel vlak in ovčko vso raztrgal.

Šimen se je silno ustrašil. Skril se je za grm. Tisti dan ni pripeljal živine domov, preveč se je bal strica.

Ker ni bilo živine domov, je stric zaslutil nesrečo. Prisopihal je v Skrajni dol. Živina je mirno ležala in zadovoljno prežvekovala.

»Šimen... Šiimen!«

Šimen je zlezal izpod grma in ni vedel, kaj bi. Izročil se je stricu na milost in nemilost.

»Kaj si delal? Ali si spal? Kje je ovčka?«

»Vlak... jo je... raz... trgal,« je zajokal Šimen in si z rokavom zakril oči.

Stric ni vpraševal, kako je vlak povozil ovčko. Ni poznal usmiljenja: »Ti, lenuh, ti! Kaj si naredil?« je vpil ves iz sebe.

Iztrgal mu je iz rok šibo in ga našeškal.

»Sedaj pojdi, kamor hočeš! Pri nas te ne maram več.«

Šimen je besede vzel zares in ni si upal priti domov. Ta dan ni kosil. Oj, kako je bil lačen!

Bilo mu je kot malemu ptičku, ki ga vrže kruta roka iz gnezdeca.

Bal se je in ni vedel, kam sedaj. Začel se je potikati okrog.

Stric in teta se nista kaj posebno zanimala, kje je in kaj počenja. Stric je zamahnil z roko, češ: »Iz njega tako ne bo nič prida!«

* * *

Ko je Šimen tako postopal okrog, se je ustavil ob potočku. Gledal je ribice:

»Ribice, ve imate svoj domek, potoček. V njem veselo plavate. Jaz pa nimam doma. K stricu si ne upam...«

Po grmovju je iskal lešnikov in divjih hrušk, po gmajni pa borovnic. Na travniku je trgal kislico in jo žvečil.

Kadar je nabral gob, jih je prinesel kakí dobri gospodinji. Dala mu je kruha ali kar je ostalo od kosila.

Če se je približal domu, sta ga stric in teta podili proč: »Poberi se, nadlega!«

* * *

Nekega jutra je Šimna našel njegov boter, stric Lojze, v svoji drvarnici; spal je na butarah. Rekel je ženi:

»To ne gre. Šimna ne moreva kar takole pustiti, saj sem mu stric in boter. Se izpridil se bo.«

»Imamo kopico svojih otrok,« je pritrdila žena, »pa dodajmo še eno žlico in Šimen se bo nasitil, naši ne bodo lačni.«

Lojze je stopil v drvarnico in poklical Šimna po imenu.

Šimen se je zdrznil: »Joj!«

Stric ga prime za roko: »Ne boj se, Šimen, pri nas boš ostal.«

»Ali me hočete? Kaj bom pa delal?«

V tem hipu pride teta in ljubeznivo povabi fantiča: »Lačen si, Šimen, pridi v hišo, boš z nami zajtrkoval.«

Tisto jutro je po dolgem času spet jedel toplo jed. Mlečni sok in krompir v oblicah sta mu šla posebno v slast.

Po jedi je oče pojasnil otrokom: »Otroci, Šimen bo ostal pri nas. Zdaj je vaš in naš. Radi se imejte! V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha...«

Šimen je okorno potegnil roko preko čela.

Teta je takoj spoznala, da je nečak malo poučen v veri.

Ob nedeljah ga je učila z drugimi svojimi otroki katekizem in zgodbe. Šimen je poslušal z očmi in ušesi. Od slik v zgodbah se kar ni mogel ločiti.

Začel je hoditi v šolo.

»Šimen, ti boš znažil čevlje, Tonček bo prinašal vodo v kuhinjo...«

Oče je vsakemu otroku določil delo.

Na pašo je gnal zdaj eden zdaj drug. Šimen se je silno bal vlaka.

Čevlje so imeli ob nedeljah vsi tako lepo osnažene, da so se svetili kot še nikoli prej. Šimen je vzel delo zares.

»Dober delavec bo,« je zašepetal stric ženi.

* * *

Ko je odrasel šoli, ga je vprašal stric: »Kaj bi rad postal?«

»Kovač!« je zaklical Šimen.

Še preden je moral k vojakom, se je že izučil za kovača. Kako je pelo kladivo! Ko je koval žareče železo, so se iskricе utrinjale in padale na vse strani kot svetle zvezdice.

Mislil si je: »Takale iskra tudi sam sem bil. Zgubil bi se bil ali umrl od lakote, da me nista pobrala in kovala stric pa teta.«

Zažvižgal in zapel je veselo. Še posebno rad je zapel tisto od Andreja Perneta, učitelja v Šturjah na Vipavskem: »Poslušam kovača, ki kladvo obrača...«

Še sedaj se vsak dan spomni očeta, ki stoji med vrati in pravi mami: »Bosta pa sama!« Spominja se tudi svoje mame ter njenih besedi: »Bodi priden in angelček varuh naj te varuje in Mati božja!«

Tedaj mu pridrsi po licu solza in iz srca se dvigne tiha prošnja za njuni duši...

UGANKE

(Jel)

1. Gričasto domovje,
v njem grbančasto gorovje.
2. Obračaj na desno, sukaj na levo,
prelomi, presekaš, kaj meniš je to,
poskušaj od zunaj, poskušaj od znotraj,
povsod je prijetno, povsod je sladkó?
3. Najpréj je trdò, potem je prašnò,
v vodi lepilo, v peči jedilo?
4. V mrazu trdò, razburja se v loncu,
čudno je to, teče na soncu?
5. Malček, palček,
živ kazalček,
kdo pa sta
druga dva?
6. Skače kot mače,
je sladko, je grenko,
stoka in joka,
brez njega ni zvoka?

sredinec, 6. jezík.

testo) kruh, 4. (led-krop) voda, 5. pristanec,

RESITVE: 1. oreh, 2. bombon, 3. (zrno-moka

ODLICEN RAČUNAR (Jel)

Učitelj je učil seštevanje. Filip je bil precej trde glave za številke. Do pet je še prišel z jasnim pogledom. Če je bilo več, se je njegov obraz stemnil.

$5 + 5 = 10$, je razlagal učitelj. Vsi so razumeli, le Filip ne.

Učitelj se posluži nazorne razlage: »Glej, Filip! Na eni roki imaš pet prstov. Na drugi pet prstov. Skupaj deset prstov. Torej koliko je pet prstov in pet prstov? Le poglej!

Filip: »Pet prstov in pet prstov sta obe roki!«

PRIDNI UČENEC (Jel)

Učiteljica: Ali se učiš iz knjige?

Učenec: Seveda.

Učiteljica: Odpri torej knjigo, da si zaznamuješ, kaj se moraš učiti!

Učenec: Nimam knjige.

Učiteljica: Kam si jo dejal?

Učenec: Na kaščo, že lani.

A (Jel)

1.			O	
2.				A
3.				A
4.				A
5.			U	
6.				O
7.			E	
8.				O
9.			O	
10.				O
11.			E	
12.			I	
13.				A
14.			I	

1. povezano žito, 2. jo večkrat piješ, 3. ima eno uho, 4. jo dobro poznaš, 5. ti je všeč, 6. potrebno za snago, 7. na njem stojiš, 8. ime, 9. Japonci ga ne uporabljajo, 10. teče, 11. pozimi ga je več ali manj, 12. obramba, 13. arabsko mesto, 14. ga pozna športnik pozimi.

V drugi vrsti navzdol bereš ime porednega fantiča.

Tak ne smeš biti ti!

Rešitev: Nagajivi Tonček.

B (Jel)

1.				K
2.				N
3.				K
4.			N	
5.			J	
6.				N
7.			Č	
8.			G	
9.			J	
10.			K	
11.			N	
12.			L	
13.				L
14.			Č	

1. pred grmenjem, 2. ti ni ljuba, 3. podoben fižolu, 4. potrebno za opeko, 5. ima ptič, 6. vabljev, 7. ime fantiča, 8. prodaja trgovec, 9. ima kmet, 10. kliče piške, 11. je že umrl, 12. zabela, 13. dom hudobcev, 14. prejme delavec.

V tretji vrsti navzdol bereš ime spačene delklice.

Rešitev. Izbirčna Metka.

IZ SOLSKE NALOGE

Vol je krava, ki ne daje mleka. Da ni zastojf pri hiši, mora orati in vleči vozove.

★

Tudi tisoč kilometrov dolga pot se začne s korakom.

★

Mati: Le kje se je naš Mihec naučil kletvic in drugih grdih besed?

Očka: Kje neki? Saj stanujemo blizu davkarije.

OBRAZI IZ KOLONIJE

Štiriindvajset deklic z višnjevimi klobučki, z bluzami z modrimi kvadratici in kratkimi plavimi hlačkami se gnete skupaj na sliki. Nekatere gledajo silno važno, druge se smehljajo. To je moja mala družina, ki se je zbrala skupaj z vseh strani in se znova razpršila. Podarile so mi svojo notranjost, razkrile svoje male in velike skrivnosti, nato so odšle.

Spomnjam se prvega večera, ko so jokale in niso mogle zaspati, ker ni bilo materinega poljuba in lastne posteljice. Prve ločitve, prve spremembe... V sobi so, ko stopajo polagoma iz pravljničnega sveta v resničnost. Mnoge so skušale vskladiti oba sveta, druge pa so ju razlikovale: Ko sem bila majhna in sem verjela v to in ono... se je začejalo njih pripovedovanje. V koliko stvari bodo še verjele, ki se bodo izkazale lažne? Na njih bodočnost, ki jo tako željno pričakujejo, sem mislila prvi večer, ko sem jih opazovala.

Toda motrijo me njihovi obrazi, visoke gore v ozadju jim podarjajo veličastno resnost. Loredana (neprenehoma je šivala oblekce za punčko) objema neločljivo Lučano. Obe sta mi jo zagodli brž drugi večer. Začelo se je s silovitim krikom in jokom Loredaninim. Prijateljica jo je pahnila, da je zadela z glavo ob rob pri nočni omarici. Ko je odstranila roko od bolečega mesta, je uzrla krvavo dlan. Vsa preplašena je začela še huje vpiti:

»Lučana me je, Lučana!« je kričala vsa iz sebe.

Lučana ni mogla spraviti iz sebe besede. Stala je z očmi široko razprtimi od groze. Okrvavljena dlan je vzbudila silen vtis in pregnala je vsako drugo misel.

Loredana se je pomirila šele tedaj, ko jo je bolničarka prepričala, da je to zelo majhna rana, katero bo imela obvezano samo do jutra. Ko se je vrnila v spalnico s prevezano glavo zavedajoč se svoje važnosti, je bila v sobi popolna tišina. Nihče ni znil besede, samo Lučana se je skrivala pod odejo in pritajeno hlipala.

»Kaj pa je sedaj, Lučana?« sem vprašala.

»Vse so bile proti njej,« je povedala deklica, ki ji vest ni ničesar očitala. »Vse so jo krivile za to, kar se je zgodilo.«

»Saj ni res. Saj ste se vendar igrale, ali ne?«

»Da, da, igrale smo se,« je hlipala Lučana. »Igrale smo se in Loredana...«

»Saj mi nič ni,« jo je tolažila tudi Loredana, ki jo je strah sedaj minil. »Ali ni rekla bolničarka, da ni nič hudega?«

Postali sta neločljivi prijateljici.

Zadaj na sliki srečam Katjin vdani pogled. Katja je svojevrsten pojav: dolga je, nerodna in na las podobna dečku.

»Katja, Katja!« so vse klicale za njo in se ji smejale. A ona se ni menila za njihove šale.

»Oh,« mi je nekdanj potožila, »komaj čakam, kdaj pojdem domov. Doma si obujem copate in bom šla brž prvi dan čofotat po vodi.«

Neznansko je ljubila prostost in sovražila razneženost. Eno pa je imela: bila je odkritosrčna.

»Najraje bi se igrala s fanti,« mi je zaupala.

»Zakaj pa?« sem se začudila.

»S fanti se lahko igraš vojno s češarki, s kamenjem in peskom. Z deklicami pa igray kolo — uf...«

Ko sem ji razložila, da se tudi dečki ne smejo obmetavati s kamenjem, se ji je razločno bral na obrazu odgovor: V tej koloniji je vse narobe.

Potem je spoznala dečka s puranjimi peresi, napičenimi okrog glave, in se je kar zagledala vanj, vsaj tako so trdile njene prijateljice, a ona ni hotela nič slišati o tem. Bil je poglavar indijskega naselja in je vodil oprezne vojščake v boj. Srce ji je gorelo, ko jih je gledala, kako so letali z napetimi loki in se obmetavali z borovimi češarki.

Nekega dne sem jo opozorila, da bi že morala pisati domov. Tedaj je začela ugovarjati: »Uf, komaj se je končala šola, ko je bilo treba pisati in pisati vsak dan. In sedaj tu v koloniji spet ni miru. Piši, piši, uboga Katja!«

Počivali smo v borovem gozdiču, ko je kot strela z jasnega prišla vest, da je Katja prekoračila potok, ki je predstavljal mejo, preko katere deklice niso smele. Vročino ima in se ji blede, ker je omahovala, ko je šla po mostiču, in bi bila skoro padla v vodo. Sedaj se joče na vso moč in ne pusti nikomur do sebe.

To je bilo pri Katji nekaj silno čudnega. Poslala sem ponjo, a ni prišla. Vznemirjena sem jo šla iskat sama.

»Nič mi ni, gospodična,« je s kratkim in zategnjenim glasom odgovorila na moje vprašanje. Toda objokan in napeti obraz je razodeval notranjo bol.

»Samo glava me boli,« je priznala pozneje, ko se je krog radovednih deklic razpršil. »Tudi doma me večkrat boli glava.«

»Te glava hudo boli?«

»Nekoliko,« je odgovorila.

Čudno, da majhen glavobol povzroči tako ve-

like spremembe, sem pomislila. Toda Katja me ni nameravala nalagati. Ko se je pomirila, je sama od sebe odkrila začetek in potek stvari.

»Saj se nisem jokala, ker me je glava nekoliko bolela. Še doma se ne jočem za to. A Ondina in Gabriela sta mi rekli, da sem poljubila dečka, tistega indijanskega poglavarja. Pa ni res, verjemite mi, ni res.«

Čez pol ure se je zopet brezskrbno igrala, kot bi se nič ne bilo zgodilo. Drugo jutro pa je morala v bolniško sobo. Prav hudo mi je bilo, kajti Katja je bila izmed vseh deklic najmanj naklonjena enoličnemu ležanju v postelji.

Ali motila sem se.

Ko sem jo obiskala, je bila vsa srečna. V sobi je lahko mirno skakala po postelji, si izbirala jedi, stegovala po mili volji svoje dolge noge. Doma — je pripovedovala — spi vedno na robu postelje ali pa z nogami na tleh, ker ne more spati tako, kot spijo navadni ljudje.

Ko je Katja obolela, je zadela bolezen tudi indijanskega poglavarja, ki ji je prinesel nekaj v dar.

Uboga Katja! Bila je nekaj časa v preventoriju za živčne bolezni in vse poslej je bila žrtev lastnega prepričanja, da je duševno bolna. Govorila je o hudih živčnih napadih, ko si je pulila lase in se vsa tresla.

»Pustite me,« je milo prosila, »lepo vas prosim, pustite me! Tudi doma me vsi pustijo pri miru, ko me napadejo živci.« V takšnih trenutkih je bila vsa iz sebe in ni trpela nikogar zraven sebe.

Eno najhujših Katjinih kriz je zakrivila Barbara, ki jo je obdolžila po krivem. Bog ve, kaj je Barbari padlo v glavo. Bila je sicer zelo resna deklica, zadržana v vedenju in čustvovanju, morda nekoliko nezaupljiva. To in pa njene nenadne otožnosti so izdajale, da jo nekaj nenehno teži in muči.

Ko so nekoč druge pripovedovale o mlajših bratcih in sestricah, o tesni ljubezni, ki jih veže nanje, je Barbara postala silno zamišljena in otožna.

»Tudi jaz imam brata,« mi je zaupala. »Odkar je on na svetu, jaz ne veljam nič več. Zelo je nemiren, muhast in nagajiv. Kadar kakšno nakuha, se mama vselej razjezi nad menoj in natepe mene, nikakor ne bratca, ker ga ima prerada. Nekdaj me je vso oblila z vodo. In on se pri tem smeje in postaja iz dneva v dan slabši. Bo že videla, kakšen bo, ko bo velik. Se oče pravi to večkrat. Oče je pravičen in, kadar je on doma, jih vedno dobi bratec.«

Barbara ni trpela toliko zaradi pomanjkanja ljubezni kot zaradi krivičnega ravnanja z njo. Njena razumna in občutljiva narava ni prenesla srednjih poti, sama je bila zelo dosledna v vsaki stvari.

Njena pisma domačim so bila hladna, skoraj uradna in v njih ni nikoli omenila bratca.

Nekega večera je spretno izrabila zmešnjavo, ko bi je nihče ne mogel opaziti, in mi vsa zardela prinesla nov svinčnik.

»Kaj je to, Barbara?« sem se začudila.

»Zadnjič,« je hlastno pripovedovala, »ko ste spraševali po svojem svinčniku, se nisem oglasila, ker sem se bala. Posodili ste mi ga bili in, ko smo bili v gozdu, sem ga izgubila. Sklenila sem zaprositi starše, naj mi kupijo novega, ko me pridejo obiskat. V nedeljo so bili pri meni in so mi ga res kupili.«

Od nedelje je preteklo že nekaj dni in Barbara je morala nositi v sebi dvojno mučno izpoved, staršem in meni. Bila je zanjo res huda muka.

V teatralni pozi stojita pred mano Orjeta in Marija Luiza. Vedno bi radi recitirali ali peli, seveda le sami in pred pozornimi in hvaležnimi poslušalci. Posebno Marija Luiza. Temnopolta, s črnimi kodrastimi lasmi je znala plesati po prstih in peti z gestami. Zaradi njenih neštetihi šaljevih prizorov in pesmi, ki jih druge niso poznale, so jo izvolile za kraljico družbe. Ko je dosegla to čast, se je kazala silno indiferentno, tako da so jo še bolj častile in oboževale. Pretvarjala se je z izredno lahkoto. V svojih improviziranih prizorih je nekoč izustila grobo kletev, potem se je še jezila, da ne sme na odru delati, kar bi hotela.

In Orjeta? Suhljata, majhna, nemirna kot živo srebro in iznajdljiva. Ni bila sicer pokvarjena, pač pa silno razvajena. Ko je deklice nadzorovala Rozana, je najprej zapisala na listek Orjeto. Z Rozano sta bili prijateljici že doma, a sedaj sta bili sprti.

Orjeto sem opomnila in listek raztrgala. Ko sem upihnila luč in voščila lahko noč, mi je potisnila Orjeta v roko košček papirja.

»Spoštovana gospodična!« se je slovesno začel pismo. »Vaša rediteljica me je zapisala, čeprav mi je bilo žal in sem za to jokala. Lahko noč. — Orjeta.«

Plašna Lorena se oklepa sestrične Lize. Ta je bila koloniji odtujena in v duhu ves čas doma. Lorena je majhna, gosti lasje ji padajo na obraz in na male plašne oči, da jih skoraj zakrivajo. Podobna je opreznemu zajčku, ki ima tako rekoč v krvi nenehen strah pred nevarnostjo. Silno se je bala, da jo bodo iztrgali iz njenih sanj o domačem svetu in jo nasilno vključili v življenje nove, velike družine. Skoraj bolešno je bila navezana na Lizo. Edino z njo se je igrala in se rada pogovarjala, edino njej je zaupala, kadar je sanjala o domu. Vsak dan sta prebili nekaj časa sami in odtrgani od skupine, obujali sta spomine na dom. V samotnem kotičku sta

pisali domov dolga pisma in od doma je vsak dan točno prihajal odgovor. Najsrečnejši trenutki so jima bili takrat, ko so delili pošto. Vendar je treba omeniti še eno posebnost: najprisrčnejša pisma je Lorena pisala Lizinim staršem. Vkljub tako veliki medsebojni navezanosti, sta vendar bili po značaju različni. Lorena je nujno pripadala svojemu domačemu krogu, medtem ko bi njena sestrična lahko živela kjerkoli. Vihrava Liza je bila prijateljica z vsemi. Novo življenje jo je popolnoma prevzelo, občutljiva Lorena pa je bila kot ujeti ptiček v kletki in se nikakor ni mogla sprostiti, ker se ji je to zdelo izdajstvo nasproti domu in domačim.

»Jutri bo imel bratec šest mesecev in pol,« je sanjerala. »Sedaj tehta sedem kg in ne vem več koliko gramov. O, takoj bom morala pisati mami, ker sem prej pozabila.« Ali pa: »Ob tej uri mamica plete rokav za bratovo majico. Prav gotovo je še vedno pri rokavu, ker je včeraj pisala, da ga ni še dokončala.« In zvečer: »Sedaj so prišli Lizini starši k nam ali pa so šli moji k Lizi na dom in tam skupaj preživljajo večer. O čem mislite, da se pogovarjajo? Tega pa ne vem.«

»O tebi in Lizi in skupaj pišejo pisma, kot vi-dve,« sem se pošalila.

Mala se je zamislila.

»Vsi se imamo radi, zelo radi,« je navdušeno vzkliknila. »Z drugimi prihajamo malo v stik in jaz nimam prijateljic, ker imam tako rada Lizo. Ko sva doma, naju nič ne loči: ali je Liza pri meni ali jaz pri Lizi.«

V silnem navdušenju je pripovedovala, da se ji je nekoč skoro spodrsnilo in bi bila malodane padla z oboževanim bratcem v naročju, pri tem pa je obžalovala, da tega ni še povedala.

In zgodilo se je, da jo je živahna Liza začela zanemarjati. Vse več je zahajala med druge in postajala silno razigrana. Lorena se ni zato užalila. Tudi sama se ni nikoli dolgočasila, kajti njena razumna glavica je iznašla tisoč čudovitih igric, da je le ostala sama s svojimi sanjami.

* * *

Joj, skoraj bi pozabila na večno otožno Ireno! Nenavadno mirna deklita ni izgovorila besede ne napravila kretnje, ne da bi jo bila do kraja premislila in pretehtala. Prijateljstva ni sklepala, marveč je živela nekako odmaknjeno vsemu in vsem. Kadar so se druge igrale, je sedela v stran in jih opazovala.

»Ali se doma nikoli ne igraš, Irena?« sem jo vprašala.

»Nikoli,« se je glasil odgovor. »Igranje mi ne ugaja.«

»In kadar nimaš kaj delati?«
»Po navadi berem „giornaline“.«

Nekoč so jo druge obdolžile majhnega pregreška. Irena ni tajila in ni priznala, a tudi opravičevala se ni. Ko sem jo za to posvarila, ji je šlo preko obraza nekaj temnega in otožnega in ustnice so ji zadrhtele, kot bi hotela nekaj reči, a ni spregovorila besede.

Zadnji dan je bilo treba vpričo vseh povedati, katera deklica je bila v koloniji najpridnejša. Omenila sem Ireno.

»Zakaj je najpridnejša?« so hotele vedeti ostale.

»Ker se nikoli ne prepira, ni jezna na nobeno tovarišico, si najlepše pospravi posteljo itd.« sem razlagala.

Deklice so nekaj časa molčale, nato so usule opombe:

»Hm, Irena sploh vedno molči.«

»Meni ne ugajajo tiste, ki vedno molčijo.«

»In . . . prijateljic nima. Jaz pa imam Gabrijelo.«

To je rekla Ondina, katero sem večkrat opomnila, naj ima za zgled prijateljico Gabrijelo. Nekaj časa se je res trudila, ko pa je spoznala, da je to zanjo pretežko, je povedala svoje mnenje: »Zakaj mi venomer prigovarjate, naj posnemam Gabrijelo? Gabrijela je Gabrijela in je mirnejša, ker je pač Gabrijela, jaz pa sem Ondina in ne morem biti drugačna, ker sem pač Ondina. Doma mi pravijo hudiček, a tam se res obnašam dosti slabše kot tukaj.«

In kar se še tiče Ireno, je bila zadnja opomba tale:

»Kadar ji kaj rečemo, napravi tako z ustnicami, kot bi hotela pokazati jezik.«

»Tudi meni tako.«

»Tudi meni, tudi meni,« so se oglašale vsevprek.

Irena je na vse te obtožbe molčala. Poslušala je, kot bi se je sploh ne tikale. Vprašala sem jo, ali je res, kar slišim. Odgovorila je začudeno, da ne ve. Menda je imela živčno napako, katere se ni zavedala.

Ob vsem tem viharnem protestiranju se mi je zazdelo pametno upoštevati svobodno voljo deklic.

»Torej naj velja za najpridnejšo tista, ki jo same izberete. No, kaj se vam zdi, katera je ta?«

»Irena!« so se oglasile v zboru.

* * *

In zopet jih gledam vse skupaj in obujam spomine na dan odhoda. Toliko nasmejanih in presrečnih oči me božalo in toliko ročic mi mahalo v pozdrav! Vse so hrepenele po enem: po domu. Vse spremenjene in vendar enake v istem pričakovanju kot prvi dan, ko jih nisem poznala. Spoznala sem jih in vsaka je odnesla košček moje ljubezni.

Sahara nekdanj in danes

S hitrimi koraki se je pričelo po drugi svetovni vojni spreminjati politično lice Afrike. Posebno se opaža ta pojav v letih od 1950 do 1960. Kar se je dogodilo in kar se še dogaja v Afriki v zadnjem desetletju, ni drugega kot naravni zgodovinski proces emancipacije; to, kar se je že dogajalo v prejšnji zgodovini na vseh delih sveta.

Na afriški celini je nastalo do danes že 29 samostojnih držav, ki pa so nekatere še daleč od prave in urejene samostojnosti. Samo 17 kolonij pa je še vedno pod tujo oblastjo.

Kolonija, o kateri se danes največ govori in piše, je Alžir. To kolonijo se-

stavlja 12 alžirskih dežel in dve sahar-ski ter spada pod francosko republiko.

Alžir meri 2,380.000 km²

Prebivalcev: 10,143.000

Učencev: 558.713

Katoličanov: 949.000

Učencev v katoliških šolah: 23.328

Duhovnikov: 753; 1 na 13.470 prebivalcev ali 1 na 1260 katoličanov.

Dežela, o kateri mislimo nekoliko več spregovoriti, je ravno Sahara.

Saharo poznamo še iz šolskih knjig kot največjo puščavsko planoto, kjer je sam pesek in veter ter neznosna vročina. Preko te puščave so se pomikale v prejšnjih časih karavane trgovcev, ki

Slika nekdanje Sahare. - Beduin pri molitvi; kamela mirno počiva. Okoli in okoli pa sam pesek in pesek.

Končala je doba kamele v Sahari. Bogastvo petrolejskih vrelcev je prineslo v puščavo novo sliko: avtomobili, zrakoplovi, ki so pri delu neobhodno potrebni.

so na svojih kamelah prevažali blago na daljne trge. Koliko je bilo teh nesrečnikov, ki se niso nikoli vrnili iz te nedogledne puščave.

Toda zgodovina se spreminja in tako tudi slika našega planeta. Tako se je bistveno izpremenila tudi Sahara in se tej največji svetovni puščavi odpirajo nove poti. Puščava, ki je skozi stoletja kazala samo revščino, nudi danes sliko neizčrpnih zakladov. Vse to bogastvo se skriva pod zemljo.

Geološke raziskovalne družbe so leta 1952 odkrile v okolici Gara-Djebilet velike zaklade železa; v drugih pokrajinah pa baker, cink ter razne uporabljive pline. Višek odkritja pa je bilo v letu 1956, ko so v okraju Edjelè in Hasi-Messaoud odkrili velike petrolejske vrelce. Iz teh vrelcev se danes dvigne dnevno okoli 1500 ton petroleja. Petrolejski vrelec Hasi-Messaoud meri okoli 900 kvadratnih km in je preprežen z okoli 200 km na novo zgrajenimi cestami. Vrelec se nahaja v središču puščave. Tu dela neprenehoma in v urejeni menjavi 5000 delavcev, ki so povečini črnici in so bili preneseni iz prvotnega nekulturnega in neurejenega življenja v or-

ganizirano in urejeno družbo, ki napravlja iz njih raznovrstne sposobne delavce.

V nekaj letih je tako Sahara postala predmet konferenc, govorov in znanstvenih razprav, kjer je prikazano neizmerno bogastvo nekdanje puščave in njen pomen v bodočnosti. Saharo lahko danes imenujemo »puščava bodočnosti«. Prav zaradi tega podzemeljskega bogastva je tudi razumljivo, zakaj se Francija trudi in prizadeva, da bi si še nadalje obdržala Saharo pod svojo oblastjo.

Tudi Cerkev hoče doprinesiti svoj del pri napredku prebivalstva Sahare. Nadškof msgr. Mercier se trudi, da bi ohranil prebivalstvo na svojih mestih, kajti zaveda se dobro, da bi napredek lahko mnogo škodoval na verskem polju. Ustanovil je strokovne šole, kjer usposablja in pripravlja novi rod v novih poklicih, ki jih predvideva moderni čas. Pripravlja pa tudi nove apostole, ki bodo oznanjali pravo vero in resnico ter tako obvarovali prebivalstvo pred velikim pohlepom po »črnem zlatu« ter moralno nesrečo modernega materializma.

Puščava se je spremenila v molitev. Bratovščina redovnikov in redovnic Charles de Foucauld prinaša prebivalstvu besedo evangelijskega.

»Zeleni načrt«

Letos je italijanski parlament izglasoval nov zakon o razvoju kmetijstva v Italiji. Zakon je bil objavljen v Uradnem listu dne 2. junija pod št. 454. Na splošno se imenuje »Piano Verde«, zeleni načrt.

Dobro je znano, kolikšne so bile težave, predno sta obe zbornici ital. parlamenta izgasovali omenjeni načrt. Parlamentarna komisija, ki so ji pomagali najboljši strokovnjaki, je dve leti pripravljala načrt in le nasprotovanje nekaterih strank v parlamentu je bilo krivo, da se je zakon tako zelo zakasnil.

Zeleni načrt sestavlja 50 členov ter nakazuje 550 milijard lir državnih prispevkov za pospeševanje kmetijstva v petih letih, to je 110 milijard lir na leto. Tako vsaj je določil postavodajalec. V resnici pa bo »zeleni načrt« trajal le štiri leta zaradi zakasnitve v parlamentu. Določenih 110 milijard, predvidenih za prvo leto, se bo uporabilo že letos skupaj s postavko drugega leta (1961-1962). Dejansko torej bo država potrosila za zeleni načrt v tem prvem letu njegovega obstoja 220 milijard.

Če si ogledamo načrt pobliže, ugotovimo, da je bil namen parlamenta dvigniti italijansko kmetijstvo iz krize, v katerih se trenutno nahaja. Predvsem pa pomagati samostojnim kmetom. Zato si hočemo ogledati v prvi vrsti določila, ki so v prid samostojnih kmečkih obdelovalcev.

Člena 8 in 10 določata, da bo vlada prispevala 50% vseh stroškov, ki jih bo kmečki obdelovalec podvzel za izboljšanje svojega gospodarstva, zlasti še za prezidavo ali popravilo hlevov in stanovanjske hiše, kakor tudi za nove zgradbe v ta namen.

Čl. 9 določa, da bo država dajala posojila za izboljšanje na zemljišču po 2,5% tistim samostojnim kmetom, ki bodo taka melioracijska dela napravili; čas povračila je 30 let.

Čl. 14 pravi, da bo država prispevala 33% (pri nas 38%) k stroškom za nove sadovnjake in druge visoko kvalitetne proizvode.

Nadalje bo novi načrt podpiral razvoj motorizacije v kmetijstvu. Zato določa čl. 18 prispevek 25% za nove kmečke stroje in traktorje (pri nas 35%).

Za nakup semen, umetnih gnojil, razkuževalnih sredstev itd. bo država dala posojilo po 3%; posojilo se bo vračalo s kmečkimi menicami vsakih šest mesecev.

Do sedaj omenjeni člani določajo pomoč posameznemu kmetovalcu, ki je samostojen gospodar. Če pa se združi v zadrugo z drugimi kmetovalci, bo užival še nove ugodnosti kot določa

Mirjam Saksida

Vklesana ljubezen

*Srce tvoje
trda skala —
kleše lice,
da v nasmehu
je kamnito.
Izrazilo
se zrcali duša:
mrtvo morje
brez valov.
Kje je koprnenje?
Kje so upi tvoji?
Čas mineva,
leta mi bežijo...
Ti si večno
trda skala.*

*Tako je tvoje srce
moje obsodilo.*

*Ali v kamnu moje lice ni vklesano.
Kamen je le slika mojega življenja,
priča tajnega trpljenja,
ki mi lice je izzoralo.*

čl. 20. Mogel bo namreč uživati vse ugodnosti čl. 8 in 9 ter tako dobiti od države prispevek 50% za določeno zgradbo, za ostali del pa dobiti posojilo po 2,5% za dobo 30 let.

Samostojni kmetje so torej v resnici po zelenem načrtu v privilegiranem položaju in si bodo lahko zelo pomagali, če bodo znali in hoteli določila novega zakona izrabiti.

Vendar »zeleni načrt« ni pozabil tudi na spolovinarje. Med drugim je čl. 27, ki predvideva denarne ugodnosti tudi za spolovinarje (kolone). Ta člen namreč ustanavlja posebno Posojilnico za pospeševanje male kmečke posesti. Pri tej posojilnici bo mogoče dobiti posojilo za nakup kmečkih zemljišč in za

arotondacijo malih posestev za dobo 30 let na obresti po 2%, Trenutno je položaj tak, da je kmečke zemlje precej več naprodaj, kot pa je povpraševanja. Zato bo mogel marsikak spolovinar uporabiti ugodnosti, ki mu jih nudi novi zakon, in priti do lastnega posestva ter postati samostojen gospodar.

»Zeleni načrt« so zelo napadali in kritizirali posebno v določenih političnih krogih. Gotovo ni najboljši, kar jih je bilo možnih, vendar izkušnja bo pokazala, kakšna bo njegova korist. Dejstvo je: samostojni kmetje in tudi spolovinarji si bodo z državnimi prispevki, ki jih določa novi zakon, mogli marsikaj izboljšati na svojih posestvih, posebno popraviti stanovanjske hiše in gospodarska poslopja.

GORISKA MOHORJEVA DRUŽBA

IMA V ZALOGI NASLEDNJE KNJIGE

Lovrenčič Joža: Tri božje poti . Pesmi o božji poti na Brezjah, na Sv. Višarjah in na Sveti gori. Str. 64	40.—
Lovrenčič Joža: Med Scilo in Karibdo . Spomini iz dijaških let. Str. 70	150.—
Finžgar Franc: Strici . Povest. Str. 96	50.—
Jereb Stanko: Gozdna divjačina . Prirodne črtice. Str. 94	50.—
Terčelj Filip: Voznik . Izvirna povest iz Vipavske doline. Str. 110	50.—
Janez Jelen: Ograd . Goriška povest. Str. 120	170.—
Zgodovina goriške nadškofije (1751-1951) . Str. 106	170.—
Beličič Vinko: Kačurjev rod . Izvirne črtice. Str. 64	150.—
Ivan Teuerschuh: Poglejmo v zrcalo - kakšni smo . Knjiga o lepem vedenju	340.—
Bele Venceslav: Smrekov vršiček . Izvirne črtice	200.—
Dr. Rudolf Klinec: Marija v zgodovini goriških Slovencev	200.—
Pregelj Ivan: Otroci sonca . Povest	250.—
Rotman: Nesreče gospoda Kozamurnika : Presmešna povest s slikami	250.—
Vinko Vodopivec: Svete pesmice . Uredil — —. Velika cerkvena pesmarica z napevi. Obsega 102 pesmi in dva križeva pota. II. izdaja	900.—
Filej Mirko: Cerkvena pesmarica . Velika pesmarica z besedili in napevi. Obsega nad sto pesmi	900.—
Blazy: Zivljenje svete Bernardke . Poslovenila Mariza Perat. Dodan je popis slovenskega romanja v Lurd ob stoletnici Marijinih prikazovanj. Str. 145	280.—
Zdravko Novak: Utrinki . Crtice. Str. 102	250.—
W. Hünermann: Na božjih okopih . Povest iz francoske revolucije, napisana po resničnih dogodkih. Prevedel A. Klemen. Str. 176	320.—
Matija Malešič: Skratlatno nebo ... Povest	300.—
Sveti Janez M. Vianney . Zivljenjepis	300.—
M. Ragazzi: Vodnjak je globok . Roman. Prevedla J. Komac. Str. 225.	500.—

NAROCILA SPREJEMA :

Goriška Mohorjeva družba - Sedež: S. Ermacora

GORIZIA Via Don Bosco, 3 - ITALIA

Kje najdeš v Gorici

- ALOJZIJEVIŠČE - katoliški zavod za slovenske dijake, ul. Don Bosco, 3
- BOLNIČA SV. JUSTA - Casa Cura Villa S. Giusto, C. Italia, 24 . . . .
- CESTNA POLICIJA - Polizia Stradale, Standrež . . . . .
- DELAVSKA ZBORNICA - Camera del Lavoro, ul. 24 Maggio, 1 . . . . .
- DELAVSKI URAD - Ufficio del Lavoro, ul. Crispi, 9 . . . . .
- DID. RAVNATEJSTVO osnovnih šol s slov. učnim jezikom, ul. Croce, 3
- KMEČKI KONZORCIJ - Consorzio Agrario Prov.le, ul. Boccaccio, 6 .
- KMEČKO NADZORNISTVO - Ispett. Prov. Agric., ul. Duca D'Aosta, 55
- KVESTURA - Questura, ul. Cavour, 8
- NADSKOFLJA - ul. Arcivescovado, 2 .
- OGNJEGASCI - Vigili del Fuoco - Soccorso, ul. P. Diacono . . . . .
- POSTNI URADI - Poste e Telegrafo, Corso Verdi . . . . .
- PREFEKTURA - Prefettura, piazza della Vittoria, 26 . . . . .
- PROVINCA - Provincia, C. Italia, 55 .
- PSIHIATRIJA - Ospedale Psichiatrico, ul. Vittorio Veneto, 110 . . . . .
- RDEČI KRIŽ - Croce Rossa Italiana, ul. Garibaldi, 5 . . . . .
- SANATORIJ - Ospedale Sanatoriale, ul. Vittorio Veneto, 87 . . . . .
- SPLOŠNA BOLNIČA - Ospedale Civile, ul. Vittorio Veneto, 91 . . . . .
- SPLOŠNA BOLNIČA - Rdeča hiša - Ospedale civile, Casa Rossa . . . .
- SREDNJA in STROK. SOLA - s slov. učnim jezikom, ul. Randaccio, 22
- SOLSKO SKRBNISTVO - Provveditorato agli Studi, ul. Carducci, 2 . . .
- TRIBUNAL - Tribunale, ul. Sauro . . .
- TRGOVSKA ZBORNICA - Camera di Commercio, ul. Crispi, 10 . . . . .
- UČITELJIŠČE in GIM. LICEJ - s slov. učnim jezikom, ul. Croce, 3 . . . .
- UDRUZENJE INDUSTRIJALCEV in OBRTNIKOV - Ass. Industriali e Artigiani, ul. Rismondo, 3 . . . . .
- UDRUZENJE TRGOVCEV - Ass. Commerciali, Corso Italia, 25 . . . . .
- UDRUZENJE PADLIH V VOJNI - Ass. Caduti Guerra, ul. Morelli, 37 . . .
- UDRUZENJE INVALIDOV - Assoc. Invalidi Guerra, C. Italia, 25 . . . .
- UDRUZENJE ZA DRŽAVNE USLUŽBENCE - E.N.P.A.S., ul. Roma, 6 .
- UDRUZENJE ZA DELAVSTVO - Ist. Naz. Ass. Mal. Lav., ul. Leopardi, 6
- UPRAVA DRŽAVNIH GOZDOV - Az. di Stato For. Deman., ul. Montesanto, 17 . . . . .
- UPRAVA OBCINSKIH PODJETIJ - Aziende Municipal. ul. IX Agosto, 15
- ZAVOD SV. DRUZINE - Sirotišče, ul. Don Bosco, 32 . . . . .
- ZAVOD ZA SOCIALNO SKRBNISTVO - Ist. Naz. Prev. Soc., p. Vittoria . .
- ZELENI KRIŽ - Croce Verde Goriziana, ul. Morelli, 26 . . . . .
- ZUPANSTVO - p. Municipio, 1 . . . .

SEZNAM

publikacij Goriške Mohorjeve družbe
od ustanovitve do decembra 1961

- Koledar Goriške Mohorjeve družbe* za leto 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1938, 1939, 1940, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962.
- Achermann F. H.: *V službi pri trinogu*. Povest iz časov francoske revolucije. Poslovenil V. B. 1934. Str. 144.
- Bazilij Fr.: *Tonček iz Potoka*. Mladinska povest. 1949. Str. 117.
- Bele Venceslav: *Smrekov vršiček*. Črtice. 1953. Str. 56.
- Beličič Vinko: *Kačurjev rod*. Črtice. 1952. Str. 60.
- Bertrand Louis: *Sanguis Martyrum*. Roman iz prvih stoletij krščanstva. Prevel Ivan Rejec. 1925. Str. 208.
- Bitežnik Josip: *Nove postave*. Razlaga najvažnejših poglavij italijanskega civilnega prava. I. del. 1930. Str. 216.
- Blagovest*. Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa, opisano z besedami štirih evangelijev. I. del - 1939, II. del - 1940. Skupno 248 str.
- Blazy: *Življenje svete Bernardke*. Prevod Marize Perat. 1959. Str. 145.
- Božji hlebčki*. Zgodbice za prvoobhajance. 1933. Str. 64.
- Brumat Miroslav: *Cudodelnik*: Življenje sv. Antona Padovanskega. Ob 700 letnici njegove smrti. 1931. Str. 128.
- Danilevski G. P.: *Na Indijo*. Zgodovinski roman. Iz ruščine prevel Al. Benkovič. 1925. Str. 128. - Dodatek: Ivan Rejec: *Najznamenitejši vrhovi slovanske zgodovine*.
- Dragon Anton, S. J.: *Za Kristusa*: Življenje o. Mihaela Pro iz Družbe Jezusove. 1932. Str. 112.
- Erjavec Fran: *Nevesta z diamantnim srcem in druge zgodbe*. Nabral in iz francoščine prevedel. 1949. Str. 134.
- Erjavec Fran: *Slovenci in katoliška Cerkev*. Ob 1200 letnici pokristjanjenja Slovencev. 1948. Str. 61.
- Filej Mirko: *Cerkvena Pesmarica*. Zbirka pesmi za mešani zbor. 1957. Str. 149.
- Finžgar F. S.: *Strici*. Kmečka zgodba. 1932. Str. 96. - Dodani sta črtici: *Murčki in Nevesta*. Grafenauer Milica: *Ljubezen, zakon, družina*. Vzgojna knjiga. 1934. Str. 190.
- Grivški: *Ogorki*. Črtice. 1935. Str. 77.
- Griški: *Vozniki*. Povest. 1940. Str. 112.
- Imenik udov Goriške Mohorjeve družbe* za leto 1925. Str. 96.
- Jaklič Franc: *Nevesta s Korinja*. Povest. 1926. Str. 102.
- Jaklič Franc: *Ob srebrnem studencu*. Povest. 1927. Str. 80.
- Jalen Janez: *Ograd*. Povest. 1951. Str. 120.
- Jalen Janez: *Ovčar Marko*. Povest. 1933. Str. 236.
- Jalen Janez: *Sončne sence*. Povest. 1952. Str. 101.
- Jereb Stanko: *Gozdna divjačina*. Nekoliko slik iz živalskega življenja po raznih virih. 1944. Str. 94.
- Kacin Anton: *Klasje*. Mladinska čitanka. 1930. Str. 256.
- Kacin Anton: *Campo fiorito - Pisano polje*. Esercizi di lettura. Complemento degli «Esercizi per la grammatica slovena di G. Trinko». Zbirka pesmi in črtic. Dodatek »Vajam za slovensko slovnico Iv. Trinka«. 1932. Str. 196.
- Kazak Bogdan: *Zdrav, kolikor hočeš*. Zdravnikovi spomini. 1938. Str. 119.
- Kersnik Janko: *Testament*. Povest. 1939. Str. 80. - Dodana je črtica *Kmetska smrt*.
- Klinec Rudolf: *Marija v zgodovini Goriške*. 1955. Str. 138.
- Kralj Janko: *Socialna čitanka*. I. del uredil. - 1926. Str. 126. - (Uvodne misli. - Dr. Jože Debevec: Krščanstvo in človeška oseba. - Dr. Anton Breclj: Družina. - Dr. Andrej Gosar: Družba. - Dr. Josip Jeraj: Stanovi. - ***: Narod-Cerkev.)
- Krasnov P. N.: *Pri podnožju božjega prestola*. Roman. Prevedel Gregor Hrastnik. 1932. Str. 159.
- Kumičič Evgen: *Jelkin nageljček*. Povest. Prevedel Anton Kacin. 1926. Str. 97.
- Lovrenčič Joža: *Tri božje poti*. (Pesmi o Sv. Višarjah, Sveti gori in Brezjah). 1944. Str. 64.
- Lovrenčič Joža: *Med Scilo in Karibdo*. Povest v zgodbah. 1954. Str. 69.
- Malešič Matija: *Skratno nebo na Vzhodu in Zahodu*. Povest. 1960. Str. 131.
- Mali junaki za Jezusa*. 1934. Str. 80.
- Meško Ksaver: *Legende o sv. Frančišku*. 1927. Str. 125.

- Milčinski Fran: *Zlata hruška*. Pravljice. 1934. Str. 112.
- Molimo! Liturgični molitvenik za odrasle. 1936. Str. 414.
- Novak Matija: *Napoleon*. 1939. Str. 72.
- Novak Zdravko: *Pota božja*. Povest. 1957. Str. 110.
- Novak Zdravko: *Utrinki*. Črtice. 1959. Str. 101.
- Pajkova Pavlina: *Dora*. Povest. 1938. Str. 92.
- Paljk Leopold: *Kolački*. Za otroke. 1926. Str. 80.
- Proti novim svetovom*. Zgodovinske črtice iz časov velikih odkritij. 1933. Str. 126.
- Piščanc Zora: *V viharju*. Povest. 1953. Str. 149.
- Piščanc Zora: *Dom v tujini*. Povest. 1958. Str. 157.
- Pregelj Ivan: *Gloriosa*. Povest. 1961. Str. 102.
- Pregelj Ivan: *Otroci sonca*. Povest. 1956. Str. 114.
- Ragazzi Marija: *Vodnjak je globok*. Roman. Prevedla J. Komac. 1961. Str. 225.
- Rais K. V.: *Preužitkarji*. Povest. Iz češčine prevedel dr. Fran Bradač. 1925. Str. 104.
- Reimmichl - Premrl: *Janez in Majda*. Povest. 1962. Str. 161.
- Ravnik Anton: *Kako zdravimo živino*. 1928. Str. 116.
- Rotman G. Th.: *Bratec in sestrica*. Slikanica. 1938. Str. 102.
- Rotman G. Th.: *Nesreče gospoda Kozamurnika*. Presmešna povest s slikami. 1937. Str. 154.
- Rotman G. Th.: *Poredni Bobi*. Slikanica. 1939. Str. 110.
- Rožencvet Janez: *Leteče copate*. Pravljice. 1933. Str. 80.
- Rustja Josip: *Gospodarska čitanka*. Uredil. 1925. Str. 192.
- Rustja Josip: *Sadjarstvo*. 1928. Str. 104.
- Rustja Josip: *Travništvo*. 1929. Str. 104.
- Rustja Josip: *Gospodarsko berilo*. 1933. Str. 112.
- Sanches Silva Jose Maria: *Marcelino kruh in vino*. Krščanska zgodba. Prevedel Ciril Mejač. Str. 57.
- Savinšek Slavko: *Delavci*. Povest. 1930. Str. 128.
- Sienkiewicz Henrik: *Quo vadis?* Zgodovinska povest iz mučeniške dobe. Prevedel dr. Joža Glonar. 1. knjiga 1928. - 2. knjiga 1929. Str. 576 + VIII.
- Stanič Stanko: *Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine*. 1938. Str. 106.
- Šegula dr. Frančišek: *Petdeset dni po Jutrovem*. Potopis s slikami. 1962. Str. 159.
- Tavčar Ivan: *Visoška kronika*. Zgodovinska povest. 1931. Str. 183.
- Terčelj Filip: *Za domačim ognjiščem*. Vzgojna čitanka. 1927. Str. 50.
- Terčelj Filip: *Mati uči otroka moliti*. 1930. Str. 80.
- Theuerschuh Ivan: *Poglejmo v zrcalo kakšni smo*. Misli in nasveti o življenju v družbi. 1958. Str. 91.
- Tigri*. Povest iz ruskega življenja. 1948. Str. 70.
- Trinko Ivan: *Naši paglavci*. Črtice in slike iz beneško-slovenskega pogorja. 1929. Str. 100.
- Uršič Marta: *Družinska kuhinja*. 1930. Str. 192. - 2. izdaja 1931. Str. 176.
- Velikonja Narte: *Sirote*. Povest. 1930. Str. 80.
- Velikonja Narte: *Besede*. Povest. 1937. Str. 309.
- Vodopivec Vinko: *Božji spevi*. Pesmi cerkvenega leta za mešani zbor. 1929. Str. 138.
- Vodopivec Vinko: *Gospodov dan*. Mašne, obhajilne in blagoslovne pesmi za mešani zbor. 1930. Str. 150.
- Vodopivec Vinko: *Svete pesmice*. 1932. Str. 104. - 2. izdaja 1940. Str. 112. - 3. izdaja 1955. Str. 104.
- Vodopivec Vinko: *Zdrava Marija*. Marijine pesmi za mešani zbor. 1933. Str. 164.
- Wallace Lewis: *Ben Hur*. Roman iz Kristusovih časov. 1. del 1954. - 2. del 1955. Str. 442.
- Z Bogom*. Molitvenik. 1939. Str. 256.
- Zdešar Anton: *Apostol krščanske ljubezni sv. Vincencij Pavelski*. 1934. Str. 160.
- Zgodbe sv. pisma stare zaveze*. 1928. Str. 71.
- Zgodbe sv. pisma nove zaveze*. 1928. Str. 80.
- Zgodovina goriške nadškofije 1751-1951*. 1951. Str. 106. - (Rudolf Klinec: *Zgodovina goriške nadškofije*. - Stanko Stanič: *Dr. Andrej Gollmayr, knez in nadškof goriški*. - Alojzij Novak: *Msgr. dr. Janez Nepomuk Hrast*. - Anton Kacin: *Dr. Anton Mahnič*.)
- Zimske urice*. Povesti in pesmi. 1934. Str. 80.
- Zvezda*. Življenjepis moderne spreobnjenke (Eva Lavallière). 1937. Str. 112.
- Zvezde vodnice za fante in može*. 32 premišljevanj z zgledi in kratkim molitvenikom po katekizmu. 1940. Str. 135.
- Živi ogenj*. Življenje in delo Pija X. 1933. Str. 88.
- Sveti Janez Marija Vianney, župnik čudodelnik*. 1960. Str. 113.

KJE JE KAJ

Stran

Kalendarij	1-27
Od »Rerum Novarum« do »Mater et Magistra« (Msgr. A. Novak)	29
Moč božjega klica	33
Kapucinček (Reimmichl - F. Premrl)	35
Lakota nov svetovni problem (Roman Rus)	35
Legija dostojnosti (Miranda Zafred)	38
Dvanajst zapovedi za slabo vzgojo otrok	47
Kako praznujemo božič v Ameriki (Zdravko Novak)	49
Človek in veselje (K.)	54
Marijin dom v Rojanu (dr. Lj. Škerl)	59
Obisk na Angleškem (Popotnik)	60
Leto 1961 v središču življenja katoliške Cerkve (R. Rus)	63
Spomini na pok. knezonadškofa dr. F. Borgia Sedeja (msgr. A. Novak)	68
Ob sedemdesetletnici Alojzijevega (M. F.)	71
Pred otvoritvijo nove dvorane v Gorici (Kazimir Humar)	73
Katoliško prosvetno delo na Tržaškem (DRŠ)	74
Dolga pot do zakona za slovenske šole (Dr. A. Kacin)	77
1. 2. 3. . . . . 10.000 (Z. P.)	83
Prosvetno delo na Goriškem (I. B.)	90
Od varčevalca do milijonarja (Egidij Vršaj)	97
Slinavka parkljevka (Dr. Danilo Rustja)	99
Deset navodil za dobro molžo (Dr. Danilo Rustja)	102
Blaženi Avguštin Kazotič (Dr. Kazimir Humar)	102
Ivo Andrić Nobelov nagrajenec (M. F.)	105
Rabindranath Tagore (- - - ka)	107
Očetje kapucini na Slovenskem in Hrvatskem (Danilo Rustja)	110
Vajenci in njih problemi (I. Theuerschuh)	113
Zakramenti in marksistični obredi (J. K.)	115
Pregled svetovnih političnih dogodkov v letu 1961 (L. P.)	118
Pohajacek (S. G.)	125
Uganke - Križanke	127-128
Obrazi iz kolonije (Jožica Peric)	129
Sahara nekdanj in danes	135
Zeleni načrt	137
Knjige v zalogi	138
Kje najdeš v Gorici	139
Seznam publikacij Goriške mohorjeve družbe	140

PESMI

Pogubno hrepenenje (S. G.)	37
Nesi me (S. G.)	46
Teloh (Alekselj)	46
V zboru veseljstva (Mirko Mazora)	53
Kdo (Bruna Pertot)	54
Pomladno hrepenenje (Zarja)	58
Bilo je nekoč (Mirjam Saksida)	60
Sedaj (Mirko Mazora)	62
Postojnska jama (Tugomir)	67
Grom (Mirko Mazora)	76
Vrh ognjenika (Zarja)	79
Bolečini (Mirko Mazora)	85
Kritiku (S. G.)	89
Naša pesem (Mirko Mazora)	89
Konec pesmi (Alekselj)	96
Beli trn (Bruna Pertot)	96
Na goriškem gradu (Tugomir)	96
Pred nočjo (B. B.)	101
V bolniški sobi (Tugomir)	106
Vklesana ljubezen (Mirjam Saksida)	137

